

EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 3.9.2025
COM(2025) 810 final

ANNEX 1 – PART 2/4

LISA

järgmise dokumendi juurde:

Ettepanek: NÕUKOGU OTSUS

**ühelt poolt Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide ning teiselt poolt Mehhiko Ühendriikide
vahelise poliitilise, majandusliku ja koostööalase strateegilise partnerluse lepingu
Euroopa Liidu nimel sõlmimise kohta**

III OSA¹

KAUBANDUS JA INVESTEERINGUD

1. PEATÜKK

ÜLDSÄTTED JA INSTITUTSIOONILISED SÄTTED

A JAGU

Üldsätted

ARTIKKEL 1.1

Vabakaubanduspiirkonna loomine

Lepinguosalised loovad lepingu käesoleva osaga vabakaubanduspiirkonna, mis on kooskõlas GATT 1994 XXIV artikliga ja GATSi V artikliga.

¹ Kui säte sisaldab viidet mõnele muule artiklile, täpsustamata, missuguses käesoleva lepingu osas viidatud artikkel asub, loetakse, et see artikkel asub lepingu III osas

ARTIKKEL 1.2

Eesmärgid

Lepingu käesoleva osa eesmärgid on järgmised:

- a) lepinguosalistevahelise kaubavahetuse laiendamine ja mitmekesistamine kooskõlas GATT 1994 XXIV artikliga, vähendades tollimakse ja mittetariifseid kaubandustõkkeid või kaotades need;
- b) kaubavahetuse lihtsustamine eelkõige nende sätetega, mis käsitlevad tolliprotseduuride ja kaubanduse lihtsustamist, standardeid, tehnilisi norme ja vastavushindamismenetlusi ning sanitaar- ja fütosanitaarmeetmeid, säilitades samal ajal mõlema lepinguosalise õiguse kehtestada oma territooriumil õigusnorme ja saavutada avaliku poliitika eesmäärke;
- c) teenuskaubanduse liberaliseerimine kooskõlas GATSi V artikliga;
- d) investeeringuvoogude suurenemist soodustava raamistiku väljatöötamine, nähes ette läbipaistvad, stabiilsed ja prognoositavad eeskirjad, mis reguleerivad ettevõtete asutamise tingimusi ja sellega seotud kapitali liikumist, ja tagades asjakohase tasakaalu investeeringute liberaliseerimise ja kaitse ning mõlema lepinguosalise õiguse vahel kehtestada õigusnorme õiguspäraste poliitikaeesmärkide saavutamiseks;

- e) investeerimiskohtute süsteemi loomine investorite ja riigi vaheliste vaidluste tulemuslikuks, erapooletuks ja prognoositavaks lahendamiseks;
- f) lepinguosaliste riigihanketurgude tulemuslik ja vastastikune avamine;
- g) innovatsiooni ja loovuse edendamine, tagades intellektuaalomandi õiguste piisava ja tulemusliku kaitse kooskõlas lepinguosaliste vahel kehtivate rahvusvaheliste kohustustega ning tasakaalu nimetatud kaitse ja avalike huvide vahel;
- h) lepinguosalistevaheliste kaubandus- ja investeerimissuhete arendamine kooskõlas vaba ja moonutamata konkurentsi põhimõttega;
- i) kestliku arengu edendamine ja rahvusvahelise kaubanduse arendamine kestlikku arengut toetaval viisil, mis hõlmab majandusarengut, sotsiaalset arengut ja keskkonnakaitset;
- j) tulemusliku, õiglase ja prognoositava vaidluste lahendamise mehhanismi loomine, et lahendada lepinguosalistevahelisi vaidlusi, mis on seotud lepingu käesoleva osa tõlgendamise ja kohaldamisega.

ARTIKKEL 1.3

Üldkohaldatavad mõisted

Kui ei ole sätestatud teisiti, kasutatakse lepingu käesolevas osas järgmisi mõisteid:

- a) „üldkohaldatav haldusotsus“ – haldusotsus või tõlgendus, mida kohaldatakse kõikide isikute ja tegelike olukordade suhtes, mis kuuluvad üldiselt selle haldusotsuse või tõlgenduse kohaldamisalasse, ja millega kehtestatakse käitumisnorm, kuid mis ei hõlma järgmist:
 - i) haldusmenetluses või kohtulaadse asutuse menetluses tehtud määrus või otsus, mida kohaldatakse konkreetsel juhul teise lepinguosalise konkreetse isiku, kauba või teenuse suhtes, või
 - ii) otsus, mis võetakse vastu seoses konkreetse teo või tavaga;
- b) „põllumajandusleping“ – WTO asutamislepingu 1A lisas sisalduv põllumajandusleping;
- c) „põllumajandustooded“ – põllumajanduslepingu 1. lisas loetletud toode;
- d) „õhusõidukite remondi- ja hooldusteenused, mille ajal on õhusõiduk kasutusest kõrvaldatud“ – õhusõiduki või selle osa remondi- ja hooldustööd, mille ajal õhusõiduk või selle osa on kasutusest kõrvaldatud ja mis ei hõlma liinihooldust;

- e) „dumpinguvastane leping“ – WTO asutamislepingu 1A lisas esitatud 1994. aasta üldise tolli- ja kaubanduskokkuleppe VI artikli rakendamise leping;
- f) „arvutipõhise ettetellimissüsteemi teenused“ – teenused, mida osutatakse selliste arvutisüsteemide abil, mis sisaldavad teavet lennuettevõtjate sõiduplaanide, piletite kättesaadavuse, piletihindade ja hinnareeglite kohta, ja mille kaudu on võimalik teha broneeringuid või väljastada pileteid;
- g) „tollimaks“ – tollimaks ja muu lõiv, mis on kehtestatud kauba impordile või sellega seoses; see hõlmab ka sellise impordiga seoses kehtestatud mis tahes lisamaksu või lisatasu, kuid ei hõlma järgmist:
 - i) lõiv, mis on samaväärne artikli 2.3 kohaselt kehtestatud riigisisese maksuga;
 - ii) dumpinguvastane või tasakaalustav² tollimaks, mida kohaldatakse vastavalt vajadusele kooskõlas GATT 1994, dumpinguvastase lepingu ja WTO subsidiumide ja tasakaalustusmeetmete lepinguga;
 - iii) tasu või muu lõiv, mis on kehtestatud kauba impordile või sellega seoses ja mille suurus on piiratud osutatud teenuste ligikaudse maksumusega, ning

² Suurema selguse huvides tuleb märkida, et tollimaksu määratlus ei mõjuta 5. peatükist „Kaubanduse kaitsemeetmed“ tulenevaid lepinguosaliste õigusi ja kohustusi.

- iv) imporditud kauba eest pakutav või kogutav lisatasu, mis tuleneb liitega 2-A-4 „Mehhiko tariifikvoodid“ ette nähtud tariifikvootide haldamiseks lubatud hankesüsteemist;
- h) „tolliväärtuse määramise leping“ – WTO asutamislepingu 1A lisas esitatud 1994. aasta üldise tolli- ja kaubanduskokkuleppe VII artikli rakendamise leping;
- i) „päev“ – kalendripäev, sh nädalavahetused ja pühad;
- j) „vaidluste lahendamist reguleerivate eeskirjade ja protseduuride käsituslepe“ – WTO asutamislepingu 2. lisas esitatud vaidluste lahendamist reguleerivate eeskirjade ja protseduuride käsituslepe;
- k) „ettevõtte“ – kohaldatava õiguse alusel nõuetekohaselt kas kasumi saamiseks või muuks otstarbeks asutatud või muul viisil korraldatud ning kas era- või riigi omandis olev juriidiline isik, sealhulgas äriühing, usaldusühing, täisühing, ühisettevõtte, ühe osanikuga äriühing või ühistu;
- l) „olemasolev“ – käesoleva lepingu jõustumise kuupäeval kehtiv;
- m) „vabalt konverteeritav valuuta“ – valuuta, millega kaubeldakse laialdaselt rahvusvahelistel valuutaturgudel ja mida kasutatakse laialdaselt rahvusvahelistes tehingutes;

- n) „GATS“ – WTO asutamislepingu 1B lisas sisalduv teenuskaubanduse üldleping;
- o) „GATT 1994“ – WTO asutamislepingu 1A lisas sisalduv 1994. aasta üldine tolli- ja kaubanduskokkulepe;
- p) „kaup“ – nii materjalid kui ka tooted;
- q) „lepinguosalise kaup“ – omamaine kaup GATT 1994 tähenduses, mis hõlmab ka selle lepinguosalise päritolustaatusega kaupa;
- r) „maapealne teenindus“ – tasu eest või lepingu alusel lennujaamas osutatavad lennufirma esindus-, haldus- ja järelevalveteenused, reisijate teenindamine, pagasikäitlus, perroonikäitlus, toitlustamine,³ lennulasti ja posti käitlus, õhusõiduki tankimine, õhusõiduki hooldus ja puhastamine, maismaatransport ning lennujuhtimine, meeskonna haldamine ja lennuplaaniteenused; see ei hõlma omateenindust, julgestust, liinihooldust, õhusõiduki remonti ja hooldust ning sellise olulise tsentraliseeritud lennujaamataristu haldamist või käitamist nagu jäätõrjerajatised, kütuse jaotussüsteemid, pagasi käitlemise süsteemid ja lennujaamasisesed transpordisüsteemid;
- s) „harmoneeritud süsteem“ või „HS“ – kaupade kirjeldamise ja kodeerimise harmoneeritud süsteem, sealhulgas selle tõlgendamise üldeeskirjad, jaotiste, gruppide ja alamrubriikide märkused ning nende muudatused;

³ Välja arvatud toiduvalmistamine.

- t) „meede“ – lepinguosalise seadus, määrus, eeskiri, menetlus, otsus, haldusmeede, nõue või tava⁴;
- u) „kodanik“ – füüsiline isik, kes on asjaomase riigi vastava seaduse kohaselt ühe Euroopa Liidu liikmesriigi kodanik või Mehhiko kodanik või kes on lepinguosalise alaline elanik;
- v) „füüsiline isik“⁵ –
 - i) Euroopa Liidu puhul isik, kes on ühe Euroopa Liidu liikmesriigi kodanik vastavalt selle liikmesriigi õigusaktidele⁶, ja
 - ii) Mehhiko puhul isik, kes on Mehhiko kodanik vastavalt Mehhiko õigusaktidele;

füüsilist isikut, kes on Mehhiko kodanik ja kellel on ühe Euroopa Liidu liikmesriigi kodakondsus, peetakse ainult selle lepinguosalise füüsiliseks isikuks, kelle kodakondsus on peamine ja tegelikult kasutatav;

⁴ Suurema selguse huvides tuleb märkida, et „meede“ hõlmab ka tegevusetust.

⁵ Seda mõistet kasutatakse 10.–19. peatükis.

⁶ Mõiste „Euroopa Liidu füüsiline isik“ hõlmab ka füüsilist isikut, kes elab alaliselt Läti Vabariigis, ei ole Läti Vabariigi ega ühegi teise riigi kodanik, kuid kellel on Läti Vabariigi õigusnormide kohaselt õigus saada määratlemata kodakondsusega isiku pass.

- w) „OECD“ – Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon;
- x) „päritolustaatusega kaup“ – kaup, mis vastab 3. peatükis „Päritolureeglid ja -menetlused“ sätestatud päritolureeglitele;
- y) „isik“ – füüsiline isik või ettevõte;
- z) „lepinguosalise isik“ – lepinguosalise kodanik või ettevõte;
- aa) „tariifne sooduskohtlemine“ – tollimaksumäär, mida kohaldatakse päritolustaatusega kauba suhtes vastavalt artiklile 2.4 „Tollimaksude kaotamine või vähendamine“;
- bb) „kaitsemeetmete leping“ – WTO asutamislepingu 1A lisas sisalduv kaitsemeetmete leping;
- cc) „subsiidiumide ja tasakaalustusmeetmete leping“ – WTO asutamislepingu 1A lisas sisalduv subsiidiumide ja tasakaalustusmeetmete leping;
- dd) „lennutransporditeenuste müük ja turustamine“ – asjaomase lennuettevõtja võimalus vabalt müüa ja turustada oma lennutransporditeenuseid, sealhulgas kõik turundusaspektid, nagu turu-uuringud, reklaam ja turustamine, kuid see ei sisalda lennutransporditeenuste hinnakujundust ega kohaldatavaid tingimusi;
- ee) „teenuseosutaja“ – isik, kes osutab või soovib osutada teenust;

- ff) „sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete leping“ – WTO asutamislepingu 1A lisas sisalduv sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete rakendamise leping;
- gg) „riigiettevõtte“ – ettevõtte, mida omab või kontrollib lepinguosaline;
- hh) „tehniliste kaubandustõkete leping“ – WTO asutamislepingu 1A lisas sisalduv tehniliste kaubandustõkete leping;
- ii) „territoorium“ – territoorium, kus kohaldatakse käesolevat lepingut, nagu on sätestatud käesoleva lepingu IV osa artiklis 2.2 „Territoriaalne kohaldamisala“;
- jj) „kolmas riik“ – riik või territoorium väljaspool käesoleva lepingu territoriaalset kohaldamisala;
- kk) „intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide leping“ – WTO asutamislepingu 1C lisas sisalduv intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide leping;
- ll) „rahvusvaheliste lepingute õiguse Viini konventsioon“ – rahvusvaheliste lepingute õiguse Viini konventsioon, mis sõlmiti 23. mail 1969 Viinis;
- mm) „WTO“ – Maailma Kaubandusorganisatsioon ning
- nn) „WTO asutamisleping“ – 15. aprillil 1994 sõlmitud Marrakechi leping, millega loodi Maailma Kaubandusorganisatsioon.

ARTIKKEL 1.4

Seos WTO asutamislepinguga

Lepinguosalised kinnitavad oma õigusi ja kohustusi üksteise suhtes, mis tulenevad WTO asutamislepingust.

ARTIKKEL 1.5

Viited õigusnormidele ja muudele lepingutele

1. Kui ei ole märgitud teisiti, tõlgendatakse lepingu käesolevas osas sisalduvaid viiteid õigusnormidele üldiselt või viitega konkreetsele põhikirjale, määrusele või direktiivile viitena õigusaktile selle muudetud kujul.
2. Kui ei ole märgitud teisiti, tõlgendatakse lepingu käesolevas osas sisalduvaid viiteid muudele lepingutele või õigusaktidele tervikuna või osaliselt viitena, mis hõlmab järgmist:
 - a) seotud lisad, protokollid, joonealused märkused, tõlgendavad märkused ja selgitavad märkused ning

- b) järgnevad lepingud, mille osalised lepinguosalisel on, või muudatused, mis on lepinguosalistele siduvad, välja arvatud juhul, kui viide kinnitab kehtivaid õigusi ja kohustusi.

ARTIKKEL 1.6

Kohustuste täitmine

1. Kumbki lepinguosaline võtab kõik üld- või erimeetmed, mis on vajalikud lepingu käesolevast osast tulenevate kohustuste täitmiseks, sealhulgas meetmed, mis on vajalikud, et tagada nende täitmine keskvalitsuse, piirkondlike või kohalike omavalitsuste ja asutuste ning valitsusväliste asutuste poolt neile delegeeritud volitusi kasutades.
2. Suurema selguse huvides tuleb märkida, et lepinguosaline võib peatada lepingu käesolevast osast tulenevad õigused ja kohustused, välja arvatud käesoleva lepingu IV osa „Kohustuste täitmine“ artikli 2.3 lõikes 3 sätestatud juhtudel, üksnes siis, kui teine lepinguosaline rikub lepingu käesolevat osa, ja tingimusel, et peatamine toimub kooskõlas lepingu käesolevas osas, sealhulgas 31. peatükis „Vaidluste lahendamine“ sätestatud nõuetega.

B JAGU

Institutsioonilised sätted

ARTIKKEL 1.7

Ühisnõukogu eriülesanded

1. Kui ühisnõukogu täidab talle lepingu käesoleva osa kohaselt pandud ülesandeid, koosneb ühisnõukogu ministrite tasandil ühelt poolt ELi lepinguosalise esindajatest, kes vastutavad kaubandus- ja investeerimisküsimuste eest, ja teiselt poolt Mehhiko majandusministeeriumi esindajatest või nende määratud isikutest.
2. Ühisnõukogu võib lepingu käesoleva osa eesmärkide täitmiseks muuta järgmist:
 - a) 2-A lisa „Tollitariifide kaotamise ajakava“ ja 2-E lisa „Veinitooteid ja kangeid alkohoolseid jooke käsitlevad asjakohased meetmed“;
 - b) 3. peatükk „Päritolureeglid ja -menetlused“, sealhulgas 3-A kuni 3-D lisa;
 - c) 10-D lisa „Kohtu ja apellatsioonikohtu liikmete ning vahendajate käitumisjuhend“;

- d) Mehhiko asjakohased loendid ja kavad vastavalt artikli 10.12 „Nõuetele mittevastavad meetmed ja erandid“ lõikele 6 ja artikli 11.8 „Nõuetele mittevastavad meetmed ja erandid“ lõikele 4;
 - e) 21-A lisa „Euroopa Liidu hõlmatud üksused“ ja 21-B lisa „Mehhiko hõlmatud üksused“;
 - f) 25-B lisa „Geograafiliste tähiste loetelu“;
 - g) 31-A lisa „Töökord“ ja 31-B lisa „Vahekohtu liikmete ja vahendajate tegevusjuhend“.
3. Ühisnõukogu võib lepingu käesoleva osa eesmärkide täitmiseks teha ka järgmist:
- a) võtta vastu lepingu käesoleva osa sätete siduvaid tõlgendusi;
 - b) võtta vastu muid lepingu käesolevas osas sätestatud otsuseid ning
 - c) võtta oma ülesannete täitmisel muid meetmeid, milles lepinguosalisel kokku lepivad.
4. Kumbki lepinguosaline rakendab kõik lõike 2 punktis a osutatud muudatused lepinguosaliste vahel kokkulepitud tähtaja jooksul kooskõlas oma kohaldatavate õiguslike menetlustega.

ARTIKKEL 1.8

Ühiskomitee eriülesanded

1. Kui ühiskomitee täidab talle lepingu käesoleva osa kohaselt pandud ülesandeid, koosneb ühiskomitee ühelt poolt ELi lepinguosalise kõrgetasemelistest esindajatest, kes vastutavad kaubandus- ja investeerimisküsimuste eest, ja teiselt poolt Mehhiko majandusministeeriumi esindajatest vastavalt kummagi lepinguosalise asjakohastele nõuetele või nende määratud isikutest.
2. Ühiskomitee teeb järgmist:
 - a) abistab ühisnõukogu kaubandusküsimustega seotud ülesannete täitmisel;
 - b) vastutab lepingu käesoleva osa sätete nõuetekohase rakendamise ja kohaldamise eest ning lepingu kohaldamise tulemuste hindamise eest;
 - c) püüab ennetada ja lahendada erimeelsusi või vaidlusi, mis võivad tekkida seoses lepingu käesoleva osa tõlgendamise või kohaldamisega, ilma et see piiraks 31. peatüki „Vaidluste lahendamine“ kohaldamist;
 - d) teostab järelevalvet kõikide allkomiteede ja muude lepingu käesoleva osa alusel loodud organite tegevuse üle ning
 - e) arutab, kuidas veelgi edendada kaubandust ja investeringuid lepinguosaliste vahel.

3. Lõike 2 kohaste ülesannete täitmisel võib ühiskomitee teha järgmist:
- a) luua täiendavaid allkomiteesid ja peale lepingu käesoleva osa alusel loodud organite ka muid organeid, mis koosnevad lepinguosaliste esindajatest, ning määrata neile oma pädevuse piires ülesandeid, otsustada muuta enda loodud allkomiteedele ja muudele organitele määratud ülesandeid ning samuti nende tegevuse lõpetada;
 - b) soovitada ühisnõukogule võtta vastu otsuseid, mis on kooskõlas lepingu käesoleva osa erieesmärkidega, sealhulgas artikli 1.7 lõike 2 punktis a osutatud muudatused, või võtta selliseid otsuseid vastu ühisnõukogu kohtumiste vahelisel ajal, sealhulgas juhul, kui ühisnõukogu ei saa kokku tulla, ning
 - c) võtta oma ülesannete täitmisel muid meetmeid, milles lepinguosalisel kokku lepivad või mille võtmiseks on ühisnõukogu andnud juhiseid.

ARTIKKEL 1.9

Lepingu III osa koordinaatorid

1. Kumbki lepinguosaline määrab lepingu käesoleva osa koordinaatori ja teavitab sellest teist lepinguosalist 60 päeva jooksul pärast käesoleva lepingu jõustumist.

2. Koordinaatorid:

- a) hõlbustavad lepinguosalistevahelist teabevahetust kõikides lepingu käesoleva osaga hõlmatud küsimustes, samuti teabevahetust muude selle lepingu alusel loodud kontaktpunktide vahel;
- b) koostavad ühiselt päevakorrad ja teevad kõik muud vajalikud ettevalmistused ühisnõukogu ja ühiskomitee kohtumisteks vastavalt käesolevale artiklile ning
- c) kontrollivad vajaduse korral ühisnõukogu ja ühiskomitee otsuste täitmist.

ARTIKKEL 1.10

Lepingu III osa allkomiteed ja muud organid

- 1. Lepinguosalised moodustavad järgmised allkomiteed ja muud organid, mis koosnevad ühelt poolt ELi lepinguosalise esindajatest ja teiselt poolt Mehhiko esindajatest:
 - a) kaubavahetuskomitee;
 - b) põllumajanduse allkomitee;
 - c) veini ja kangete alkoholsete jookidega kauplemise allkomitee;
 - d) tolli, kaubanduse lihtsustamise ja päritolureeglite allkomitee;

- e) sanitaar- ja füto-sanitaarmedetmetet allkomitee;
- f) loomade heaolu ja antimikroobikumiresistentsuse ühine töörühm;
- g) tehniliste kaubandustõkete allkomitee;
- h) teenuste ja investeeringute allkomitee;
- i) finantsteenuste allkomitee;
- j) riigihangete allkomitee;
- k) intellektuaalomandi allkomitee;
- l) kaubanduse ja kestliku arengu allkomitee.

2. Kui lepingu käesolevas osas ei ole sätestatud teisiti, kohaldatakse lõikes 1 osutatud allkomiteede ja muude organite suhtes käesoleva lepingu IV osa artiklit 1.4.

3. Lõikes 1 osutatud allkomiteed ja muud organid võivad anda lepingu käesolevas osas sätestatud juhtudel asjakohaseid soovitusi.

4. Soovitusi jagatakse vastastikusel kokkuleppel.

ARTIKKEL 1.11

Suhted kodanikuühiskonnaga

1. Kumbki lepinguosaline kohtub vähemalt korra aastas käesoleva lepingu IV osa artiklis 1.7 „Sisenõuanderühmad“ osutatud asjakohase sisenõuanderühmaga, et arutada lepingu käesoleva osa kohaldamisega seotud küsimusi.
2. Kui ühisnõukogu või ühiskomitee tuleb kokku oma kaubanduskoosseisus, kutsub ta kokku käesoleva lepingu IV osa artiklis 1.8 „Kodanikuühiskonna foorum“ osutatud kodanikuühiskonna foorumi koosoleku, et pidada dialoogi lepingu käesoleva osa kohaldamise üle.

2. PEATÜKK

KAUBAVAHEATUS

A JAGU

Üldsätted

ARTIKKEL 2.1

Mõisted

Käesolevas peatükis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „konsulaartehing“ – menetlus, mille kaudu hangitakse eksportiva lepinguosalise territooriumil või kolmanda isiku territooriumil asuva importiva lepinguosalise konsulilt konsulaararve või konsulaarviisa faktuurarvele, päritolusertifikaadile, manifestile, kaubasaatjate ekspordideklaratsioonile või muule kauba impordi puhul nõutavale või sellega seotud tollidokumendile;

- b) „ekspordi litsentsimise protseduur“ – haldusmenetlus, milles eksportiva lepinguosalise territooriumilt eksportimise eeltingimusena nõutakse taotluse või muude dokumentide esitamist (muud kui tavaliselt tollivormistuseks nõutavad dokumendid) eksportiva lepinguosalise asjaomasele haldusasutusele või asjaomastele haldusasutustele;
- c) „impordi litsentsimise leping“ – WTO asutamislepingu 1A lisas sisalduv impordi litsentsimise protseduuri leping;
- d) „impordi litsentsimise protseduur“ – haldusmenetlus, milles importiva lepinguosalise territooriumile importimise eeltingimusena nõutakse taotluse või muude dokumentide esitamist (muud kui tavaliselt tollivormistuseks nõutavad dokumendid) importiva lepinguosalise asjaomasele haldusasutusele või asjaomastele haldusasutustele.

ARTIKKEL 2.2

Kohaldamisala

Kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti, kohaldatakse lepinguosalise kaubavahetuse suhtes käesoleva peatüki sätteid.

ARTIKKEL 2.3

Võrdne kohtlemine

1. Kumbki lepinguosaline tagab teise lepinguosalise kaupade võrdse kohtlemise kooskõlas GATT 1994 III artikliga ning selle märkuste ja lisasätetega. Selleks inkorporeeritakse GATT 1994 III artikkel ning selle märkused ja lisasätted käesolevasse lepingusse ning muudetakse *mutatis mutandis* selle osaks.
2. Suurema selguse huvides tuleb märkida, et võrdne kohtlemine tähendab, et Mehhiko muu kui föderaaltasandi valitsus või Euroopa Liidu liikmesriigi keskvalitsus või kohalik omavalitsus kohtleb kaupu vähemalt sama soodsalt, nagu ta kohtleb vastavalt kas Mehhiko või liikmesriigi otseselt konkureerivaid või asendatavaid kaupu.

ARTIKKEL 2.4

Tollimaksude kaotamine või vähendamine

1. Kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti, kaotab kumbki lepinguosaline päritolustaatusega kaubalt võetavad tollimaksud või vähendab neid vastavalt 2-A lisale „Tollitariifide kaotamise ajakava“ ning ei kohalda käesoleva lepingu jõustumisel tollimaksu harmoneeritud süsteemi gruppide 1–97 tariifiridadele klassifitseeritud päritolustaatusega kaubale, välja arvatud kaup, mis on nimetatud 2-A lisa „Tollitariifide kaotamise ajakava“ liites 2-A-1 „ELi tollitariifide kaotamise ajakava“ või liites 2-A-2 „Mehhiko tollitariifide kaotamise ajakava“.

2. Kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti, ei tõsta lepinguosaline teise lepinguosalise päritolustaatusega kaubalt võetavat tollimaksu ega kehtesta uut tollimaksu⁷.
3. Kui lepinguosaline vähendab oma kohaldatavat enamsoodustusrežiimi tollimaksumäära, kohaldatakse seda tollimaksumäära teise lepinguosalise päritolustaatusega kauba suhtes seni, kuni see on madalam kui 2-A lisa „Tollitariifide kaotamise ajakava“ kohaselt kindlaksmääratud tollimaksumäär.
4. Lepinguosalise taotlusel peavad lepinguosalsed nõu, et kaaluda võimalust parandada päritolustaatusega kauba turulepääsuks 2-A lisas „Tollitariifide kaotamise ajakava“ sätestatud tariifset kohtlemist. Ühisnõukogu võib otsustada 2-A lisa „Tollitariifide kaotamise ajakava“ muuta⁸.
5. Suurema selguse huvides tuleb märkida, et lepinguosaline võib WTO vaidluste lahendamise organi loal jätta päritolustaatusega kaubalt võetava tollimaksu kehtima või suurendada seda.

⁷ Suurema selguse huvides tuleb märkida, et lepinguosaline võib pärast tollimaksu ühepoolset vähendamist tõsta kõnealuse tollimaksu 2-A lisa „Tollitariifide kaotamise ajakava“ kohaselt asjaomaseks aastaks kindlaksmääratud tasemele.

⁸ Suurema selguse huvides tuleb märkida, et selle muudatusega asendatakse kõik 2-A lisas „Tollitariifide kaotamise ajakava“ sätestatud tollimaksumäärad või üleminekukategooriad.

ARTIKKEL 2.5

Eksporditollimaksud ja muud ekspordimaksud või -tasud

1. Lepinguosaline ei kehtesta ega säilita teise lepinguosalise territooriumile suunatud kauba ekspordi suhtes maksu või tasu, mis on suurem kui maks või tasu, mis kehtestatakse selle kauba suhtes, kui see on ette nähtud sisetarbimiseks.
2. Lepinguosaline ei kehtesta ega säilita tollimaksu või tasu, mis on kehtestatud teise lepinguosalise territooriumile suunatud kauba ekspordile või sellega seoses ja mis on suurem kui tollimaks või tasu, mis kehtestatakse selle kauba suhtes, kui see on ette nähtud sisetarbimiseks.
3. Käesolev artikkel ei takista lepinguosalisel maksustada eksporti artikli 2.6 kohaselt lubatud tasu või lõivuga.

ARTIKKEL 2.6

Tasud ja formaalsused

1. Nende tasude ja muude lõivude summa, mille lepinguosaline kehtestab teise lepinguosalise kauba impordile või teisele lepinguosalisele suunatud kauba ekspordile või sellega seoses, on piiratud osutatud teenuste ligikaudse maksumusega ning ei kujuta endast kodumaiste kaupade kaudset kaitset ega impordi või ekspordi maksustamist fiskaalsetel eesmärkidel.

2. Lepinguosaline ei kohalda päritolustaatusega kauba suhtes tollivormistustasu⁹.
3. Kumbki lepinguosaline avaldab kõik tasud ja lõivud, mis ta on kehtestanud seoses impordi või ekspordiga, viisil, mis võimaldab valitsustel, kauplejatel ja teistel huvitatud isikutel nendega tutvuda.
4. Lepinguosaline ei nõua seoses teise lepinguosalise kauba importimisega konsulaartehinguid, sealhulgas seotud lõive ja tasusid¹⁰.

ARTIKKEL 2.7

Pärast remonti või muutmist uuesti sisenevad kaubad

1. „Remont või muutmine“ on toote töötlemine, et parandada töödefekte või olulisi kahjustusi, millega kaasneb toote algse funktsiooni taastamine, või tagada toote vastavus tehnilistele kasutusnõuetele, milleta toodet ei saaks enam tavapärasel viisil kasutada ettenähtud eesmärgil. Toote remont või muutmine hõlmab restaureerimist ja hooldust, kuid ei hõlma toimingut või protsessi,
 - a) mis hävitab toote põhiomadused või loob uue või kaubanduslikult erineva toote;

⁹ Mehhiko puhul on tollivormistustasu „Derecho de Trámite Aduanero“.

¹⁰ Suurema selguse huvides tuleb märkida, et importiv lepinguosaline võib nõuda, et tema konsul, kes on pädev eksportiva lepinguosalise territooriumil, kinnitaks dokumendid

- a) uurimise või auditi eesmärgil või
- b) majapidamistarvete importimisel.

b) mis muudab lõpetamata toote valmistooteks või

c) mida kasutatakse toote funktsiooni oluliseks muutmiseks.

2. Sõltumata kauba päritolust ei kohalda lepinguosaline tollimaksu kaubale, mis siseneb uuesti tema territooriumile pärast seda, kui kaup on ajutiselt eksporditud tema territooriumilt teise lepinguosalise territooriumile remondiks või muutmiseks, olenemata sellest, kas sellist remonti või muutmist saaks teha selle lepinguosalise territooriumil, kust kaup remondiks või muutmiseks eksporditi.

3. Lõiget 2 ei kohaldata tollilattu, vabakaubanduspiirkondadesse või sarnase staatusega piirkondadesse imporditud kauba suhtes, mis eksporditakse seejärel remondiks, kuid mida ei reimpordita tollilattu, vabakaubanduspiirkondadesse või sarnase staatusega piirkondadesse.

4. Sõltumata kauba päritolust ei kohalda lepinguosaline tollimaksu kaubale, mis imporditakse ajutiselt teise lepinguosalise territooriumilt remondi või muutmise eesmärgil.

ARTIKKEL 2.8

Taastoodetud kaubad

1. „Taastoodetud kaup“ on harmoneeritud süsteemi gruppidesse 84–90 või rubriiki 9402 klassifitseeritud kaup, välja arvatud 2-B lisas „Taastoodetud kaupade määratluse alt välja jäetud kaupade loetelu“ nimetatud kaup,
 - a) mis on toodetud täielikult või osaliselt taaskasutatud materjalist, mis on saadud kasutatud kaupadest;
 - b) mille toimivus- ja töötingimused ning eeldatav kasutusiga on sarnased samasuguse uue kauba omadele ning
 - c) millele antakse sama garantii nagu samasugusele uuele kaubale.
2. Kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti, ei kohalda lepinguosaline teise lepinguosalise taastoodetud kaupade suhtes korda, mis on ebasoodsam kui see, mida ta kohaldab samasuguste uute kaupade suhtes.
3. Vastavalt käesolevast lepingust ja WTO asutamislepingust tulenevatele kohustustele võib lepinguosaline nõuda, et taastoodetud kaup
 - a) oleks tema territooriumil turustamiseks või müügiks sellisena identifitseeritud, sealhulgas erimärgistatud, et vältida tarbijate eksitamist, ning

b) vastaks kõikidele kohaldatavatele tehnilistele nõuetele ja eeskirjadele, mida kohaldatakse samasuguse uue kauba suhtes.

4. Suurema selguse huvides tuleb märkida, et taastoodetud kauba suhtes kohaldatakse artiklit 2.9. Kui lepinguosaline kehtestab kasutatud kauba suhtes impordi- ja ekspordikeelde või -piiranguid või jätab need kehtima, ei kohalda ta neid meetmeid taastoodetud kauba suhtes.

ARTIKKEL 2.9

Impordi- ja ekspordipiirangud

Kui 2-C lisas „Mehhiko erandid artiklist 2.9 „Impordi- ja ekspordipiirangud““ ei ole sätestatud teisiti, ei kehtesta ega säilita lepinguosaline ühtegi keeldu ega piirangut teise lepinguosalise kauba impordile ega teise lepinguosalise territooriumile suunatud kauba ekspordile või ekspordiks müügile, välja arvatud juhul, kui see on kooskõlas GATT 1994 XI artikliga, sealhulgas selle märkuste ja lisasätetega. Selleks inkorporeeritakse GATT 1994 XI artikkel, sealhulgas selle märkused ja lisasätted, käesolevasse lepingusse ning muudetakse *mutatis mutandis* selle osaks.

ARTIKKEL 2.10

Impordi litsentsimine

1. Kumbki lepinguosaline võtab vastu impordi litsentsimise protseduurid ja haldab neid kooskõlas impordi litsentsimise lepingu artiklitega 1–3.
2. Kumbki lepinguosaline teavitab teist lepinguosalist igast uuest impordi litsentsimise protseduurist ja igast olemasoleva impordi litsentsimise protseduuri muudatusest 60 päeva jooksul pärast selle avaldamist ja võimaluse korral hiljemalt 60 päeva enne uue menetluse või muudatuse jõustumist. Teade sisaldab impordi litsentsimise lepingu artikli 5 lõikes 2 nimetatud teavet ning käesoleva artikli lõikes 4 osutatud ametlike veebisaitide elektroonilisi aadresse. Kui lepinguosaline teavitab impordi litsentsimise lepingu artiklis 4 sätestatud impordilitsentside komiteed vastavast uuest impordi litsentsimise protseduurist või olemasoleva impordi litsentsimise protseduuri muudatusest kooskõlas impordi litsentsimise lepingu artikli 5 lõigetega 1–3, siis loetakse, et ta on käesolevat sätet järginud.
3. Lepinguosalise taotlusel esitab teine lepinguosaline viivitamata kogu asjakohase teabe, sealhulgas impordi litsentsimise lepingu artikli 5 lõikes 2 nimetatud teabe, iga impordi litsentsimise protseduuri kohta, mille ta kavatseb kehtestada, on kehtestanud või jätab kehtima, või olemasoleva litsentsimisprotseduuri muudatuse kohta.

4. Kumbki lepinguosaline avaldab asjaomastel ametlikel veebisaitidel teabe, mille ta peab vastavalt impordi litsentsimise lepingu artikli 1 lõike 4 punktile a avaldama, ning tagab, et impordi litsentsimise lepingu artikli 5 lõikes 2 nimetatud teave on üldsusele kättesaadav.

ARTIKKEL 2.11

Ekspordi litsentsimine

1. Kumbki lepinguosaline avaldab kõik uued ekspordi litsentsimise protseduurid või olemasolevate ekspordi litsentsimise protseduuride muudatused, sealhulgas vajaduse korral asjakohastel ametlikel veebisaitidel. Võimaluse korral toimub selline avaldamine hiljemalt 45 päeva enne protseduuri või muudatuse jõustumist ja igal juhul hiljemalt asjaomase protseduuri või muudatuse jõustumise kuupäeval.

2. Kumbki lepinguosaline teavitab 60 päeva jooksul pärast käesoleva lepingu jõustumist teist lepinguosalist oma olemasolevatest ekspordi litsentsimise protseduuridest. Kumbki lepinguosaline teavitab teist lepinguosalist igast uuest ekspordi litsentsimise protseduurist ja igast olemasoleva ekspordi litsentsimise protseduuri muudatusest 60 päeva jooksul pärast selle avaldamist. Teated peavad sisaldama viidet allikale, kus on avaldatud lõike 3 kohaselt nõutud teave, ja vajaduse korral asjaomase ametliku veebisaidi aadressi.

3. Ekspordi litsentsimise protseduuride avaldamisel esitatakse järgmine teave:
- a) ekspordi litsentsimise protseduuride ja nendesse tehtud muudatuste tekst;
 - b) kaubad, mille suhtes konkreetset ekspordi litsentsimise protseduuri kohaldatakse;
 - c) iga protseduuri kohta ekspordilitsentsi taotlemise menetluse kirjeldus ja kriteeriumid, millele taotleja peab vastama, et tal oleks õigus ekspordilitsentsi taotleda, näiteks tegevusloa omamine, investearingu tegemine või säilitamine või lepinguosalise territooriumil teatava ettevõtte vormis tegutsemine;
 - d) kontaktpunkt või -punktid, kust huvitatud isikud saavad lisateavet ekspordilitsentsi saamise tingimuste kohta;
 - e) haldusasutus või -asutused, kellele taotlus või muud asjakohased dokumendid tuleb esitada;
 - f) meetme või meetmete kirjeldus, mida ekspordi litsentsimise protseduuri kaudu rakendatakse;
 - g) ajavahemik, mille jooksul iga ekspordi litsentsimise protseduur kehtib, välja arvatud juhul, kui protseduur jääb kehtima seniks, kuni see mõnes uues väljaandes tühistatakse või seda muudetakse;

- h) kui lepinguosaline kavatseb ekspordikvoodi haldamiseks kasutada ekspordi litsentsimise protseduuri, siis kvoodi üldkogus, kvoodi avamise ja sulgemise kuupäevad ja vajaduse korral kvoodi väärtus ning
- i) võimalikud vabastused või erandid nõudest hankida ekspordilitsents, kuidas neid vabastusi või erandeid taotleda või kasutada ning nende andmise kriteeriumid.

4. Suurema selguse huvides tuleb märkida, et käesolev artikkel ei kohusta lepinguosalist andma ekspordilitsentsi ega takista lepinguosalist täitmast oma kohustusi, mis tulenevad ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonidest ning mitmepoolsetest massihävitusrelvade leviku tõkestamise kokkulepetest ja ekspordikontrolli kokkulepetest.

ARTIKKEL 2.12

Tolliväärtuse määramine

Lepinguosalised kinnitavad oma õigusi ja kohustusi, mis tulenevad tolliväärtuse määramise lepingust.

ARTIKKEL 2.13

Kaupade ajutine import

1. Kumbki lepinguosaline lubab oma õigusnormide kohaselt ajutiselt importida järgmisi kaupu, vabastades need täielikult tingimuslikult imporditollimaksudest ja olenemata nende päritolust:
 - a) näitustel, messidel, kohtumistel, esitlustel või muudel sarnastel üritustel väljapanekuks või kasutamiseks ette nähtud kaubad;
 - b) kutsetegevuseks vajalikud seadmed, sealhulgas ajakirjandus-, heli- või teleringhäälingu seadmed, tarkvara, kinoseadmed ja nende lisaseadmed või tarvikud, mis on vajalikud lepinguosalise territooriumi külastava isiku äritegevuseks, kauplemiseks või kutsealal tegutsemiseks, et täita kindlaksmääratud ülesannet;
 - c) transporditaara, kaubanduslikud näidised, reklaamfilmid ja salvestised ning muud kaubandustegevusega seoses imporditavad kaubad;
 - d) sportimise eesmärgil imporditavad kaubad;
 - e) humanitaareesmärkidel imporditavad kaubad ning
 - f) konkreetsetel eesmärkidel imporditavad loomad.

2. Kumbki lepinguosaline võib nõuda, et lõike 1 kohaselt ajutiselt imporditud kaubad oleksid kaubad:

- a) mis on ette nähtud reekspordiks, ilma et neid oleks muudetud, välja arvatud nende kasutamisest tulenev tavapärane väärtuse vähenemine;
- b) mida kasutab üksnes teise lepinguosalise kodanik või mida selle kodaniku isikliku järelevalve all kasutab teise lepinguosalise isik oma äritegevuseks, kaubanduseks, kutsetegevuseks või sportimiseks;
- c) mida tema territooriumil ei müüda ega anta rendile;
- d) mille puhul esitatakse importiva lepinguosalise nõudmisel tagatis summas, mis ei ole suurem kui maksud, mis tuleks muidu tasuda kauba sisenemisel või lõplikul importimisel, ja mis vabastatakse kauba eksportimisel;
- e) mis on importimisel ja eksportimisel tuvastatavad;
- f) mis reeksporditakse kindlaksmääratud ajavahemiku jooksul, mis on mõistlikult seotud ajutise impordi eesmärgiga, ning
- g) mis imporditakse koguses, mis ei ületa nende ettenähtud kasutuseks mõistlikku kogust.

3. Kumbki lepinguosaline lubab käesoleva artikli alusel ajutiselt imporditud kaupu reeksportida ükskõik millise muu tollisadama või -asutuse kaudu kui see, mille kaudu need imporditi.
4. Kumbki lepinguosaline näeb ette, et importija või muu isik, kes vastutab käesoleva artikli kohaselt imporditud kauba eest, ei vastuta kauba ekspordi ebaõnnestumise eest ajutiseks impordiks määratud tähtaja (k.a tähtaja seaduslik pikendamine) jooksul, kui ta esitab importivale lepinguosalisele kooskõlas tema tollialaste õigusaktidega rahuldavad tõendid selle kohta, et kaup on täielikult hävinud või pöördumatult kadunud.

ARTIKKEL 2.14

Koostöö

1. Erisätted lepinguosalistevahelise halduskoostöö kohta seoses tariifse sooduskohtlemisega on esitatud 2-D lisas „Halduskoostöö erisätted“.
2. Alates ühe aasta möödumisest käesoleva lepingu jõustumisest ja kuni kaubavahetuskomitee otsustab teisiti, vahetavad lepinguosalisel igal aastal impordistatistika. Impordistatistika vahetamine hõlmab andmeid viimase aasta kohta, mille andmed on kättesaadavad, sealhulgas väärtust ja mahtu tariifireguleerimise tasandil teise lepinguosalise nende kaupade impordi puhul, mille suhtes kohaldatakse käesoleva lepingu kohast sooduskohtlemist, ja nende kaupade puhul, mille suhtes ei kohaldata sooduskohtlemist.

ARTIKKEL 2.15

Kaubavahetuskomitee

Artikli 1.10 „Lepingu III osa allkomiteed ja muud organid“ lõike 1 punktiga a loodud kaubavahetuskomitee teeb järgmist:

- a) teostab järelevalvet käesoleva peatüki ja selle lisade rakendamise ja haldamise üle;
- b) edendab lepinguosalistevahelist kaubavahetust, sealhulgas konsultatsioonide kaudu, mis käsitlevad käesoleva lepingu kohase turulepääsu tariifse kohtlemise parandamist ja vajaduse korral muid küsimusi;
- c) pakub foorumit käesoleva peatükiga seotud küsimuste arutamiseks ja lahendamiseks;
- d) tegeleb viivitamata lepinguosalistevaheliste kaubandustõketega, eelkõige nendega, mis on seotud mittetariifsete meetmete kohaldamisega, ning vajaduse korral suunab sellised küsimused arutamiseks ühiskomiteele;
- e) soovitab ühiskomiteele käesoleva peatüki muudatusi või täiendusi;
- f) koordineerib teabevahetust soodustuste kasutamiseks või muud teabevahetust lepinguosalistevahelise kaubavahetuse kohta, mida ta võib otsustada;

- g) vaatab harmoneeritud süsteemi tulevased muudatused läbi, et tagada, et kummagi lepinguosalise käesolevast lepingust tulenevaid kohustusi ei muudeta, ning annab nõu kõikide sellega seotud vastuolude lahendamiseks;
- h) täidab muid ülesandeid, mida ühiskomitee võib talle anda.

B JAGU

Kauplemine põllumajandustoodetega

ARTIKKEL 2.16

Kohaldamisala

Käesolevat jagu kohaldatakse meetmete suhtes, mille lepinguosaline on põllumajandustoodetega kauplemisega seoses vastu võtnud või kehtima jätnud.

ARTIKKEL 2.17

Koostöö mitmepoolsetel foorumitel

1. Lepinguosaliselised teevad WTO raames koostööd, et toetada üldist, reeglitel põhinevat, avatud, mittediskrimineerivat ja õiglast mitmepoolset kaubandussüsteemi, soodustada põllumajanduslääbirääkimisi ning edendada põllumajandustoodetega kauplemist hõlbustavate uute juhtpõhimõtete kehtestamist.
2. Lepinguosaliselised tunnistavad, et mõned ekspordimeetmed, nagu ekspordikeelud, -piirangud või -maksud, võivad avaldada põllumajandustoodete kriitilise tähtsusega tarnetele kahjulikku mõju. Sellega seoses toetavad lepinguosaliselised juhtpõhimõtete kehtestamist, osaledes aktiivselt asjaomastel rahvusvahelistel foorumitel.

ARTIKKEL 2.18

Ekspordikonkurents

1. Käesolevas artiklis kasutatakse järgmisi mõisteid:
 - a) „ekspordisubsiidiumid“ – subsiidiumid põllumajanduslepingu artikli 1 punkti e tähenduses ning

- b) „samaväärse mõjuga meetmed“ – ekspordikrediit, ekspordikrediiditagatised või kindlustusprogrammid, samuti muud meetmed, millel on ekspordisubsiidiumiga samaväärne mõju¹¹.
2. Lepinguosaliselised kinnitavad Nairobis 19. detsembril 2015 toimunud WTO ministrite konverentsil vastu võetud ekspordikonkurentsi käsitlevas otsuses võetud kohustust rakendada kõiki ekspordisubsiidiume ja samaväärse mõjuga ekspordimeetmeid ülima mõõdukusega ning suurendada läbipaistvust ja parandada järelevalvet seoses kõikide ekspordisubsiidiumide ja samaväärse mõjuga ekspordimeetmetega.
3. Lepinguosaline ei kehtesta ega säilita ekspordisubsiidiume ühegi põllumajandustoote suhtes, mida eksporditakse või mis sisaldub tootes, mida eksporditakse teise lepinguosalise territooriumile.
4. Lepinguosaline ei säilita, kehtesta ega taaskehtesta muud samaväärse mõjuga meetet ühegi põllumajandustoote suhtes, mida eksporditakse või mis sisaldub tootes, mida eksporditakse teise lepinguosalise territooriumile, välja arvatud juhul, kui see samaväärse mõjuga meede vastab asjaomases WTO asutamislepingus, otsuses või kohustuses kindlaksmääratud tingimustele.
5. Selleks et suurendada läbipaistvust ja parandada järelevalvet ekspordisubsiidiumide ja muude samaväärse mõjuga meetmete üle, võib lepinguosaline, kellel on põhjendatud kahtlus ekspordisubsiidiumi või muu samaväärse mõjuga meetme suhtes, mida teine lepinguosaline kohaldab esimesele lepinguosalisele ekspordiks ettenähtud põllumajandustoote suhtes, nõuda teiselt lepinguosaliselt vajalikku teavet kohaldatavate meetmete kohta. Nõutav teave esitatakse viivitamata.

¹¹ Mõiste „samaväärse mõjuga meetmed“ tõlgendamisel võivad lepinguosaliselised konkreetsel juhul juhinduda nii asjaomastest WTO eeskirjadest kui ka WTO liikmete tavadest.

ARTIKKEL 2.19

Tariifikvootide haldamine

1. Lepinguosaline, kes kohaldab tariifikvootide koostõlas 2-A lisaga „Tollitariifide kaotamise ajakava“,
 - a) haldab neid tariifikvootide õigeaegselt, läbipaistvalt, objektiivselt ja mittediskrimineerivalt koostõlas oma õigusega ning
 - b) avalikustab õigeaegselt ja pidevalt kogu asjakohase teabe kvootide haldamise kohta, sealhulgas olemasolevad mahud, kasutusmäärad ja kõlblikkuskriteeriumid.
2. Lepinguosalised konsulteerivad omavahel kõikides tariifikvootide haldamisega seotud küsimustes. Selleks määrab kumbki lepinguosaline kontaktpunkti, mis hõlbustab lepinguosalistevahelist suhtlemist, ja teatab teisele lepinguosalisele selle kontaktandmed. Lepinguosalised teavitavad teineteist viivitamata kõnealuste kontaktandmete muutumisest.

ARTIKKEL 2.20

Põllumajanduse allkomitee

1. Artikli 1.10 „Lepingu III osa allkomiteed ja muud organid“ lõike 1 punktiga b loodud põllumajanduse allkomitee teeb järgmist:
 - a) teostab järelevalvet käesoleva jao rakendamise ja haldamise üle ning edendab koostööd, et hõlbustada lepinguosalistevahelist põllumajandustoodetega kauplemist;
 - b) pakub lepinguosalistele foorumit, et arutada oma põllumajandusprogrammide arengusuundi ja lepinguosalistevahelist põllumajandustoodetega kauplemist;
 - c) tegeleb kaubandustõketega, sealhulgas mittetariifsete tõketega, mis takistavad lepinguosalistevahelist põllumajandustoodetega kauplemist;
 - d) hindab käesoleva peatüki mõju kummagi lepinguosalise põllumajandussektorile ja käesoleva peatüki vahendite toimimist ning soovitab kaubavahetuskomiteele asjakohaseid meetmeid;
 - e) pakub foorumit käesoleva jaoga seotud küsimuste arutamiseks kooskõlastatult teiste asjaomaste komiteede, töörühmade või muude käesoleva lepingu kohaste eriorganitega;

- f) täidab muid ülesandeid, mida kaubavahetuskomitee võib talle anda, ning
 - g) esitab käesoleva lõike kohase töö tulemused kaubavahetuskomiteele arutamiseks.
3. Põllumajanduse allkomitee kohtub vähemalt korra aastas, kui ei ole kokku lepitud teisiti.
4. Eriliste asjaolude ilmnemisel tuleb põllumajanduse allkomitee lepinguosalise taotlusel ja lepinguosaliste kokkuleppel kokku hiljemalt 30 päeva jooksul pärast taotluse esitamist.

C JAGU

Kauplemine veini ja kangete alkoholsete jookidega

ARTIKKEL 2.21

Kohaldamisala

Käesolevat jagu kohaldatakse harmoneeritud süsteemi rubriikidesse 2204, 2205 ja 2208 klassifitseeritud veinitoodete¹² ja kangete alkoholsete jookide suhtes.

¹² Suurema selguse huvides tuleb märkida, et mõiste „veinitooted“ tähistab veini ja muid veinitooteid, mis on klassifitseeritud harmoneeritud süsteemi rubriikidesse 2204 ja 2205.

ARTIKKEL 2.22

Veinivalmistustavad

1. Euroopa Liit lubab oma territooriumile importida ja seal inimtoiduks turustada Mehhikost pärit veini, mis on toodetud vastavalt järgmistele nõuetele:
 - a) tootemääratlused, mis on Mehhikos lubatud 2-E lisa „Veinitooteid ja kangeid alkohoolseid jooke käsitlevad asjakohased meetmed“ A osas osutatud õigusnormidega, ning
 - b) Mehhikos lubatud veinivalmistustavad ja piirangud, mida kohaldatakse vastavalt 2-E lisa „Veinitooteid ja kangeid alkohoolseid jooke käsitlevad asjakohased meetmed“ A osas osutatud õigusnormidele või mille Mehhiko pädev asutus on muul viisil heaks kiitnud kasutamiseks eksporditavate veinide puhul, niivõrd kui Rahvusvaheline Viinamarja- ja Veiniorganisatsioon neid soovitab ja avaldab.

Käesoleva lõike kohase loa andmisel kohaldatakse nõuet, et veinidele ei tohi lisada alkoholi ega kanget alkoholi, välja arvatud liköörveinid, millele võib lisada viinamarjadest saadud alkoholi või viinamarjapiiritust. Käesolev punkt ei piira võimalust lisada „vino generoso“ tootmisel muud kui viinamarjadest saadud alkoholi, tingimusel et selline lisand on selgelt märgitud etiketile.

2. Mehhiko lubab oma territooriumile importida ja seal inimtoiduks turustada Euroopa Liidust pärit veini, mis on toodetud vastavalt järgmistele nõuetele:

- a) tootemääratlused, mis on Euroopa Liidus lubatud 2-E lisa „Veinitooteid ja kangeid alkohoolseid jooke käsitlevad asjakohased meetmed“ B osas osutatud õigusnormidega;
- b) Euroopa Liidus lubatud veinivalmistustavad ja piirangud, mida kohaldatakse vastavalt 2-E lisa „Veinitooteid ja kangeid alkohoolseid jooke käsitlevad asjakohased meetmed“ B osas osutatud õigusnormidele, ning
- c) asjaolu, et alkoholi või kange alkoholi lisamine on välistatud kõikide veinide puhul, välja arvatud liköörveinid, millele võib lisada ainult viinamarjadest saadud alkoholi või viinamarjapiiritust.

3. Ühe lepinguosalise territooriumilt imporditud ja teise lepinguosalise territooriumil turustatavates veinides võib kasutada „vitis vinifera“ viinamarjasorte ja nende hübriide, ilma et see piiraks lepinguosalise rangemate õigusnormide kohaldamist tema territooriumil toodetud veinide suhtes.

4. Ühisnõukogu võib 2-E lisa „Veinitooteid ja kangeid alkohoolseid jooke käsitlevad asjakohased meetmed“ A ja B osa muuta, et lisada, kustutada või ajakohastada viiteid tootemääratlustele ning veinivalmistustavadele ja piirangutele.

ARTIKKEL 2.23

Veinitoodete ja kangete alkoholsete jookide märgistamine

1. Lepinguosaline ei nõua veinitoodete või kangete alkoholsete jookide transporditaarale, märgisele või pakendile järgmiste kuupäevade või samaväärsete kuupäevade märkimist:

- a) pakendamise kuupäev;
- b) villimise kuupäev;
- c) tootmiskuupäev;
- d) aegumiskuupäev, „kõlblik kuni“ kuupäev, kasutus- või tarbimiskuupäev, kõlblikkusaja lõppkuupäev;
- e) minimaalse säilimisaja lõppkuupäev, „parim enne“ kuupäev, „parim kvaliteet enne“ kuupäev või
- f) „müüa enne“ kuupäev.

Lepinguosaline võib nõuda minimaalse säilimisaja lõppkuupäeva esitamist juhul, kui tootele on lisatud kergesti riknevaid koostisosi või kui tootja arvates on säilimisaeg kuni 12 kuud.

2. Lepinguosaline ei nõua, et veinitoodete või kangete alkoholsete jookide transporditaaral, märgisel või pakendil esitataks kaubamärkide, marginimede või geograafiliste tähiste tõlked.
3. Lepinguosaline lubab kohustuslikku teavet, sealhulgas tõlkeid, esitada veinitoodete või kangete alkoholsete jookide transporditaarale kinnitatud lisamärgisel. Lisamärgised võib kinnitada imporditud veini või kangete alkoholsete jookide transporditaarale pärast importimist, kuid enne toote pakkumist müügiks lepinguosalise territooriumil, tingimusel et originaalmärgise kohustuslik teave on täielikult ja täpselt kajastatud.
4. Lepinguosaline lubab kasutada partiide tunnuskoode tingimusel, et need koodid on kaitstud kustutamise eest.
5. Lepinguosaline ei kohalda märgistamismeedet veinitoodete ja kangete alkoholsete jookide suhtes, mida turustati selle lepinguosalise territooriumil enne meetme jõustumise kuupäeva, välja arvatud erandlikel asjaoludel.
6. Lepinguosaline lubab kasutada pudelitel jooniseid, kujutisi, pilte ja väiteid või tähiseid tingimusel, et need ei asenda kohustuslikku märgistusteavet ega eksita tarbijat veinitoodete ja kangete alkoholsete jookide tegelike omaduste ja koostise osas.
7. Lepinguosaline ei nõua, et veinitoodete või kangete alkoholsete jookide märgistusel oleksid nimetatud allergeenid, mida on kasutatud veinitoodete või kangete alkoholsete jookide tootmisel ja valmistamisel, kuid mida lõpptootes ei esine.

8. Lepinguosalistevahelises veinikaubanduses võib Euroopa Liidust pärit veini märgistada Mehhikos tooteliigi nimetusega vastavalt 2-E lisa „Veinitooteid ja kangeid alkoholseid jooke käsitlevad asjakohased meetmed“ C osale „Veinide märgistamine“.
9. Kooskõlas 20. märtsil 1883 Pariisis sõlmitud tööstusomandi kaitse Pariisi konventsiooniga (edaspidi „Pariisi konventsioon“) kaitseb kumbki lepinguosaline veinipoodete ja kangete alkoholsete jookide puhul järgmisi nimetusi:
- a) liikmesriigi nimi ning
 - b) Mehhiko Ühendriikide või Mehhiko ja selle osariikide nimi.
10. Lepinguosaline lubab veinipoodete või kangete alkoholsete jookide märgistusel näidata alkoholisisaldust mahuprotsentides järgmiste lühenditega:
- a) „% Alc. Vol.“;
 - b) „% Alc Vol.“;
 - c) „% alc. vol.“;
 - d) „% alc vol.“;

- e) „% Alc.“;
- f) „% Alc./Vol.“;
- g) „Alc()%vol.“;
- h) „% alc/vol“;
- i) „alc()%vol“.

ARTIKKEL 2.24

Veinitoodete ja kangete alkoholsete jookide sertifitseerimine

1. Lepinguosaline võib nõuda teiselt lepinguosaliselt imporditud ja tema turule viidud veinitoodete puhul ainult 2-E lisa „Veinitooteid ja kangeid alkoholseid jooke käsitlevad asjakohased meetmed“ D osas „Dokumendid ja sertifitseerimine“ sätestatud dokumente ja sertifitseerimist.
2. Lepinguosaline ei kehtesta teise lepinguosalise territooriumil toodetud veinitoodete impordi suhtes rangemaid impordi sertifitseerimisnõudeid, kui on sätestatud käesolevas lepingus.

3. Kumbki lepinguosaline võib kohaldada oma õigusnorme, et teha kindlaks võltsitud või saastunud tooted pärast nende lõplikku importi.
4. Vaidluse korral tunnustab kumbki lepinguosaline võrdlusmeetoditena rahvusvaheliste organisatsioonide, näiteks Rahvusvahelise Standardiorganisatsiooni (ISO) soovitatud standarditele vastavaid analüüsimeetodeid või nende meetodite puudumise korral Rahvusvahelise Viinamarja- ja Veiniorganisatsiooni meetodeid.
5. Kumbki lepinguosaline lubab oma territooriumile importida kangeid alkoholseid jooke vastavalt oma õigusnormides sätestatud eeskirjadele, mis käsitlevad impordi dokumente või sertifitseerimist ja analüüsiaruandeid.
6. Euroopa Liit nõuab tekiila ja mezcali importimisel Euroopa Liitu, et tema tollile esitataks nende toodete kohta ekspordi autentsussertifikaat, mille on väljastanud Mehhiko tolli akrediteeritud ja heakskiidetud vastavushindamisasutus¹³. Mehhiko esitab tekiila ja mezcali ekspordi autentsussertifikaadi näidised ning teavitab veini ja kangete alkoholsete jookidega kauplemise allkomiteed kõikidest nende sertifikaatidega seotud muudatustest.

¹³ Suurema selguse huvides tuleb märkida, et see ei piira kummagi lepinguosalise selliste õigusnormide kohaldamist, mis käsitlevad kõnealuste toodete turustamist ja müüki.

7. Lepinguosaline võib kehtestada teise lepinguosalise territooriumilt imporditud veinitoodetele ja kangetele alkoholsetele jookidele ajutised täiendavad impordi sertifitseerimisnõuded, et reageerida avaliku korraga, näiteks tervise- või tarbijakaitsega seotud õigustatud probleemile või võidelda pettuse vastu. Sellisel juhul esitab lepinguosaline teisele lepinguosalisele piisava teabe ja annab talle piisavalt aega, et oleks võimalik täita lisanõudeid.

Sellised nõuded ei tohi kehtida kauem, kui on vaja selleks, et reageerida konkreetsele avaliku korra probleemile või pettuseohule, mille tõttu need nõuded kehtestati.

8. Ühisnõukogu võib 2-E lisa „Veinitooteid ja kangeid alkoholseid jooke käsitlevad asjakohased meetmed“ D osa „Dokumendid ja sertifitseerimine“ seoses lõikes 1 osutatud dokumentide ja sertifitseerimisega muuta.

ARTIKKEL 2.25

Kohaldatavad normid

Kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti, toimub käesoleva jaoga hõlmatud toodete import ja turustamine lepinguosalistevahelises kaubanduses kooskõlas importiva lepinguosalise territooriumil kehtivate õigusnormidega.

ARTIKKEL 2.26

Üleminekumeetmed

Tooteid, mis on käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva seisuga toodetud ja märgistatud vastavalt lepinguosalise õigusnormidele ja lepinguosalistevahelistele kehtivatele lepingutele, kuid mis ei vasta käesolevale jaole, võivad importiva lepinguosalise territooriumil turustada järgmised isikud järgmistel tingimustel:

- a) hulgimüüjad või tootjad kahe aasta jooksul või
- b) jaemüüjad kuni varude ammendumiseni.

ARTIKKEL 2.27

Teated

Kumbki lepinguosaline tagab, et ta teavitab teist lepinguosalist õigeaegselt kõikidest käesoleva jaoga hõlmatud küsimusi käsitlevate õigusnormide muudatustest, mis mõjutavad nende vahel kaubeldavaid tooteid.

ARTIKKEL 2.28

Koostöö veini ja kangete alkoholsete jookidega kauplemise valdkonnas

1. Lepinguosalised teevad koostööd ja käsitlevad eelkõige järgmisi veini ja kangete alkoholsete jookidega kauplemisega seotud küsimusi:

- a) tootemääratlused, toodete sertifitseerimine ja märgistamine ning
- b) veinivalmistamisel kasutatavad viinamarjasordid ja nende märgistamine.

2. Selleks et hõlbustada vastastikuse abi andmist lepinguosaliste täitevasutuste vahel, määrab kumbki lepinguosaline pädevad asutused ja organid, kes vastutavad käesoleva jaoga hõlmatud küsimuste rakendamise ja kohaldamise eest. Kui lepinguosaline määrab rohkem kui ühe pädeva asutuse või organi, tagab ta nende asutuste ja organite vahelise kooskõlastamise. Sellisel juhul määrab lepinguosaline ka ühe kontaktasutuse, mis peaks toimima teise lepinguosalise asutuse või organi jaoks ühtse kontaktpunktina.

3. Lepinguosalised teatavad üksteisele lõikes 2 osutatud pädevate asutuste ja organite nimed ja aadressid ning nende muudatused hiljemalt kuue kuu jooksul pärast käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva.

4. Käesolevas artiklis osutatud asutused ja organid teevad tihedat koostööd ja otsivad võimalusi, et veelgi parandada üksteisele antavat abi käesoleva jao kohaldamisel, eelkõige pettuste vastu võitlemiseks.

ARTIKKEL 2.29

Veini ja kangete alkoholsete jookidega kauplemise allkomitee

1. Artikli 1.10 „Lepingu III osa allkomiteed ja muud organid“ lõike 1 punktiga c loodud veini ja kangete alkoholsete jookidega kauplemise allkomitee teeb järgmist:

- a) teostab järelevalvet käesoleva jao rakendamise ja haldamise üle;
- b) pakub koostööfoorumit käesoleva jaoga seotud küsimustes ja teabevahetuses ning
- c) tagab käesoleva jao nõuetekohase toimimise.

2. Veini ja kangete alkoholsete jookidega kauplemise allkomitee võib anda ühisnõukogule soovitusi ja valmistada ette otsuseid, mis võidakse käesolevas jaos sätestatud korras vastu võtta.

D JAGU

Mittetariifsed turulepääsukohustused muudes sektorites

ARTIKKEL 2.30

Ravimid

Kummagi lepinguosalise konkreetset mittetariifsed turulepääsukohustused seoses ravimite ja meditsiiniseadmetega on esitatud 2-F lisas „Ravimid“.

ARTIKKEL 2.31

Mootorsõidukid

Kummagi lepinguosalise konkreetset mittetariifsed turulepääsukohustused seoses mootorsõidukite ning nende seadmete ja osadega on esitatud 2-G lisas „Mootorsõidukid ning nende seadmed ja osad“.

3. PEATÜKK

PÄRITOLUREEGLID JA -MENETLUSED

A JAGU

Päritolureeglid

ARTIKKEL 3.1

Mõisted

1. Käesolevas peatükis kasutatakse järgmisi mõisteid:
 - a) „grupid“, „rubriigid“ ja „alamrubriigid“ – harmoneeritud süsteemi nomenklatuuris kasutatavad grupid (kahekohalised koodid), rubriigid (neljakohalised koodid) ja alamrubriigid (kuuekohalised koodid);
 - b) „pädev valitsusasutus“ – Mehhiko puhul majandusministeeriumi (Secretaría de Economía) määratud asutus või selle õigusjärglane;

- c) „saadetus“ – kaubad, mis saadetakse samal ajal ühelt eksportijalt ühele vastuvõtjale või mis on hõlmatud ühe veodokumendiga, mis kajastab kaupade saatmist eksportijalt vastuvõtjale, või sellise dokumendi puudumisel ühe arvega;
- d) „tolliasutus“ – valitsusasutus, mis lepinguosalise õiguse kohaselt vastutab tollialaste õigusnormide haldamise, kohaldamise ja jõustamise eest;
- e) „eksportija“ – lepinguosalise territooriumil asuv isik, kes ekspordib selle lepinguosalise territooriumilt ja koostab päritolukinnituse;
- f) „importija“ – lepinguosalise territooriumil asuv isik, kes impordib kaupa ja taotleb tariifset sooduskohtlemist;
- g) „materjal“ – koostisosa, tooraine, komponent, osa vms, mida kasutatakse toote tootmisel;
- h) „päritolustaatuseta materjalid“ – materjalid, mida ei saa käesoleva peatüki kohaselt käsitada päritolustaatusega materjalidena;
- i) „päritolustaatusega materjalid“ või „päritolustaatusega tooted“ – materjalid või tooted, mis on käesoleva peatüki kohaselt päritolustaatusega;

- j) „toode“ – valmistatav toode, isegi kui see on ette nähtud sisendmaterjaliks, mida kasutatakse hiljem teise toote valmistamisel, ning
- k) „tootmine“ – mis tahes töö, töötlemine või eritoiming, sealhulgas kokkupanek.

ARTIKKEL 3.2

Üldnõuded

1. Kui lepinguosaline kohaldab teise lepinguosalise päritolustaatuses kauba suhtes tariifset sooduskohtlemist kooskõlas käesoleva lepinguga, käsitatakse järgmiseid tooteid selle lepinguosalise päritolustaatuses toodetena, kelle territooriumil toimus viimane tootmine:
 - a) tooted, mis on artikli 3.4 tähenduses täielikult saadud selle lepinguosalise territooriumil;
 - b) tooted, mis on toodetud selle lepinguosalise territooriumil üksnes päritolustaatuses materjalidest, või
 - c) tooted, mis on toodetud selle lepinguosalise territooriumil ja sisaldavad päritolustaatuses materjale, tingimusel et need vastavad 3-A lisas „Tootepõhised päritolureeglid“ sätestatud tingimustele.
2. Toode, mida lõike 1 kohaselt käsitatakse lepinguosalise päritolustaatuses tootena, peab vastama kõikidele muudele käesoleva peatüki kohaldatavatele nõuetele, mis on vajalikud tariifse sooduskohtlemise võimaldamiseks artikli 3.16 kohase taotluse alusel.

3. Kui tootele on antud päritolustaatus, ei käsitata selle toote tootmisel kasutatud päritolustaatuseta materjale päritolustaatuseta materjalina, kui seda toodet kasutatakse sisendmaterjalina muus tootes.
4. Päritolustaatuse saamiseks peab toode olema toodetud katkestamatult lepinguosalise territooriumil vastavalt lõike 1 punktides a–c sätestatule.

ARTIKKEL 3.3

Päritolu kumulatsioon

1. Lepinguosalise territooriumilt pärit toodet käsitatakse teise lepinguosalise päritolustaatusega tootena, kui seda kasutatakse teise lepinguosalise territooriumil sisendmaterjalina muu toote tootmisel¹⁴.
2. Lõiget 1 ei kohaldata, kui
 - a) toote tootmine ei lähe kaugemale artiklis 3.6 osutatud toimingutest ning
 - b) selle tootmise eesmärk, nagu nähtub ülekaalukatest tõenditest, on lepinguosaliste finants- või maksuseadustest kõrvalehoidmine.

¹⁴ Kui lepinguosaliste päritolureeglid mõne materjali puhul erinevad, määratakse materjali päritolu kindlaks vastavalt eksportiva lepinguosalise suhtes kohaldatavatele päritolureeglitele.

ARTIKKEL 3.4

Kaubad, mis on täielikult saadud ühes riigis või ühel territooriumil

1. Järgmisi tooteid käsitatakse kaubana, mis on täielikult saadud ühe lepinguosalise territooriumil:

- a) tema maapõuest või merepõhjast kaevandatud mineraalsed tooted;
- b) tema territooriumil kasvatatud või koristatud taimed ja köögiviljatooted;
- c) tema territooriumil sündinud ja kasvatatud elusloomad;
- d) tema territooriumil sündinud ja kasvatatud elusloomadelt saadud tooted;
- e) tema territooriumil sündinud ja kasvatatud ning tapetud loomadest saadud tooted;
- f) tema territooriumil toimunud küttimise või kalapüügi käigus saadud tooted;
- g) vesiviljelusest saadud tooted, kui veeorganismid, sealhulgas kalad, molluskid, koorikloomad, muud veeselgrootud ja veetaimed on sündinud või kasvatatud sellisest seemnevarust nagu munad, kalamari ja niisk, kalavastsed, kalamaimud või vastsed, sekkudes tootmise suurendamiseks kasvatus- või kasvuprotsessidesse, näiteks korrapärase asustamise, söötmise või röövlomade eest kaitsmise teel;

- h) merekalapüügisaadused ja muud saadused, mille lepinguosalise laev püüab merest väljaspool territoriaalmerd;
- i) lepinguosalise kalatöötlemislaevade pardal üksnes punktis h osutatud saadustest valmistatud tooted;
- j) tema territooriumil kogutud kasutatud esemed, mis sobivad ainult tooraine taaskasutamiseks, sealhulgas need toorained;
- k) tema territooriumil toimuvatest tootmistoimingutest tekkivad jäätmed ja jäägid;
- l) väljaspool lepinguosalise territoriaalmerd merepõhjast või selle aluspinnasest kaevandatud tooted, tingimusel et lepinguosalisel on õigus sellise merepõhja või aluspinnase kasutamiseks või kaevandamiseks, või
- m) tema territooriumil toodetud kaubad, mis on valmistatud üksnes punktides a–l nimetatud toodetest.

2. Lõike 1 punktides h ja i kasutatud mõisted „lepinguosalise laev“ ja „lepinguosalise kalatöötlemislaev“ tähendavad laeva või kalatöötlemislaeva, mis

- a) on registreeritud Euroopa Liidu liikmesriigis või Mehhikos;
- b) sõidab Euroopa Liidu liikmesriigi või Mehhiko lipu all ning

c) vastab ühele järgmistest tingimustest:

i) kuulub vähemalt 50 % ulatuses Euroopa Liidu liikmesriigi või Mehhiko kodanikule või

ii) kuulub ettevõttele,

A) mille peakontor ja peamine tegevuskoht asub Euroopa Liidus või Mehhikos ning

B) mis kuulub vähemalt 50 % ulatuses Euroopa liidu liikmesriigi või Mehhiko avalik-õiguslikele isikutele, kodanikele või ettevõtetele.

ARTIKKEL 3.5

Lubatud kõrvalekalded

1. Kui toode ei vasta 3-A lisas „Tootepõhised päritolureeglid“ sätestatud nõuetele, kuna tootmisel on kasutatud päritolustaatuseta materjali, käsitatakse seda toodet siiski lepinguosalise päritolustaatusena, juhul kui see vastab järgmistele tingimustele:

a) kõnealuse päritolustaatuseta materjali koguväärtus ei ületa 10 % toote tehasehinnast ning

- b) käesoleva lõike kohaldamisel ei ületata ühtegi 3-A lisa „Tootepõhised päritolureeglid“ sätestatud protsendimäära päritolustaatuseta materjalide maksimaalse väärtuse või kaalu kohta.
2. Lõiget 1 ei kohaldata gruppidesse 50–63 klassifitseeritud toodete suhtes, mille puhul kohaldatakse 3-A lisa „Tootepõhised päritolureeglid“ A jao märkustes 5 ja 6 sätestatud lubatud kõrvalekaldeid.
3. Lõiget 1 ei kohaldata toodete suhtes, mis on artikli 3.4 tähenduses täielikult saadud ühe lepinguosalise territooriumil. Kui 3-A lisa „Tootepõhised päritolureeglid“ kohaselt peavad toote tootmiseks kasutatud materjalid olema täielikult saadud ühes riigis või territooriumil, kohaldatakse nende materjalide summa suhtes lõikes 1 ette nähtud lubatud kõrvalekallet.

ARTIKKEL 3.6

Ebapiisavad töö- või tööstustoimingud

1. Olenemata artikli 3.2 lõike 1 punktist c ei käsitata toodet lepinguosalise päritolustaatusena, kui toote tootmine lepinguosalise territooriumil hõlmab ainult järgmisi päritolustaatuseta materjalidega tehtud toiminguid:
- a) toimingud, millega tagatakse transpordi ja ladustamise ajal toodete heas seisukorras säilimine, nagu tuulutamine, laialilaotamine, kuivatamine, külmutamine, jahutamine, soolas, vääveldioksiidis või muudes vesilahustes hoidmine, kahjustatud osade eemaldamine ja muud sarnased toimingud;

- b) lihtne vee lisamine või lahjendamine, mis ei muuda oluliselt toote omadusi, või toodete veetustamine või denatureerimine¹⁵;
- c) tuulamine, uhtmine, sortimine, klassifitseerimine, liigitamine või kokkusobitamine, sealhulgas tootekomplektide koostamine;
- d) teritamine, lihtne lihvimine või lihtne lõikamine;
- e) puuviljade, pähklite või köögiviljade koorimine, kivitustamine või lüdimine;
- f) kestade eemaldamine;
- g) terade eemaldamine;
- h) teravilja ja riisi poleerimine või glaseerimine, riisi osaline või täielik jahvatamine;
- i) toimingud suhkru värvimiseks või maitsestamiseks või suhkrutükkide vormimiseks; kristallsuhkru osaline või täielik jahvatamine;
- j) pakendite muutmine, lahtivõtmine ja kokkupanek;
- k) lihtsad pakendamistoimingud;

¹⁵ Denatureerimine hõlmab alkoholi inimtoiduks kõlbmatuks muutmist mürgiste või halva maitsega ainete lisamisega.

- l) märkide, etikettide, logode ja muude eristusmärkide kinnitamine või trükkimine toodetele või nende pakenditele;
- m) pesemine, puhastamine ning tolmu, oksiidi, õli, värvi või muude kattekihtide eemaldamine;
- n) lihtsad värvimis- ja poleerimistööd;
- o) toodete lihtne segamine¹⁶ olenemata sellest, kas tegemist on eri liiki toodetega või mitte¹⁷;
- p) harmoneeritud süsteemi tõlgendamise üldeskirja 2 punkti a kohaselt tervik- või valmistoodetena klassifitseeritud osade kokkupanek või muu lihtne osade kokkupanek;
- q) toote lahtivõtmine osadeks või komponentideks;
- r) tekstiili ja tekstiiltoodete triikimine või pressimine;
- s) loomade tapmine või
- t) kaks või enam punktides a–s loetletud toimingut üheskoos.

¹⁶ Toodete lihtne segamine hõlmab suhkru segamist.

¹⁷ Neid toiminguid ei kohaldata gruppide 27–30, 32–35 ja 38 segude koostamise ja segamise suhtes.

2. Lõike 1 kohaldamisel käsitatakse toimingut lihtsana, kui selle teostamiseks ei ole vaja erioskusi ega spetsiaalselt nende toimingute jaoks toodetud või paigaldatud masinaid, seadmeid ega tööriistu ja kui nende oskuste, masinate, seadmete või tööriistadega teostatud toiminguga ei muudeta toote peamisi tunnuseid ega omadusi.

ARTIKKEL 3.7

Kvalifikatsiooniühik

1. Käesoleva peatüki kohaldamisel on kvalifikatsiooniühikuks konkreetne toode, mida käsitatakse põhiühikuna toote klassifitseerimisel harmoneeritud süsteemi alusel.
2. Kui toode koosneb tooterühmast või kokkupandud toodetest, mis on harmoneeritud süsteemi tingimuste kohaselt klassifitseeritud ühte rubriiki, käsitatakse kogu tervikut kvalifikatsiooniühikuna.
3. Kui saadeti koosneb mitmest samasse rubriiki klassifitseeritud identsest tootest, käsitletakse käesoleva peatüki kohaldamisel iga toodet eraldi.

ARTIKKEL 3.8

Arvestuslik eraldamine

1. Kui kauba tootmisel kasutatakse samaväärseid päritolustaatusega ja päritolustaatuseta materjale, võib materjalide haldamisel kasutada arvestusliku eraldamise meetodit, ilma et materjale hoitaks eraldi varudena.
2. Kui gruppidesse 10, 15, 27, 28, 29, rubriikidesse 32.01–32.07 või rubriikidesse 39.01–39.14 kuuluvad samaväärsed päritolustaatusega ja päritolustaatuseta tooted on füüsiliselt kombineeritud või segatud ühe lepinguosalise varudes enne eksporti teise lepinguosalise territooriumile, võib nende toodete haldamisel kasutada arvestusliku eraldamise meetodit, ilma et neid tooteid hoitaks eraldi varudena.
3. Lõigete 1 ja 2 kohaldamisel on samaväärsed materjalid või samaväärsed tooted sellised materjalid või tooted, mis on sama liiki, sama kaubandusliku kvaliteediga ja samade tehniliste ja füüsiliste omadustega ning mida ei saa materjalide puhul pärast lõpptootesse lisamist üksteisest eristada.
4. Varude haldamiseks kasutatavat arvestusliku eraldamise meetodit kohaldatakse vastavalt varude haldamise süsteemile, mis on kooskõlas lepinguosalise üldtunnustatud raamatupidamispõhimõtetega.

5. Varude haldamise süsteem peab alati tagama, et selliste saadud toodete arv, mida võib käsitada lepinguosalise päritolustaatusena, ei ole suurem kui see arv, mis oleks saadud varude füüsilise eraldamise meetodit kasutades.
6. Varude haldamise süsteemi kasutav tootja peab pidama süsteemi toimimise kohta arvestust, mis on vajalik asjaomase lepinguosalise tolliasutusele, et kontrollida käesoleva peatüki sätete järgimist.
7. Lepinguosaline võib nõuda, et käesoleva artikli kohase arvestusliku eraldamise kasutamiseks on vaja saada eelnev luba selle lepinguosalise tolliasutuselt.
8. Lepinguosalise tolliasutus võib kehtestada lõikes 7 osutatud loa andmiseks kõik tingimused, mida ta peab asjakohaseks, ning võib loa tühistada, kui tootja kasutab seda vääralt või ei täida mõnda muud käesolevas peatükis sätestatud tingimust.

ARTIKKEL 3.9

Tarvikud, varuosad ja tööriistad

1. Seadme, masina, aparaadi või sõidukiga koos saadetavaid tarvikuid, varuosi ja tööriistu, mis kuuluvad tavapärase varustuse hulka ja on selle hinna sees või mille kohta ei esitata eraldi arvet, käsitatakse koos kõnealuse seadme, masina, aparaadi või sõidukiga ühe tootena.

2. Lõikes 1 osutatud tarvikuid, varuosi ja tööriistu ei võeta toote päritolu määramisel arvesse, välja arvatud päritolustaatuseta materjalide maksimaalse väärtuse arvutamisel, kui toote suhtes kohaldatakse 3-A lisas „Tootepõhised päritolureeglid“ sätestatud päritolustaatuseta materjalide maksimaalset väärtust.

ARTIKKEL 3.10

Komplektid

Harmoneeritud süsteemi tõlgendamise üldeeskirjas 3 määratletud komplekte käsitatakse lepinguosalise päritolustaatusena, kui kõik nende koostisosad on päritolustaatusena kaubad. Kui komplekt koosneb päritolustaatusena ja päritolustaatuseta kaupadest, käsitatakse komplekti tervikuna lepinguosalise päritolustaatusena, tingimusel et päritolustaatuseta kaupade väärtus ei ületa 15 % komplekti tehasehinnast.

ARTIKKEL 3.11

Kõrvalised tegurid

Selleks et määrata kindlaks, kas toode on lepinguosalise päritolustaatusena toode või mitte, ei ole vaja kindlaks määrata toote valmistamiseks kasutatavate järgmiste elementide päritolu:

a) kütus, energia, katalüsaatorid ja lahustid;

- b) seadmed ja varustus, mida kasutatakse toote katsetamiseks või kontrollimiseks;
- c) kindad, prillid, jalatsid, riided, kaitsevahendid ja -varustus;
- d) masinad, tööriistad, stantsid ja valuvormid;
- e) rajatised, seadmed, varuosad ja materjalid, mida kasutatakse seadmete ja hoonete hooldamiseks;
- f) määrdeained, määrded, segumaterjalid ja muud materjalid, mida kasutatakse tootmises või seadmete ja hoonete käitamiseks, ning
- g) muud materjalid, mis ei kuulu ega ole mõeldud kuuluma toote lõppkoosseisu.

ARTIKKEL 3.12

Pakendid, pakkematerjalid ja transporditaara

1. Pakkematerjale ja transporditaarat, millesse toode on pakendatud jaemüügiks, kui need on klassifitseeritud koos tootega vastavalt harmoneeritud süsteemi tõlgendamise üldeeskirjale 5, ei võeta toote päritolu määramisel arvesse, välja arvatud päritolustaatuseta materjalide maksimaalse väärtuse arvutamisel, kui toote suhtes kohaldatakse päritolustaatuseta materjalide maksimaalset väärtust vastavalt 3-A lisale „Tootepõhised päritolureeglid“.

2. Pakkematerjale ja transporditaarat, millesse toode on saatmiseks pakitud, ei võeta toote päritolu määramisel arvesse.

ARTIKKEL 3.13

Tagasitoodud kaup

Kui lepinguosalise riigist kolmandasse riiki eksporditud lepinguosalise päritolustaatusega toode tuuakse tagasi, käsitatakse seda päritolustaatuseta tootena, kui tolliasutustele ei saa tõendada, et

- a) tagasitoodud kaup on sama kaup, mis eksporditi, ning
- b) tagasitoodud kaup ei ole läbinud ühtegi muud toimingut peale nende, mis on vajalikud kauba hea seisundi säilitamiseks kõnealuses kolmandas riigis viibimise või ekspordi ajal.

ARTIKKEL 3.14

Mittemuutmise põhimõte

1. Lepinguosalise impordiks deklareeritud kaup peab olema sama kaup, mida eksporditakse teise lepinguosalise territooriumilt, kus seda käsitatakse päritolustaatusena kaubana. Kõnealust kaup ei tohi enne impordiks deklareerimist muuta, ümber kujundada ega teha muid toiminguid peale nende, mis on vajalikud selle heas seisukorras hoidmiseks või märgiste, etikettide, pitselite või muude eraldusmärkide lisamiseks või kinnitamiseks, et tagada vastavus importiva lepinguosalise riigisestele erinõuetele.
2. Kaupade või saadetiste ladustamine võib toimuda kolmandas riigis tingimusel, et need jäävad selles kolmandas riigis tollijärelevalve alla.
3. Ilma et see piiraks B jao sätete kohaldamist, võib saadetiste osadeks jagamine toimuda kolmandas riigis, kui seda teostab eksportija või see toimub eksportija vastutusel ja tingimusel, et kaubad jäävad kõnealuses kolmandas riigis tollijärelevalve alla.
4. Lõigete 1–3 nõudeid peetakse täidetuks, välja arvatud juhul, kui tolliasutusel on põhjust arvata vastupidist. Sellisel juhul tõendab importija kooskõlas kummagi lepinguosalise õigusnormidega nõuetele vastavust asjakohaste vahendite abil, mille hulka kuuluvad lepingulised veodokumendid, nagu veokirjad, faktilised või konkreetsed tõendid, mis põhinevad märgistusel või pakendite nummerdamisel, või kauba endaga seotud tõendid.

ARTIKKEL 3.15

Näitused

1. Päritolustaatusega toodete suhtes, mis saadetakse kolmandasse riiki näitusele ja müüakse pärast näitust impordiks lepinguosalise territooriumile, kohaldatakse importimisel käesoleva lepingu sätteid, kui tolliasutustele on tõendatud, et
 - a) eksportija on saatnud need tooted lepinguosalise territooriumilt sellesse kolmandasse riiki, kus näitus toimub, ja on neid seal eksponeerinud;
 - b) see eksportija on tooted müünud või muul viisil võõrandanud lepinguosalise territooriumil asuvale isikule;
 - c) tooted on saadetud näituse ajal või vahetult pärast seda samas seisukorras, milles need näitusele saadeti, ning
 - d) tooteid ei ole pärast näitusele saatmist kasutatud muudel eesmärkidel kui näitusel esitlemiseks.
2. Päritolukinnitus tuleb koostada vastavalt B jao sätetele ja esitada importiva lepinguosalise tolliasutusele tavapärasel viisil. Sellele tuleb märkida näituse nimi ja aadress.

3. Lõiget 1 kohaldatakse kõikide kaubandus-, tööstus-, põllumajandus- või käsitöönäituste, messide või samalaadsete avalike näituste või väljapanekute suhtes, mida ei korraldata isiklikel eesmärkidel kauplustes või äriruumides kõnealuste toodete müümiseks ja mille jooksul tooted jäävad tollikontrolli alla.
4. Importiva lepinguosalise tolliasutus võib nõuda tõendeid selle kohta, et tooted on jäänud kolmandas riigis, kus näitus toimub, tollikontrolli alla, ning täiendavaid dokumentaalseid tõendeid selle kohta, millistel tingimustel neid on eksponeeritud.

B JAGU

Päritolumenetlused

ARTIKKEL 3.16

Tariifse sooduskohtlemise taotlus ja päritolukinnitus

1. Importiv lepinguosaline võimaldab tariifset sooduskohtlemist käsitleva importija taotluse aluse importimisel tariifset sooduskohtlemist teise lepinguosalise päritolustaatusega tootele artikli 3.2 tähenduses, tingimusel et kõik muud käesoleva peatüki kohaldatavad nõuded on täidetud.

2. Tariifse sooduskohtlemise taotlus põhineb artikli 3.18 kohaselt väljastatud päritolukinnitusel, mille eksportija esitab kaubaarvel või muus äridokumendis.
3. Tariifse sooduskohtlemise taotlus ja lõikes 2 osutatud päritolukinnitus lisatakse impordi tollideklaratsioonile kooskõlas importiva lepinguosalise õigusnormidega.
4. Importija, kes esitab taotluse lõikes 2 osutatud päritolukinnituse alusel, peab seda omama ja esitama nõudmisel importiva lepinguosalise tolliasutusele päritolukinnituse koopia.
5. Artiklis 3.23 sätestatud juhtudel lõikeid 2, 3 ja 4 ei kohaldata.

ARTIKKEL 3.17

Tariifse sooduskohtlemise taotlus pärast importi

1. Kumbki lepinguosaline näeb ette, et kui importija ei esitanud importimise ajal tariifse sooduskohtlemise taotlust ja asjaomane kaup oleks importimise ajal vastanud artikli 3.2 kohaselt sellise taotluse esitamise nõuetele kui päritolustaatuslega kaup, võib importija pärast importi taotleda tariifset sooduskohtlemist ja saada imporditud kauba eest makstud ülemäärase tollimaksu tagasi.

2. Importija peab tariifse sooduskohtlemise taotluse esitama hiljemalt üks aasta pärast impordi kuupäeva. Lõike 1 kohase tariifse sooduskohtlemise võimaldamise tingimusena võib lepinguosaline nõuda, et importija:

- a) esitaks asjaomase kauba päritolukinnituse koopia;
- b) esitaks kõik muud kauba importimiseks vajalikud dokumendid ning
- c) kinnitaks, et kaup oli importimise ajal päritolustaatusesega.

ARTIKKEL 3.18

Päritolukinnituse koostamise tingimused

- 1. Artikli 3.16 lõikes 2 osutatud päritolukinnituse võib koostada eksportija, kes on registreeritud:
 - a) Mehhikos pädeva valitsusasutuse poolt volitatud eksportijana, tingimusel et on täidetud kõik nõuded, mida peetakse asjakohaseks, et kontrollida kauba päritolustaatus ja muude käesolevas peatükis sätestatud nõuete täitmist, ning
 - b) Euroopa Liidus eksportijana kooskõlas asjakohaste Euroopa Liidu õigusnormidega (registreeritud eksportijate süsteem).

2. Tolliasutus või pädev valitsusasutus annab registreeritud eksportijale numbri, mis märgitakse päritolukinnitusele. Tolliasutus või pädev valitsusasutus haldab registreerimisprotsessi ja võib registreerimise tühistada, kui eksportija kasutab seda vääralt.
3. Eksportija võib artikli 3.16 lõikes 2 osutatud päritolukinnituse koostada iga saadetise kohta, mis koosneb ühest või mitmest päritolustaatusega tooteid sisaldavast pakendist, mille koguväärtus ei ületa 6 000 eurot.
4. Eksportija esitab päritolukinnituse, kasutades üht 3-B lisa „Päritolukinnituse tekst“ keeleversiooni, kaubaarvel või muus äridokumendis, milles päritolustaatusega kaupa on kirjeldatud piisavalt täpselt, et seda oleks võimalik identifitseerida.
5. Päritolukinnitusel peab olema eksportija käsitsi kirjutatud originaalallkiri. Lõike 1 kohaselt registreeritud eksportija ei pea sellistele päritolukinnitustele alla kirjutama, tingimusel et eksportija võtab eksportiva lepinguosalise tolliasutuse või pädeva valitsusasutuse ees täieliku vastutuse iga päritolukinnituse eest, mis identifitseerib eksportija nii, nagu kõnealune eksportija oleks päritolukinnitusele käsitsi alla kirjutanud.
6. Päritolukinnituse koostanud eksportija peab olema valmis esitama igal ajal eksportiva lepinguosalise tolliasutuse või pädeva valitsusasutuse nõudmisel kõik asjakohased dokumendid, mis tõendavad asjaomaste toodete päritolustaatus ja muude käesolevas peatükis sätestatud nõuete täitmist.
7. Eksportija võib koostada päritolukinnituse asjaomase kauba eksportimise ajal või pärast eksporti.

ARTIKKEL 3.19

Päritolukinnituse kehtivus

1. Päritolukinnitus kehtib üks aasta pärast selle koostamise kuupäeva.
2. Päritolukinnitus võib käsitleda:
 - a) toote ühte saadetist või
 - b) mitut identsete toodete saadetist päritolukinnituses märgitud ajavahemiku jooksul, mis ei ületa 12 kuud.

ARTIKKEL 3.20

Import osasaadetistena

Kui importija taotlusel ja kooskõlas importiva lepinguosalise tolliasutuse kehtestatud tingimustega imporditakse harmoneeritud süsteemi XV–XXI jaotiste alla kuuluvaid, harmoneeritud süsteemi tõlgendamise üldeeskirja 2 punkti a tähenduses lahtivõetud või kokkupanemata kaupu osasaadetistena, esitatakse esimese osasaadetise importimisel tolliasutuse nõudmisel nende kaupade kohta üks päritolukinnitus.

ARTIKKEL 3.21

Lahknevused ja väikesed vead

1. Päritolukinnituses ja tolliasutusele toodete impordiga seotud formaalsuste täitmiseks esitatud dokumentides olevate andmete vahel väikeste lahknevuste avastamisel ei muuda see asjaolu päritolukinnitust iseenesest tühiseks, kui nõuetekohaselt tõendatakse, et see dokument vastab asjaomastele toodetele.
2. Importiva lepinguosalise tolliasutus ei jäta päritolukinnituses esinevate väikeste vigade, näiteks trükivigade tõttu tariifse sooduskohtlemise taotlust rahuldamata.

ARTIKKEL 3.22

Dokumentide säilitamise nõuded

1. Importija, kes taotleb lepinguosalise territooriumile imporditud kauba suhtes tariifset sooduskohtlemist, peab omama eksportija koostatud päritolukinnitust ja säilitama seda kolme aasta jooksul pärast toote importimise kuupäeva või importiva lepinguosalise määratud pikema aja jooksul.

2. Eksportija, kes on koostanud päritolukinnituse, peab omama päritolukinnituse ja kõikide muude dokumentide koopiaid, mis tõendavad, et toode vastab päritolustaatuse saamise nõuetele, ja säilitama neid kolme aasta jooksul pärast päritolukinnituse koostamist või eksportiva lepinguosalise määratud pikema aja jooksul.
3. Käesoleva artikli kohaselt säilitatavaid dokumente võib hoida elektroonilisel kujul.

ARTIKKEL 3.23

Päritolukinnituse erandid

1. Kaupu, mis saadetakse väikese väärtusega pakkidena eraisikult eraisikule või mis kuuluvad reisijate isikliku pagasi hulka, võib päritolustaatusega kaupadena importida ilma päritolukinnitust nõudmata, tingimusel et neid kaupu ei impordita kaubanduslikul eesmärgil, need on deklareeritud vastavalt käesoleva peatüki nõuetele ning selle deklaratsiooni õigsuses ei ole kahtlust.
2. Importi, mis on juhuslik ja koosneb üksnes kauba saajate või reisijate või nende pereliikmete isiklikuks tarbeks mõeldud toodetest, ei käsitata impordina kaubanduslikul eesmärgil, kui kauba laadi ja koguse põhjal on ilmne, et sellel puudub kaubanduslik eesmärk, tingimusel et import ei ole osa impordiseeriast, mida võib põhjendatult käsitada impordina, mida teostatakse eraldi selleks, et vältida päritolukinnituse nõude täitmist.

3. Lõikes 1 osutatud kaupade koguväärtus ei tohi olla üle 500 euro või sellele vastava summa lepinguosalise vääringus, kui tegemist on väikese väärtusega pakenditega, või üle 1 200 euro või sellele vastava summa lepinguosalise vääringus, kui tegemist on reisijate isikliku pagasi hulka kuuluvate kaupadega.
4. Käesolevat artiklit ei tõlgendata nii, et see takistab lepinguosalist vastu võtmast asjakohaseid tollikontrolle, et tagada lõigete 1–3 nõuete täitmine.

ARTIKKEL 3.24

Kauba päritolu kontrollimine ja halduskoostöö

1. Lepinguosalised edastavad üksteisele päritolukinnituste kontrollimise eest vastutavate tolliasutuste või pädevate valitsusasutuste aadressid ja kontaktandmed.
2. Käesoleva peatüki nõuetekohase kohaldamise tagamiseks abistavad lepinguosalised üksteist oma tolliasutuste või pädevate valitsusasutuste kaudu, et kontrollida kauba päritolustaatus ja päritolukinnituste autentsust ja neis kinnitustes esitatud teabe õigsust.

3. Päritolukinnitusi kontrollitakse pisteliselt või siis, kui importiva lepinguosalise tolliasutusel on põhjendatud kahtlusi kinnituse autentsuse, asjaomase kauba päritolustaatus või muude käesolevas peatükis sätestatud nõuete täitmise suhtes.

4. Lõike 3 rakendamiseks esitab importiva lepinguosalise tolliasutus eksportiva lepinguosalise tolliasutusele või pädevale valitsusasutusele kirjalikult taotluse päritolu kontrollimiseks, esitades järgmised andmed:

- a) taotluse esitanud tolliasutuse andmed;
- b) kontrollitava eksportija nimi;
- c) kontrollimise objekt ja ulatus ning
- d) päritolukinnituse koopia ja vajaduse korral kõik muud asjakohased dokumendid.

5. Kontrolli teostab eksportiva lepinguosalise tolliasutus või pädev valitsusasutus. Selleks on tal õigus nõuda mis tahes tõendeid ja viia läbi eksportija raamatupidamisarvestuse kontroll või muu kontroll, mida ta peab asjakohaseks.

6. Eksportiva lepinguosalise tolliasutus või pädev valitsusasutus teavitab kontrolli taotlenud tolliasutust võimalikult kiiresti kontrolli tulemustest. Tulemused esitatakse kirjalikus aruandes, milles on selgelt märgitud, kas asjaomaseid kaupu võib käsitada päritolustaatusega kaupadena, kas päritolukinnitus on autentne ja kas muud käesoleva peatüki nõuded on täidetud. Kirjalik aruanne sisaldab järgmist:

- a) kontrolli tulemused;
- b) kontrollitud kaupade kirjeldus ning päritolureegli kohaldamiseks vajalik tariifne klassifikatsioon;
- c) kauba päritolustaatuse põhjenduse kirjeldus ja selgitus ning
- d) olemasolu korral tõendavad dokumendid.

7. Kui põhjendatud kahtluse korral ei saada vastust kümne kuu jooksul pärast kontrollimise taotluse esitamise kuupäeva või kui vastus ei sisalda piisavalt teavet, et teha kindlaks kõnealuse dokumendi autentsus või kauba päritolu, on taotluse esitanud tolliasutusel õigus keelduda tariifse sooduskohtlemise võimaldamisest, välja arvatud erandlikel asjaoludel.

8. Importiv lepinguosaline teatab eksportivale lepinguosalisele 60 päeva jooksul pärast kirjaliku aruande saamist, kui käesoleva artikli kohaste kontrollimenetlustega või päritolureeglite tõlgendamisega seoses esineb eriarvamusi selle kindlaksmääramisel, kas kaup kvalifitseerub päritolustaatusena tooteks, ja neid eriarvamusi ei ole kontrolli taotlenud tolliasutuse ja kontrolli eest vastutava tolliasutuse või pädeva valitsusasutuse vaheliste konsultatsioonide käigus võimalik lahendada.

9. Kummagi lepinguosalise taotluse korral alustavad lepinguosalisel nende eriarvamuste lahendamiseks konsultatsioone ja viivad need lõpule 90 päeva jooksul pärast lõikes 8 osutatud teate kuupäeva. Konsultatsioonide läbiviimise tähtaega võib juhtumipõhiselt lepinguosaliste vastastikusel kirjalikul nõusolekul pikendada. Lepinguosalisel püüavad need erimeelsused lahendada artikli 1.10 „Lepingu III osa allkomiteed ja muud organid“ lõike 1 punktiga d loodud tolli, kaubanduse lihtsustamise ja päritolureeglite allkomitees.

10. Käesolev peatükk ei takista lepinguosalise tolliasutust võtmast muid meetmeid, mida ta peab vajalikuks seni, kuni lõikes 8 osutatud erimeelsused on käesoleva lepingu alusel lahendatud.

ARTIKKEL 3.25

Konfidentsiaalsus

1. Kumbki lepinguosaline säilitab kooskõlas oma õigusega teise lepinguosalise poolt käesoleva peatüki kohaselt esitatud teabe konfidentsiaalsuse ja kaitseb seda teavet avalikustamise eest.
2. Importiva lepinguosalise tolliasutus või pädev valitsusasutus võib kasutada teiselt lepinguosaliselt saadud teavet ainult käesoleva peatüki kohaldamise eesmärgil.
3. Eksportiva lepinguosalise tolliasutus või pädev valitsusasutus ei avalda eksportijalt saadud konfidentsiaalset äriteavet, kui käesolevas peatükis ei ole sätestatud teisiti.
4. Importiv lepinguosaline ei kasuta teavet, mille tema tolliasutus on käesoleva peatüki kohaselt saanud, kohtu või kohtuniku läbiviidavas kriminaalmenetluses, välja arvatud juhul, kui importiv lepinguosaline teavitab eksportivat lepinguosalist ametlikult kirjalikult teabest, mida ta kavatseb kasutada, ja selle kasutamise põhjendusest ning tingimusest, et eksportiv lepinguosaline ei esita vastuväiteid.

5. Käesolevat lepingut ei tõlgendata nii, et see takistab lepinguosalist kasutamast konfidentsiaalset teavet käesoleva peatükiga seotud tollialaste õigusaktide haldamiseks või rakendamiseks või muul lepinguosaliste õigusnormidega ettenähtud viisil, sealhulgas haldusmenetluses, kohtulaadse asutuse menetluses või kohtumenetluses.

ARTIKKEL 3.26

Haldusmeetmed ja -karistused

Lepinguosaline kohaldab haldusmeetmeid ja -karistusi kõikide isikute suhtes, kes on koostanud või lasknud koostada ebaõiget teavet sisaldava dokumendi, et saavutada kaupade tariifne sooduskohtlemine.

C JAGU

Muud sätted

ARTIKKEL 3.27

Peatüki kohaldamine Ceuta ja Melilla suhtes

1. Käesoleva peatüki kohaldamisel ei hõlma Euroopa Liidu puhul mõiste „lepinguosaline“ Ceutat ega Melillat.

2. Ceutasse või Melillasse imporditavate Mehhikost pärit kaupade suhtes kohaldatakse sama tollikohtlemist käesoleva lepingu alusel, mida kohaldatakse Euroopa Liidu tolliterritooriumilt pärit kaupade suhtes Hispaania Kuningriigi ja Portugali Vabariigi Euroopa Ühendustega ühinemise akti protokolli nr 2 alusel. Mehhiko võimaldab Ceutast ja Melillast pärit käesoleva lepinguga hõlmatud kaupade impordi suhtes sama tollikohtlemist, mida võimaldatakse Euroopa Liidust imporditud ja sealt pärinevate kaupade suhtes.
3. Käesolevas peatükis osutatud päritolureegleid ja päritolumenetlusi kohaldatakse *mutatis mutandis* kaupade suhtes, mida eksporditakse Mehhikost Ceutasse ja Melillasse, ning kaupade suhtes, mida eksporditakse Ceutast ja Melillast Mehhikosse.
4. Ceutat ja Melillat käsitatakse ühe territooriumina.
5. Eksportija märgib päritolukinnituse teksti lahtrisse 3 „Mehhiko“ või „Ceuta ja Melilla“ sõltuvalt kauba päritolust.
6. Hispaania tolliasutus vastutab käesoleva peatüki kohaldamise ja rakendamise eest Ceutas ja Melillas.

ARTIKKEL 3.28

Andorra Vürstiriik ja San Marino Vabariik

Andorra ja San Marino päritolustaatusega kaupade tariifne sooduskohtlemine ja nende kaupade päritolu kindlaksmääramine on sätestatud 3-C lisas „Andorra Vürstiriik ja San Marino Vabariik“.

ARTIKKEL 3.29

Selgitavad märkused

Selgitavad märkused käesoleva peatüki tõlgendamise, kohaldamise ja haldamise kohta on esitatud 3-D lisas „Selgitavad märkused“.

ARTIKKEL 3.30

Üleminekusätted

1. Kaupade suhtes, mille kohta on enne käesoleva lepingu jõustumist esitatud tariifse sooduskohtlemise ja impordi taotlus, kohaldatakse EÜ-Mehhiko ühisnõukogu 23. märtsi 2000. aasta otsuse nr 2/2000 III lisas ja selle I–V liites sätestatud eeskirju ja tingimusi maksimaalselt kolm aastat pärast käesoleva lepingu jõustumist.

2. EÜ-Mehhiko ühisnõukogu 23. märtsi 2000. aasta otsuse nr 2/2000 III lisa ja selle I–V liite sätete kohaselt väljastatud päritolutõend ei kehti kaupade puhul, mille suhtes ei ole käesoleva lepingu jõustumise kuupäevaks tariifse sooduskohtlemise taotlust esitatud.

3. Kaupade puhul, mis käesoleva lepingu jõustumise ajal on kas teel eksportiva lepinguosalise territooriumilt importiva lepinguosalise territooriumile või on importiva lepinguosalise tollikontrolli all, kusjuures imporditollimakse ja muid impordimakse ei ole tasutud, esitatakse tariifse sooduskohtlemise taotlus kooskõlas artikliga 3.16, tingimusel et need kaubad vastavad käesoleva peatüki nõuetele.

ARTIKKEL 3.31

Peatükki tehtud muudatused

Ühisnõukogu võib käesoleva peatüki ja 3-A kuni 3-D lisade sätteid oma otsusega muuta.

ARTIKKEL 3.32

Tolli, kaubanduse lihtsustamise ja päritolureeglite allkomitee

Käesoleva peatüki tulemuslikuks rakendamiseks ja toimimiseks on tolli, kaubanduse lihtsustamise ja päritolureeglite allkomitee ülesanded loetletud artiklis 4.17 „Tolli, kaubanduse lihtsustamise ja päritolureeglite allkomitee“.

4. PEATÜKK

TOLLI JA KAUBANDUSE LIHTSUSTAMINE

ARTIKKEL 4.1

Üldeesmärgid

1. Lepinguosalised tunnistavad tolli ja kaubanduse lihtsustamise olulisust arenevas üleilmses kaubanduskeskkonnas.
2. Lepinguosalised tunnistavad, et nad peaksid oma impordi-, ekspordi- ja transiidinõuete ja -protseduuride puhul võtma arvesse tolli ja rahvusvahelise kaubanduse valdkonnas kohaldatavaid tolli- ja kaubandusalaseid õigusakte ja standardeid, näiteks 18. mail 1973 Kyotos sõlmitud ja 1999. aasta juunis Maailma Tolliorganisatsiooni nõukogu vastu võetud tolliprotseduuride lihtsustamist ja ühtlustamist käsitleva muudetud Kyoto konventsiooni sisulisi elemente, 14. juunil 1983 Brüsselis sõlmitud rahvusvahelist konventsiooni kaupade kirjeldamise ja kodeerimise harmoneeritud süsteemi kohta ning 2005. aasta juunis vastu võetud Maailma Tolliorganisatsiooni ülemaailmse kaubanduse kindlustamise ja hõlbustamise standardite raamistikku (edaspidi „SAFE standardite raamistik“) ning Maailma Tolliorganisatsiooni tolliandmete mudelit.

3. Lepinguosalisel tunnistavad, et nende õigusnormid peavad olema mittediskrimineerivad ning tolliprotseduurid peavad põhinevad nüüdisaegsetel meetoditel ja tulemuslikel kontrollidel, et saavutada seadusliku kaubanduse kaitse ja lihtsustamine.
4. Samuti tunnistavad lepinguosalisel, et nende tolliprotseduurid ei tohi olla rohkem halduslikult koormavad ega kaubandust piiravad, kui on vaja õiguspärase eesmärkide saavutamiseks, ning et neid protseduure tuleks kohaldada prognoositaval, järjekindlal ja läbipaistval viisil.
5. Tegevuse läbipaistvuse, tõhususe, terviklikkuse ja usaldusväärsuse tagamiseks teeb kumbki lepinguosaline järgmist:
- a) vaatab nõuded ja formaalsused läbi ning võimaluse korral lihtsustab neid, et tagada kauba kiire vabastamine ja vormistamine;
 - b) teeb tööd tolli- ja muude asutuste nõutavate andmete ja dokumentide edasise lihtsustamise ja standardimise nimel, et vähendada kauplejate või ettevõtjate, sealhulgas väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete aja- ja rahakulu, ning
 - c) tagab kõrgeimate usaldusväärsusstandardite säilitamise, rakendades meetmeid, mis kajastavad tolli ja kaubanduse lihtsustamise valdkonna asjakohaste rahvusvaheliste konventsioonide ja õigusaktide põhimõtteid.

6. Lepinguosalised lepivad kokku tõhustada oma koostööd, et tagada, et asjaomased õigusaktid ja menetlused ning asjaomaste haldusasutuste haldussuutlikkus vastaksid kaubanduse lihtsustamise eesmärkidele, tagades samal ajal tulemusliku tollikontrolli.

ARTIKKEL 4.2

Läbipaistvus ja avaldamine

1. Kumbki lepinguosaline näeb vajaduse korral ette korrapäraste konsultatsioonide korraldamise oma territooriumil asuvate piiriasutuste ja kauplejate või muude sidusrühmade vahel.
2. Kumbki lepinguosaline avaldab viivitamata mittediskrimineerival ja kergesti kättesaadaval viisil, sealhulgas internetis ja võimaluse korral inglise keeles, oma õigusnormid ning üldised haldusmenetlused ja suunised, mis on seotud tolli ja kaubanduse lihtsustamisega. Need hõlmavad järgmist:
 - a) impordi-, ekspordi- ja transiidiprotseduurid, sealhulgas sadama-, lennujaama- ja muud sisenemisprotseduurid ning nõutavad vormid ja dokumendid;
 - b) kohaldatavad tollimaksumäärad ja muud maksud, mis on kehtestatud impordi või ekspordi suhtes või sellise impordi või ekspordiga seoses;
 - c) tasud ja lõivud, mille valitsusasutused on kehtestanud impordile, ekspordile või transiidile või sellise impordi, ekspordi või transiidiga seoses;

- d) kaupade klassifitseerimise või tolliväärtuse määramise eeskirjad;
- e) päritolureeglitega seotud üldkohaldatavad õigusnormid ja haldusotsused;
- f) impordi-, ekspordi- või transiidipiirangud või -keelud;
- g) karistussätted impordi-, ekspordi- või transiidiformaalsuste rikkumise eest;
- h) kaebuste esitamise kord;
- i) mis tahes riigi või riikidega sõlmitud impordi-, ekspordi- või transiidilepingud või nende osad;
- j) tariifikvootide haldamisega seotud menetlused;
- k) sadamate ja piiripunktide tolliasutuste lahtiolekuajad ja töökord ning
- l) teabekeskused teabepäringute esitamiseks.

3. Kumbki lepinguosaline annab kooskõlas oma õigusnormidega kauplejatele ja teistele huvitatud isikutele võimaluse ja mõistliku aja, et esitada märkusi tolli ja kaubanduse lihtsustamisega seotud üldkohaldatavate õigusnormide kavandatava kehtestamise või muutmise kohta.

4. Kumbki lepinguosaline tagab kooskõlas oma õigusnormidega, et tolli ja kaubanduse lihtsustamisega seotud uued või muudetud üldkohaldatavad õigusnormid ja igasugune teave nende kohta tehakse avalikult kättesaadavaks võimalikult varakult enne nende jõustumist, et kauplejad ja teised huvitatud isikud saaksid nendega tutvuda.
5. Kumbki lepinguosaline võib ette näha, et lõikeid 3 ja 4 ei kohaldata tollimaksu- või tariifimäärade muutmise või leevendava mõjuga meetmete suhtes, selliste meetmete suhtes, mille tõhusust lõigete 3 ja 4 järgimine kahjustaks, kiireloomulistel asjaoludel kohaldatavate meetmete suhtes või oma riigisisese õiguse ja õigussüsteemi väikeste muudatuste suhtes.
6. Kumbki lepinguosaline loob või säilitab ühe või mitu teabekeskust, mis tegelevad kauplejate ja teiste huvitatud isikute päringutega tolli- ja muude kaubanduse lihtsustamise küsimuste kohta, ning avaldab internetis teabe selliste päringute esitamise kohta.
7. Lepinguosaline ei tohi nõuda päringutele vastamise või nõutavate vormide ja dokumentide esitamise eest tasu.
8. Teabekeskused vastavad päringutele ning esitavad vormid ja dokumendid kummagi lepinguosalise määratud mõistliku aja jooksul, mis võib päringu laadist või keerukusest sõltuvalt erineda.

ARTIKKEL 4.3

Andmetele ja dokumentidele kehtivad nõuded

1. Impordi-, ekspordi- ja transiidiformaalsustele ning andmetele ja dokumentidele kehtivate nõuete lihtsustamiseks ja nende arvu ja keerukuse vähendamiseks tagab kumbki lepinguosaline vajaduse korral, et neile formaalsustele, andmetele ja dokumentidele kehtivad nõuded

- a) võetakse vastu ja neid kohaldatakse kaupade kiireks vabastamiseks, kui vabastamise tingimused on täidetud;
- b) võetakse vastu ja neid kohaldatakse nii, et nende eesmärk on vähendada kauplejate ja ettevõtjate jaoks nõuete täitmisega seotud aja- ja rahakulu;
- c) on kõige vähem kaubandust piirav alternatiiv, kui kõnealuse poliitikaeesmärgi või kõnealuste poliitikaeesmärkide saavutamiseks on mõistlikult võimalikud kaks või rohkem alternatiivi, ning
- d) tunnistatakse kehtetuks (sh nende osad), kui need ei ole enam vajalikud.

2. Kumbki lepinguosaline kohaldab kaupade vabastamisel kogu oma territooriumil ühtseid tolliprotseduure ning tolliandmetele ja -dokumentidele kehtivaid nõudeid. Käesoleva lõike sätteid ei takista lepinguosalisel oma tolliprotseduure ning andmetele ja dokumentidele kehtivaid nõudeid eristada selliste elementide alusel nagu riskijuhtimine, kauba laad ja liik või transpordivahend.

ARTIKKEL 4.4

Automatiseerimine ja infotehnoloogia kasutamine

1. Kumbki lepinguosaline teeb järgmist:
 - a) kasutab lepinguosalistevahelise kaubanduse lihtsustamiseks kauba vabastamise menetlust kiirendavat infotehnoloogiat;
 - b) teeb tolli kasutajatele kättesaadavaks elektroonilised süsteemid;
 - c) lubab esitada tollideklaratsioone elektroonilisel kujul ning
 - d) kasutab elektroonilisi või automatiseeritud riskijuhtimissüsteeme.
2. Kumbki lepinguosaline kehtestab või jätab kehtima menetlused, mis võimaldavad tasuda impordi ja ekspordi korral tolliasutuste kogutavad tollimaksud, maksud, lõivud ja muud tasud elektrooniliselt.

ARTIKKEL 4.5

Kauba vabastamine

1. Kumbki lepinguosaline kehtestab või jätab kehtima menetlused, mis võimaldavad
 - a) kauba viivitamatult vabastada ajavahemiku jooksul, mis ei ole pikem, kui on vajalik lepinguosalise tolliõiguse ja muude kaubandusega seotud õigusnormide järgimise tagamiseks;
 - b) tolliandmete ja -dokumentide ning muu teabe eelnevat elektroonilist esitamist ja töötlemist enne kauba saabumist, et kauba saabumisel oleks võimalik see tollikontrollist vabastada;
 - c) kauba vabastada selle saabumiskohas, ilma et see viidaks ajutiselt ladudesse või muudesse rajatistesse, ning
 - d) kauba vabastada enne tollimaksude, maksude, lõivude ja tasude lõplikku kindlaksmääramist, kui neid ei määrata kindlaks enne kauba saabumist või kohe kauba saabumisel, ja tingimusel, et kõik muud õigusaktidega kehtestatud nõuded on täidetud; lepinguosaline võib enne kauba vabastamist nõuda, et importija esitaks piisava tagatise garantii, rahalise tagatise või muus asjakohases vormis, mis ei tohi olla suurem kui summa, mis on vajalik tagatisega kaetud kauba eest tasumisele kuuluvate tollimaksude, maksude, lõivude ja tasude tasumise tagamiseks, ja mis tühistatakse, kui kõnealune tagatis ei ole enam nõutav.

2. Kumbki lepinguosaline võib kooskõlas oma õigusnormidega võtta vastu või jätta kehtima meetmeid, mis võimaldavad kauplejatel või ettevõtjatel saada kasu tolliprotseduuride täiendavast lihtsustamisest.

ARTIKKEL 4.6

Riskijuhtimine

1. Kumbki lepinguosaline kehtestab või säilitab tollikontrolli riskijuhtimissüsteemi, mis võimaldab tema tolliasutustel keskenduda oma kontrollitegevuses kõrge riskitasemega saadetistele ja kiirendada madala riskitasemega saadetiste vabastamist.
2. Kumbki lepinguosaline kavandab ja kohaldab riskijuhtimist viisil, mis võimaldab vältida meelevaldset või põhjendamatut diskrimineerimist või rahvusvahelise kaubanduse varjatud piiramist.
3. Kumbki lepinguosaline tugineb riskijuhtimisel riskide hindamisele asjakohaste valikukriteeriumide alusel.
4. Kumbki lepinguosaline võib riskijuhtimise raames ka pisteliselt saadetisi tollikontrolliks valida.
5. Kaubanduse lihtsustamiseks vaatab kumbki lepinguosaline lõikes 1 osutatud riskijuhtimissüsteemi korrapäraselt läbi ja vajaduse korral ajakohastab seda.

ARTIKKEL 4.7

Eelotsused

1. Eelotsus on kirjalik otsus, mille lepinguosaline esitab taotlejale oma tolliasutuse kaudu enne taotlusega hõlmatud kauba importimist tema territooriumile ja milles sätestatakse, millist kohtlemist peab lepinguosaline kauba suhtes impordi ajal kohaldama seoses järgmisega:
 - a) kauba tariifne klassifitseerimine;
 - b) kauba päritolustaatus¹⁸ ja
 - c) muud küsimused, milles lepinguosalisel kokku lepivad.
2. Lepinguosaline väljastab taotluse esitajale eelotsuse mõistliku tähtaja jooksul, sealhulgas elektroonilisel kujul, tingimusel et taotlus sisaldab kogu vajalikku teavet kooskõlas asjaomase lepinguosalise õigusnormidega. Lepinguosaline võib nõuda selle kauba näidist, mille kohta taotleja eelotsust taotleb.
3. Eelotsus kehtib vähemalt kolm aastat pärast selle väljastamist, välja arvatud juhul, kui selle otsuse aluseks olevad õigusnormid, faktid või asjaolud on muutunud.

¹⁸ Vastavalt WTO päritolureeglite lepingule või käesoleva lepingu 3. peatükile „Päritolureeglid ja -menetlused“.

4. Lepinguosaline võib keelduda eelotsuse tegemisest, kui eelotsuse aluseks olevad faktid ja asjaolud kuuluvad halduslikus või kohtulikus korras läbivaatamisele või kui taotlus ei põhine tegelikel ja konkreetsetel faktidel või ei ole seotud eelotsuse kavandatud kasutamisega.

Lepinguosaline, kes keeldub eelotsuse tegemisest, teatab sellest viivitamata kirjalikult taotlejale, esitades asjakohased faktid ja oma otsuse aluse.

5. Kumbki lepinguosaline avaldab vähemalt järgmise teabe:

- a) eelotsuse taotlemisele esitatavad nõuded, sealhulgas esitatav teave ja taotluse vorm;
- b) tähtaeg, mille jooksul eelotsus tehakse, ning
- c) ajavahemik, mille jooksul eelotsus kehtib.

6. Kui lepinguosaline tühistab eelotsuse, muudab seda või tunnistab selle kehtetuks, teatab ta sellest taotlejale kirjalikult, esitades asjakohased faktid ja oma otsuse aluse. Lepinguosaline võib eelotsuse tagasiulatuvalt tühistada, seda muuta või selle kehtetuks tunnistada ainult juhul, kui otsus põhines taotleja esitatud puudulikul, ebaõigel, ebatäpsel, valel või eksitaval teabel.

7. Lepinguosalise tehtud eelotsus on nii taotleja osas selle lepinguosalise jaoks kui ka taotleja jaoks siduv.

8. Lepinguosaline vaatab taotleja kirjaliku taotluse korral eelotsuse või selle tühistamise, muutmise või kehtetuks tunnistamise otsuse läbi.
9. Lepinguosaline teeb eelotsuste sisu avalikult kättesaadavaks, sealhulgas internetis, võttes arvesse oma õigusnormides sätestatud konfidentsiaalsusnõudeid.

ARTIKKEL 4.8

Volitatud ettevõtjad

1. Kumbki lepinguosaline kehtestab või säilitab kindlaksmääratud kriteeriumidele vastavate ettevõtjate (edaspidi „volitatud ettevõtja“) jaoks kooskõlas SAFE standardite raamistikuga kaubanduse lihtsustamise partnerlusprogrammi (edaspidi „volitatud ettevõtjate programm“).
2. Volitatud ettevõtjaks kvalifitseerumise konkreetsed kriteeriumid¹⁹ avaldatakse ja need on seotud kummagi lepinguosalise õigusnormides või menetlustes sätestatud nõuete täitmisega või täitmata jätmise ohuga.

¹⁹ Lepinguosaline võib kasutada WTO kaubanduse lihtsustamise lepingu artikli 7 lõikes 7.2 sätestatud kriteeriume.

3. Volitatud ettevõtjaks kvalifitseerumise kriteeriumid ei tohi olla kavandatud ja neid ei tohi kohaldada viisil, mis võimaldab või tekitab meelevaldset või põhjendamatut diskrimineerimist ettevõtjate vahel, kui valitsevad samad tingimused, ning need peavad võimaldama väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate osalemist.

4. Volitatud ettevõtjate programm peab hõlmama volitatud ettevõtjate jaoks erisoodustusi, võttes arvesse lepinguosaliste kohustusi kooskõlas 27. novembril 2014 vastu võetud WTO kaubanduse lihtsustamise lepingu artikli 7 lõikega 7.3.

5. Lepinguosalised teevad koostööd oma volitatud ettevõtjate programmide vastastikuseks tunnustamiseks, kui see on asjakohane ja otstarbekas, tingimusel et need programmid on kooskõlas ning põhinevad samaväärsetel kriteeriumidel ja hüvedel.

ARTIKKEL 4.9

Läbivaatamine ja edasikaebamine

1. Kumbki lepinguosaline näeb ette tulemuslikud, kiired, mittediskrimineerivad ja kergesti kättesaadavad menetlused, mis tagavad õiguse esitada kaebus tolliküsimuses tehtud otsuse peale.

2. Kumbki lepinguosaline tagab, et isikul, kellele on suunatud tolliküsimuses tehtud otsus, on tema territooriumil kättesaadavad järgmised menetlused:

- a) halduskorras läbivaatamine otsuse teinud ametnikust või asutusest kõrgema või sõltumatu haldusasutuse poolt või kaebuse esitamine sellisele haldusasutusele või
- b) otsuse kohtulik kontroll või edasikaebamine kohtule.

3. Kumbki lepinguosaline näeb ette, et kui isik on esitanud tolliasutusele taotluse otsuse tegemiseks, kuid ei ole saanud selle taotluse kohta asjakohase tähtaja jooksul otsust, on tal õigus esitada kaebus.

4. Kumbki lepinguosaline tagab, et lõikes 2 osutatud isikule esitatakse haldusotsus koos selle põhjendustega, et tal oleks vajaduse korral võimalik algetada läbivaatamis- või edasikaebamismenetlus.

ARTIKKEL 4.10

Karistused

1. Kumbki lepinguosaline näeb ette karistused kaupade impordi, ekspordi ja transiidi puhul tollialaste või muude õigusaktidega seotud õigusnormide või menetlusnõuete täitmata jätmise eest.

2. Kumbki lepinguosaline tagab, et tema tollialased õigusnormid näevad ette proportsionaalsete ja mittediskrimineerivate karistuste määramise tollialaste õigusnormide või menetlusnõuete rikkumise eest.
3. Kumbki lepinguosaline tagab, et tema tolliasutus määrab tollialaste õigusnormide või menetlusnõuete rikkumise eest karistused ainult rikkumise eest õiguslikult vastutavale isikule.
4. Kumbki lepinguosaline tagab, et määratav karistus sõltub juhtumi faktidest ja asjaoludest ning vastab rikkumise ulatusele ja raskusastmele.
5. Kumbki lepinguosaline väldib karistuste ja tollimaksude määramisel ja kogumisel soodustusi või huvide konflikti.
6. Kummalgi lepinguosalisel soovitatakse karistuse määramisel võtta võimaliku karistust kergendava tegurina arvesse vabatahtlikku teabe esitamist enne, kui tolliasutused tollialaste õigusnormide või menetlusnõuete rikkumise avastavad.
7. Kumbki lepinguosaline tagab, et kui tema tollialaste õigusnormide või menetlusnõuete rikkumise eest määratakse karistus, esitatakse isikule, kellele karistus määratakse, kirjalik selgitus, milles märgitakse rikkumise laad ja kohaldatav õigusnorm või menetlus, mille alusel on kindlaks määratud rikkumise eest ette nähtud karistuse suurus või ulatus.

8. Kumbki lepinguosaline näeb oma õigusnormides või menetlustes ette kindla tähtaja, mille jooksul võib tema tolliasutus alata menetluse karistuse määramiseks tollialaste õigusnormide või menetluste rikkumise eest.

ARTIKKEL 4.11

Tollikoostöö ja vastastikune haldusabi

1. Lepinguosalised tagavad, et nende vastavad asutused teevad tolliküsimustes koostööd, et tagada artiklis 4.1 sätestatud eesmärkide saavutamine.
2. Lepinguosalised teevad koostööd muu hulgas järgmiselt:
 - a) teabe vahetamine nende tollialaste õigusnormide ja nende rakendamise ning tolliprotseduuride kohta, eelkõige järgmistes valdkondades:
 - i) tolliprotseduuride lihtsustamine ja ajakohastamine;
 - ii) tolliasutuste poolt piiril võetavad meetmed;
 - iii) transiidi ja ümberlaadimise hõlbustamine;
 - iv) dialoog äriühingutega ning
 - v) tarneahela turvalisus ja riskijuhtimine;

- b) koostöö rahvusvahelise kaubanduse tarneahela turvalisuse tagamise ja toimimise hõlbustamise tollialaste aspektide osas kooskõlas SAFE standardite raamistikuga, sealhulgas seoses artiklis 4.8 osutatud volitatud ettevõtjate programmide ja nende vastastikuse tunnustamisega;
- c) ühiste algatuste väljatöötamise kaalumise seoses impordi, ekspordi, muude tolliprotseduuride ja kaubanduse lihtsustamisega, sealhulgas tehnilise abi andmisega;
- d) tollialase koostöö tugevdamine sellistes rahvusvahelistes organisatsioonides nagu WTO ja Maailma Tolliorganisatsioon;
- e) võimaluse korral miinimumstandardite kehtestamine riskijuhtimismeetodite ning nendega seotud nõuete ja programmide jaoks; kui see on asjakohane ja otstarbekas, kaaluvad lepinguosalisel ka riskijuhtimismeetodite, riskistandardite ja julgestuskontrolli vastastikust tunnustamist;
- f) impordi-, ekspordi- ja muude tolliprotseduuride andmenõuete ühtlustamine, rakendades ühiseid standardeid ja andmeelemente kooskõlas Maailma Tolliorganisatsiooni andmemudeliga, ning
- g) dialoogi pidamine lepinguosaliste poliitikaekspertide vahel, et edendada eelotsuste kasulikkust, tõhusust ja kohaldatavust.

3. Lepinguosalised osutavad tolliküsimustes vastastikku haldusabi vastavalt vastastikust haldusabi käsitleva lisa sätetele, mis võeti vastu ELi-Mehhiko ühisnõukogu 15. detsembri 2004. aasta otsusega nr 5/2004 ning mis on inkorporeeritud käesolevasse lepingusse ja muudetud selle osaks. Käesoleva peatüki kohase teabevahetuse toimumisel lepinguosaliste vahel kohaldatakse *mutatis mutandis* kõnealuse lisa artiklis 10 sätestatud nõudeid, mis käsitlevad teabe konfidentsiaalsust ja isikuandmete kaitset, ning lepinguosaliste asjakohaste õigusnormidega ette nähtud konfidentsiaalsuse ja eraelu puutumatuse nõudeid.

ARTIKKEL 4.12

Ühtne kontaktpunkt

1. Kumbki lepinguosaline püüab välja töötada või säilitada ühtse kontaktpunkti süsteemid, et hõlbustada kogu tollialaste ja muude õigusaktidega nõutava teabe ühtset elektroonilist esitamist kaupade impordi, ekspordi ja transiidi kohta.
2. Lepinguosalised püüavad teha koostööd oma ühtse kontaktpunkti süsteemide koostalitlusvõime ja ühtlustamise edendamiseks, sealhulgas jagades ühtse kontaktpunkti süsteemide arendamisel ja kasutuselevõtul saadud kogemusi.

ARTIKKEL 4.13

Transiit ja ümberlaadimine

1. Kumbki lepinguosaline tagab oma territooriumi kaudu toimuva transiidi ja ümberlaadimise hõlbustamise ja tõhusa kontrolli.
2. Kumbki lepinguosaline püüab edendada ja rakendada piirkondlikku transiidikorraldust, et hõlbustada lepinguosalistevahelist kaubandust.
3. Kumbki lepinguosaline tagab kõikide asjaomaste ametiasutuste ja ametkondade koostöö ja tegevuse koordineerimise oma territooriumil, et hõlbustada transiitliiklust.
4. Kumbki lepinguosaline lubab viia impordiks ette nähtud kauba tollikontrolli all sisenemistolliasutusest oma territooriumil asuvasse teise tolliasutusse, kus kaup vabastatakse või vormistatakse.

ARTIKKEL 4.14

Tollivormistusjärgne audit

1. Kauba vabastamise kiirendamiseks kehtestab kumbki lepinguosaline või säilitab tollivormistusjärgse auditi, et tagada vastavus oma tollialastele õigusnormidele.

2. Kumbki lepinguosaline teeb tollivormistusjärgseid auditeid riskipõhiselt.
3. Kumbki lepinguosaline teeb tollivormistusjärgseid auditeid läbipaistvalt. Kui audit viiakse läbi ja selle tulemused on lõplikud, teavitab lepinguosaline viivitamata isikut, kelle andmeid auditeeritakse, tulemustest, tulemuste põhjustest ning auditeeritava isiku õigustest ja kohustustest.
4. Lepinguosalisel mõistavad, et tollivormistusjärgse auditi käigus saadud teavet võib kasutada edasistes haldus- või kohtumenetlustes.
5. Lepinguosalisel kasutavad riskijuhtimise kohaldamisel võimaluse korral tollivormistusjärgse auditi tulemusi.

ARTIKKEL 4.15

Tollimaaklerid

1. Lepinguosaline ei nõua oma tollialastes õigusnormides tollimaaklerite kohustuslikku kasutamist.
2. Kumbki lepinguosaline avalikustab oma meetmed tollimaaklerite kasutamise kohta.
3. Kumbki lepinguosaline kohaldab tollimaaklerite litsentsimisel läbipaistvaid ja objektiivseid reegleid.

ARTIKKEL 4.16

Eksportkauba eelinspekterimine

Lepinguosaline ei nõua seoses kauba tariifse klassifitseerimise ja tolliväärtuse määramisega kohustuslikku eelinspekterimist, nagu on sätestatud WTO eelinspekterimise lepingus²⁰.

ARTIKKEL 4.17

Tolli, kaubanduse lihtsustamise ja päritolureeglite allkomitee

1. Tolli, kaubanduse lihtsustamise ja päritolureeglite allkomitee annab aru ühiskomiteele.
2. Artikli 1.10 „Lepingu III osa allkomiteed ja muud organid“ kohaselt loodud tolli, kaubanduse lihtsustamise ja päritolureeglite allkomitee tagab käesoleva peatüki, 3. peatüki „Päritolureeglid ja -menetlused“, artikli 4.11 lõikes 3 osutatud vastastikust haldusabi tolliküsimustes käsitleva lisa ja lepinguosaliste vahel kokku lepitud täiendavate tollialaste sätete nõuetekohase toimimise ning uurib kõiki nende kohaldamisest tulenevaid küsimusi.

²⁰ Suurema selguse huvides tuleb märkida, et käesolev artikkel ei välista sanitaar- ja fütosanitaarotstarbelist eelinspekterimist.

3. Allkomitee teeb järgmist:

- a) koostab vajaduse korral ühiskomiteele asjakohaseid soovitusi järgmistes küsimustes:
 - i) 3. peatüki „Päritolureeglid ja -menetlused“ rakendamine ja haldamine ning
 - ii) kõik 3. peatüki „Päritolureeglid ja -menetlused“ muudatused;
- b) võtab vastu selgitavaid märkusi 3. peatüki „Päritolureeglid ja -menetlused“ rakendamise hõlbustamiseks;
- c) teostab järelevalvet käesoleva peatüki rakendamise ja haldamise üle;
- d) pakub foorumit, et konsulteerida ja arutada kõiki tolliküsimusi, sealhulgas eelkõige tolliprotseduure, tolliväärtuse määramist, tariifirežiime, tollinomenklatuuri, tollikoostööd ja vastastikust haldusabi tolliküsimustes;
- e) pakub foorumit, et konsulteerida ja arutada päritolureeglitega, päritolumenetlustega ja halduskoostööga seotud küsimusi;

- f) tugevdab koostööd seoses tolliprotseduuride väljatöötamise, kohaldamise ja jõustamisega, vastastikuse haldusabi andmisega tolliküsimustes, päritolureeglitega, päritolumenetlustega ja halduskoostööga ning
 - g) tegeleb käesoleva peatükiga või 3. peatükiga „Päritolureeglid ja -menetlused“ seotud muude küsimustega, milles lepinguosalised kokku lepivad.
4. Tolli, kaubanduse lihtsustamise ja päritolureeglite allkomitee võib uurida otsuste või soovitude vajalikkust kõikides käesoleva peatüki rakendamisest tulenevates küsimustes ning koostada neid ühisnõukogule. Ühisnõukogul on õigus võtta vajaduse korral vastu otsuseid käesoleva peatüki rakendamise kohta, sealhulgas volitatud ettevõtjate programmide ja nende vastastikuse tunnustamise, tolliprotseduuride ja kaubanduse lihtsustamise ühisalgatuste ning tehnilise abi osas.
5. Lepinguosalised võivad kokku leppida, et nad korraldavad sihtotstarbelisi kohtumisi tollikoostöö, päritolureeglite või vastastikuse haldusabi küsimustes.

5. PEATÜKK

KAUBANDUSE KAITSEMEETMED

A JAGU

Dumpinguvastased ja tasakaalustavad meetmed

ARTIKKEL 5.1

Üldsätted

1. Lepinguosalised kinnitavad oma õigusi ja kohustusi, mis tulenevad GATT 1994 VI artiklist, dumpinguvastasest lepingust ning subsiidiumide ja tasakaalustusmeetmete lepingust.
2. Ajutiste ja lõplike meetmete kohaldamisel määratakse asjaomase kauba päritolu kindlaks kooskõlas kummagi lepinguosalise mittesooduspäritolureeglitega.

ARTIKKEL 5.2

Läbipaistvus ja nõuetekohane menetlus

1. Kumbki lepinguosaline viib oma menetlused läbi ning kohaldab dumpinguvastaseid ja tasakaalustavaid meetmeid õiglaselt ja läbipaistvalt kooskõlas dumpinguvastase lepingu ning subsiidiumide ja tasakaalustusmeetmete lepingu asjakohaste sätetega.
2. Kumbki lepinguosaline teavitab kõiki huvitatud isikuid menetluse esialgses etapis ja igal juhul enne lõpliku otsuse tegemist olulistest asjaoludest, mille põhjal otsustatakse, kas kohaldada lõplikke meetmeid. See ei piira dumpinguvastase lepingu artikli 6 lõike 5 ning subsiidiumide lepingu artikli 12 lõike 4 kohaldamist.
3. Kumbki lepinguosaline annab dumpinguvastase või tasakaalustava tollimaksu uurimises kõikidele huvitatud isikutele täieliku võimaluse kaitsta oma huve, tingimusel et see ei põhjusta uurimises põhjendamatuid viivitusi.
4. Kohaldatakse dumpinguvastase lepingu artiklis 6.11 ning subsiidiumide ja tasakaalustusmeetmete lepingu artiklis 12.9 sätestatud huvitatud isikute mõistet.

ARTIKKEL 5.3

Dumpinguvastaste ja tasakaalustavate tollimaksude kehtestamine

Otsuse selle kohta, kas kehtestatava dumpinguvastase või tasakaalustava tollimaksu summa vastab täielikule dumpingumarginaalile või subsiidiumisummale või väiksemale summale, teevad importiva lepinguosalise ametiasutused vastavalt kõnealuse lepinguosalise õigusaktidele.

ARTIKKEL 5.4

Lõpliku otsuse tegemine

Lepinguosaline võtab lõpliku otsuse tegemisel arvesse teavet, mille on nõuetekohaselt esitanud kõik huvitatud isikud, keda käsitatakse sellisena kooskõlas lepinguosaliste õigusaktidega.

ARTIKKEL 5.5

Vaidluste lahendamise kohaldamata jätmine

Lepinguosaline ei saa käesoleva jao sätete tõlgendamise või kohaldamisega seoses kasutada 31. peatüki „Vaidluste lahendamine“ kohast vaidluste lahendamist.

B JAGU

Üldised kaitsemeetmed

ARTIKKEL 5.6

Üldsätted

Kumbki lepinguosaline säilitab oma õigused ja kohustused, mis tulenevad GATT 1994 XIX artiklist ja põllumajanduslepingu artiklist 5 ning samuti kaitsemeetmete lepingust.

ARTIKKEL 5.7

Läbipaistvus

1. Olenemata artiklist 5.6 esitab kaitsemeetmeid käsitlevat üldist uurimist algatada või üldisi kaitsemeetmeid võtta kavatsev lepinguosaline teise lepinguosalise taotlusel ja tingimusel, et viimasel on oluline huvi, viivitamata sellekohases kirjalikus teatises kogu asjakohase teabe, mille põhjal kaitsemeetmete üldine uurimine algatatakse või üldised kaitsemeetmed kehtestatakse, sealhulgas vajaduse korral esialgsed järeldused. See ei piira kaitsemeetmete lepingu artikli 3.2 kohaldamist.

2. Lepinguosaline, kes kehtestab üldised kaitsemeetmed, püüab kehtestada need kahepoolset kaubandust kõige vähem kahjustaval viisil.
3. Kui lepinguosaline leiab lõike 2 kohaldamisel, et õiguslikud tingimused lõplike kaitsemeetmete võtmiseks on täidetud, ja kavatseb sellised meetmed kehtestada, teatab ta sellest teisele lepinguosalisele ning annab võimaluse pidada kahepoolseid konsultatsioone. Kui 30 päeva jooksul pärast teate esitamist ei ole rahuldavat lahendust saavutatud, võib importiv lepinguosaline võtta probleemi lahendamiseks sobiva lõpliku kaitsemeetme.
4. Käesoleva artikli kohaldamisel on lepinguosalisel oluline huvi, kui ta kuulub viimase kolme aasta jooksul imporditud kauba viie suurima tarnija hulka, mõõdetuna kas absoluutses mahus või väärtuses.

ARTIKKEL 5.8

Vaidluste lahendamise kohaldamata jätmine

Lepinguosaline ei saa kasutada 31. peatüki „Vaidluste lahendamine“ kohast vaidluste lahendamist seoses käesoleva jao nende sätete tõlgendamise või kohaldamisega, mis viitavad WTO asutamislepingust tulenevatele õigustele ja kohustustele.

C JAGU

Kahepoolsed kaitsemeetmed

C.1 ALAJAGU

Üldsätted

ARTIKKEL 5.9

Mõisted

C jaos kasutatakse järgmisi mõisteid:

a) „pädev uurimisasutus“ –

i) Euroopa Liidu puhul Euroopa Komisjon ja

ii) Mehhiko puhul Unidad de Prácticas Comerciales Internacionales de la Secretaría de Economía (majandusministeeriumi rahvusvahelise kaubandustegevuse üksus) või selle õigusjärglane;

- b) „omamaine tootmisharu“ – imporditud toote puhul kõik lepinguosalise territooriumil tegutsevad samasuguste või otseselt konkureerivate toodete tootjad või need tootjad, kelle samasuguste või otseselt konkureerivate toodete toodang moodustab suurema osa nende toodete omamaisest kogutoodangust;
- c) „samasugune toode“ – toode, mis on vaatlusaluse tootega identne, st igas suhtes sarnane, või sellise toote puudumisel teine toode, mis ei ole küll igas suhtes sarnane, kuid mille omadused sarnanevad suurel määral vaatlusaluse toote omadustega;
- d) „otseselt konkureeriv toode“ – toode, mis ei pruugi olla kõikides aspektides samasugune, kuid mis on vaatlusaluse tootega suurel määral asendatav, kuna täidab samu funktsioone²¹;
- e) „oluline kahju“ – omamaise tootmisharu seisundi märkimisväärne üldine halvenemine;
- f) „olulise kahju oht“ – olukord, kus oluline kahju on ilmselt tekkimas, nagu kinnitavad faktid, mitte lihtsalt väited, oletused ega kaudsed võimalused, ning

²¹ Sellega seoses võivad ametiasutused analüüsida selliseid aspekte nagu asjaomaste toodete füüsilised omadused, nende tehniline kirjeldus, lõppkasutus ja turustuskanalid. See aspektide loetelu ei ole ammendav, samuti ei saa üks või mitu neist teguritest tingimata olla otsustava tähtsusega.

g) „üleminekuperiood“ –

- i) kümne aasta pikkune ajavahemik alates käesoleva lepingu jõustumise kuupäevast või
- ii) kaupade puhul tollitariifide kaotamise tähtaeg vastavalt 2-A lisas „Tollitariifide kaotamise ajakava“ esitatud tollitariifide kaotamise ajakavale, tingimusel et asjaomase kauba suhtes kohaldatav tollitariifide kaotamise tähtaeg on vähemalt kümme aastat, millele lisandub kolm aastat.

ARTIKKEL 5.10

Kahepoolse kaitsemeetme kohaldamine

1. Olenemata B jaost, kui käesoleva lepingu kohase tollimaksu vähendamise või kaotamise tulemusena imporditakse lepinguosalise päritolustaatuses kaupa teise lepinguosalise territooriumile absoluutarvudes või võrreldes kodumaise toodanguga nii suurtes kogustes ja sellistel tingimustel, et see põhjustab või ähvardab põhjustada olulist kahju samasuguseid või otseselt konkureerivaid tooteid tootvale omamaisele tootmisharule, võib importiv lepinguosaline kehtestada lõikes 2 sätestatud meetmed käesolevas jaos sätestatud tingimustel ja korras.

2. Kui lõikes 1 sätestatud tingimused on täidetud, võib importiv lepinguosaline kehtestada ainult kahepoolseid kaitsemeetmeid, millega

- a) peatatakse asjaomase toote tollimaksumäära edasine vähendamine käesoleva lepingu kohaselt või
- b) suurendatakse asjaomase toote tollimaksumäära tasemeni, mis ei ületa järgmistest väärtustest väiksemat:
 - i) meetme kehtestamise ajal toote suhtes kohaldatav enamsoodustusrežiimi tollimaksumäär või
 - ii) käesoleva lepingu jõustumisele vahetult eelneval päeval kehtinud enamsoodustusrežiimi tollimaksumäär.

3. Lepinguosalised on ühisel seisukohal, et tariifikvoodid ega koguselised piirangud ei ole kahepoolse kaitsemeetme lubatud vorm.

ARTIKKEL 5.11

Tingimused ja piirangud

1. Lepinguosaline ei kohalda kahepoolseid kaitsemeetmeid:
 - a) välja arvatud sellises ulatuses ja sellise aja jooksul, mis on vajalik artiklis 5.10 või 5.15 kirjeldatud olukordade vältimiseks või lahendamiseks;
 - b) kauem kui kaks aastat või
 - c) pärast üleminekuperioodi lõppu.

Punktis b osutatud ajavahemikku võib pikendada veel ühe aasta võrra, kui importiva lepinguosalise pädevad asutused otsustavad C jaos sätestatud korras, et meede on jätkuvalt vajalik artiklis 5.10 või 5.15 kirjeldatud olukordade vältimiseks või lahendamiseks ja kohanemise hõlbustamiseks, tingimusel et kaitsemeetme kogu kohaldamisaeg, sealhulgas esialgne kohaldamisaeg ja selle pikendamine, ei ole pikem kui kolm aastat.

2. Lepinguosaline kohaldab kahepoolseid kaitsemeetmeid ainult nende 2-A lisas „Tollitariifide kaotamise ajakava“ loetletud päritolustaatusega kaupade puhul, mille suhtes kohaldatakse käesoleva lepingu alusel sooduskohtlemist.

3. Kohanemise lihtsustamiseks olukorras, kus kahepoolse kaitsemeetme eeldatav kestus on pikem kui üks aasta, leevendab meedet kohaldav lepinguosaline meetme kohaldamise ajal seda järk-järgult ja korrapärase ajavahemike järel.

4. Kui lepinguosaline lõpetab kahepoolse kaitsemeetme kohaldamise, on tollimaksumääraks see määr, mis oleks kehtinud toote suhtes vastavalt artiklile 2.4 „Tollimaksude kaotamine või vähendamine“.

ARTIKKEL 5.12

Ajutised meetmed

1. Kriitilises olukorras, kus viivitus põhjustaks raskesti heastatavat kahju, võib lepinguosaline kohaldada kahepoolseid kaitsemeetmeid ajutiselt ilma artikli 5.22 lõike 1 nõudeid täitmata, kui on eelnevalt kindlaks tehtud, et on selged tõendid selle kohta, et teise lepinguosalise päritolustaatuslega kauba import on käesoleva lepingu kohase tollimaksu vähendamise või kaotamise tõttu suurenenud ja et selline import põhjustab või ähvardab põhjustada artiklis 5.10 või 5.15 kirjeldatud olukordi.

2. Ajutise meetme kestus ei tohi ületada 200 päeva ja lepinguosaline peab selle aja jooksul järgima C.2. alajaos sätestatud asjakohaseid menetlusnorme. Lepinguosaline maksab suurendatud tollimaksu viivitamata tagasi, kui C.2. alajaos kirjeldatud hilisema uurimise tulemusel ei kehtestata lõplikku meetet kooskõlas artikli 5.10 või 5.15 nõuetega. Ajutise meetme kestus loetakse artikli 5.11 lõike 1 punktis b osutatud ajavahemiku osaks. Importiv lepinguosaline teavitab teist lepinguosalist selliste ajutiste meetmete kehtestamisest ja edastab teise lepinguosalise taotlusel küsimuse viivitamata ühiskomiteele läbivaatamiseks.

ARTIKKEL 5.13

Kahjuhüvitis ja kontsessioonide peatamine

1. Kahepoolseid kaitsemeetmeid kohaldav lepinguosaline konsulteerib teise lepinguosalisega, et vastastikku kokku leppida asjakohane kaubandust liberaliseeriv hüvitis kontsessioonide näol, millel on sisuliselt samasugune mõju kaubandusele. Kahepoolset kaitsemeetet kohaldav lepinguosaline tagab sellise konsulteerimise võimaluse hiljemalt 30 päeva jooksul pärast kahepoolse kaitsemeetme kohaldamist.

2. Kui lõikes 1 osutatud konsultatsioonide tulemusel ei saavutata 30 päeva jooksul pärast konsultatsioonide algust kokkulepet kaubandust liberaliseeriva hüvitise kohta, võib kahepoolsest kaitsemeetmest mõjutatud lepinguosaline peatada hiljemalt 90 päeva pärast meetme kohaldamist nende kontsessioonide kohaldamise, millel on sisuliselt samasugune mõju kaubandusele nagu teise lepinguosalise kahepoolisel kaitsemeetmel.
3. Lepinguosaline, keda kahepoolne kaitsemeede mõjutab, teatab sellest teisele lepinguosalisele kirjalikult vähemalt 30 päeva enne kontsessioonide peatamist vastavalt lõikele 2.
4. Lõike 1 kohane hüvitise maksmise kohustus ja lõike 2 kohane kontsessioonide peatamise õigus lõpevad kahepoolse kaitsemeetme lõpetamise kuupäeval.

ARTIKKEL 5.14

Kaitsemeetmete kasutamine ja aja möödumine meetmete vahel

1. Lepinguosaline ei kohalda käesolevas jaos osutatud kaitsemeetmeid sellise toote impordi suhtes, mille suhtes on varem sellist meedet kohaldatud, välja arvatud juhul, kui on möödunud ajavahemik, mis on võrdne poolega ajavahemikust, mille jooksul kaitsemeetmeid vahetult eelnenud perioodil kohaldati.

2. Lepinguosaline ei kohalda sama toote suhtes ja sama ajavahemiku jooksul järgmisi meetmeid:
 - a) käesoleva lepingu kohased kahepoolsed kaitsemeetmed või ajutised kaitsemeetmed ning
 - b) GATT 1994 XIX artikli ja kaitsemeetmete lepingu kohased kaitsemeetmed.

ARTIKKEL 5.15

Äärepoolseimad piirkonnad

1. Kui Mehhiko päritolustaatusena kaupa imporditakse otse Euroopa Liidu ühe või mitme äärepoolseima piirkonna territooriumile nii suurtes kogustes ja sellistel tingimustel, et see põhjustab või ähvardab põhjustada asjaomase äärepoolseima piirkonna majandusliku olukorra tõsiselt halvenemist, võib Euroopa Liit pärast alternatiivsete lahenduste uurimist erandkorras kehtestada kaitsemeetmed, mis piirduvad asjaomase äärepoolseima piirkonna territooriumiga.
2. Ilma et see piiraks lõike 1 kohaldamist, kohaldatakse kõiki kahepoolsete kaitsemeetmete suhtes kohaldatavaid C jao sätteid ka kõikide Euroopa Liidu äärepoolseimate piirkondadega seoses võetud kaitsemeetmete suhtes.
3. Kahepoolseid kaitsemeetmeid, mis piirduvad Euroopa Liidu äärepoolseimate piirkondadega, kohaldatakse ainult nende kaupade puhul, mille suhtes kohaldatakse käesoleva lepingu kohast sooduskohtlemist.

4. Lõike 1 kohaldamisel tähendab „tõsine halvenemine“ suuri raskusi samasuguseid või otseselt konkureerivaid tooteid tootvas majandussektoris. Tõsine halvenemine tehakse kindlaks objektiivsete tegurite, sealhulgas järgmiste asjaolude alusel:

- a) impordimahu suurenemine absoluutarvudes või võrreldes omamaise toodangu ja muudest allikatest pärit impordiga ning
- b) sellise impordi mõju asjaomase tootmisharu või majandussektori olukorrale, sealhulgas müügi, tootmise, finantsolukorra ja tööhõive tasemele.

C.2 ALAJAGU

Kahepoolsete kaitsemeetmete suhtes kohaldatavad menetlusnormid

ARTIKKEL 5.16

Kohaldatav õigus

Kahepoolsete kaitsemeetmete kohaldamisel järgib pädev uurimisasutus käesoleva alajao sätteid ja kohaldab käesoleva alajaoga hõlmamata juhtudel asjaomase lepinguosalise õiguse alusel kehtestatud norme, tingimusel et need normid on C jao sätetega kooskõlas.

ARTIKKEL 5.17

Kaitsemeetmete menetluse algatamine

1. Pädev uurimisasutus võib alata kaitsemeetmete menetluse omamaise tootmisharu poolt või nimel esitatud kirjaliku taotluse alusel või erandlikel asjaoludel omal algatusel. Euroopa Liidu puhul võib selle taotluse esitada üks või mitu Euroopa Liidu liikmesriiki omamaise tootmisharu nimel. Taotlus loetakse esitatuks omamaise tootmisharu poolt või nimel, kui seda toetavad need omamaised tootjad, kelle toodang moodustab kokku enam kui 50 % samasuguste või otseselt konkureerivate toodete kogutoodangust, mida toodab taotlusele kas toetust või vastuseisu väljendav osa omamaisest tootmisharust. Uurimist ei alkatata siiski juhul, kui taotlust sõnaselgelt toetavate omamaiste tootjate osakaal on alla 25 % omamaise tootmisharu toodetud samasuguste või otseselt konkureerivate toodete riiklikust kogutoodangust.
2. Pärast uurimise algatamist tehakse lõikes 1 osutatud taotlus, välja arvatud selles sisalduv konfidentsiaalne teave, viivitamata kättesaadavaks kõikidele, keda see võib puudutada.

3. Kaitsemeetmete menetluse algatamisel avaldab pädev uurimisasutus teate menetluse algatamise kohta lepinguosalise ametlikus väljaandes. Teates märgitakse vajaduse korral kirjaliku taotluse esitanud üksus, asjaomane imporditud kaup, selle rubriik, alamrubriik või tariifiartikli number, mille alla see on harmoneeritud süsteemis klassifitseeritud, tehtava otsuse laad ja tähtaeg, tähtaeg, mille jooksul huvitatud isikud võivad esitada kirjalikult oma seisukohti ja teavet, koht, kus on võimalik tutvuda kirjaliku taotlusega ja muude menetluse käigus esitatud mittekonfidentsiaalsete dokumentidega, ning selle asutuse nimi, aadress ja telefoninumber, kelle poole võib pöörduda lisateabe saamiseks. Kui pädev uurimisasutus otsustab korraldada avaliku istungi, võib selle toimumise aja ja koha lisada algatamisteatesse või teatada sellest menetluse hilisemas etapis, tingimusel et sellest teatatakse aegsasti ette. Kui uurimise alguses ei ole avalikku istungit kavandatud, märgitakse algatamisteates tähtaeg, mille jooksul huvitatud isikud võivad taotleda, et pädev uurimisasutus neid suuliselt ära kuulaks.

4. Seoses kaitsemeetmete menetlusega, mis on algatatud kirjaliku taotluse alusel, mille on esitanud üksus, kes väidab, et ta esindab omamaist tootmisharu, ei avalda pädev uurimisasutus lõike 3 kohast algatamisteadet, ilma et ta oleks eelnevalt hoolikalt hinnanud, kas taotlus vastab tema õigusaktide ja lõike 1 nõuetele ning kas see sisaldab põhjendatud tõendeid selle kohta, et teise lepinguosalise päritolustaatusena kauba import on käesoleva lepingu kohase tollimaksu vähendamise või kaotamise tulemusena suurenenud ning et selline import põhjustab või ähvardab põhjustada väidetavat olulist kahju või majandusolukorra tõsist halvenemist.

ARTIKKEL 5.18

Uurimine

1. Lepinguosaline võib kohaldada kaitsemeetmeid ainult pärast seda, kui tema pädev uurimisasutus on käesolevas alajaos sätestatud menetluse kohaselt läbi viinud uurimise. Uurimine hõlmab kõikide huvitatud isikute mõistlikku avalikku teavitamist ning avalikke istungeid või muid asjakohaseid vahendeid, mille käigus importijad, eksportijad ja teised huvitatud isikud saavad esitada tõendeid ja oma seisukohti, sealhulgas võimaluse vastata teiste isikute esitatud väidetele.
2. Kumbki lepinguosaline tagab, et tema pädev uurimisasutus viib iga sellise uurimise lõpule ühe aasta jooksul pärast selle algatamist.

ARTIKKEL 5.19

Olulise kahju olemasolu või selle ohu tuvastamine ja põhjuslik seos

1. Kui pädev uurimisasutus uurib, kas suurenenud import põhjustab või ähvardab põhjustada olulist kahju omamaisele tootmisharule, hindab ta kõiki asjakohaseid objektiivseid ja mõõdetavaid tegureid, mis mõjutavad omamaise tootmisharu olukorda, eelkõige vaatlusaluse toote impordi kasvu määra ja kogust absoluutarvudes ja võrreldes omamaise toodanguga, suurenenud impordi osakaalu omamaisel turul ning muutusi müügi, tootmise, tootlikkuse, tootmisvõimsuse rakendamise, kasumi ja kahjumi ning tööhõive tasemes.

2. Otsus, et suurenenud import põhjustab või ähvardab põhjustada artiklis 5.10 või 5.15 kirjeldatud olukordi, tehakse ainult juhul, kui uurimine näitab objektiivsete tõendite põhjal, et vaatlusaluse toote suurenenud impordi ja artiklis 5.10 või 5.15 kirjeldatud olukordade vahel on selge põhjuslik seos. Kui artiklis 5.10 või 5.15 kirjeldatud olukordi põhjustavad samal ajal muud tegurid kui suurenenud import, ei saa sellist kahju või selle ohtu või majandusolukorra tõsist halvenemist või selle ohtu seostada suurenenud impordiga.

ARTIKKEL 5.20

Istungid

Kaitsemeetmete menetluse käigus teeb pädev uurimisasutus järgmist:

- a) korraldab pärast mõistliku etteteatamist avaliku istungi, et võimaldada kõikidel huvitatud isikutel, keda käsitatakse sellisena asjaomase lepinguosalise õiguse kohaselt, tulla isiklikult või advokaadi vahendusel kohale, esitada tõendeid ja olla ära kuulatud seoses olulise kahju või selle ohuga või majandusliku olukorra tõsise halvenemise või selle ohuga ning asjakohase õiguskaitsevahendiga, või

- b) Euroopa Liidu puhul annab teise võimalusena kõikidele huvitatud isikutele võimaluse olla ära kuulatud, kui nad on algatamisteates sätestatud tähtaja jooksul esitanud kirjaliku taotluse, milles nad näitavad, et uurimise tulemus võib neid mõjutada ja et nende suuliseks ärakuulamiseks on erilised põhjused.

ARTIKKEL 5.21

Konfidentsiaalne teave

Pädev uurimisasutus käsitleb mõjuvatel põhjustel konfidentsiaalsena mis tahes teavet, mis on oma olemuselt konfidentsiaalne või mis on esitatud konfidentsiaalsena. Sellist teavet ei avalikustata ilma selle esitanud isiku loata. Konfidentsiaalset teavet esitavad isikud peavad esitama selle mittekonfidentsiaalse kokkuvõtte, või kui kõnealused isikud märgivad, et sellist teavet ei saa kokkuvõtlikult esitada, siis põhjused, miks kokkuvõtet ei saa esitada. Kokkuvõtte peab olema piisavalt üksikasjalik, et võimaldada esitatud konfidentsiaalse teabe sisust mõistlikult aru saada. Kui pädev uurimisasutus leiab siiski, et konfidentsiaalsustaotlus ei ole põhjendatud, ja kui asjaomane isik ei soovi teavet avalikustada või ei luba seda üldistatud või kokkuvõtlikul kujul avalikustada, võib pädev uurimisasutus jätta sellise teabe arvesse võtmata, välja arvatud juhul, kui talle tõendatakse asjakohaste allikate põhjal, et teave on õige.

ARTIKKEL 5.22

Vastuvõtmine, teatamine, konsulteerimine ja avaldamine

1. Kui lepinguosaline leiab, et esineb üks artiklis 5.10 või 5.15 sätestatud olukordadest, suunab ta küsimuse viivitamata ühiskomiteele uurimiseks. Ühiskomitee võib anda soovitusi, mis on vajalikud tekkinud olukorra lahendamiseks. Kui ühiskomitee ei ole olukorra lahendamiseks soovitusi andnud või kui 30 päeva jooksul pärast küsimuse suunamist ühiskomiteele ei ole saavutatud muud rahuldavat lahendust, võib importiv lepinguosaline võtta kahepoolseid kaitsemeetmeid, mis on asjakohased olukorra lahendamiseks vastavalt C jaole.
2. Pädev uurimisasutus esitab eksportivale lepinguosalisele kogu asjakohase teabe, mis sisaldab tõendeid suurenenud impordist põhjustatud olulise kahju või selle ohu või majandusliku olukorra tõsise halvenemise või selle ohu kohta, asjaomase toote ja kavandatava kahepoolse kaitsemeetme täpset kirjeldust, kavandatava kahepoolse kaitsemeetme kehtestamise kuupäeva ja eeldatavat kestust.
3. Lepinguosaline teavitab teist lepinguosalist viivitamata kirjalikult, kui ta:
 - a) algatab C jao kohase kahepoolsete kaitsemeetmete menetlust;
 - b) otsustab kohaldada ajutisi kahepoolseid kaitsemeetmeid;

- c) teeb artikli 5.19 kohaselt kindlaks, kas suurenenud import on tekitanud olulise kahju või selle ohu või majandusliku olukorra tõsise halvenemise või selle ohu;
 - d) otsustab kohaldada või pikendada kahepoolseid kaitsemeetmeid ning
 - e) otsustab varem vastu võetud kahepoolseid kaitsemeetmeid muuta.
4. Kui lepinguosaline esitab lõike 3 punkti a kohase teate, peab see sisaldama järgmist:
- a) koopia taotluse avalikustatud versioonist ja selle lisadest või pädeva uurimisasutuse algatatud uurimise puhul asjakohastest dokumentidest, mis tõendavad, et artikli 5.17 nõuded on täidetud, ning küsimustiku, milles on üksikasjalikult esitatud punktid, mille kohta huvitatud isikud peavad teavet esitama, ning
 - b) asjaomase imporditava kauba täpne kirjeldus.
5. Kui lepinguosaline esitab lõike 3 punkti b või c kohase teate, lisab ta koopia oma otsuse avalikustatud versioonist ja vajaduse korral dokumendist, milles on esitatud otsuse aluseks olev tehniline põhjendus.

6. Kui lepinguosaline esitab lõike 3 punkti d kohase teate kahepoolse kaitsemeetme kohaldamise või pikendamise kohta, peab teade sisaldama järgmist:

- a) koopia tema otsuse avalikustatud versioonist ja vajaduse korral dokumendist, milles on esitatud otsuse aluseks olev tehniline põhjendus;
- b) tõendid olulise kahju või selle ohu kohta või majandusliku olukorra tõsise halvenemise või selle ohu kohta, mille on põhjustanud teise lepinguosalise päritolustaatusega kauba impordi suurenemine käesoleva lepingu kohase tollimaksu vähendamise või kaotamise tulemusena;
- c) kahepoolse kaitsemeetmega hõlmatud päritolustaatusega kauba täpne kirjeldus, sealhulgas rubriik, alamrubriik või tariifirida, mille alla see on harmoneeritud süsteemis klassifitseeritud;
- d) kohaldatava või pikendatava kahepoolse kaitsemeetme täpne kirjeldus;
- e) kahepoolse kaitsemeetme kohaldamise esialgne kuupäev, selle eeldatav kestus ja vajaduse korral meetme järkjärgulise leevendamise ajakava ning
- f) kahepoolse kaitsemeetme pikendamise korral tõendid asjaomase omamaise tootmisharu kohanemise kohta.

7. Selle lepinguosalise taotlusel, keda mõjutab C jao kohane kahepoolsete kaitsemeetmete menetlus, peab teine lepinguosaline konsulteerima taotluse esitanud lepinguosalisega, et punkti 3 alapunkti a või b kohaselt esitatud teade läbi vaadata.
8. Lepinguosaline, kes kavatseb kahepoolset kaitsemeetet kohaldada või pikendada, teavitab sellest teist lepinguosalist ja annab talle võimaluse eelnevalt konsulteerida, et võimalikku kohaldamist või pikendamist arutada. Kui 30 päeva jooksul pärast teate esitamise kuupäeva ei ole rahuldavat lahendust saavutatud, võib esimene lepinguosaline kõnealust meetet kohaldada või pikendada.
9. Pädev uurimisasutus avaldab asjaomase lepinguosalise ametlikus väljaandes ka oma tähelepanekud ja põhjendatud järeldused kõikide asjakohaste faktiliste ja õiguslike asjaolude kohta, sealhulgas imporditava kauba ja olukorra kirjelduse, mis on põhjustanud meetmete kehtestamise vastavalt artiklile 5.10 või 5.15, põhjusliku seose sellise olukorra ja suurenenud impordi vahel ning meetmete vormi, taseme ja kestuse.
10. Pädev uurimisasutus käsitleb konfidentsiaalset teavet täielikult kooskõlas artikliga 5.21.

6. PEATÜKK

SANITAAR- JA FÜTOSANITAARMEETMED

ARTIKKEL 6.1

Mõisted

1. Käesolevas peatükis kasutatakse järgmisi mõisteid:
 - a) „pädev asutus“ – kummagi lepinguosalise pädevad asutused, mis on nimetatud 6-A lisas „Pädevad asutused“;
 - b) „erakorraline meede“ – sanitaar- või fütosanitaarmeede, mida importiv lepinguosaline kohaldab teise lepinguosalise kaupade suhtes, et lahendada importiva lepinguosalise territooriumil tekkinud või tekkida ähvardav kiireloomuline probleem seoses inimeste, loomade või taimede elu või tervise kaitsega, ning
 - c) „WTO sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete komitee“ – sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete komitee, mis on loodud vastavalt sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete rakendamise lepingu artiklile 12.

2. Käesolevas peatükis kohaldatakse sanitaar- ja füto-sanitaarmedetmete rakendamise lepingu A lisas sätestatud mõisteid ning samuti *Codex Alimentarius*'e komisjoni, Maailma Loomatervise Organisatsiooni (WOAH) ja 6. detsembril 1951 Roomas allkirjastatud rahvusvahelise taimekaitsekonventsiooni mõisteid.

ARTIKKEL 6.2

Eesmärgid

Käesoleva peatüki eesmärgid on järgmised:

- a) kaitsta lepinguosaliste territooriumidel inimeste, loomade ja taimede elu ja tervist, hõlbustades ühtlasi lepinguosalistevahelist kaubandust;
- b) tõhustada ja edendada sanitaar- ja füto-sanitaarmedetmete lepingu rakendamist;
- c) tugevdada teabevahetust, konsulteerimist ja koostööd lepinguosaliste vahel, eelkõige nende pädevate asutuste vahel;
- d) kanda hoolt selle eest, et lepinguosaliste sanitaar- ja füto-sanitaarmedetmed ei too kaasa põhjendamatuid kaubandustõkkeid;

- e) suurendada kummagi lepinguosalise sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete ja nende rakendamise järjepidevust, kindlust ja läbipaistvust ning
- f) toetada rahvusvaheliste standardite, suuniste ja soovitude väljatöötamist ja vastuvõtmist asjaomaste rahvusvaheliste organisatsioonide poolt ning tõhustada nende rakendamist lepinguosaliste poolt.

ARTIKKEL 6.3

Kohaldamisala

Käesolevat peatükki kohaldatakse lepinguosaliste kõikide sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete suhtes, mis võivad otseselt või kaudselt mõjutada lepinguosalistevahelist kaubandust.

ARTIKKEL 6.4

Seos sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete rakendamise lepinguga

Lepinguosalised kinnitavad oma õigusi ja kohustusi üksteise suhtes, mis tulenevad sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete rakendamise lepingust.

ARTIKKEL 6.5

Rakendamiseks vajalikud vahendid

Kumbki lepinguosaline kasutab käesoleva peatüki tulemuslikuks rakendamiseks vajalikke vahendeid.

ARTIKKEL 6.6

Samaväärsus

1. Lepinguosalised mõistavad, et teise lepinguosalise sanitaar- ja fütosanitaarmedetete samaväärsuse tunnustamine on kaubanduse lihtsustamise oluline vahend.
2. Importiv lepinguosaline tunnistab eksportiva lepinguosalise sanitaar- ja fütosanitaarmedetmed enda meetmetega samaväärseteks, kui eksportiv lepinguosaline tõendab importivale lepinguosalisele objektiivselt, et tema meetmega saavutatakse importiva lepinguosalise sanitaar- ja fütosanitaarkaitse asjakohane tase.
3. Importival lepinguosalisel on õigus teha lõplik otsus selle kohta, kas eksportiva lepinguosalise kohaldatava sanitaar- või fütosanitaarmedetmega saavutatakse sanitaar- ja fütosanitaarkaitse asjakohane tase.

4. Lepinguosaline võtab teise lepinguosalise meetme samaväärsuse hindamisel või kindlaksmääramisel muu hulgas ja vajaduse korral arvesse järgmist:

- a) WTO sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete komitee otsused;
- b) asjaomaste rahvusvaheliste organisatsioonide töö;
- c) teise lepinguosalisega kauplemisel saadud teadmised ja varasemad kogemused ning
- d) teise lepinguosalise esitatud teave.

5. Kumbki lepinguosaline lähtub samaväärsuse hindamisel, kindlaksmääramisel ja säilitamisel asjaomaste rahvusvaheliste standardiorganisatsioonide standarditest, suunistest ja soovitustest või vajaduse korral riskihindamisest.

6. Kui importiv lepinguosaline saab teiselt lepinguosaliselt samaväärsuse hindamise taotluse, millele on lisatud nõutav teave, algatab ta viivitamata hindamise samaväärsuse kindlaksmääramiseks.

7. Kui importiv lepinguosaline lõpetab samaväärsuse hindamise, teatab ta oma otsusest viivitamata teisele lepinguosalisele.

8. Kui importiv lepinguosaline on otsustanud, et ta tunnustab eksportiva lepinguosalise meedet samaväärsena, algatab importiv lepinguosaline viivitamata selle tunnustamise rakendamiseks vajalikud seadusandlikud või haldusmeetmed.

9. Ilma et see piiraks artikli 6.16 kohaldamist, kui lepinguosaline kavatseb vastu võtta meetme, mille suhtes kohaldatakse samaväärsuse kindlaksmääramist, mis mõjutab lepinguosalistevahelist kaubandust, või sellist meedet muuta või see kehtetuks tunnistada, teeb kõnealune lepinguosaline järgmist:

- a) teatab teisele lepinguosalisele oma kavatsusest piisavalt varajases etapis, mis võimaldab teise lepinguosalise esitatud märkusi arvesse võtta;
- b) esitab teise lepinguosalise taotlusel teabe ja põhjendused kavandatavate muudatuste kohta.

10. Importiv lepinguosaline tunnustab samaväärsust kavandatud muudatusega seotud meetme kehtivusaja jooksul.

11. Kummagi lepinguosalise taotlusel arutavad lepinguosalsed lõike 9 punkti a kohaselt teatatud kavandatavaid muudatusi. Importiv lepinguosaline vaatab põhjendamatu viivitusega kogu lõike 9 punkti b kohaselt esitatud teabe läbi.

12. Kui lepinguosaline võtab vastu sanitaar- või fütosanitaarmede, mille suhtes kohaldatakse samaväärsuse kindlaksmääramist teise lepinguosalise poolt, muudab seda meetet või tühistab selle, tunnustab importiv lepinguosaline samaväärsust tingimusel, et eksportiva lepinguosalise meetmetega saavutatakse jätkuvalt importiva lepinguosalise sanitaar- või fütosanitaarkaitse asjakohane tase. Lepinguosalise taotlusel arutavad lepinguosalisel viivitamata importiva lepinguosalise tehtud otsust.

ARTIKKEL 6.7

Riskihindamine

1. Lepinguosalisel tunnustavad, et on oluline tagada, et nende vastavad sanitaar- ja fütosanitaarmede põhineksid teaduslikel põhimõtetel ning vastaksid asjakohastele rahvusvahelistele standarditele, suunistele ja soovitudele.

2. Kui lepinguosaline leiab, et teise lepinguosalise vastu võetud või kehtima jäetud konkreetne sanitaar- või fütosanitaarmede piirab või võib piirata tema eksporti ja see meede ei põhine asjakohasel rahvusvahelisel standardil, suunisel või soovitusel, või kui asjakohane standard, suunis või soovitus puudub, võib kõnealune lepinguosaline nõuda teiselt lepinguosaliselt teavet. Taotluse saanud lepinguosaline esitab taotluse esitanud lepinguosalisele põhjendused ja asjakohase teabe kõnealuse meetme kohta.

3. Kui asjakohased teaduslikud tõendid on ebapiisavad, võib lepinguosaline sanitaar- või fütosanitaarmeetme ajutiselt vastu võtta olemasoleva asjakohase teabe, sealhulgas asjaomastelt rahvusvahelistelt organisatsioonidelt saadud teabe alusel. Sellisel juhul püüab kõnealune lepinguosaline hankida objektiivsemaks riskihindamiseks vajalikku lisateavet ja vaatab sanitaar- või fütosanitaarmeetme mõistliku aja jooksul vastavalt läbi.
4. Tunnistades lepinguosaliste õigusi ja kohustusi vastavalt sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete lepingu asjakohastele sätetele, ei tõlgendata käesolevat peatükki nii, et see takistab lepinguosalisi tegemast järgmist:
- a) kehtestada sanitaar- või fütosanitaarkaitse taset, mida nad peavad asjakohaseks vastavalt sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete lepingu artiklile 5;
 - b) kehtestada või säilitada heakskiitmismenetlust, mis nõuab riskihindamise läbiviimist enne, kui kõnealune lepinguosaline lubab toote oma turule, või
 - c) võtta vastu või jätta kehtima sanitaar- või fütosanitaaralaseid kaitsemeetmeid vastavalt sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete lepingu artikli 5 lõikele 7.
5. Kumbki lepinguosaline tagab, et tema sanitaar- ja fütosanitaarmeetmed ei diskrimineeri meelevaldselt ega põhjendamatult teist lepinguosalist, kui valitsevad samasugused või sarnased tingimused. Lepinguosaline ei kohalda sanitaar- ja fütosanitaarmeetmeid viisil, mis kujutaks endast lepinguosalistevahelise kaubanduse varjatud piiramist.

6. Riskihindamist läbi viiv lepinguosaline peab tegema järgmist:
- a) võtma arvesse WTO sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete komitee asjakohaseid juhiseid ning rahvusvahelisi standardeid, suuniseid ja soovitusi;
 - b) kaaluma riskijuhtimise meetodeid, mis ei piira kaubandust rohkem, kui on vaja sellise sanitaar- või fütosanitaarkaitse taseme saavutamiseks, mida ta peab asjakohaseks vastavalt sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete lepingu artikli 5 lõikele 3, võttes arvesse tehnilist ja majanduslikku teostatavust, ning
 - c) võtma sanitaar- või fütosanitaarkaitse asjakohase taseme kindlaksmääramisel vastavalt sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete lepingu artikli 5 lõikele 4 arvesse eesmärki viia miinimumini negatiivne mõju kaubandusele ning valima riskijuhtimise meetodi, mis ei piira kaubandust rohkem, kui on vaja sanitaar- või fütosanitaarmedetmete eesmärgi saavutamiseks, võttes arvesse tehnilist ja majanduslikku teostatavust.
7. Eksportiva lepinguosalise taotlusel teavitab importiv lepinguosaline eksportivat lepinguosalist edusammudest, mis on tehtud eksportiva lepinguosalise turulepääsu taotlusega seotud konkreetse riskihindamise läbiviimisel, ning protsessi käigus tekkida võivatest viivitustest.

8. Ilma et see piiraks artikli 6.16 kohaldamist, ei tohi lepinguosaline peatada teise lepinguosalise toote importi üksnes seetõttu, et lepinguosaline vaatab oma sanitaar- või fütosanitaarmeesmeid läbi, kui importiv lepinguosaline lubas läbivaatamise algatamise ajal teise lepinguosalise toodet importida.

ARTIKKEL 6.8

Kohandamine piirkondlike tingimustega, kaasa arvatud kahjuri- või taudivabad alad
ning vähese kahjuri- või taudilevikuga alad

Üldine

1. Lepinguosalsed tunnistavad, et sanitaar- ja fütosanitaarmeesmetete kohandamine vastavalt kahjurite või taudide esinemise piirkondlikele tingimustele on loomade ja taimede elu ja tervise kaitsmise ning kaubanduse lihtsustamise oluline vahend.
2. Lepinguosalsed tunnustavad kahjuri- või taudivabade alade ja vähese kahjuri- või taudilevikuga alade põhimõtteid. Selliste alade kindlaksmääramisel lähtutakse sellistest teguritest nagu geograafiline asukoht, ökosüsteemid, epidemioloogiline järelevalve ning sanitaar- ja fütosanitaarkontrolli tõhusus.

3. Eksportiv lepinguosaline, kes väidab, et tema territooriumil asuvad alad on kahjuri- või taudivabad või vähese kahjuri- või taudilevikuga alad, peab esitama selle kohta vajalikud tõendid, et importivale lepinguosalisele objektiivselt tõendada, et need alad on praegu ja tõenäoliselt ka edaspidi vastavalt kahjuri- või taudivabad või vähese kahjuri- või taudilevikuga alad. Selleks annab eksportiv lepinguosaline importiva lepinguosalise taotlusel mõistliku juurdepääsu kontrollimiseks, katsetamiseks ja muudeks asjakohasteks menetlusteks.
4. Lõikes 2 osutatud alade kindlaksmääramisel piirkondadeks jaotamise otsustega võtavad lepinguosalsed arvesse WTO sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete komitee asjakohaseid juhiseid ning lähtuvad meetmete võtmisel rahvusvahelistest standarditest, suunistest ja soovitustest või kui need ei võimalda saavutada lepinguosalise sanitaar- või fütosanitaarkaitse asjakohast taset, asjaoludele vastavast riskihindamisest.
5. Lõikes 2 osutatud alade kindlaksmääramisel võtab importiv lepinguosaline arvesse kogu eksportiva lepinguosalise ametiasutuste asjakohast teavet ja varasemat kogemust.
6. Importiv lepinguosaline võib otsustada, et eksportiva lepinguosalise taotlust kahjuri- või taudivabade või vähese kahjuri- või taudilevikuga alade tunnustamiseks võib hinnata kiirmenetluses.
7. Kui eksportiv lepinguosaline ei nõustu importiva lepinguosalise otsusega, peab importiv lepinguosaline esitama eksportivale lepinguosalisele põhjenduse.

8. Eksportiv lepinguosaline esitab importiva lepinguosalise taotlusel täieliku selgituse ja tõendavad andmed käesoleva artikliga hõlmatud kindlaksmääramiste ja otsuste kohta. Nende protsesside käigus püüavad lepinguosaliselised vältida kaubanduse tarbetut häirimist.

Loomad, loomsed saadused ja loomsed kõrvalsaadused

9. Lepinguosaliselised tunnustavad tsoonideks jagamise põhimõtet, mida nad nõustuvad kohaldama oma kaubanduses. Lepinguosaliselised tunnustavad ka Maailma Loomatervise Organisatsiooni määratud ametlikku loomade tervisestaatust.

10. Importiv lepinguosaline tugineb eksportiva lepinguosalise loomade tervisestaatuse kindlaksmääramisel tavaliselt eksportiva lepinguosalise esitatud tõenditele vastavalt sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete lepingule ning WOAH maismaaloomade tervise koodeksile ja WOAH veeloomade tervise koodeksile.

11. Importiv lepinguosaline hindab eksportivalt lepinguosaliselt saadud lisateavet põhjendamatu viivitusega ja tavaliselt 90 päeva jooksul pärast selle saamist. Importiv lepinguosaline võib taotleda kohapealset kontrolli eksportiva lepinguosalise territooriumil ning viib kontrolli läbi vastavalt artiklis 6.11 sätestatud põhimõtetele 90 päeva jooksul pärast seda, kui eksportiv lepinguosaline on kontrollitaotluse kätte saanud, kui lepinguosaliselised ei ole kokku leppinud teisiti.

12. Lepinguosaliselised tunnistavad bioturvarühmitamise mõistet ja teevad selles küsimuses koostööd.

Taimed ja taimsed saadused

13. Lepinguosalisel tunnistavad kahjurivabade alade, kahjurivabade tootmiskohtade ja kahjurivabade tootmisrajatiste, samuti vähese kahjurilevikuga alade põhimõtteid kui taimede elu ja tervise kaitsmise ja kaubanduse lihtsustamise vahendeid, nagu on kindlaks määratud asjakohastes rahvusvahelise taimekaitsekonventsiooni rahvusvahelistes fütosanitaarmedetmete standardites, mida nad nõustuvad kohaldama omavahel kaubeldavate kaupade suhtes.

14. Eksportiva lepinguosalise taotlusel võtab importiv lepinguosaline fütosanitaarmedetmete vastuvõtmisel või kehtima jätmisel arvesse kahjurivabasid alasid, kahjurivabasid tootmiskohti, kahjurivabasid tootmisrajatise, samuti vähese kahjurilevikuga alasid, mille eksportiv lepinguosaline on kehtestanud vastavalt asjakohastele rahvusvahelistele standarditele, suunistele ja soovitudele.

15. Eksportiv lepinguosaline teeb kindlaks kahjurivabad alad, kahjurivabad tootmiskohad, kahjurivabad tootmisrajatised ja vähese kahjurilevikuga alad ning edastab selle teabe teisele lepinguosalisele. Taotluse korral esitab eksportiv lepinguosaline täieliku selgituse ja tõendavad andmed vastavalt asjakohasele rahvusvahelisele fütosanitaarmedetmete standardile või vajaduse korral muul viisil.

16. Ilma et see piiraks artikli 6.16 kohaldamist, tugineb importiv lepinguosaline põhimõtteliselt eksportiva lepinguosalise või selle osade taimede tervisestaatuse kindlaksmääramisel teabele, mille eksportiv lepinguosaline on esitanud vastavalt sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete lepingule ja asjakohasele rahvusvahelisele fütosanitaarmedetmete standardile.

17. Importiv lepinguosaline hindab eksportivalt lepinguosaliselt saadud lisateavet põhjendamatult viivitusega ja tavaliselt 90 päeva jooksul pärast selle saamist. Importiv lepinguosaline võib taotleda kohapealset kontrolli eksportiva lepinguosalise territooriumil ning viib kontrolli läbi vastavalt artiklis 6.11 sätestatud põhimõtetele kuue kuu jooksul pärast eksportiva lepinguosalise kontrollimise taotluse esitamist, kui lepinguosalisel ei ole kokku leppinud teisiti. Erineva ajavahemiku kokkuleppimisel võtavad lepinguosalisel arvesse asjaomase kahjuri ja põllukultuuri bioloogiat.

ARTIKKEL 6.9

Läbipaistvus

1. Lepinguosalisel tunnistavad, et on oluline jagada pidevalt teavet oma sanitaar- ja füto-sanitaarmedetega kohta ning anda teisele lepinguosalisele võimalus esitada kavandatud sanitaar- ja füto-sanitaarmedetega kohta märkusi.
2. Käesoleva artikli rakendamisel võtab kumbki lepinguosaline arvesse WTO sanitaar- ja füto-sanitaarmedetega komitee asjakohaseid juhiseid ning rahvusvahelisi standardeid, suuniseid ja soovitusi.

3. Lepinguosaline teatab kavandatavast sanitaar- või fütosanitaarmetmest, mis võib mõjutada lepinguosalistevahelist kaubandust, ja annab tavaliselt teisele lepinguosalisele aega vähemalt 60 päeva pärast teate saatmist kirjalike märkuste esitamiseks, välja arvatud juhul, kui tekib või ähvardab tekkida kiireloomuline probleem seoses inimeste, loomade või taimede elu või tervise kaitsega, või kui meede on kaubandust lihtsustav. Kui see on võimalik ja asjakohane, peaks kõnealune lepinguosaline andma märkuste esitamiseks aega rohkem kui 60 päeva ning kaaluma teise lepinguosalise põhjendatud taotlusi märkuste esitamise tähtaja pikendamiseks. Taotluse korral vastab lepinguosaline teise lepinguosalise kirjalikele märkustele asjakohasel viisil.

4. Lepinguosalised:

- a) taotlevad läbipaistvust seoses kaubanduse suhtes kohaldatavate sanitaar- ja fütosanitaarmetmetega;
- b) parandavad vastastikust arusaamist kummagi lepinguosalise sanitaar- või fütosanitaarmetmetest ja nende kohaldamisest ning
- c) vahetavad teavet sanitaar- või fütosanitaarmetmete väljatöötamise ja kohaldamisega seotud küsimustes, et vähendada nende negatiivset mõju lepinguosalistevahelisele kaubandusele.

5. Kumbki lepinguosaline esitab teise lepinguosalise taotlusel ja tavaliselt 15 päeva jooksul pärast taotluse saamist järgmise teabe:

- a) konkreetsete toodete impordi suhtes kohaldatavad impordinõuded ja
- b) konkreetsete toodete heakskiitmise taotluse läbivaatamise edenemine.

6. Lõike 4 punktis c ja lõikes 5 osutatud teave on esitatud, kui see on tehtud kättesaadavaks asjakohaste eeskirjade ja menetluste kohaselt WTO-le esitatud teatisega või kui teave on tehtud tasuta kättesaadavaks lepinguosalise avalikult juurdepääsetaval ametlikul veebisaidil.

7. Taotluse korral esitab lepinguosaline vastavalt vajadusele ja teavet edastava lepinguosalise konfidentsiaalsuse ja eraelu puutumatus nõuetega lubatud ulatuses teisele lepinguosalisele asjakohase teabe, mida ta võttis arvesse kavandatava meetme väljatöötamisel.

8. Lepinguosaline võib taotleda, et teine lepinguosaline arutaks, kui see on asjakohane ja võimalik, mis tahes kaubandusprobleeme seoses kavandatava sanitaar- või fütosanitaarmeetmega ning oluliselt vähem kaubandust piiravate alternatiivsete meetodite kättesaadavust kõnealuse meetme eesmärgi saavutamiseks.

9. Kumbki lepinguosaline avaldab sanitaar- või fütosanitaarmeetmeid käsitlevad teated eelistatavalt elektrooniliselt ametlikus väljaandes või veebisaidil.

10. Kumbki lepinguosaline tagab, et sanitaar- või fütosanitaarmeesmäe tekstis või teatises on märgitud meesmäe jõustumise kuupäev ja meesmäe õiguslik alus.

11. Eksportiv lepinguosaline teavitab importivat lepinguosalist õigeaegselt ja asjakohaselt:

- a) praeguse kaubandusega seotud olulisest sanitaar- või fütosanitaaralasest ohust;
- b) kiireloomulistest olukordadest, kui loomade või taimede tervisestaatuses muutus eksportiva lepinguosalise territooriumil võib praegust kaubandust mõjutada;
- c) olulistest muutustest kahjurite või taudide staatuses, näiteks kahjurite või taudide esinemisest ja arengust, sealhulgas piirkondadeks jaotamise otsuste kohaldamisest, ning
- d) olulistest muudatustest toiduohutuse ning kahjurite või taudide ohjamise, tõrje või likvideerimise põhimõtetes või tavades, mis võivad mõjutada praegust kaubandust.

12. Kui see on võimalik ja asjakohane, peaks lepinguosaline jätma lepinguosalistevahelist kaubandust mõjutada võiva sanitaar- või fütosanitaarmeesmäe avaldamise kuupäeva ja meesmäe jõustumise kuupäeva vahele rohkem kui kuus kuud, välja arvatud juhul, kui meesmäe on ette nähtud inimeste, loomade või taimede elu või tervise kaitsmisega seotud kiireloomulise probleemi lahendamiseks või kui meesmäe on kaubandust lihtsustav.

13. Lepinguosaline esitab teisele lepinguosalisele taotluse korral teabe kõigi sanitaar- või fütosanitaarmeesmetes kohta, mis on seotud toote impordiga tema territooriumile.

ARTIKKEL 6.10

Kaubanduse lihtsustamine

Heakskiitmismenetlused

1. Lepinguosalisel tunnistavad, et kummalgi lepinguosalisel on õigus töötada välja ja kohaldada heakskiitmismenetlusi, et tagada importiva lepinguosalise sanitaar- ja fütosanitaarkaitse asjakohane tase, vähendades samal ajal negatiivset mõju kaubandusele.
2. Kumbki lepinguosaline tagab, et kõik lepinguosalistevahelist kaubandust mõjutavad sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete heakskiitmismenetlused
 - a) toimuvad ja viiakse lõpule ilma põhjendamatult viivitusega ning
 - b) ei toimu teist lepinguosalist meelevaldselt või põhjendamatult diskrimineerival viisil.
3. Kumbki lepinguosaline püüab tagada, et teise lepinguosalise territooriumile eksporditavad tooted vastaksid importiva lepinguosalise sanitaar- või fütosanitaarkaitse asjakohasele tasemele. Selleks kehtestab ja rakendab eksportiv lepinguosaline asjakohased kontrollimeetmed, sealhulgas vajaduse korral riskipõhised kohapealsed kontrollid. Importiv lepinguosaline võib nõuda, et eksportiva lepinguosalise asjakohane pädev astutus tõendaks importivale lepinguosalisele objektiivselt, et impordinõuded on täidetud.

4. Kui importiv lepinguosaline nõuab toote heakskiitmist enne importi, teeb ta eksportiva lepinguosalise taotlusel viivitamata kättesaadavaks teabe sanitaar- ja fütosanitaaralaste impordimenetluste kohta. Importiv lepinguosaline tagab eelkõige, et
- a) avaldatakse kõikide menetluste tavapärane menetlusaeg või eksportivale lepinguosalisele teatatakse taotluse korral eeldatav menetlusaeg;
 - b) importiva lepinguosalise pädev asutus kontrollib taotluse saamisel viivitamata dokumentide täielikkust ning teavitab eksportivat lepinguosalist täpselt ja täielikult kõikidest puuduvatest elementidest;
 - c) importiva lepinguosalise pädev asutus edastab menetluse tulemused võimalikult kiiresti, täpselt ja täielikult eksportivale lepinguosalisele, et vajaduse korral saaks võtta parandusmeetmeid,
 - d) kui eksportiv lepinguosaline seda taotleb, jätkab importiva lepinguosalise pädev asutus võimaluse korral menetlust, isegi kui taotluses puuduvad mõned elemendid, ning
 - e) importiva lepinguosalise pädev asutus teavitab eksportivat lepinguosalist taotluse korral menetluse etapist, sealhulgas esitatakse selgitus võimalike viivituste kohta.

5. Kui lepinguosaline nõuab heakskiitmiseks riskihindamist, teeb ta selle riskihindamise tavatingimustes kättesaadavaks viivitamata ja tavaliselt ühe aasta jooksul pärast toote eksportimiseks vajaliku teabe saamist.
6. Kumbki lepinguosaline püüab kohaldada mõistlikke tähtaegu oma heakskiitmismenetluste kõikide etappide suhtes ja alustab neid menetlusi viivitamata pärast teiselt lepinguosaliselt taotluse saamist.
7. Kumbki lepinguosaline väldib asjatut dubleerimist ja halduskoormust seoses:
- a) dokumentide, teabe ja meetmetega, mida ta taotlejalt oma heakskiitmismenetluse raames nõuab, ning
 - b) seoses teabega, mida lepinguosaline heakskiitmismenetluse raames hindab.
8. Kumbki lepinguosaline teeb viivitamata kättesaadavaks kõik muudatused oma nõutavates heakskiitmismenetlustes või nendega seotud nõuetes. Välja arvatud nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel, mis on seotud lepinguosalise kaitsetasemega, jätab kumbki lepinguosaline oma heakskiitmismenetluste või nendega seotud nõuete muudatuste avaldamise ja nende jõustumise vahele üleminekuperioodi, et teisel lepinguosalisel oleks võimalik nende muudatustega tutvuda ja nendega kohaneda. Kumbki lepinguosaline püüab enne muudatuste avaldamist esitatud taotluste heakskiitmismenetlusi kohandada ja vältida nende pikenemist. Kui heakskiitmismenetluse muutmine vähendab koormust, ei tohi selle jõustumist tarbetult edasi lükata.

9. Taotluse korral esitab lepinguosaline teisele lepinguosalisele õigeaegselt teabe heakskiitmismenetluse seisu kohta.

Taimetervisega seotud eritingimused

10. Kooskõlas rahvusvahelise taimekaitsekonventsiooni raames kokku lepitud kohaldatavate standarditega säilitab kumbki lepinguosaline taimekahjuritega seotud olukorra kohta piisavat teavet, mis võib hõlmata seire-, likvideerimis- ja tõrjeprogramme ning nende tulemusi, et toetada taimekahjurite liigitamist ja põhjendada fütosanitaarseid impordimeetmeid.

11. Kumbki lepinguosaline püüab koostada ja ajakohastada reguleeritud taimekahjurite loetelu nende toodete jaoks, mille puhul esineb fütosanitaarprobleeme. Loetelu sisaldab järgmist:

- a) karantiinsed taimekahjustajad, mida ei esine tema territooriumi üheski osas;
- b) karantiinsed taimekahjustajad, mida esineb, kuid mis ei ole laialt levinud ja mida ametlikult ei kontrollita, ning
- c) reguleeritud mittekarantiinsed taimekahjustajad.

12. Kumbki lepinguosaline kehtestab nende taimede või taimsete saaduste suhtes, mille puhul esineb fütosanitaarprobleeme, üksnes reguleeritud taimekahjurite puudumise tagavad impordinõuded. Neid impordinõudeid kohaldatakse kogu eksportiva lepinguosalise territooriumil, võttes arvesse piirkondlikke tingimusi.

13. Selliste toodete saadetised, mille suhtes kehtivad fütosanitaarmedid, võetakse vastu eksportiva lepinguosalise esitatud piisavate tagatiste alusel ilma eelkontrolliprogramme rakendamata. Importiv lepinguosaline võib süsteempõhise lähenemisviisi alusel delegeerida toodete kaubandusega seotud tegevused eksportiva lepinguosalise pädevale asutusele.

14. Lepinguosalised võtavad vastu ainult sellised fütosanitaarmedid, mis on tehniliselt põhjendatud, kooskõlas asjaomase kahjuririskiga ja on olemasolevate meetmete hulgas kõige vähem piiravad.

15. Lõigete 10–14 rakendamisel võtavad lepinguosalised arvesse asjakohast rahvusvahelist fütosanitaarmedide standardit.

Impordi suhtes kehtivad konkreetsed sanitaar- ja fütosanitaarnõuded

16. Kui importiva lepinguosalise asjakohase kaitsetaseme saavutamiseks on olemas mitu sanitaar- või fütosanitaarmede, alustavad lepinguosalised eksportiva lepinguosalise taotlusel tehnilist dialoogi, et vältida tarbetuid kaubandushäireid ja valida kõige otstarbekam lahendus.

ARTIKKEL 6.11

Auditid

1. Importival lepinguosalisel on õigus auditeerida käesoleva artikli kohaselt eksportiva lepinguosalise pädevaid asutusi ja nendega seotud või nende määratud kontrollisüsteeme, et kindlaks teha, kas eksportiv lepinguosaline suudab anda nõutavaid tagatise ning järgida importiva lepinguosalise sanitaar- ja fütosanitaarmeetmeid.
2. Importiv lepinguosaline võib otsustada, et eksportiva lepinguosalise ametlike kontrolli- ja sertifitseerimissüsteemide hindamise ühe vahendina on vaja läbi viia audit. Sellise auditi läbiviimisel järgitakse süsteemipõhist lähenemisviisi, mille puhul kasutatakse süsteemi menetluste, dokumentide või andmete valimi uurimist ja vajaduse korral auditi kohaldamisalasse kuuluvate rajatiste kohapealset kontrolli.
3. Selleks et kindlaks teha, kas eksportiva lepinguosalise pädevad asutused suudavad tagada ja säilitada kontrolli ning anda importivale riigile nõutavad tagatise, keskendutakse auditi raames eelkõige ametlike kontrolli- ja sertifitseerimissüsteemide tõhususe hindamisele ning eksportiva lepinguosalise suutlikkusele järgida impordi suhtes kehtivaid sanitaar- ja fütosanitaarnõudeid ja nendega seotud kontrollimeetmeid, mitte konkreetsete ettevõtete või rajatiste hindamisele.

4. Auditi läbiviimisel võtab importiv lepinguosaline arvesse WTO sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete komitee asjakohaseid juhiseid ning tegutseb kooskõlas asjakohaste rahvusvaheliste standardite, suuniste ja soovitustega.
5. Importiv lepinguosaline määrab kindlaks auditite laadi ja sageduse, võttes arvesse tootele omaseid riske, varasemate impordikontrollide tulemusi ja muud kättesaadavat teavet, näiteks eksportiva lepinguosalise pädeva asutuse läbiviidud auditeid ja kontrolle.
6. Kumbki lepinguosaline püüab vähendada auditite sagedust ja arvu. Kui importiv lepinguosaline peab vajalikuks kasutada ühe vahendina auditit, et hinnata eksportiva lepinguosalise ametlikke kontrolli- ja sertifitseerimissüsteeme ning eksportiva lepinguosalise suutlikkust järgida impordi suhtes kehtivaid sanitaar- ja fütosanitaarnõudeid ja nendega seotud kontrollimeetmeid, kohaldatakse järgmist:
- a) konkreetse tootega seotud esimese eksporditaotluse puhul viib importiv lepinguosaline läbi auditi teise lepinguosalise representatiivse valimi suhtes ning
- b) iga järgneva sama tootega seotud eksporditaotluse puhul viib importiv lepinguosaline eksportiva lepinguosalise juures auditi läbi ainult nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel, et lühendada heakskiitmismenetluse aega. Kui importiv lepinguosaline viib läbi auditi, esitab ta eksportivale lepinguosalisele selgituse.

7. Enne auditeerimist arutavad importiva lepinguosalise ja eksportiva lepinguosalise pädevad asutused järgmisi küsimusi ning määravad need auditikavas kindlaks:

- a) auditi põhjendus, eesmärgid ja ulatus;
- b) kriteeriumid või nõuded, mille alusel eksportivat lepinguosalist hinnatakse, ning
- c) auditi läbiviimise ajakava ja kord.

Kui lepinguosalised ei ole kokku leppinud teisiti, esitab importiv lepinguosaline eksportivale lepinguosalisele auditikava vähemalt 30 päeva enne auditit.

8. Importiv lepinguosaline edastab eksportivale lepinguosalisele kirjalikult teabe auditi tulemuste kohta, esitades auditiaruande, mis sisaldab auditileide, järeldusi ja soovitusi.

9. Importiv lepinguosaline esitab auditiaruande kavandi eksportivale lepinguosalisele tavaliselt 30 päeva jooksul pärast auditi lõpetamist.

10. Importiv lepinguosaline annab eksportivale lepinguosalisele võimaluse esitada auditileidude kohta märkusi. Importiv lepinguosaline võib enne järelduste tegemist ja meetmete võtmist kõiki selliseid märkusi arvesse võtta. Importiv lepinguosaline esitab eksportivale lepinguosalisele kirjaliku lõpparuande tavaliselt kahe kuu jooksul pärast märkuste kättesaamise kuupäeva.

11. Eksportiv lepinguosaline teatab importivale lepinguosalisele kõikidest importiva lepinguosalise leidude ja järelduste põhjal võetud parandusmeetmetest.
12. Kumbki lepinguosaline tagab, et kehtestatud on menetlused, mis takistavad eksportiva lepinguosalise pädevate asutuste auditi käigus saadud konfidentsiaalse teabe avalikustamist, sealhulgas menetlused, millega eemaldatakse konfidentsiaalne teave lõplikust auditaruandest enne aruande avalikustamist.
13. Auditi tulemusel võetavad meetmed peavad olema proportsionaalsed tuvastatud riskidega ega tohi piirata kaubandust rohkem, kui on vaja importiva lepinguosalise sanitaar- või fütosanitaarkaitse asjakohase taseme saavutamiseks. Taotluse korral korraldatakse kooskõlas artikliga 6.19 olukorda käsitlevad konsultatsioonid. Lepinguosalsed võtavad arvesse nende konsultatsioonide käigus saadud teavet.
14. Kumbki lepinguosaline kannab ise auditiga seotud kulud.

ARTIKKEL 6.12

Impordikontrollid

1. Kumbki lepinguosaline tagab, et tema impordikontrollid on riskipõhised, need viiakse läbi põhjendamatult viivitusega ning neid kohaldatakse proportsionaalselt ja mittediskrimineerivalt.

2. Kumbki lepinguosaline tagab, et teise lepinguosalise territooriumile eksporditavad tooted vastavad importiva lepinguosalise sanitaar- või fütosanitaarnõuetele.
3. Kumbki lepinguosaline esitab taotluse korral teisele lepinguosalisele teabe oma impordimenetluste kohta, sealhulgas sanitaar- ja fütosanitaarmedetega seotud impordikontrollide sageduse kohta ning asjaolude kohta, mida ta võtab impordiga seotud riskide kindlaksmääramisel arvesse.
4. Kui impordikontrolli käigus selgub, et toode ei vasta olulistele impordinõuetele, peab importiv lepinguosaline tegema järgmist:
 - a) võtma meetmeid asjaomase riski hindamise alusel ja tagama, et meetmed ei piira kaubandust rohkem, kui on vaja sanitaar- või fütosanitaarkaitse asjakohase taseme saavutamiseks;
 - b) teavitama importijat või tema esindajat mittevastavuse põhjustest, meetme õiguslikust alusest ja vajaduse korral kõnealuse saadetise kõrvaldamise kohast ning
 - c) andma importijale või tema esindajale võimaluse esitada lisateavet, mis aitaks sellel lepinguosalisel otsust teha.

5. Kui lepinguosaline keelab impordikontrolli negatiivse tulemuse alusel teise lepinguosalise kauba impordi või piirab seda, esitab importiv lepinguosaline kooskõlas oma õigusaktidega eksportiva lepinguosalise pädeva asutuse või saadetise eest vastutava ettevõtja taotlusel tavapäraste kanalite kaudu kirjalikult keelamise või piiramise põhjuse, meetme õigusliku aluse või loa selle võtmiseks ning vajaduse korral teabe kõnealuse saadetise kõrvaldamise koha kohta²².
6. Kui tagasilükatud saadetisega on kaasas sanitaar- või fütosanitaarsertifikaat, teavitab importiv lepinguosaline sellest eksportiva lepinguosalise pädevat asutust ja esitab kogu asjakohase teabe, sealhulgas meetme õigusliku aluse, üksikasjalikud laboriuuringute tulemused ja meetodid. Importiv lepinguosaline säilitab füüsilised ja elektroonilised dokumendid analüüsitava valimi identifitseerimise, kogumise, proovide võtmise, transpordi ja ladustamise ning kasutatud analüüsimeetodite kohta. Samuti teavitab importiv lepinguosaline importijat või tema esindajat selle saadetise kõrvaldamisest. Kahjurite avastamise korral tuleb teatistes võimaluse korral märkida kahjurid liikide kaupa.
7. Kui importiv lepinguosaline teeb kindlaks olulise, püsiva või korduva mittevastavuse sanitaar- või fütosanitaarmeesmele, teatab importiv lepinguosaline sellest mittevastavusest eksportivale lepinguosalisele.

²² Suurema selguse huvides tuleb märkida, et selle artikli sätted ei takista importivat lepinguosalist kõrvaldamast saadetist, milles on leitud nakkusohtlik patogeen või kahjur, mis võib kiireloomuliste meetmete võtmata jätmise korral levida ja kahjustada inimeste, loomade või taimede elu või tervist selle lepinguosalise territooriumil.

8. Olenemata lõikest 6 esitab importiv lepinguosaline eksportivale lepinguosalisele taotluse korral olemasoleva teabe eksportiva lepinguosalise kaupade kohta, mille puhul on leitud mittevastavus importiva lepinguosalise sanitaar- või fütosanitaarmeetmele.

9. Sanitaar- või fütosanitaarmeetmete järgimise kontrollimiseks ja tagamiseks kehtestatud tasud ei tohi olla suuremad kui teenuse tegelik maksumus.

ARTIKKEL 6.13

Sertifitseerimine

1. Kui lepinguosaline nõuab kauba importimiseks sanitaar- või fütosanitaarsertifikaati, peab see sertifikaat põhinema *Codex Alimentarius*'e komisjoni, rahvusvahelise taimekaitsekonventsiooni ja Maailma Loomatervise Organisatsiooni rahvusvahelistel standarditel.

2. Kumbki lepinguosaline tagab, et tema sertifikaadid, sealhulgas kõik tõendid, on koostatud viisil, millega välditakse tarbetut koormust lepinguosalistevahelisele kaubandusele.

3. Importiv lepinguosaline esitab taotluse korral teisele lepinguosalisele viivitamata teabe konkreetse toote puhul nõutavate sertifikaatide kohta.

4. Lepinguosalisel tuleb tugevdada oma koostööd sertifikaatide näidiste väljatöötamisel, et vähendada halduskoormust ja hõlbustada juurdepääsu oma vastavatele turgudele.

5. Lepinguosalised soodustavad elektroonilise sertifitseerimise ja muude tehnoloogialahenduste rakendamist, et lihtsustada omavahelist kaubandust.
6. Kumbki lepinguosaline aktsepteerib originaalsertifikaatide esitamist kas paberkandjal või turvalise elektroonilise andmeedastusmeetodi kaudu, mis annab võrdväärsed sertifitseerimistagatised. Eksportiv lepinguosaline võib esitada ametliku sertifikaadi elektrooniliselt, kui importiv lepinguosaline on kindlaks teinud, et on antud samaväärsed turvatagatised, mis hõlmab digitaalallkirja kasutamist ja dokumendi autentsuse tagamist.

ARTIKKEL 6.14

Sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete kohaldamine

1. Ilma et see piiraks artikli 6.8 kohaldamist, kohaldab kumbki lepinguosaline oma sanitaar- või fütosanitaarmedetmeid teise lepinguosalise territooriumil.
2. Meelevaldse või põhjendamatu diskrimineerimise vältimiseks kohaldatakse eksportiva lepinguosalise territooriumil, kus kehtivad samasugused või sarnased sanitaar- või fütosanitaartingimused, samu impordinõudeid.

3. Konkreetse tootega seotud esimese eksporditaotluse puhul alustab importiv lepinguosaline viivitamata teise lepinguosalise või vajaduse korral ühe või mitme Euroopa Liidu liikmesriigi taotluse heakskiitmise menetlust. Heakskiitmismenetlus järgib artiklis 6.10 sätestatud menetlust ning samasuguste või sarnaste sanitaar- või fütosanitaartingimustega liikmesriikide rühma taotluse puhul ei tohi see võtta kauem aega kui ühe liikmesriigi taotluse puhul.

4. Sama tootega seotud järgmise eksporditaotluse puhul kiidab importiv lepinguosaline taotluse heaks hiljemalt kuus kuud pärast taotluse saamist, välja arvatud nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel. Teabenõuded peavad piirduma üksnes vajalikuga ja neis tuleb arvesse võtta importivale lepinguosalisele juba kättesaadavat teavet, näiteks teavet õigusraamistiku ja varasemate auditiaruannete kohta.

ARTIKKEL 6.15

Liigsete kontrollimeetmete kaotamine

1. Lepinguosalisel tunnistavad, et eksportiv lepinguosaline vastutab selle eest, et ekspordikõlblikud ettevõtted, rajatised ja tooted vastaksid importiva lepinguosalise kohaldatavatele sanitaarnõuetele.

2. Kui importival lepinguosalisel on nimekiri konkreetse kauba importimiseks heakskiidetud ettevõtetest või rajatistest, kiidab ta eksportiva lepinguosalise taotlusel, millele on lisatud asjakohased tagatised, eksportiva lepinguosalise territooriumil asuva ettevõtte või rajatise ilma seda eelnevalt kontrollimata heaks järgmistel tingimustel ja korras:

- a) importiv lepinguosaline on andnud kauba importimiseks loa eksportiva lepinguosalise pädevate asutuste kohaldatava loomatervise ja toiduohutuse tingimusi puudutava kontrollisüsteemi tehtud hindamise alusel;
- b) eksportiva lepinguosalise pädev asutus on asjaomase ettevõtte või rajatise heaks kiitnud;
- c) eksportiva lepinguosalise pädeval asutusel on volitus asjaomasele ettevõttele või rajatisele antud heakskiit peatada või tühistada ning
- d) eksportiv lepinguosaline on esitanud importiva lepinguosalise nõutud teabe.

3. Importiv lepinguosaline kannab ettevõtted või rajatised heakskiidetud ettevõtete või rajatiste nimekirja tavaliselt 45 päeva jooksul pärast eksportiva lepinguosalise taotluse kättesaamist. Nimekiri tehakse üldsusele kättesaadavaks.

4. Importival lepinguosalisel on õigus eksportiva lepinguosalise kontrollisüsteemi pärast ekspordiloo andmist auditeerida. Need auditid võivad hõlmata heakskiidetud ettevõtete või rajatiste nimekirja kantud representatiivse arvu heakskiidetud ettevõtete või rajatiste kohapealset kontrolli või nende ettevõtete või rajatiste kontrolli, mille heakskiitmist on eksportiv lepinguosaline taotlenud. Kui importiv lepinguosaline avastab auditi tulemusel korduvaid tõsiseid mittevastavuse juhtumeid, võib importiv lepinguosaline eksportiva lepinguosalise pädeva asutuse kontrollisüsteemi tunnustamise peatada.
5. Nõuetekohaselt põhjendatud asjaoludel võib importiv lepinguosaline keelduda selliste ettevõtete või rajatiste heakskiitmisest, mida peetakse tema nõuetele mittevastavaks. Sellisel juhul teavitab importiv lepinguosaline eksportivat lepinguosalist ettevõtete või rajatiste heakskiitmisest keeldumisest ja esitab keeldumise põhjenduse.
6. Importiv lepinguosaline võib heakskiitmismenetluse raames läbi viia artikli 6.11 kohaseid auditeid. Sellised auditid piirduvad ettevõtte või rajatise heakskiitmise eest vastutava pädeva asutuse struktuuri, korralduse ja kohustustega ning importiva lepinguosalise nõuetele vastavusega seotud sanitaartagatistega. Need auditid võivad hõlmata heakskiidetud ettevõtete või rajatiste nimekirja kantud representatiivse arvu heakskiidetud ettevõtete või rajatiste kohapealset kontrolli või nende ettevõtete või rajatiste kontrolli, mille heakskiitmist on eksportiv lepinguosaline taotlenud.
7. Importiv lepinguosaline võib auditi tulemuste põhjal ettevõtete või rajatiste nimekirja muuta.
8. Käesolevat artiklit ei kohaldata taimede ja taimsete saadustega seotud meetmete suhtes.

ARTIKKEL 6.16

Erakorralised meetmed

1. Importiv lepinguosaline võib mõjuvatel põhjustel vastu võtta ajutiselt erakorralisi meetmeid, mis on vajalikud inimeste, loomade või taimede elu või tervise kaitsmiseks.
2. Erakorralist meetet vastu võttev lepinguosaline teatab sellest viivitamata kirjalikult teisele lepinguosalisele. Erakorralise meetme vastu võtnud lepinguosaline võtab arvesse teise lepinguosalise esitatud teavet.
3. Pärast erakorralise meetme vastuvõtmist vaatab lepinguosaline selle põhjendused tavaliselt kuue kuu jooksul läbi, tingimusel et asjakohane teave on kättesaadav, ja teavitab taotluse korral teist lepinguosalist läbivaatamise tulemustest. Lepinguosaline ei jäta erakorralist meetet kehtima, välja arvatud juhul, kui kiireloomuline probleem või oht püsib. Kui lepinguosaline jätab erakorralise meetme kehtima, tuleks see meede korrapäraselt läbi vaadata.
4. Erakorralise meetme vastu võtnud lepinguosaline peab tarbetute kaubandushäirete vältimiseks pakkuma kõige sobivamat ja proportsionaalsemat lahendust lepinguosaliste vahel veetavate saadetiste jaoks, võttes arvesse tuvastatud riski.

ARTIKKEL 6.17

Koostöö

1. Lepinguosalised uurivad kooskõlas käesoleva peatükiga võimalusi lepinguosalistevaheliseks edasiseks koostööks ja teabevahetuseks vastastikust huvi pakkuvates sanitaar- ja fütosanitaarküsimustes. Nende võimaluste hulka võivad kuuluda kaubanduse lihtsustamise algatused.
2. Lepinguosalised teevad koostööd, et hõlbustada käesoleva peatüki rakendamist, ning võivad ühiselt määrata kindlaks sanitaar- ja fütosanitaarküsimusi käsitlevad algatused, et kõrvaldada tarbetud kaubandustõkked lepinguosaliste vahel.
3. Lepinguosalised võivad edendada koostööd kõikidel mitmepoolsetel foorumitel, eelkõige asjaomaste rahvusvaheliste standardiorganisatsioonidega.

ARTIKKEL 6.18

Teabevahetus

Ilma et see piiraks käesoleva peatüki muude sätete kohaldamist, võib lepinguosaline nõuda teiselt lepinguosaliselt teavet käesoleva peatüki kohaldamisel tekkivate küsimuste kohta. Taotluse saanud lepinguosaline püüab kooskõlas oma konfidentsiaalsus- ja privaatsusnõuetega esitada kättesaadava teabe taotluse esitanud lepinguosalisele mõistliku aja jooksul ja võimaluse korral elektrooniliselt.

ARTIKKEL 6.19

Konsultatsioonid

1. Kumbki lepinguosaline võib taotleda konsultatsioone sanitaar- ja fütosanitaarmedetega seotud konkreetsete kaubandusprobleemide üle.
2. Kui lepinguosalist ei lepi kokku teisiti, korraldavad nad kõnealused konsultatsioonid 30 päeva jooksul pärast taotluse saamist.
3. Lepinguosalistel püüavad esitada kogu asjakohase teabe, mis on vajalik selleks, et jõuda mõlemat lepinguosalist rahuldava lahenduseni, millega välditakse tarbetuid kaubandushäireid.

ARTIKKEL 6.20

Kontaktpunktid

1. Kumbki lepinguosaline määrab käesoleva peatüki rakendamiseks kontaktpunkti ja teatab teisele lepinguosalisele selle kontaktandmed, sealhulgas vastutava ametniku nime.
2. Lepinguosalistel teavitavad teineteist viivitamata kõnealuste kontaktandmete muutumisest.

ARTIKKEL 6.21

Sanitaar- ja fütosanitaarmetmete allkomitee

1. Artikli 1.10 „Lepingu III osa allkomiteed ja muud organid“ lõike 1 punkti e kohaselt moodustatud sanitaar- ja fütosanitaarmetmete allkomitee teeb järgmist:

- a) pakub foorumit, et parandada lepinguosaliste arusaamist käesoleva peatüki rakendamisega seotud sanitaar- ja fütosanitaarküsimustest, sealhulgas sanitaar- ja fütosanitaarmetmetega seotud reguleerimisprotsessidest;
- b) jälgib käesoleva peatüki rakendamist ja kaalub kõiki käesoleva peatükiga seotud küsimusi, sealhulgas kõiki küsimusi, mis võivad selle rakendamisel tekkida;
- c) pakub foorumit, kus arutatakse sanitaar- või fütosanitaarmetmete kohaldamisest tulenevaid probleeme, et jõuda mõlemat lepinguosalist rahuldavate lahendusteni ja käsitleda kiiresti kõiki küsimusi, mis võivad tekitada tarbetuid takistusi lepinguosalistevahelisele kaubandusele;
- d) vahetab teavet, eriteadmisi ja kogemusi sanitaar- ja fütosanitaarküsimustes.

2. Sanitaar- ja fütosanitaarmetmete allkomitee võib

- a) määrata kindlaks sanitaar- ja fütosanitaarmetmetega seotud koostöövaldkonnad, mis võib hõlmata tehnilist abi;

- b) edendada koostööd sanitaar- ja fütosanitaarküsimustes, mida arutatakse mitmepoolsetel foorumitel, sealhulgas WTO sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete komitees ning rahvusvahelistes standardiorganisatsioonides, ning
- c) luua lepinguosaliste ekspertide esindajatest koosnevad töörühmad, mis tegelevad konkreetsete sanitaar- või fütosanitaarküsimustega ja kuhu võib kehtestatava korra kohaselt kutsuda osalema teisi eksperte, sealhulgas vabaihenduste esindajaid.

7. PEATÜKK

KOOSTÖÖ LOOMADE HEAOLU JA ANTIMIKROOBIKUMIRESISTENTSUSE VALDKONNAS

ARTIKKEL 7.1

Eesmärgid

Käesoleva peatüki eesmärk on luua dialoogi- ja koostööraamistik, et parandada loomade kaitset ja heaolu ning jõuda ühisele arusaamisele loomade heaolu standardite osas ja tugevdada võitlust antimikroobikumiresistentsuse tekkimise vastu.

ARTIKKEL 7.2

Loomade heaolu

1. Lepinguosalisel tunnistavad, et loomad on aistimisvõimelised olendid.

2. Lepinguosaliselised tunnistavad Maailma Loomatervise Organisatsiooni (WOAH) loomade heaolu standardite tähtsust ja püüavad parandada nende rakendamist, austades ühtlasi oma õigust määrata oma teaduspõhiste meetmete tase WOAH loomade heaolu standardite alusel.
3. Lepinguosaliselised püüavad teha koostööd rahvusvahelistel foorumitel, et edendada loomade heaolu puudutavate heade tavade edasist väljatöötamist ja rakendamist. Lepinguosaliselised tunnistavad loomade heaolu valdkonnas tehtava tihedama teaduskoostöö tähtsust.

ARTIKKEL 7.3

Antimikroobikumiresistentsus

1. Lepinguosaliselised tunnistavad, et antimikroobikumiresistentsus kujutab endast tõsist ohtu inimeste ja loomade tervisele. Antimikroobikumide väärkasutamine loomakasvatustes, sealhulgas nende kasutamine muul otstarbel kui raviks, võib soodustada antimikroobikumiresistentsuse teket, mis võib ohustada inimeste ja loomade tervist. Lepinguosaliselised tunnistavad, et ohu laadi tõttu on vaja riikidevahelist ja terviseühitsuse²³ põhimõttel põhinevat lähenemisviisi.
2. Lepinguosaliselised teevad koostööd, et vähendada antimikroobikumide kasutamist loomakasvatustes ja keelata nende kasutamine kasvu soodustava vahendina, eesmärgiga võidelda antimikroobikumiresistentsuse vastu kooskõlas terviseühitsuse põhimõttega.

²³ Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) määratluse kohaselt on terviseühitsus põhimõte, mis ühendab eri sektorite poliitikameetmeid, et saavutada paremaid tulemusi rahvatervise valdkonnas.

3. Lepinguosalised teevad koostööd ning järgivad asjakohaste rahvusvaheliste organisatsioonide, algatuste ja riiklike kavade raames välja töötatud olemasolevaid ja tulevasi suuniseid, standardeid, soovitusi ja meetmeid, mille eesmärk on edendada antimikroobikumide ettevaatlikku ja vastutustundlikku kasutamist loomakasvatustes ja veterinaarias.
4. Lepinguosalised edendavad koostööd kõikidel mitmepoolsetel foorumitel, eelkõige rahvusvahelistes standardiorganisatsioonides.

ARTIKKEL 7.4

Loomade heaolu ja antimikroobikumiresistentsuse töörühm

1. Lepinguosalised püüavad vahetada teavet, eriteadmisi ja kogemusi loomade heaolu ja antimikroobikumiresistentsuse vastase võitluse valdkonnas, eesmärgiga rakendada artikleid 7.2 ja 7.3.
2. Selleks loovad lepinguosalised loomade heaolu ja antimikroobikumiresistentsuse töörühma, mis jagab vajaduse korral teavet sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete allkomiteega. Lepinguosaliste esindajad töörühmas võivad ühiselt otsustada kutsuda konkreetsete tegevuste jaoks eksperte.

ARTIKKEL 7.5

Vaidluste lahendamise kohaldamata jätmine

Lepinguosaline ei saa kasutada käesoleva peatüki sätete tõlgendamisel või kohaldamisel 31. peatüki „Vaidluste lahendamine“ kohast vaidluste lahendamist.

8. PEATÜKK

LEPINGUOSALISTE ENERGIASEKTORI REGULEERIMISE ÕIGUSE TUNNUSTAMINE

ARTIKKEL 8.1

Lepinguosaliste energiassektori reguleerimise õiguse tunnustamine

1. Lepinguosalised kinnitavad, et nad austavad täielikult üksteise suveräänsust, mis hõlmab kõigi nende territooriumi aluspinnases asuvate süsivesinike omandiõigust ja haldamist riigi või asjaomaste ametiasutuste poolt, ning üksteise suveräänsel õigust reguleerida käesolevas peatükis käsitletud küsimusi kooskõlas oma vastavate õigusaktidega, lähtudes täiel määral oma demokraatlikest protsessidest.
2. Mehhiko puhul tunnistab Euroopa Liit, ilma et see piiraks tema käesolevast lepingust tulenevaid õigusi ja õiguskaitsevahendeid²⁴, et:
 - a) Mehhiko jätab omale suveräänse õiguse reformida oma põhiseadust (Constitución Política de los Estados Unidos Mexicanos) ja oma energiassektori, sealhulgas süsivesinikke ja elektrit käsitlevat seadusandlust.

²⁴ Suurema selguse huvides tuleb märkida, et need õigused ja õiguskaitsevahendid hõlmavad õigusi ja õiguskaitsevahendeid, mis tulenevad 10. peatüki „Investeeringud“ ja sellega seotud lisade sätetest tulenevaid Mehhiko kohustusi.

- b) Mehhikol on oma põhiseadusest tulenevalt otsene, võõrandamatu ja aegumatu omandiõigus kõigile süsivesinikele riigi territooriumi, k.a mandrilava ja väljaspool territoriaalmerd või sellega piirnev majandusvöönd, aluspinnases, pinnasekihtides või maardlates, sõltumata nende füüsilisest seisundist; ja
- c) Mehhiko jätab oma suveräänse õiguse võtta vastu või säilitada energiaspektori, sealhulgas süsivesinike ja elektriga seotud meetmeid.

9. PEATÜKK

TEHNILISED KAUBANDUSTÕKKED

ARTIKKEL 9.1

Eesmärk

Käesoleva peatüki eesmärk on lihtsustada lepinguosalistevahelist kaubavahetust, hoides ära, tehes kindlaks ja kõrvaldades tarbetud tehnilised kaubandustõkked, suurendades läbipaistvust ja edendades tihedamat regulatiivset koostööd.

ARTIKKEL 9.2

Kohaldamisala

1. Käesolevat peatükki kohaldatakse kõikide selliste tehniliste kaubandustõkete lepingu 1. lisas sätestatud standardite, tehniliste normide ja vastavushindamismenetluste väljatöötamise, vastuvõtmise ja kohaldamise suhtes, mis võivad mõjutada lepinguosalistevahelist kaubavahetust.

2. Olenemata lõikest 1 ei kohaldata käesolevat peatükki järgmise suhtes:
- a) tehnilised kirjeldused, mille on koostanud hankijad seoses oma tootmis- või tarbimisnõuetega, või
 - b) sanitaar- ja fütosanitaarmeetmed, mida on käsitletud 6. peatükis „Sanitaar- ja fütosanitaarmeetmed“.
3. Kõik käesolevas peatükis esitatud viited standarditele, tehnilistele normidele ja vastavushindamismenetlustele hõlmavad neisse tehtud muudatusi ja nende eeskirjadesse või nendega hõlmatud toodete loetellu tehtud täiendusi, välja arvatud ebaolulised muudatused ja täiendused.

ARTIKKEL 9.3

Suhe tehniliste kaubandustõkete lepinguga

Tehniliste kaubandustõkete lepingu artiklid 2–9 ning 1. ja 3. lisa inkorporeeritakse käesolevasse lepingusse ja muudetakse *mutatis mutandis* selle osaks.

ARTIKKEL 9.4

Rahvusvahelised standardid

1. Lepinguosalisel tunnistavad, et rahvusvahelistel standarditel, suunistel ja soovitustel võib olla oluline roll õigusnormide suurema ühtlustamise ja heade tavade toetamisel ning tarbetute tehniliste kaubandustõkete vähendamisel. Selleks kasutavad lepinguosalisel oma tehniliste normide alusena asjakohaseid rahvusvahelisi standardeid, välja arvatud juhul, kui tehnilist normi koostav lepinguosaline suudab tõendada, et need rahvusvahelised standardid oleksid taotletavate õiguspärase eesmärkide saavutamiseks ebatõhusad või asjakohatud.
2. Lisaks tehniliste kaubandustõkete lepingu artiklites 2 ja 5 ning 3. lisas sätestatud kohustustele võtab kumbki lepinguosaline muu hulgas arvesse WTO tehniliste kaubandustõkete komitee poolt alates 1. jaanuarist 1995 vastu võetud otsuseid ja soovitusi²⁵.
3. Rahvusvaheliste organisatsioonide standardeid, sealhulgas 9-A lisas „Rahvusvaheliste organisatsioonide väljatöötatud standardid“ loetletud standardeid, peetakse asjakohasteks rahvusvahelisteks standarditeks, tingimusel et need organisatsioonid on standardite väljatöötamisel järginud põhimõtteid ja menetlusi, mis on sätestatud WTO tehniliste kaubandustõkete komitee otsuses rahvusvaheliste standardite, juhendite ja soovitude väljatöötamise põhimõtete kohta²⁶.

²⁵ WTO 8. märtsi 2017. aasta dokument G/TBT/1/Rev. 13, sh kõik muudatused.

²⁶ WTO 8. märtsi 2017. aasta dokumendis G/TBT/1/Rev. 13, sh kõik muudatused.

4. Kummagi lepinguosalise taotlusel võib ühiskomitee oma otsusega 9-A lisas „Rahvusvaheliste organisatsioonide väljatöötatud standardid“ esitatud loetelu ajakohastada.

5. Selleks et ühtlustada standardeid võimalikult laialdaselt, julgustab kumbki lepinguosaline oma territooriumil asuvaid standardiorganisatsioone ning neid piirkondlikke standardiorganisatsioone, mille liikmeks lepinguosaline või tema territooriumil asuvad standardiorganisatsioonid on, tegema järgmist:

- a) osalema vastavalt oma võimalustele asjakohaste rahvusvaheliste standardiorganisatsioonide töös rahvusvaheliste standardite väljatöötamisel;
- b) kasutama standardite väljatöötamiseks asjakohaseid rahvusvahelisi standardeid, välja arvatud juhul, kui sellised rahvusvahelised standardid oleksid õiguspäraste eesmärkide saavutamiseks ebatõhusad või asjakohatud ebapiisava kaitsetaseme, oluliste kliimaatiliste või geograafiliste tegurite või oluliste tehnoloogiaprobleemide tõttu;
- c) tagama, et nende tegevus ei dubleeriks rahvusvaheliste standardiorganisatsioonide tööd ega kattuks sellega;
- d) vaatama korrapäraselt läbi riiklikud ja piirkondlikud standardid, mis ei põhine asjakohastel rahvusvahelistel standarditel, et lähendada neid asjaomastele rahvusvaheliste standarditele;

- e) tegema teise lepinguosalise asjaomaste standardiorganisatsioonidega rahvusvahelises standardimistegevuses koostööd, eesmärgiga tagada, et rahvusvahelised standardid, suunised ja soovitused, mis tõenäoliselt saavad tehniliste normide ja vastavushindamismenetluste aluseks, ei looks tarbetuid takistusi rahvusvahelisele kaubandusele; koostööd võib teha nii rahvusvaheliste standardiorganisatsioonide tasandil kui ka piirkondlikul tasandil;
- f) soodustama kahepoolset koostööd teise lepinguosalise territooriumil asuvate standardiorganisatsioonidega, samuti piirkondlike standardiorganisatsioonidega, mille liikmeks teine lepinguosaline või tema territooriumil asuvad standardiorganisatsioonid on;
- g) avalikustama veebisaidil oma tööprogrammid, sealhulgas loetelu hetkel koostatavatest ja juba vastu võetud standarditest.

6. Käesoleva peatüki artiklit 9.6 ja tehniliste kaubandustõkete lepingu artiklit 2 või 5 kohaldatakse tehnilise normi eelnõu või vastavushindamismenetluse eelnõu suhtes, millega muudetakse standard inkorporeerimise või viitamise kaudu kohustuslikuks.

ARTIKKEL 9.5

Vastavushindamised

1. Lepinguosalised tunnistavad, et vastavushindamise tulemuste tunnustamise hõlbustamiseks on olemas erinevad mehhanismid, sealhulgas järgmised:
 - a) lepinguosaliste territooriumidel asuvate vastavushindamisasutuste vahelised vabatahtlikud kokkulepped;
 - b) kokkulepped teise lepinguosalise territooriumil asuvate asutuste poolt konkreetsete tehniliste normidega seoses läbiviidud vastavushindamismenetluste tulemuste vastastikuse tunnustamise kohta;
 - c) akrediteerimismenetluste kasutamine vastavushindamisasutuste kvalifitseerimiseks;
 - d) vastavushindamisasutuste määramine või vajaduse korral heakskiitmine valitsuse poolt;
 - e) lepinguosalise poolt teise lepinguosalise territooriumil asuvate vastavushindamisasutuste tulemuste tunnustamine ning
 - f) tarnija vastavusdeklaratsiooni aktsepteerimine importiva lepinguosalise poolt.

2. Tunnistades, et lepinguosaliste territooriumidel kohaldatakse erinevaid vastavushindamismenetlusi:

- a) kohaldab Euroopa Liit vastavalt oma õigusnormidele tarnija vastavusdeklaratsiooni kordamist ning
- b) Mehhiko aktsepteerib oma õigusnormidega ettenähtud viisil ja ilma täiendavate nõueteta Mehhiko tehniliste normide, sealhulgas pärast käesoleva lepingu jõustumist vastuvõetud tehniliste normide nõuetele vastavuse tõendina sertifikaate, mille on välja andnud Euroopa Liidu territooriumil asuvad vastavushindamisasutused, mis on akrediteeritud Mehhiko akrediteerimisasutuse poolt ja mille pädev asutus on heaks kiitnud.

Sellega seoses võimaldab Mehhiko Euroopa Liidu territooriumil asuvatele vastavushindamisasutustele vähemalt sama soodsat kohtlemist kui oma territooriumil asuvatele vastavushindamisasutustele.

Käesoleva lõike sätteid ei takista Mehhikut kontrollimast üksikute vastavushindamismenetluste tulemusi, kui ta ei nõua, et toote suhtes kohaldataks Mehhiko territooriumil vastavushindamismenetlusi, mis dubleerivad Euroopa Liidu territooriumil juba läbiviidud vastavushindamismenetlusi, välja arvatud pisteliselt või harva järelevalve või auditi eesmärgil või vastusena mittevastavusele viitava teabe korral.

3. Olenemata lõikest 2 võib lepinguosaline kehtestada nõuded toodete kohustuslikuks katsetamiseks või sertifitseerimiseks kolmanda isiku poolt, kui inimeste tervise ja ohutuse kaitsega seotud kaalukad põhjused õigustavad selliste nõuete või sertifitseerimise kehtestamist.
4. Käesolev artikkel ei takista lepinguosalist nõudmast, et konkreetsete toodete vastavushindamist teeksid selle lepinguosalise kindlaksmääratud valitsusasutused. Sellistel juhtudel peab lepinguosaline tegema järgmist:
- a) piirama vastavushindamise eest makstavate tasude suuruse osutatud teenuste ligikaudse maksumusega ja vastavushindamise taotleja taotluse korral selgitama, kuidas tema kehtestatud tasude suurus piirdub osutatud teenuste ligikaudse maksumusega;
 - b) tegema teabe vastavushindamise tasude kohta üldsusele kättesaadavaks ning
 - c) teise lepinguosalise taotlusel ja lisaks tehniliste kaubandustõkete lepingu artiklites 5.2.3, 5.2.4 ja 5.2.8 sätestatud kohustustele selgitama:
 - i) kuidas nõutav teave on vajalik vastavuse hindamiseks ja tasude määramiseks;
 - ii) kuidas lepinguosaline tagab, et nõutava teabe konfidentsiaalsus on tagatud viisil, mis tagab õigustatud ärihuvide kaitse, ning

iii) milline on vastavushindamismenetluse läbiviimisega seotud kaebuste läbivaatamise menetlus.

5. Kumbki lepinguosaline avaldab internetis, eelistatavalt ühel veebisaidil, järgmise teabe:

- a) kõik menetlused, kriteeriumid ja muud tingimused, mille alusel ta võib otsustada, kas vastavushindamisasutused on pädevad akrediteeringu, heakskiidu, määramise või muu tunnustuse saamiseks, sealhulgas tunnustamiseks vastastikuse tunnustamise lepingu alusel, kui see on kohaldatav, ning
- b) nende asutuste loetelu, mille ta on heaks kiitnud, määranud või mida ta on muul viisil tunnustanud sellist vastavushindamist tegema, ning asjakohane teave iga asutuse heakskiitmise, määramise või muu tunnustamise ulatuse kohta.

6. Lepinguosaline võib esitada teisele lepinguosalisele põhjendatud taotluse alustada läbirääkimisi, et sõlmida vastastikuse tunnustamise leping, mis käsitleb vastavushindamismenetluste tulemuste vastastikust tunnustamist konkreetses sektoris. Kui teine lepinguosaline keeldub sellistest läbirääkimistest, peab ta oma otsust põhjendama.

7. Artiklit 9.7 kohaldatakse *mutatis mutandis* vastavushindamismenetluste suhtes.

8. Kui lepinguosaline nõuab vastavushindamismenetlust, peab ta
- a) valima vastavushindamismenetlused, mis on proportsionaalsed riskihindamise alusel kindlaks määratud riskidega, ning
 - b) andma teisele lepinguosalisele taotluse korral teavet kriteeriumide kohta, mida kasutatakse konkreetsete toodete vastavushindamismenetluses.
9. Kui lepinguosaline nõuab kolmanda isiku poolt läbiviidavat vastavushindamismenetlust ja ta ei ole seda ülesannet usaldanud lõikes 4 osutatud konkreetsele valitsusasutusele, peab ta tegema järgmist:
- a) kasutama vastavushindamisasutuste kvalifitseerimiseks eelistatavalt akrediteerimismenetlust;
 - b) kasutama parimal viisil akrediteerimise ja vastavushindamise rahvusvahelisi standardeid, samuti lepinguosaliste akrediteerimisasutusi kaasavaid rahvusvahelisi lepinguid, näiteks rahvusvahelise laborite akrediteerimise koostööorganisatsiooni (ILAC) ja rahvusvahelise akrediteerimisfoorumi (IAF) mehhanismide kaudu;
 - c) ühinema või vajaduse korral julgustama oma vastavushindamisasutusi ühinema toimivate rahvusvaheliste lepingute või kokkulepetega vastavushindamistulemuste ühtlustamiseks või heakskiitmise hõlbustamiseks;

- d) tagama, et kui konkreetse toote või tootekomplekti jaoks on määratud rohkem kui üks vastavushindamisasutus, on ettevõtjatel võimalik valida, kes neist vastavushindamismenetlust läbi viib;
- e) tagama, et akrediteerimisasutuste ja vastavushindamisasutuste vahel puudub huvide konflikt, ning
- f) lubama vastavushindamisasutustel tugineda katsetele või kontrollidele, mille vastavushindamisasutused on seoses vastavushindamisega läbi viinud teise lepinguosalise territooriumil. Käesolevat lõiget ei tõlgendata nii, et see keelab lepinguosalisel nõuda teise lepinguosalise territooriumil asuvatelt vastavushindamisasutustelt samade nõuete täitmist, mida peab täitma tema enda vastavushindamisasutus.

ARTIKKEL 9.6

Läbipaistvus

1. Kui kumbki lepinguosaline töötab välja tehnilisi norme ja vastavushindamismenetlusi, mis võivad kaubandust märkimisväärselt mõjutada, peab ta kooskõlas oma asjaomaste normide ja menetlustega ning ilma et see piiraks 28. peatüki „Hea reguleerimistava“ kohaldamist, tegema järgmist (v.a juhul, kui tekivad või võivad tekkida ohutuse, tervise, keskkonnakaitse või riigi julgeolekuga seotud kiireloomulised probleemid):

- a) lubama teise lepinguosalise isikutel osaleda avalikes konsultatsioonides vähemalt sama soodsatel tingimustel kui tema enda isikutel ning

b) avaldama konsultatsioonide tulemused ametlikul veebisaidil.

2. Kumbki lepinguosaline püüab rakendada meetodeid, et tagada tehniliste normide ja vastavushindamismenetluste väljatöötamisel täiendav läbipaistvus, sealhulgas kasutades elektroonilisi vahendeid ja üldsuse teavitamist või avalikke konsultatsioone.

3. Vajaduse korral soovitab kumbki lepinguosaline oma territooriumil asuvatel valitsusvälistel asutustel, sealhulgas standardiorganisatsioonidel, järgida lõikeid 1 ja 2.

4. Kumbki lepinguosaline tagab, et kõik dokumendid, millega kehtestatakse tehniline norm või vastavushindamismenetlus, sisaldavad piisavalt üksikasjalikku teavet, et huvitatud isikud ja teine lepinguosaline saaksid asjakohaselt teavet selle kohta, kas ja kuidas see võib nende kaubandushuve mõjutada.

5. Kumbki lepinguosaline avaldab internetis, eelistatavalt ühel veebisaidil või ametlikus väljaandes, kõik ettepanekud uute või muudetud tehniliste normide ja vastavushindamismenetluste kohta keskvalitsuse tasandil ja keskvalitsusest madalamal tasandil ning nende lõplikud versioonid, millest lepinguosaline peab teatama või mille ta peab avaldama vastavalt tehniliste kaubandustõkete lepingule²⁷.

6. Kumbki lepinguosaline tagab, et tema vastuvõetud tehnilised normid ja vastavushindamismenetlused avaldatakse veebisaidil tasuta.

²⁷ Suurema selguse huvides tuleb märkida, et lepinguosaline võib seda kohustust täita, tagades, et kavandatavad meetmed ja nende lõplikud versioonid avaldatakse WTO ametlikul veebisaidil või on WTO ametliku veebisaidi kaudu muul viisil kättesaadavad.

7. Kumbki lepinguosaline avaldab ettepanekud uute tehniliste normide ja vastavushindamismenetluste kohta, mis on kooskõlas asjakohaste rahvusvaheliste standardite, suuniste või soovitude (kui on) tehnilise sisuga ja mis võivad kaubandust märkimisväärselt mõjutada, välja arvatud tehniliste kaubandustõkete lepingu artiklites 2.10 ja 5.7 sätestatud juhtudel.
8. Kumbki lepinguosaline püüab avaldada ettepanekud uute tehniliste normide ja vajaduse korral piirkondlike või kohalike omavalitsuste vastavushindamismenetluste kohta, mis on kooskõlas asjakohaste rahvusvaheliste standardite, suuniste ja soovitude (kui neid on) tehnilise sisuga ja mis võivad kaubandust märkimisväärselt mõjutada, vastavalt tehniliste kaubandustõkete lepingu artiklis 2.9 või 5.6 sätestatud korrale.
9. Selleks et määrata kindlaks, kas kavandatav tehniline norm või vastavushindamismenetlus võib kaubandust märkimisväärselt mõjutada ja kas sellest tuleb seega teatada vastavalt tehniliste kaubandustõkete lepingu asjakohastele sätetele, mis on artikli 9.3 kohaselt inkorporeeritud käesolevasse lepingusse, võtab lepinguosaline muu hulgas arvesse asjakohaseid otsuseid ja soovitusi, mille WTO tehniliste kaubandustõkete komitee on alates 1. jaanuarist 1995 vastu võtnud, nagu on osutatud artikli 9.4 lõikes 2.
10. Kumbki lepinguosaline annab teise lepinguosalise taotlusel teavet vastuvõetud või vastuvõetava tehnilise normi või vastavushindamismenetluse eesmärkide, õigusliku aluse ja põhjenduste kohta.

11. Kumbki lepinguosaline jätab teisele lepinguosalisele pärast kavandatud tehniliste normide ja vastavushindamismenetluste edastamist WTO teadete keskregistrile vähemalt 60 päeva kirjalike märkuste esitamiseks, välja arvatud juhul, kui tekivad või võivad tekkida ohutuse, tervise, keskkonnakaitse või riigi julgeolekuga seotud kiireloomulised probleemid. Lepinguosaline kaalub teise lepinguosalise põhjendatud taotlusi märkuste esitamise tähtaja pikendamiseks. Kui lepinguosalisel on võimalik pikendada märkuste esitamise tähtaega üle 60 päeva, näiteks 90 päevani, siis soovitatakse tal seda teha.

12. Kumbki lepinguosaline püüab jätta märkuste esitamise lõpptähtaja ja teatatud tehnilise normi või vastavushindamismenetluse vastuvõtmise vahele piisavalt aega saadud märkuste läbivaatamiseks ja neile vastuste koostamiseks.

13. Kui lepinguosaline saab teiselt lepinguosaliselt kirjalikke märkusi kavandatava tehnilise normi või vastavushindamismenetluse kohta, peab ta tegema järgmist:

- a) arutama teise lepinguosalise taotlusel kirjalikke märkusi oma pädeva reguleeriva asutuse osavõtul ajal, mil neid märkusi saab arvesse võtta, ning
- b) vastama märkustele kirjalikult hiljemalt tehnilise normi või vastavushindamismenetluse avaldamise kuupäeval.

14. Kumbki lepinguosaline avaldab oma vastused saadud märkustele veebisaidil, võimaluse korral hiljemalt vastuvõetud tehnilise normi või vastavushindamismenetluse avaldamise kuupäeval.

15. Kumbki lepinguosaline edastab tehnilise normi või vastavushindamismenetluse lõpliku teksti selle vastuvõtmise või avaldamise ajal tehniliste kaubandustõkete lepingu artikli 2.9, 3.2, 5.6 või 7.2 kohaselt teatatud kavandatud meetet käsitleva algse teatise lisana.

16. Kumbki lepinguosaline teeb hiljemalt sellise lõpliku tehnilise normi või vastavushindamismenetluse avaldamise kuupäeval, mis võib kaubandust märkimisväärselt mõjutada, internetis avalikult kättesaadavaks järgmise teabe:

- a) selgitus nii eesmärkide kui ka selle kohta, kuidas need lõpliku tehnilise normi või vastavushindamismenetluse abil saavutatakse, ning
- b) artiklis 9.7 sätestatud mõjuhinnangu tulemused, kui see viiakse läbi vastavalt tema eeskirjadele ja menetlustele.

17. Tehniliste kaubandustõkete lepingu artiklite 2.12 ja 5.9 kohaldamisel tähendab „mõistlik ajavahemik“ tavaliselt vähemalt kuue kuu pikkust ajavahemikku, välja arvatud juhul, kui see oleks õiguspärase eesmärgi saavutamiseks ebatõhus.

18. Kumbki lepinguosaline püüab tagada, et lõplike tehniliste normide ja vastavushindamismenetluste avaldamise ja nende jõustumise vahele jääks rohkem kui kuus kuud, välja arvatud juhul, kui see oleks õiguspärase eesmärgi saavutamiseks ebatõhus.

ARTIKKEL 9.7

Tehnilised normid

1. Kumbki lepinguosaline viib oma asjakohaste eeskirjade ja menetluste kohaselt läbi kavandatavate tehniliste normide regulatiivse mõju hindamise.
2. Kumbki lepinguosaline hindab kavandatava tehnilise normi olemasolevaid regulatiivseid ja mitteregulatiivseid alternatiive, mis võivad täita lepinguosalise õiguspäraseid eesmärgid, kooskõlas tehniliste kaubandustõkete lepingu artikli 2 lõikega 2.
3. Kui lepinguosalise tehnilised normid ei põhine rahvusvahelistel standarditel, teeb lepinguosaline teise lepinguosalise taotlusel kindlaks kõik olulised kõrvalekalded asjaomastest rahvusvahelistest standarditest ja selgitab, miks neid standardeid ei peetud taotletud eesmärgi saavutamiseks sobivaks või tõhusaks, ning esitab selle hinnangu aluseks olevad teaduslikud või tehnilised tõendid.
4. Lisaks tehniliste kaubandustõkete lepingu artikli 2 lõikele 3 vaatab kumbki lepinguosaline tehnilised normid läbi, et lähendada neid asjakohastele rahvusvahelistele standarditele. Kumbki lepinguosaline võtab muu hulgas arvesse kõiki uusi arengusuundumusi asjaomastes rahvusvahelistes standardites ja seda, kas endiselt esinevad asjaolud, mis on põhjustanud kõrvalekaldeid mõnest asjakohasest rahvusvahelisest standardist.

ARTIKKEL 9.8

Regulatiivne koostöö

1. Lepinguosalisel tunnistavad, et on olemas mitmesugused regulatiivse koostöö mehhanismid, mis võivad aidata tehnilisi kaubandustõkkeid kõrvaldada või nende tekkimist vältida.
2. Lepinguosaline võib teha teisele lepinguosalisele ettepaneku sektoripõhiseks regulatiivseks koostööks käesoleva peatükiga hõlmatud valdkondades. Ettepanekud edastatakse artikli 9.11 kohaselt määratud kontaktpunktile ja need hõlmavad järgmist:
 - a) teabevahetus regulatiivsete põhimõtete ja tavade kohta;
 - b) algatused tehniliste normide ja vastavushindamismenetluste edasiseks vastavusse viimiseks asjakohaste rahvusvaheliste standarditega või
 - c) tehniline nõustamine ja abi vastastikku kokkulepitud tingimustel, et parandada tehniliste normide, standardite ja vastavushindamismenetluste ning metroloogia väljatöötamise, rakendamise ja läbivaatamise tavasid.

Teine lepinguosaline kaalub ettepanekut nõuetekohaselt ja vastab sellele mõistliku aja jooksul.

3. Lepinguosalised soodustavad käesoleva peatükiga hõlmatud küsimustes koostööd oma vastavate standardimise, vastavushindamise, akrediteerimise ja metroloogia eest vastutavate organisatsioonide vahel, olenemata sellest, kas need organisatsioonid on avaliku või erasektori organisatsioonid.

4. Käesolevat artiklit ei tõlgendata nii, et see kohustab lepinguosalist

- a) kalduma kõrvale regulatiivsete meetmete ettevalmistamise ja vastuvõtmise riigisisestest menetlustest;
- b) võtma meetmeid, mis kahjustaksid või takistaksid tema avaliku korra eesmärkide saavutamiseks vajalike regulatiivsete meetmete õigeaegset vastuvõtmist, või
- c) saavutama konkreetset regulatiivset tulemust.

ARTIKKEL 9.9

Märgistamine ja etiketamine

1. Käesoleva artikli kohaldamisel ja kooskõlas tehniliste kaubandustõkete lepingu 1. lisa punktiga 1 võib tehniline norm hõlmata või käsitleda üksnes toote, protsessi või tootmismeetodi suhtes kohaldatavaid märgistamise ja etiketamise nõudeid.

2. Lepinguosalised kinnitavad, et nende tehnilised normid, mis hõlmavad või käsitlevad üksnes märgistamist või etikettimist, on kooskõlas tehniliste kaubandustõkete lepingu artikliga 2.
3. Kui lepinguosaline nõuab toodete kohustuslikku märgistamist või etikettimist, peab kõnealune lepinguosaline tegema järgmist:
- a) püüdma nõuda ainult sellist teavet, mis on oluline toote tarbijate või kasutajate jaoks või mis näitab toote vastavust kohustuslikele tehnilistele nõuetele;
 - b) mitte nõudma turule laskmise eeltingimusena märgistuse või etiketi eelnevat heakskiitu, registreerimist või sertifitseerimist ega tasu maksmist, kui toode muus osas vastab lepinguosalise kohustuslikele tehnilistele nõuetele, välja arvatud juhul, kui seda peetakse vajalikuks, kuna toode kujutab endast ohtu inimeste, loomade või taimede elule või tervisele, keskkonnale või riigi julgeolekule;
 - c) kui lepinguosaline nõuab, et ettevõtjad kasutaksid kordumatut tunnuskoodi, andma selle koodi teise lepinguosalise ettevõtjatele põhjendamatult viivituse ja mittediskrimineerivalt;
 - d) tingimusel et see ei ole kaupa importiva lepinguosalise nõutava teabe puhul eksitavad, vastuolulised ega segadusse ajavad, lubama järgmist:
 - i) teabe esitamine muudes keeltes lisaks kaupa importiva lepinguosalise riigis nõutavale keelele;

- ii) rahvusvaheliselt aktsepteeritavad nomenklatuurid, piktogrammid, sümbolid või graafilised kujutised ning
- iii) täiendav teave lisaks kaupa importiva lepinguosalise riigis nõutavale teabele;
- e) nõustuma, et etiketamine, sealhulgas täiendav etiketamine ja etiketi parandamine, toimub pärast importimist, kuid enne toote müügiks pakkumist, alternatiivina päritolukohas etiketamisele, välja arvatud juhul, kui selline etiketamine peab toimuma päritolukohas rahvatervise või ohutuse huvides või eksportiva lepinguosalise geograafilise tähisega seotud nõude tõttu, ning
- f) püüdma aktsepteerida mittepüsivaid või eemaldatavaid etikette või märgistamise või etiketamisega seotud asjakohase teabe esitamist pigem saatedokumentides kui tootele füüsiliselt kinnitatud etiketidel, välja arvatud juhul, kui selline etiketamine on nõutav rahvatervise või ohutuse huvides.

ARTIKKEL 9.10

Teabevahetus ja arutelud

1. Lepinguosaline võib taotleda teiselt lepinguosaliselt teavet kõikide käesoleva peatükiga hõlmatud küsimuste kohta. Teine lepinguosaline esitab selle teabe mõistliku aja jooksul.

2. Lepinguosaline võib taotleda, et teine lepinguosaline arutaks kõiki käesoleva peatüki raames tekkivaid probleeme, sealhulgas teise lepinguosalise tehniliste normide või vastavushindamismenetluste eelnõusid või ettepanekuid, kui ta leiab, et kõnealused tehnilised normid või vastavushindamismenetlused võivad avaldada märkimisväärset negatiivset mõju lepinguosalistevahelisele kaubandusele. Taotlus tuleb esitada kirjalikult ja see peab sisaldama järgmist:

- a) probleemi kirjeldus;
- b) käesoleva peatüki sätted, millega probleem on seotud, ning
- c) taotluse põhjused, sealhulgas taotluse esitanud lepinguosalisele muret tekitavate asjaolude kirjeldus.

3. Suurema selguse huvides tuleb märkida, et lepinguosaline võib ka taotleda, et teine lepinguosaline arutaks kõiki käesoleva peatüki raames tekkivaid probleeme, mis on seotud keskvalitsuse tasandist vahetult allpool oleval tasandil paikneva piirkondliku või kohaliku omavalitsuse (olenevalt olukorrast) tehniliste normide või vastavushindamismenetlustega ja mis võivad kaubandust märkimisväärselt mõjutada.

4. Lepinguosalised arutavad tõstatatud probleemi 60 päeva jooksul pärast taotluse esitamist isiklikult või video- või telekonverentsi teel ning püüavad probleemi võimalikult kiiresti lahendada. Kui taotluse esitanud lepinguosaline peab probleemi kiireloomuliseks, võib ta taotleda, et kõik arutelud toimuksid lühema aja jooksul. Taotlusele vastav lepinguosaline suhtub sellisesse taotlusesse vastutulelikult. Lepinguosalised teevad kõik endast oleneva, et saavutada küsimuses vastastikku rahuldav lahendus.

5. Kui lepinguosalisel ei lepi kokku teisiti, ei piira arutelud ja nende käigus vahetatud teave lepinguosaliste õigusi ja kohustusi, mis tulenevad käesolevast lepingust, WTO asutamislepingust või muust lepingust, mille osalised on mõlemad lepinguosalisel.
6. Teabe- või arutelutaotlused esitatakse artikli 9.11 kohaselt määratud kontaktpunkti kaudu.

ARTIKKEL 9.11

Kontaktpunktid

1. Kumbki lepinguosaline määrab kontaktpunkti, mis hõlbustab käesoleva peatüki kohast koostööd ja kooskõlastamist, ning teatab teisele lepinguosalisele selle kontaktandmed. Lepinguosalisel teavitavad teineteist viivitamata kõnealuste kontaktandmete muutumisest.
2. Kontaktpunktid teevad koostööd, et hõlbustada käesoleva peatüki rakendamist ja lepinguosalistevahelist koostööd kõikides tehniliste kaubandustõkete küsimustes. Kontaktpunktid vastutavad eelkõige järgmiste küsimuste eest:
 - a) artikli 9.10 lõikes 6 osutatud teabevahetuse ja arutelude korraldamine;

- b) kõikide selliste teise lepinguosalise tõstatatud küsimuste viivitamatu käsitlemine, mis on seotud standardite, tehniliste normide või vastavushindamismenetluste väljatöötamise, vastuvõtmise, kohaldamise või täitmise tagamisega;
- c) lepinguosalise taotlusel arutelude korraldamine kõikides käesoleva peatükiga seotud küsimustes;
- d) valitsusvälistel, piirkondlikel ja mitmepoolsetel foorumitel teabe vahetamine standardite, tehniliste normide ja vastavushindamismenetlustega seotud arengusuundumuste kohta ning
- e) võimaliku tehnilise abi vajaduse väljaselgitamise hõlbustamine.

ARTIKKEL 9.12

Tehniliste kaubandustõkete allkomitee

Artikli 1.10 „Lepingu III osa allkomiteed ja muud organid“ kohaselt moodustatud tehniliste kaubandustõkete allkomitee teeb järgmist:

- a) teostab järelevalvet käesoleva peatüki rakendamise ja haldamise üle;
- b) tõhustab koostööd standardite, tehniliste normide ja vastavushindamismenetluste väljatöötamisel ja täiustamisel;

- c) määrab kindlaks vastastikust huvi pakkuvad prioriteetsed valdkonnad käesoleva peatüki raames tehtava edasise töö jaoks ja kaalub uute algatuste ettepanekuid;
- d) jälgib ja arutab tehniliste kaubandustõkete lepingu raames toimuvaid arengusuundumusi ning
- e) võtab muid meetmeid, mis lepinguosaliste arvates abistaksid neid käesoleva peatüki ja tehniliste kaubandustõkete lepingu rakendamisel.

10. PEATÜKK

INVESTEERINGUD

A JAGU

Üldsätted

ARTIKKEL 10.1

Mõisted

1. Käesolevas peatükis kasutatakse järgmisi mõisteid:
 - a) „käesoleva lepinguga hõlmatud investeering“ – lepinguosalise territooriumil kooskõlas kohaldatava õigusega tehtud investeering, mis on otseselt või kaudselt teise lepinguosalise investori omandis või kontrolli all ning mis on olemas käesoleva lepingu jõustumise kuupäeval või tehtud pärast seda;
 - b) „majandustegevus“ – tööstus-, kaubandus- või kutsetegevus ning käsitöönduslik tegevus, sealhulgas teenuste osutamine, välja arvatud tegevus valitsuse ülesannete täitmisel;

- c) „ettevõtte“ – artiklis 1.3 „Üldkohaldatavad mõisted“ määratletud ettevõtte ning selle filiaal või esindus²⁸;
- d) „Euroopa Liidu ettevõtte“ või „Mehhiko ettevõtte“ – Euroopa Liidu või selle liikmesriikide või Mehhiko õiguse kohaselt asutatud ettevõtte, mis tegeleb olulise äritegevusega²⁹ vastavalt Euroopa Liidu või Mehhiko territooriumil³⁰;

käesoleva peatüki sätteid, välja arvatud C jagu „Investeeringute kaitse“ ja D jagu „Investeeringuvaidluste lahendamine“, kohaldatakse ka väljaspool Euroopa Liitu või Mehhikut asutatud laevandusettevõtjate suhtes, kes on vastavalt Euroopa Liidu liikmesriigi või Mehhiko kodanike kontrolli all, kui nende laevad on registreeritud vastavalt Euroopa Liidu liikmesriigi või Mehhiko õigusele ja sõidavad selle Euroopa Liidu liikmesriigi või Mehhiko lipu all;

²⁸ Mehhiko puhul ei käsitata esindust ettevõtteks, välja arvatud juhul, kui see on asutatud filiaalina.

²⁹ Kooskõlas WTO-le saadetud teatisega Euroopa Ühenduse asutamislepingu kohta (WT/REG39/1) on „toimiv ja alaline seos“ Euroopa Liidu liikmesriigi majandusega, mis on sätestatud ELi toimimise lepingu artiklis 54, Euroopa Liidu arusaama järgi samaväärne „olulise äritegevuse“ mõistega.

³⁰ Suurema selguse huvides tuleb märkida, et kolmanda riigi ettevõtte filiaali või esindust ei käsitata Euroopa Liidu või Mehhiko ettevõtteks.

- e) „asutamine“ – ettevõtte asutamine, sealhulgas omandamine³¹ Euroopa Liidus või Mehhikos;
- f) „lepinguosalise investor“ – lepinguosaline või lepinguosalise füüsiline isik või ettevõte (v.a filiaal või esindus), kes soovib teha, teeb või on juba teinud investeeringuid teise lepinguosalise territooriumil;
- g) „kolmanda riigi investor“ – investor, kes soovib teha, teeb või on juba teinud investeeringuid lepinguosalise territooriumil ning kes ei ole lepinguosalise investor;
- h) „tegevus“ – investeeringu tegemine, haldamine, käigushoidmine, kasutamine, sellest kasu saamine, selle müük või muu käsutamise vorm;
- i) „tulu“ – investeeringust saadud summad, mis hõlmavad muu hulgas eelkõige kasumit, intresse, dividende, kapitalikasumit, litsentsitasusid, intellektuaalomandi õigustega seotud makseid, mitterahalisi makseid, haldustasusid ja muid tasusid, mis on saadud kõnealusest investeeringust³².

³¹ Mõiste „omandamine“ hõlmab kapitaliosalust ettevõttes eesmärgiga luua või säilitada püsivaid majandussidemeid.

³² Suurema selguse huvides tuleb märkida, et reinvesteeritud tulu käsitatakse investeeringuna, kui see vastab käesoleva artikli kohase investeeringu määratlusele.

2. Käesolevas peatükis tähendab „investeering“ igasugust vara, mida investor otseselt või kaudselt omab või kontrollib ja mis on omandatud või mida kasutatakse majandusliku kasu saamise eesmärgil või muul ärilisel eesmärgil ning millel on investeeringu tunnused, sealhulgas konkreetne kestus, kapitali või muude ressursside eraldamine, eeldatav tulu või kasum või riski võtmine.

Investeering võib esineda näiteks järgmistes vormides:

- a) ettevõtte;
- b) aktsiad, osakud ja muud ettevõtte omakapitalis osalemise vormid;
- c) võlakirjad, lihtvõlakirjad, laenud ja muud ettevõtte võlainstrumendid³³;
- d) osalus, mis tuleneb järgmisest:
 - i) riigisisese õiguse alusel antud kontsessioonid, litsentsid, volitused, load ja muud samalaadsed õigused;

³³ Teatavatel võlakohustuste vormidel, nagu võlakirjadel, laenudel, lihtvõlakirjadel ja pikaajalistel võlakirjadel, on suurema tõenäosusega investeeringu tunnused, samal ajal kui teistel võlakohustuste vormidel on sellised tunnused vähem tõenäolised.

- ii) kasutusvalmis lahenduste, ehituse, juhtimise, tootmise, kontsessiooni või tulude jagamise lepingud ja muud sarnased lepingud;
- e) intellektuaalomandi õigused;
- f) muu materiaalne või immateriaalne vara, vallas- või kinnisvara ja sellega seotud omandiõigused, nagu liising, pandiõigus ja pant³⁴, või
- g) rahalised nõuded, mis hõlmavad punktides a–f sätestatud huve, välja arvatud rahalised nõuded, mis tulenevad üksnes järgmistest asjaoludest:
 - i) kaubanduslepingud lepinguosalise territooriumil asuva füüsilise isiku või ettevõtte kaupade või teenuste müümiseks füüsilisele isikule või ettevõttele teise lepinguosalise territooriumil või

³⁴ Suurema selguse huvides tuleb märkida, et turuosa, turulepääs, eeldatav tulu ja kasumi teenimise võimalused ei ole iseenesest investeeringud.

- ii) krediidi andmine seoses äritehinguga, näiteks kaubanduse rahastamiseks, välja arvatud punktis c nimetatud laen.

Mõiste „investeering“ ei hõlma kohtu- või haldusmenetluse käigus tehtud korraldust või otsust.

Varade investeerimise või reinvesteerimise vormi muutmine ei mõjuta nende investeeringuna käsitamist, tingimusel et investeeringu või reinvesteerimise vorm vastab jätkuvalt investeeringu määratlusele.

ARTIKKEL 10.2

Kohaldamisala

1. Käesolevat peatükki kohaldatakse meetmete suhtes, mille on vastu võtnud või kehtima jätnud³⁵:
 - a) asjaomase lepinguosalise keskvalitsus, piirkondlikud või kohalikud omavalitsused või nende tasandite ametiasutused ning
 - b) mis tahes isik, sealhulgas riigiettevõtte või muu valitsusväline asutus keskvalitsuse, piirkondliku või kohaliku omavalitsuse või nende tasandite ametiasutuste delegeeritud volitusi kasutades.

³⁵ Suurema selguse huvides tuleb märkida, et käesolev peatükk hõlmab punktides a ja b loetletud üksuste meetmeid, mida võetakse vastu või jäetakse kehtima kas otseselt või kaudselt, andes teistele üksustele juhiseid või suunates või kontrollides neid seoses kõnealuste meetmetega.

2. Käesolevat peatükki ei kohaldata lepinguosalise meetmete suhtes osas, milles need on hõlmatud 18. peatükiga „Finantsteenused“.

ARTIKKEL 10.3

Õigus kehtestada õigusnorme

Lepinguosalised kinnitavad õigust kehtestada oma territooriumil õigusnorme, et saavutada õiguspäraseid poliitikaeesmärke, näiteks rahvatervise, sotsiaalteenuste, riikliku hariduse, ohutuse, keskkonna, avaliku kõlbluse, sotsiaal- või tarbijakaitse, eraelu puutumatuse ja andmekaitse, kultuurilise mitmekesisuse edendamise ja kaitsmise või konkurentsi valdkonnas.

ARTIKKEL 10.4

Seos teiste peatükkidega

1. Kui käesoleva peatüki ja 18. peatüki „Finantsteenused“ vahel esineb vastuolu, on vastuolu ulatuses ülimuslik 18. peatükk.

2. Lepinguosalise nõue, et teise lepinguosalise teenuseosutaja peab piiriülese teenuse osutamise tingimusena esitama võlakirja või muud liiki finantstagatise, ei muuda käesolevat peatükki iseenesest kohaldatavaks meetmete suhtes, mille lepinguosaline on kõnealuse teenuse osutamisega seoses kehtestanud või kehtima jätnud. Käesolevat peatükki kohaldatakse meetmete suhtes, mille lepinguosaline on seoses antud võlakirja või finantstagatisega kehtestanud või kehtima jätnud, määral, milles selline võlakiri või finantstagatis on käesoleva lepinguga hõlmatud investeering.

B JAGU

Investeeringute liberaliseerimine

ARTIKKEL 10.5

Kohaldamisala

1. Käesolevat jagu kohaldatakse lepinguosalise vastu võetud või kehtima jäetud meetmete suhtes, mis mõjutavad teise lepinguosalise investori poolt tema territooriumil ettevõtte asutamist või tehtud investeeringu toimimist.
2. Käesolevat jagu ei kohaldata järgmise suhtes:
 - a) tegevus valitsuse ülesannete täitmisel vastava lepinguosalise territooriumil;

- b) riigihange, mille puhul kaupu või teenuseid hangitakse riiklikel eesmärkidel, mitte kaubanduslikuks edasimüügiks või selleks, et kasutada neid kaubanduslikuks müügiks mõeldud kauba tootmiseks või teenuse osutamiseks, olenemata sellest, kas tegemist on artikli 21.1 „Mõisted“ tähenduses hõlmatud riigihankega;
- c) audiovisuaalteenused;
- d) riigisisene merekabotaaž³⁶;
- e) lennuteenused või lennuteenustega seotud tugiteenused,³⁷ välja arvatud järgmised teenused:
 - i) õhusõidukite remondi- ja hooldusteenused, mille ajal õhusõiduk on kasutusest kõrvaldatud;

³⁶ Euroopa Liidu puhul, ilma et see piiraks sellise tegevuse ulatust, mida võib asjaomaste riigisiseste õigusnormide alusel käsitada kabotaažina, hõlmab käesoleva peatüki kohane riigisisene merekabotaaž reisijate või kauba vedu ühest Euroopa Liidu liikmesriigis asuvast sadamast või kohast teise samas liikmesriigis asuvasse sadamasse või kohta, sh asjaomase riigi mandrilaval, nagu on sätestatud ÜRO mereõiguse konventsioonis, ning ühest ja samast Euroopa Liidu liikmesriigis asuvast sadamast või kohast algavat ja seal lõppevat liiklust. Mehhiko puhul hõlmab käesoleva peatüki kohane riigisisene merekabotaaž laeva meritsi liikumist Mehhiko merevööndis ja Mehhiko rannikul asuvate sadamate või kohtade vahel.

³⁷ Suurema selguse huvides tuleb märkida, et „lennuteenused või lennuteenustega seotud tugiteenused“ hõlmavad ka järgmisi teenuseid: õhusõiduki rentimine koos meeskonnaga, lennuvälja käitamine teenused ja teenused, mida osutatakse õhusõiduki abil ja mille peamine eesmärk ei ole kauba- või reisijatevedu, näiteks tuletõrje, lennutreening, vaatamisväärsustega tutvumine, pritsimine, mõõdistamine, kaardistamine, pildistamine, langevarjuhüpped, purilennuki pukseerimine, helikopteri abil tõstmine metsavarumises ja ehituses ning muud õhusõidukitega osutatavad põllumajandus-, tööstus- ja inspekteerimisteenused.

- ii) lennutransporditeenuste müük ja turustamine;
- iii) arvutipõhise ettetellimissüsteemi teenused ning
- iv) maapealne teenindus.

3. Artikleid 10.6–10.8 ei kohaldata lepinguosalise antud subsiidiumide³⁸ või toetuste, sealhulgas valitsuse toetatavate laenude, tagatiste ja kindlustuse suhtes.
4. Artikleid 10.6–10.10 ei kohaldata uute teenuste suhtes, nagu on sätestatud VII lisas „Seisukoht uute teenuste kohta, mida ei ole liigitatud ÜRO 1991. aasta ühtses tooteklassifikaatoris“.
5. Ilma et see piiraks artikli 10.54 kohaldamist, ei ole käesolev peatükk lepinguosalistele siduv seoses ühegi teo või asjaoluga, mis leidis aset, või olukorraga, mis lõppes enne käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva.

³⁸ Suurema selguse huvides tuleb märkida, et subsiidiume käsitletakse 24. peatükis „Subsiidiumid“.

ARTIKKEL 10.6

Turulepääs

Sektorites või allsektorites, kus on võetud turulepääsu kohustused, ei võta lepinguosaline kogu oma territooriumi ega ühegi territoriaalse allüksuse suhtes vastu ega jäta kehtima meetmeid,³⁹ mis puudutavad turulepääsu teise lepinguosalise investori või sellise ettevõtte poolt, mis kujutab endast käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringut, ettevõtte asutamise või tegevuse kaudu ning:

- a) piiravad nende ettevõtete arvu, kes võivad teostada konkreetset majandustegevust, arvuliste kvootide, monopolide, ainuõiguste või majandusvajaduste testi nõudega;
- b) piiravad tehingute või vara üldväärtust arvuliste kvootide või majandusvajaduste testi nõudega;
- c) piiravad toimingute koguarvu või toodangu üldkogust, väljendatuna kinnitatud arvuliste ühikutena kvootide või majanduslike vajaduste testi nõude vormis;

³⁹ Lõike 2 punktid a, b ja c ei hõlma meetmeid, mis on vastu võetud või kehtima jäetud põllumajandus- või kalandustoodete tootmise piiramiseks.

- d) piiravad või näevad ette, et teise lepinguosalise investor võib majandustegevusega tegeleda teatavat liiki juriidilise isiku või ühissettevõtte kaudu, või
- e) piiravad arvuliste kvootide või majandusvajaduste testi nõude vormis selliste füüsiliste isikute koguarvu, keda võib tööle võtta teatavas sektoris või keda ettevõtte võib tööle võtta ja kes on konkreetse majandustegevuse teostamiseks vajalikud ning sellega otseselt seotud.

ARTIKKEL 10.7

Võrdne kohtlemine

1. Kumbki lepinguosaline kohtleb teise lepinguosalise investoreid ja nende ettevõtteid, mis kujutavad endast käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringuid, vähemalt sama soodsalt, nagu ta kohtleb sarnastes olukordades vastavalt oma investoreid ja nende ettevõtteid seoses nende asutamisega tema territooriumil.
2. Kumbki lepinguosaline kohtleb teise lepinguosalise investoreid ja nende käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringuid vähemalt sama soodsalt, nagu ta kohtleb sarnastes olukordades vastavalt oma investoreid ja nende käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringuid seoses nende tegevusega tema territooriumil.

3. Kohtlemine, mida lepinguosaline peab lõigete 1 ja 2 kohaselt võimaldama, tähendab Mehhiko piirkondliku tasandi omaavalitsuse puhul kohtlemist, mis ei ole vähem soodne kui soodsaim kohtlemine, mida see piirkondliku tasandi omaavalitsus sarnastes olukordades võimaldab Mehhiko investoritele ja nende investeeringutele kõnealuse piirkondliku omaavalitsuse territooriumil.

4. Kohtlemine, mida lepinguosaline peab lõigete 1 ja 2 kohaselt võimaldama, tähendab Euroopa Liidu liikmesriigi valitsuse või piirkondliku omaavalitsuse puhul kohtlemist, mis ei ole vähem soodne kui kõige soodsam kohtlemine, mida see valitsus sarnastes olukordades võimaldab oma investoritele ja nende investeeringutele oma territooriumil.

ARTIKKEL 10.8

Enamsoodustusrežiim

1. Kumbki lepinguosaline kohtleb teise lepinguosalise investoreid ja nende ettevõtteid, mis kujutavad endast käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringuid, vähemalt sama soodsalt, nagu ta kohtleb sarnastes olukordades vastavalt kolmanda riigi investoreid ja ettevõtteid seoses nende asutamisega tema territooriumil.

2. Kumbki lepinguosaline kohtleb teise lepinguosalise investoreid ja nende käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringuid vähemalt sama soodsalt, nagu ta kohtleb sarnastes olukordades vastavalt kolmanda riigi investoreid ja investeeringuid seoses nende tegevusega tema territooriumil.

3. Lõikeid 1 ja 2 ei tõlgendata nii, et need kohustavad lepinguosalist laiendama teise lepinguosalise investoritele mis tahes kohtlemist tulenevalt meetmetest, millega nähakse ette tunnustamine, sealhulgas füüsilisele isikule või ettevõttele majandustegevuseks tegevusloa, litsentsi või sertifikaadi andmise standardite või kriteeriumide või usaldatavusnõuete tunnustamine.

4. Suurema selguse huvides tuleb märkida, et käesolevas artiklis osutatud kohtlemine ei hõlma kohtlemist, mis on tagatud kolmanda riigi investoritele ja nende investeeringutele käesoleva lepingu või muude lepinguosalise ja kolmanda riigi vahel sõlmitud rahvusvaheliste lepingute sätete alusel, mis käsitlevad investeerimisvaidluste lahendamist. Muude rahvusvaheliste lepingute sisulised sätted iseenesest ei kujuta endast lõigetes 1 ja 2 osutatud kohtlemist ega saa seega põhjustada käesoleva artikli rikkumist. Vastavalt neile sätetele kohaldatavad meetmed võivad kujutada endast käesoleva artikli kohast kohtlemist.

ARTIKKEL 10.9

Toimivusnõuded

1. Lepinguosaline ei tohi seoses lepinguosalise või kolmanda riigi investori ettevõtte asutamisega või investeeringu tegemisega selle lepinguosalise territooriumil kehtestada või pöörata täitmisele järgmisi nõudeid või kohustusi⁴⁰:

a) eksportida kaupa või teenust teataval tasemel või teatava protsendimäära ulatuses;

⁴⁰ Suurema selguse huvides tuleb märkida, et lõikes 2 osutatud soodustuse saamise või jätkuva saamise tingimus ei kujuta endast „kohustust“ lõike 1 tähenduses.

- b) saavutada omamaise sisu teatav tase või protsendimäär;
- c) osta ja kasutada oma territooriumil toodetud kaupu või osutatud teenuseid või anda eelis sellistele kaupadele või teenustele või osta kaupu või teenuseid oma territooriumil asuvatelt füüsilistelt isikutelt või ettevõtetelt;
- d) siduda mis tahes viisil impordi maht või väärtus ekspordi mahu või väärtusega või selle investeeringuga seotud välisvaluuta sissevoolu summaga;
- e) piirata selliste kaupade või teenuste müüki oma territooriumil, mida investeeringu abil toodetakse või osutatakse, sidudes sellise müügi mis tahes viisil oma ekspordi mahu või väärtusega või välisvaluuta tuludega;
- f) anda oma territooriumil asuvale füüsilisele isikule või ettevõttele juurdepääs konkreetsele tehnoloogiale, tootmisprotsessile või muudele konfidentsiaalsetele teadmistele või kanda need talle üle;
- g) tarnida sellise investeeringu abil toodetud kaupu või teenuseid üksnes lepinguosalise territooriumilt konkreetsele piirkondlikule või maailmaturule;
- h) paigutada konkreetse piirkondliku või maailmaturu investori peakontor oma territooriumile või
- k) piirata ekspordi või ekspordiks müüki.

2. Lepinguosaline ei sea oma territooriumil lepinguosalise või kolmanda riigi investori ettevõtte asutamise või investeeringu tegemisega seotud eelise saamise või jätkuva saamise tingimuseks ühegi järgmise nõude täitmist:

- a) saavutada omamaise sisu teatav tase või protsendimäär;
- b) osta ja kasutada oma territooriumil toodetud kaupu või osutatud teenuseid või anda eelis sellistele kaupadele või teenustele või osta kaupu oma territooriumil asuvatelt füüsilistelt isikutelt või ettevõtetelt;
- c) siduda mis tahes viisil impordi maht või väärtus ekspordi mahu või väärtusega või selle investeeringuga seotud välisvaluuta sissevoolu summaga;
- d) piirata selliste kaupade või teenuste müüki oma territooriumil, mida investeeringu abil toodetakse või osutatakse, sidudes sellise müügi mis tahes viisil oma ekspordi mahu või väärtusega või välisvaluuta tuludega, või
- e) piirata ekspordi või ekspordiks müüki.

3. Lõiget 2 ei tõlgendata nii, et see takistab lepinguosalisel seoses lepinguosalise või kolmanda riigi investori investeeringuga seada eelise saamise või jätkuva saamise tingimuseks vastavust nõudele paigutada tootmine oma territooriumile või pakkuda teenust, koolitada või kasutada töötajaid, ehitada või laiendada teatavaid rajatisi või tegeleda teadus- ja arendustegevusega oma territooriumil.

4. Lõike 1 punkti f ei kohaldata, kui

- a) nõude või kohustuse kehtestab või pöörab täitmisele kohus, halduskohus või konkurentsiasutus, et kõrvaldada kohtu- või haldusmenetluse tulemusena kindlaks tehtud tava, mis kujutab endast lepinguosalise konkurentsioiguse rikkumist, või
- b) lepinguosaline lubab intellektuaalomandi õiguse kasutamist vastavalt intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide lepingu artiklitele 31 ja 31a või intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide lepingu artikli 39 kohaldamisalasse kuuluvate ja sellega kooskõlas olevate meetmete suhtes, mis nõuavad konfidentsiaalse teabe avalikustamist.

5. Lõike 1 punkte a, b ja c ning lõike 2 punkte a ja b ei kohaldata kaupade või teenuste tingimustele vastavuse nõuete suhtes seoses osalemisega ekspordi edendamises ja välisabi programmides.

6. Lõike 2 punkte a ja b ei kohaldata importiva lepinguosalise kehtestatud nõuete suhtes, mis on seotud soodustariifidele või sooduskvootidele kvalifitseerumiseks vajalike kaupade sisuga.

7. Suurema selguse huvides tuleb märkida, et lõikeid 1 ja 2 ei kohaldata muude kui nendes lõigetes sätestatud kohustuste või nõuete suhtes.

8. Käesolev artikkel ei välista muude eraõiguslike isikute kui lepinguosalisel vaheliste kohustuste või nõuete täitmisele pööramist, kui lepinguosaline ei ole neid kohustusi või nõudeid kehtestanud ega nõua nende täitmist.

9. Käesolev artikkel ei piira lepinguosalise kohustusi, mis on võetud WTO asutamislepingu alusel.

ARTIKKEL 10.10

Kõrgem juhtkond ja juhatus

1. Lepinguosaline ei nõua, et kõnealuse lepinguosalise ettevõtte, mis kujutab endast käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringut, nimetaks juhtivatele ametikohtadele teatava kodakondsusega füüsilisi isikuid.

2. Lepinguosaline ei nõua, et teise lepinguosalise sellise ettevõtte juhatus, mis kujutab endast käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringut, koosneks lepinguosalise territooriumi kodanikest ja/või residentidest.

ARTIKKEL 10.11

Vorminõuded

Olenemata artiklitest 10.7 ja 10.8 võib lepinguosaline nõuda, et teise lepinguosalise investor või tema käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringu objekt annaks asjaomase investeeringu kohta tavapärast teavet üksnes teavitamise või statistilistel eesmärkidel. Lepinguosaline kaitseb konfidentsiaalset teavet avalikustamise eest, mis kahjustaks investori või käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringu konkurentsivõimet. Käesolevat artiklit ei tõlgendata nii, et see takistab lepinguosalisel hankida või avalikustada teavet muul viisil, kohaldades oma õigusnorme õiglaselt ja heas usus.

ARTIKKEL 10.12

Nõuetele mittevastavad meetmed ja erandid

1. Artikleid 10.7–10.10 ei kohaldata järgmise suhtes:
 - a) olemasolev nõuetele mittevastav meede, mida lepinguosaline rakendab
 - i) Euroopa Liidu tasandil, nagu on sätestatud tema I lisa „Kehtivate meetmetega seotud reservatsioonid“ loetelus;

- ii) riiklikul tasandil, nagu see lepinguosaline on sätestanud oma I lisa „Kehtivate meetmetega seotud reservatsioonid“ loetelus;
 - iii) piirkondliku omavalitsuse tasandil, nagu see lepinguosaline on sätestanud oma I lisa „Kehtivate meetmetega seotud reservatsioonid“ loetelus, või
 - iv) kohaliku omavalitsuse tasandil;
- b) punktis a nimetatud mittevastava meetme jätkamine või kiire uuendamine või
- c) punktis a nimetatud mittevastava meetme muutmine sel määral, et muudatus ei vähenda meetme – nagu see oli olemas vahetult enne muutmist – vastavust artiklitele 10.7–10.10.
2. Artikleid 10.7–10.10 ei kohaldata meetme suhtes, mille lepinguosaline võtab vastu või jätab kehtima seoses sektori, allsektori või tegevusega, nagu on sätestatud tema II lisa „Tulevaste meetmetega seotud reservatsioonid“ loetelus.
3. Lepinguosaline ei nõua käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva järel vastu võetud ja II lisa „Tulevaste meetmetega seotud reservatsioonid“ loetelus nimetatud meetme alusel otseselt või kaudselt teise lepinguosalise investorilt tema kodakondsuse tõttu sellise investeeringu müümist või muul viisil võõrandamist, mis oli meetme jõustumise ajal olemas.

4. Artiklit 10.6 ei kohaldata meetme suhtes, mille lepinguosaline võtab vastu või jätab kehtima kohustustega seotud sektorite või allsektorite puhul, mis on esitatud tema III lisa „Turulepääsuga seotud kohustused“ loetelus.
5. Artikleid 10.7 ja 10.8 ei kohaldata meetmete suhtes, mis kujutavad endast erandit, vabastust või loobumist intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide lepingu artiklist 3 või 4, nagu on sätestatud nimetatud lepingu artiklites 3–5.
6. Ilma et see piiraks lõigete 1–5 kohaldamist, võib Mehhiko viie aasta jooksul pärast käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva teatada Euroopa Liidule ühisnõukogu otsuse eelnõust, millega muudetakse I lisa „Kehtivate meetmetega seotud reservatsioonid“, II lisa „Tulevaste meetmetega seotud reservatsioonid“ ja III lisa „Turulepääsuga seotud kohustused“ järgmiselt:
- a) I lisa „Kehtivate meetmetega seotud reservatsioonid“ liites I-B-2 „Mehhiko loetelu. Kesktasandist madalamal tasandil kohaldatavad reservatsioonid“ ning III lisa „Turulepääsuga seotud kohustused“ liites III-B-2 „Mehhiko loend. Kesktasandist madalamal tasandil kohaldatavad reservatsioonid“ kõik kehtivad nõuetele mittevastavad meetmed, mida rakendatakse föderaalvalitsuse tasandist madalamal tasandil, ning

- b) I lisa „Kehtivate meetmetega seotud reservatsioonid“ liites I-B-1 „Mehhiko loetelu. Kesktasandil kohaldatavad reservatsioonid“ ning II lisa „Tulevaste meetmetega seotud reservatsioonid“ liites II-B „Mehhiko loetelu. Kesktasandil kohaldatavad reservatsioonid“ tema toimivusnõuded.

Euroopa Liit vaatab selle eelnõu kolme kuu jooksul läbi ja konsulteerib Mehhikoga kõikides sellega seotud küsimustes. Pärast konsulteerimist võtab ühisnõukogu käesolevas lõikes osutatud lisade muudatused vastu. Muudetud lisasid kohaldatakse alates muudatuste vastuvõtmise kuupäevast.

C JAGU

Investeeringute kaitse

ARTIKKEL 10.13

Kohaldamisala

Käesolevat jagu kohaldatakse lepinguosalise vastu võetud või kehtima jäetud meetmete suhtes, mis mõjutavad

- a) käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringuid või

- b) lepinguosalise investoreid seoses käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringuga.

ARTIKKEL 10.14

Investeeringud ning regulatiivsed eesmärgid ja meetmed

1. Käesoleva jao sätteid ei tõlgendata lepinguosalise kohustusena mitte muuta oma territooriumil kohaldatavat õigus- ja regulatiivset raamistikku, sealhulgas viisil, mis võib negatiivselt mõjutada käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringute toimimist või investori kasumiootusi.
2. Suurema selguse huvides tuleb märkida, et käesolevat jagu ei tõlgendata nii, et see takistab lepinguosalisel subsiidiumi⁴¹ andmist lõpetada või nõuda subsiidiumi tagasimaksmist, kui sellise meetme võtmiseks on korralduse andnud pädev kohus, halduskohus või muu pädev asutus, ega tõlgendata ka viisil, mis kohustab lepinguosalist maksma investorile hüvitist.

⁴¹ Euroopa Liidu puhul hõlmab „subsiidium“ igasugust Euroopa Liidu liikmesriigi poolt või selle liikmesriigi riiklikest vahenditest antavat abi, mis moonutab või ähvardab moonutada konkurentsi, soodustades teatavaid ettevõtjaid või teatavate kaupade tootmist, ja mis mõjutab Euroopa Liidu liikmesriikide vahelist kaubandust.

3. Suurema selguse huvides tuleb märkida, et käesoleva jao rikkumisena ei käsitata lepinguosalise otsust mitte kehtestada, uuendada või säilitada subsiidiumi või toetust, kui see otsus on tehtud järgmistel asjaoludel:

- a) kui puudub seadusest või lepingust tulenev konkreetne kohustus kõnealune subsiidium või toetus kehtestada, seda uuendada või säilitada;
- b) kooskõlas subsiidiumi või toetuse kehtestamise, uuendamise või säilitamise suhtes kohaldatavate tingimustega või
- c) kooskõlas lõikega 2.

ARTIKKEL 10.15

Investorite ja käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringute kohtlemine

1. Kumbki lepinguosaline tagab oma territooriumil teise lepinguosalise käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringutele ja investoritele õiglase ja võrdse kohtlemise ning täieliku kaitse ja turvalisuse kooskõlas järgmiste lõigetega.

2. Lepinguosaline rikub lõikes 1 nimetatud õiglase ja võrdse kohtlemise kohustust, kui meede või meetmete seeria kujutab endast⁴²

- a) kohtuliku arutamise mittevõimaldamist kriminaal-, tsiviil- või haldusmenetlustes;
- b) nõuetekohase menetluse olulist rikkumist;
- c) ilmset omavoli, sealhulgas sihipärast diskrimineerimist ilmselgelt õigusvastastel alustel, nagu sugu, rass või usulised veendumused;

⁴² Suurema selguse huvides tuleb märkida, et selle kindlaksmääramisel, kas meede või meetmete seeria kujutab endast õiglase ja võrdse kohtlemise rikkumist, võtab kohus muu hulgas arvesse järgmist:

- a) seoses lõike 2 punktidega a ja b seda, kas meede või meetmete seeria kujutab endast tõsist üleastumist, mis on vastuolus kohtuliku korrektsusega; pelgalt asjaolu, et meetme vaidlustamine investori poolt riigisisises menetluses on tagasi lükatud või rahuldamata jäetud või muul viisil ebaõnnestunud, ei ole iseenesest lõike 2 punktis a osutatud kohtuliku arutamise mittevõimaldamine;
- b) seoses lõike 2 punktiga c seda, kas meede või meetmete seeria oli selgelt alusetu või faktiliselt põhjendamatu või põhines ilmselgelt ebaseaduslikel alustel, nagu eelarvamused või erapoolikus; pelgalt ebaseaduslikkus või pelgalt poliitika või menetluse ebajärjekindel või küsitav kohaldamine ei ole iseenesest lõike 2 punktis c osutatud ilmne omavoli, samas kui seaduse või määruse täielik ja põhjendamatu eiramine või põhjendamatu meede või käitumine, mis on konkreetselt suunatud investori või tema käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringu vastu eesmärgiga tekitada kahju, kujutab endast tõenäoliselt lõike 2 punktis c osutatud ilmset omavoli, ning
- c) seoses lõike 2 punktiga d seda, kas lepinguosaline tegutses *ultra vires* ning kas väidetava ahistamise või sundimise juhtumid olid korduvad ja pidevad.

d) ahistamist, sundimist või võimu kuritarvitamist või

e) õiglase ja võrdse kohtlemise kohustuse selliste täiendavate elementide rikkumist, mille lepinguosalisel on vastu võtnud vastavalt lõikele 7.

3. Kui meede või meetmete seeria ei taga investorite ja nende käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringute füüsilist turvalisust, siis leitakse, et lepinguosaline on lõikes 1 osutatud täieliku kaitse ja turvalisuse kohustust rikkunud.

4. Hinnates käesoleva artikli kohast väidetavat rikkumist, võib kohus võtta arvesse, kas lepinguosaline esitas käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringu saamiseks investorile konkreetse kinnituse, mis tekitas õiguspärase ootuse ja millele investor tugines, kui ta otsustas kõnealuse investeeringu teha või seda jätkata, kuid millest lepinguosaline hiljem kinni ei pidanud. Pelgalt asjaolu, et lepinguosaline võtab või jätab võtmata meetme, mis võib olla vastuolus lepinguosalise investori õiguspärase ootusega, ei kujuta endast käesoleva artikli rikkumist, isegi kui selle tulemusel on käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringule kahju tekitatud.

5. Käesoleva lepingu mõne muu sätte või eraldi rahvusvahelise lepingu rikkumise kindlakstegemine ei tähenda iseenesest, et rikutud on käesolevat artiklit.

6. Asjaolu, et meede rikub lepinguosalise õigust, ei tähenda iseenesest käesoleva artikli rikkumist. Selleks et teha kindlaks, kas meetmega rikutakse käesolevat artiklit, uurib kohus, kas lepinguosaline on tegutsenud vastuolus lõigetega 1–4.

7. Lepinguosalise taotlusel vaatavad lepinguosalised õiglase ja võrdse kohtlemise kohustuse sisu läbi. Artikli 1.10 „Lepingu III osa allkomiteed ja muud organid“ kohaselt moodustatud teenuste ja investeeringute allkomitee võib koostada sellekohaseid analüüse ja esitada need ühiskomiteele. Ühiskomitee kaalub, kas soovitada lepingu muutmist kooskõlas käesoleva lepingu IV osa artikliga 2.4 „Muutmine“.

ARTIKKEL 10.16

Ülekanded

1. Kumbki lepinguosaline lubab teha kõiki käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringuga seotud ülekandeid piirangute või viivituseeta oma territooriumile ja sealt välja. Need ülekanded hõlmavad järgmist:

- a) sissemaksed kapitali, näiteks põhisumma ja täiendavad summad käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringu säilitamiseks, arendamiseks või suurendamiseks;

- b) kasum, dividendid, kapitalikasum, intressid, litsentsitasud, haldustasud ja muu tulu;
- c) tulud käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringu või selle osa müügist või likvideerimisest;
- d) lepinguosalise investori sõlmitud lepingu või käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringu alusel tehtud maksed, sealhulgas laenulepingu kohaselt tehtud maksed;
- e) käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringuga seoses välismaalt palgatud töötajate töötasu ja muud tasud;
- f) artiklite 10.17 ja 10.18 kohaselt tehtud maksed ning
- g) kohtu D jao kohase otsuse alusel tehtud kahjuhüvitise maksed.

2. Kumbki lepinguosaline lubab, et käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringuga seotud mitterahalised tagasimaksed tehakse vastavalt lepinguosalise ja käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringu objekti või teise lepinguosalise investori vahelises kirjalikus lepingus lubatud või sätestatud viisil.

3. Kumbki lepinguosaline lubab teha käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringuga seotud ülekandeid vabalt konverteeritavas valuutas, kohaldades ülekande tegemise kuupäeval turul kehtivat vahetuskurssi.

4. Olenemata lõikest 2 võib lepinguosaline käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringuga seotud mitterahaliste tagasimaksete ülekandmist piirata olukorras, kus ta muidu võiks sellist ülekandmist käesoleva lepingu alusel piirata.

ARTIKKEL 10.17

Kahju hüvitamine

1. Kumbki lepinguosaline võimaldab teise lepinguosalise investoritele, kelle käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringud kannatavad sõja või muu relvastatud konflikti, revolutsiooni, erakorralise seisukorra, ülestõusu, massirahutuste või muu sarnase sündmuse tõttu kahju, seoses vara tagastamise, kahju hüvitamise, kompenseerimise või muu lahendusega vähemalt sama soodsa kohtlemise, kui ta võimaldab enda või kolmanda riigi investoritele, olenevalt sellest, kumb kohtlemine on soodsam.

2. Ilma et see piiraks lõike 1 kohaldamist, võimaldatakse lepinguosalise investoritele vara piisav ja tulemuslik tagastamine või kahju hüvitamine, kui nad kannavad mõnes kõnealuses lõikes nimetatud olukorras teise lepinguosalise territooriumil kahju, mis tuleneb järgmisest:

- a) nende käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringu või selle osa rekvireerimine lepinguosalise relvajõudude või ametiasutuste poolt või
- b) nende käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringu või selle osa hävitamine lepinguosalise relvajõudude või ametiasutuste poolt, kui see ei olnud olukorra tõttu hädavajalik.

3. Lõike 2 kohasest hüvitamisest tulenevad maksed peavad olema vabalt konverteeritavad ja ülekantavad.

ARTIKKEL 10.18

Sundvõõrandamine ja hüvitamine

1. Lepinguosaline ei sundvõõranda ega riigista käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringuid otse ega kaudselt meetmete kaudu, millel on samaväärne toime sundvõõrandamise või riigistamisega (edaspidi „sundvõõrandamine“), välja arvatud

- a) avalikes huvides;

- b) mittediskrimineerival viisil;
 - c) makstes selle eest kiiresti piisavat ja tõhusat hüvitist kooskõlas lõigetega 2–4 ning
 - d) kooskõlas nõuetekohase menetlusega.
2. Lõiget 1 tõlgendatakse kooskõlas 10-A lisaga „Sundvõõrandamine“.
3. Lõikes 1 nimetatud hüvitis
- a) makstakse välja viivitamata;
 - b) võrdub sundvõõrandatud investeeringu õiglase turuväärtusega ajal, mis vahetult eelnes sundvõõrandamisele;
 - c) ei kajasta väärtuse muutust, mis tuleneb sellest, et kavandatud sundvõõrandamine oli varem teatavaks saanud;
 - d) on täielikult realiseeritav ning vabalt ja viivitamata ülekantav investori määratud riiki ning

- e) hõlmab majanduslikult mõistliku määraga intressi alates sundvõõrandamise kuupäevast kuni makse kuupäevani.
4. Õiglase turuväärtuse määramise hindamiskriteeriumid hõlmavad ettevõtte väärtust tegutseva ettevõtte, vara väärtust, sealhulgas materiaalse vara deklareeritud maksuväärtust, ja muid asjakohaseid kriteeriume.
5. Hüvitis makstakse selle riigi vääringus, mille kodanik on investor, või vabalt konverteeritavas vääringus.
6. Käesolevat artiklit ei kohaldata intellektuaalomandi õigustega seoses antud sundlitsentside väljaandmise suhtes vastavalt intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide lepingule ega intellektuaalomandi õiguste tühistamise, piiramise või loomise suhtes, kui selline väljaandmine, tühistamine, piiramine või loomine on kooskõlas 25. peatükiga „Intellektuaalomand“ ja intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide lepinguga⁴³.

⁴³ Suurema selguse huvides tuleb märkida, et mõiste „tühistamine“ hõlmab intellektuaalomandi õiguste puhul nende õiguste tühistamist või kehtetuks tunnistamist ning mõiste „piiramine“ hõlmab intellektuaalomandi õiguste puhul erandeid nendest õigustest.

ARTIKKEL 10.19

Õiguste üleminek

1. Kui lepinguosaline või tema määratud asutus teeb makse garantii, kindlustuslepingu või muu hüvitusvormi alusel, mille ta on seoses käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringuga sõlminud, tunnustab teine lepinguosaline investori kõikide käesoleva peatüki kohaste õiguste või nõuete üleminekut või ülekandmist seoses lepinguga hõlmatud investeeringuga. Lepinguosalisel või tema määratud asutusel on õigus teostada õiguste ülemineku alusel kõnealuse investori õigusi ja pöörata tema nõudeid täitmisele. Üleläänud või ülekantud õigus või nõue ei tohi olla suurem kui kõnealuse investori algne õigus või nõue.
2. Kui lepinguosaline või tema määratud asutus on teinud oma investorile makse ja võtnud üle investori õigused ja nõuded, ei tohi investor neid õigusi ja nõudeid teise lepinguosalise vastu esitada, välja arvatud juhul, kui ta on volitatud tegutsema makse teinud lepinguosalise või tema määratud asutuse nimel.

D JAGU

Investeeringisvaidluste lahendamine

ARTIKKEL 10.20

Mõisted

Käesolevas jaos kasutatakse järgmisi mõisteid:

1. „hageja“ – lepinguosalise füüsiline isik või ettevõtte, välja arvatud filiaal või esindus, kes on teinud käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringu ja kes soovib esitada või on esitanud käesoleva jao kohase nõude, tegutsedes kas
 - a) enda nimel või
 - b) selle kohapealse ettevõtte nimel, mida ta omab või kontrollib⁴⁴.
2. „vaidluses osalevad pooled“ – hageja ja kostja;

⁴⁴ Suurema selguse huvides tuleb märkida, et punkti b kohaselt esitatud nõude puhul leitakse, et see on seotud lepinguosalise riigi ja teise lepinguosalise riigi kodaniku vahelise vaidlusega ICSIDi konventsiooni artikli 25 lõike 1 tähenduses.

3. „vaidluses osalev pool“ – kas hageja või kostja;
4. „ICSID“ – ICSIDi konventsiooniga asutatud Rahvusvaheline Investeeringuvaidluste Lahendamise Keskus;
5. „ICSIDi lisavõimaluste eeskirjad“ – Rahvusvahelise Investeeringuvaidluste Lahendamise Keskuse sekretariaadi menetluste haldamise lisavõimalusi reguleerivad eeskirjad;
6. „ICSIDi konventsioon“ – 18. märtsil 1965 Washingtonis koostatud riikide ja muude riikide kodanike investeeringuvaidluste lahendamise konventsioon;
7. „kohapealne ettevõtte“ – lepinguosalise territooriumil asutatud juriidiline isik, mida omab või kontrollib teise lepinguosalise investor;
8. „New Yorgi konventsioon“ – 10. juunil 1958 New Yorgis sõlmitud välisriigi vahekohtu otsuste tunnustamise ja täitmise ÜRO konventsioon;
9. „vaidluses mitteosalev lepinguosaline“ – Mehhiko, kui kostja on Euroopa Liit või Euroopa Liidu liikmesriik, või Euroopa Liit, kui kostja on Mehhiko;

10. „kostja“ – Mehhiko või Euroopa Liidu puhul kas Euroopa Liit või asjaomane Euroopa Liidu liikmesriik, nagu on määratud vastavalt artiklile 10.24;

11. „kolmanda isiku poolne rahastamine“ – rahastamine füüsilise või juriidilise isiku poolt, kes ei ole vaidluses osalev pool, kuid kes sõlmib vaidluses osaleva poolega kokkuleppe, et rahastada osaliselt või täielikult menetluse kulud tasu eest, mis sõltub vaidluse tulemusest, või annetuse või toetuse vormis;

12. „UNCITRALi vahekohtumenetluse eeskirjad“ – ÜRO rahvusvahelise kaubandusõiguse komisjoni (UNCITRAL) vastu võetud vahekohtueeskirjad, mille ÜRO Peaassamblee kiitis heaks 15. detsembril 1976 ja mida muudeti 2010. aastal.

ARTIKKEL 10.21

Kohaldamisala

1. Käesolevat jagu kohaldatakse selliste lepinguosalise ja teise lepinguosalise hageja vaheliste vaidluste suhtes, mis tulenevad artikli 10.7 lõike 2, artikli 10.8 lõike 2⁴⁵ või C jao väidetavast rikkumisest, mis väidetavalt põhjustab hagejale või tema kohapealsele ettevõttele kahju.
2. Lepinguosalise võla restruktureerimisega seotud nõuete suhtes kohaldatakse 10-B lisa „Valitsemissektori võlg“.
3. Käesoleva jao kohaselt moodustatud kohus ja apellatsioonikohus ei tee otsuseid nõuete kohta, mis ei kuulu käesoleva jao kohaldamisalasse.

⁴⁵ Suurema selguse huvides tuleb märkida, et käesoleva jao kohaldamisel mõistavad lepinguosalised, et artikli 10.7 lõige 2 ja artikli 10.8 lõige 2 ei hõlma Euroopa Liidus või Mehhikos asuva ettevõtte omandamist eesmärgiga luua või säilitada püsivaid majanduslikke sidemeid, sealhulgas juhul, kui selline omandamine toimub kapitaliosaluse kaudu või ettevõttes sellise kapitaliosaluse suurendamise kaudu.

ARTIKKEL 10.22

Konsultatsioonid

1. Vaidlus lahendatakse võimaluse korral vastastikuse kokkuleppe teel. Niisuguse lahenduse võib kokku leppida igal ajal, sealhulgas pärast nõude esitamist artikli 10.26 kohaselt.
2. Kui vaidluses osalevad pooled ei ole leppinud kokku pikemat ajavahemikku, peetakse konsultatsioone 60 päeva jooksul pärast konsultatsioonitaotluse esitamist vastavalt lõikele 5.
3. Kui vaidluses osalevad pooled ei lepi kokku teisiti, on konsultatsioonide toimumise koht
 - a) Mexico City, kui vaidlustatud meetmed on Mehhiko meetmed;
 - b) Brüssel, kui vaidlustatud meetmete hulgas on Euroopa Liidu meede, või
 - c) Euroopa Liidu liikmesriigi pealinn, kui vaidlustatud meetmed on ainult liikmesriigi meetmed.
4. Kui vaidluses osalevad pooled nõustuvad, võib konsultatsioone pidada vajaduse korral videokonverentsi teel või muude vahendite abil.

5. Hageja esitab teisele lepinguosalisele konsultatsioonitaotluse, milles märgitakse järgmised andmed:

- a) hageja nimi ja aadress, ja kui selline taotlus esitatakse kohapealse ettevõtte nimel, siis kohapealse ettevõtte nimi, aadress ja tegevuskoht või registreerimiskoht;
- b) artikli 10.21 lõikes 1 osutatud sätted, mida väidetavalt on rikutud;
- c) iga nõude õiguslik ja faktiline alus, sealhulgas meede või meetmed, millega artikli 10.21 lõikes 1 osutatud sätteid väidetavalt rikutakse;
- d) esitatud nõudmised ja nõutava kahjuhüvitise hinnanguline suurus ning
- e) tõendid selle kohta, et hageja on teise lepinguosalise investor ja et ta omab või kontrollib käesoleva lepinguga hõlmatud investeringut, ja kui ta tegutseb kohapealse ettevõtte nimel, siis selle kohta, et ta omab või kontrollib kohapealset ettevõtet.

Kui konsultatsioonitaotluse esitab rohkem kui üks hageja või see esitatakse rohkem kui ühe kohapealse ettevõtte nimel, esitatakse punktides a ja e osutatud teave vastavalt vajadusele iga hageja või iga kohapealse ettevõtte kohta.

6. Lõikes 5 sätestatud konsultatsioonitaotluse nõuded täidetakse piisava üksikasjalikkusega, et võimaldada kostjal konsultatsioonides tõhusalt osaleda ja oma kaitse ette valmistada.

7. Konsultatsioonitaotlus esitatakse kolme aasta jooksul alates kuupäevast, mil hageja või vajaduse korral kohapealne ettevõtte sai esimest korda või oleks pidanud saama esimest korda teada väidetavast rikkumisest ja sellest, et hageja või vajaduse korral kohapealne ettevõtte kandis selle tõttu kahju.

8. Olenemata lõikest 7, kui konsultatsioonitaotlus käsitleb Euroopa Liidu või Euroopa Liidu liikmesriigi meedet või meetmeid ja ajaks, mil hageja või vajaduse korral kohalik ettevõtte on algatanud sama meetme või meetmetega seotud menetluse lepinguosalise õiguse kohases kohtus, on lõikes 7 osutatud ajavahemik möödunud, tuleb konsultatsioonitaotlus esitada

- a) kahe aasta jooksul alates kuupäevast, mil hageja või vajaduse korral kohapealne ettevõtte lõpetab sellise menetluse lepinguosalise õiguse kohases kohtus, ning
- b) igal juhul hiljemalt kümme aastat pärast kuupäeva, mil hageja või vajaduse korral tema kohapealne ettevõtte sai esimest korda või oleks pidanud saama esimest korda teada meetmest või meetmetest, millega artikli 10.21 lõikes 1 osutatud sätteid väidetavalt rikutakse, ning kahjust, mida ta väidetavalt seetõttu kandis.

9. Konsultatsioonitaotlus, mis käsitleb Euroopa Liidu või Euroopa Liidu liikmesriigi väidetavat rikkumist, saadetakse Euroopa Liidule. Kui hageja nimetab oma konsultatsioonitaotluses Euroopa Liidu liikmesriigi meedet või meetmeid, saadetakse taotlus ka asjaomasele liikmesriigile.

10. Kui investor ei ole esitanud artikli 10.26 kohast nõuet 18 kuu jooksul pärast konsultatsioonitaotluse esitamist, loetakse, et investor on oma konsultatsioonitaotluse ja vajaduse korral artikli 10.24 kohase kostja määramist taotleva teate tagasi võtnud ning ei esita käesoleva jao alusel nõuet seoses sama meetme või samade meetmetega. Seda tähtaega võib konsultatsioonides osalevate poolte kokkuleppel pikendada.

ARTIKKEL 10.23

Vahendus

1. Vaidluses osalevad pooled võivad igal ajal kokku leppida, et kasutavad vahendust.
2. Vahenduse kasutamine ei piira kummagi vaidluses osaleva poole õiguslikku seisundit või käesoleva peatüki kohaseid õigusi ning seda reguleerivad vaidluses osalevate poolte vahel kokku lepitud eeskirjad, sealhulgas ühisnõukogu vastu võetud vahenduseeskirjad, kui need on olemas.

3. Vahendaja määratakse vaidluses osalevate poolte kokkuleppel. Vaidluses osalevad pooled võivad ka ühiselt taotleda, et kohtu eesistuja nimetaks vahendaja.
4. Vaidluses osalevad pooled püüavad jõuda vaidluse lahendamiseni 60 päeva jooksul pärast vahendaja määramist.
5. Kui vaidluses osalevad pooled lepivad kokku, et nad kasutavad vahendust, peatatakse artikli 10.22 lõikes 7, artikli 10.22 lõikes 8, artikli 10.48 lõikes 7 ja artikli 10.49 lõikes 3 sätestatud tähtaegade kulgemine alates kuupäevast, mil vaidluses osalevad pooled leppisid kokku vahenduse kasutamises, kuni kuupäevani, mil üks vaidluses osalev pool otsustab vahenduse lõpetada. Vaidluses osaleva poole otsus vahendus lõpetada edastatakse kirja teel vahendajale ja teisele vaidluses osalevale poolele.

ARTIKKEL 10.24

Kostja määramine vaidluste korral Euroopa Liidu või Euroopa Liidu liikmesriikidega

1. Kui vaidlust ei ole võimalik lahendada 90 päeva jooksul pärast konsultatsioonitaotluse esitamist, kui taotlus käsitleb artikli 10.21 lõikes 1 osutatud sätete väidetavat rikkumist Euroopa Liidu või Euroopa Liidu liikmesriigi poolt ja hageja kavatseb esitada artikli 10.26 kohase nõude, esitab hageja Euroopa Liidule teate, milles taotleb kostja määramist.

2. Lõike 1 kohases teates näidatakse ära meede või meetmed, mille suhtes hageja kavatseb nõude esitada. Kui nimetatud on Euroopa Liidu liikmesriigi meedet, saadetakse teade ka asjaomasele liikmesriigile.
3. Otsuse tegemise järel teatab Euroopa Liit 60 päeva jooksul pärast lõikes 1 osutatud teate saamist hagejale, kas kostja on Euroopa Liit või Euroopa Liidu liikmesriik.
4. Kui hagejat ei ole 60 päeva jooksul pärast lõikes 1 osutatud teate kättetoimetamist otsusest teavitatud, on kostja
 - a) liikmesriik, kui teates nimetatud meede või meetmed on üksnes Euroopa Liidu liikmesriigi meetmed, või
 - b) Euroopa Liit, kui teates nimetatud meede või meetmed hõlmavad Euroopa Liidu meetmeid.
5. Hageja võib esitada artikli 10.26 kohase nõude vastavalt lõikele 3 tehtud otsuse alusel, ja kui taotlejale ei ole 60 päeva jooksul sellisest otsusest teatatud, siis kooskõlas lõikega 4.

6. Kui vastavalt lõikele 3 või 4 on kostja Euroopa Liit või Euroopa Liidu liikmesriik, ei saa Euroopa Liit ega Euroopa Liidu liikmesriik väita, et nõue on vastuvõetamatu või kohtul puudub pädevus või muul viisil nõue või kohtuotsus vaidlustada põhjendusega, et kostja ei olnud nõuetekohaselt määratud vastavalt lõikele 3 või kindlaks määratud kooskõlas lõikega 4.
7. Kostja määramine vastavalt lõikele 3, ja kui hagejale ei ole 60 päeva jooksul sellest teatatud, siis kostja kindlaksmääramine kooskõlas lõikega 4 on kohtule ja apellatsioonikohtule siduv.
8. Miski käesolevas lepingus või vaidluste lahendamise eeskirjades, millele on osutatud artikli 10.26 lõikes 2, ei takista kogu Euroopa Liidu ja asjaomase liikmesriigi vahelise vaidlusega seotud teabe vahetamist.

ARTIKKEL 10.25

Kohtule nõude esitamise menetluslikud ja muud nõuded

1. Hageja võib esitada artikli 10.26 kohase nõude ainult siis, kui ta
 - a) esitab kostjale koos nõude esitamisega oma kirjaliku nõusoleku vaidluse lahendamiseks kohtus käesolevas jaos sätestatud korras;

- b) ootab vähemalt 180 päeva pärast konsultatsioonitaotluse esitamist ja vajaduse korral vähemalt 90 päeva pärast kostja määramist käsitleva teate esitamist;
- c) on esitanud teate, milles taotleb vajaduse korral kostja määramist kooskõlas artikliga 10.24;
- d) on täitnud konsultatsioonitaotlusega seotud nõuded;
- e) nimetab oma nõudes ainult konsultatsioonitaotluses nimetatud meetme või meetmed, mis väidetavalt kujutavad endast artikli 10.21 lõikes 1 osutatud sätete rikkumist;
- f) võtab tagasi nõude või loobub hagist, mis on esitatud riigisisese või rahvusvahelise õiguse alusel kohtule seoses meetmetega, mis väidetavalt kujutavad endast tema nõudes nimetatud rikkumist;
- g) loobub kirjalikult oma õigusest alata riigisisese või rahvusvahelise õiguse alusel kohtumenetlus seoses meetmetega, mis väidetavalt kujutavad endast tema nõudes nimetatud rikkumist, ning

h) teatab, et ta ei hakka täitma ühtegi käesoleva jao alusel tehtud otsust enne, kui selline otsus on artikli 10.48 lõike 8, artikli 10.48 lõike 9 või artikli 10.49 lõike 2 kohaselt jõustunud, ning ei püüa käesoleva jao alusel tehtud otsust edasi kaevata, läbi vaadata, tühistada, muuta või algatada muud sarnast menetlust rahvusvahelises või riigi kohtus.

2. Kui artikli 10.26 kohane nõue esitatakse kohapealsele ettevõttele tekitatud kahju tõttu või seoses huvidega kohapealses ettevõttes, mida hageja omab või kontrollib kas otseselt või kaudselt, kohaldatakse käesoleva artikli lõike 1 punktide f ja g nõudeid nii hageja kui ka kohapealse ettevõtte suhtes. Järgmistel juhtudel kohaldatakse ka käesoleva artikli lõike 1 punkti f kohast nõuet käimasolev menetlus tagasi võtta või lõpetada:

- a) kui enda nimel tegutsev hageja esitab nõude kõikidele isikutele, kes otseselt või kaudselt omavad osalust hagejas või keda hageja kontrollib ja kes väidavad, et nad on kannatanud sama kahju⁴⁶ nagu hageja, või
- b) kui kohapealse ettevõtte nimel tegutsev hageja esitab nõude kõikidele isikutele, kes otseselt või kaudselt omavad osalust kohapealses ettevõttes või keda kohapealne ettevõtte kontrollib ja kes väidavad, et nad on kannatanud sama kahju nagu kohapealne ettevõtte.

⁴⁶ Suurema selguse huvides tuleb märkida, et käesolevas punktis ja punktis b osutatud sama kahju on kahju, mis tuleneb samast meetmest või samadest meetmetest, mille hüvitamist isik taotleb samas staatuses nagu hageja. Näiteks kui hageja esitab hagi aktsionärina või osanikuna, hõlmaks see sätte ka seotud isikut, kes samuti taotleb hüvitist aktsionärina või osanikuna.

3. Lõike 1 punktides f ja g ning lõikes 2 sätestatud nõudeid ei kohaldata kohapealse ettevõtte suhtes, kui kostja või hageja vastuvõttev riik on võtnud hagejalt kontrolli kohapealse ettevõtte üle või on muul viisil takistanud kohapealsel ettevõttel neid nõudeid täita.
4. Kostja taotluse korral loobub kohus pädevusest, kui hageja või kohapealne ettevõtte ei täida lõigete 1 ja 2 nõudeid.
5. Lõike 1 punktis g sätestatud loobumine kaotab kehtivuse, kui nõue lükatakse tagasi põhjusel, et see ei vasta käesolevas jaos sätestatud kodakondsuse nõuetele, mille täitmine on nõude esitamiseks vajalik.
6. Kui kostja on Euroopa Liit või Euroopa Liidu liikmesriik, ei takista lõike 1 punktid f ja g hagejat taotlemast ajutisi kaitsemeetmeid kostja kohtus. Kui kostja on Mehhiko, ei takista lõike 1 punktid f ja g hagejat taotlemast ajutisi kaitsemeetmeid või algatamast või jätkamast menetlust ettekirjutuste, deklaratiivsete või muude erakorraliste meetmete võtmiseks, mis ei hõlma kahjuhüvitise maksmist, kostja õiguse kohases halduskohtus või muus kohtus.

7. Suurema selguse huvides tuleb märkida, et investor ei saa esitada nõuet käesoleva jao kohaselt, kui investeering on tehtud valeandmete esitamise, varjamise, korruptsiooni või sellise käitumise kaudu, mis kujutab endast protsessi kuritarvitamist.

8. Lepinguosaline ei esita käesoleva jao alusel nõuet.

ARTIKKEL 10.26

Nõude esitamine kohtule

1. Kui vaidlust ei ole lahendatud konsultatsioonide teel, võib nõude esitada

a) hageja enda nimel või

b) hageja selle kohapealse ettevõtte nimel, mida ta otseselt või kaudselt omab või kontrollib.

Suurema selguse huvides tuleb märkida, et kohapealne ettevõtte ei saa esitada nõuet selle lepinguosalise vastu, mille territooriumil ta on asutatud.

2. Hageja esitab nõude mis tahes järgmiste vaidluste lahendamise eeskirjade alusel:
 - a) ICSIDi konventsioon ja ICSIDi vahekohtumenetluse eeskirjad;
 - b) ICSIDi lisavõimaluste eeskirjad, kui punktis a sätestatud nõude esitamise tingimused ei ole täidetud;
 - c) UNCITRALi vahekohtumenetluse eeskirjad või
 - d) vaidluses osalevate poolte kokkuleppel muud eeskirjad.
3. Kui hageja teeb ettepaneku kasutada lõike 2 punkti d kohaseid eeskirju, vastab kostja hageja ettepanekule 20 päeva jooksul pärast ettepaneku saamist. Kui vaidluses osalevad pooled ei ole eeskirjades 30 päeva jooksul pärast ettepaneku saamist kokku leppinud, võib investor esitada nõude lõike 2 punktis a, b või c sätestatud eeskirjade alusel.
4. Kui nõue esitatakse vastavalt punkti 2 alapunktile b, c või d, võivad vaidluses osalevad pooled kokku leppida menetluse toimumise koha. Kui vaidluses osalevad pooled ei jõua kokkuleppele, määrab nõuet menetlev kohtukoosseis koha vastavalt kohaldatavatele vaidluste lahendamise eeskirjadele, tingimusel et see koht asub sellise riigi territooriumil, mis on New Yorgi konventsiooni osalisriik.

5. Kooskõlas lõikega 2 kohaldatakse vaidluste lahendamise eeskirju, mis kehtivad kuupäeval, mil nõue esitatakse käesoleva jao alusel kohtusse, kui käesolevas jaos sätestatud erieeskirjadest ei tulene teisiti. Ühisnõukogu võib vastu võtta eeskirju, mis täiendavad kohaldatavaid vaidluste lahendamise eeskirju, ning kõik sellised eeskirjad on kohtu ja apellatsioonikohtu jaoks siduvad.

6. Kui menetluse algatamise taotlus või teade on vastavalt kohaldatavatele vaidluste lahendamise eeskirjadele kätte saadud, leitakse, et nõue on käesoleva jao alusel vaidluse lahendamiseks esitatud.

7. Kumbki lepinguosaline teatab teisele lepinguosalisele koha, kuhu hageja peab käesoleva jao kohaselt teated ja muud dokumendid kätte toimetama. Kumbki lepinguosaline tagab, et see teave avalikustatakse.

ARTIKKEL 10.27

Samaaegsed menetlused

Kui nõue esitatakse käesoleva jao ja 31. peatüki „Vaidluste lahendamine“ või muu rahvusvahelise lepingu alusel ning kui on võimalik, et hüvitised kattuvad või et teine rahvusvaheline nõue võib oluliselt mõjutada käesoleva jao alusel esitatud nõude lahendamist, peatab kohus võimalikult kiiresti pärast vaidluses osalevate poolte ärakuulamist oma menetluse või tagab muul viisil, et 31. peatüki „Vaidluste lahendamine“ või muu rahvusvahelise lepingu alusel algatatud menetlusi võetakse tema otsuses, korralduses või määruses arvesse.

ARTIKKEL 10.28

Nõusolek vaidluse lahendamiseks kohtus

1. Kostja annab nõusoleku vaidluse lahendamiseks kohtus kooskõlas käesolevas jaos sätestatud menetlustega.

2. Lõikes 1 osutatud nõusolek ja nõude esitamine kohtule vastavalt käesolevale jaole loetakse vastavaks järgmiste dokumentide nõuetele:

- a) vaidluses osalevate poolte kirjalikku nõusolekut käsitlev ICSIDi konventsiooni artikkel 25 ja ICSIDi lisavõimaluste eeskirjade C loendi II peatükk ning
- b) New Yorgi konventsiooni II artikkel kirjaliku kokkuleppe kohta.

ARTIKKEL 10.29

Kolmanda isiku poolne rahastamine

- 1. Vaidluses osalev pool, keda rahastab kolmas isik, teatab teisele vaidluses osalevale poolele ja nõuet menetlevale kohtukoosseisule, või kui seda koosseisu ei ole moodustatud, kohtu eesistujale kolmandast isikust rahastaja nime ja aadressi.
- 2. Kõnealune teade esitatakse nõude esitamise ajal, või kui rahastamisleping sõlmitakse, annetus tehakse või toetus antakse pärast nõude esitamist, kohe pärast rahastamislepingu sõlmimist, annetuse tegemist või toetuse andmist.

ARTIKKEL 10.30

Kohus

1. Artikli 10.26 kohaselt esitatud nõuete arutamiseks moodustatakse kohus.
2. Käesoleva lepingu jõustumisel nimetab ühisnõukogu üheksa kohtu liiget. Kolm kohtu liiget on Euroopa Liidu liikmesriikide kodanikud, kolm Mehhiko kodanikud ja kolm kolmandate riikide kodanikud⁴⁷.
3. Ühisnõukogu võib otsustada suurendada või vähendada kohtu liikmete arvu kuni kolm korda. Täiendavad liikmed määratakse samadel, lõikes 2 sätestatud alustel.
4. Kohtu liikmetel on Rahvusvahelise Kohtu kohtunikuks nimetamiseks nõutav kvalifikatsioon või nad on tunnustatud pädevusega juristid. Nad on tõestanud oma rahvusvahelise avaliku õiguse alaseid teadmisi. Soovitatavalt on neil eriteadmised eelkõige rahvusvahelise investeerimisõiguse, rahvusvahelise kaubandusõiguse ja rahvusvahelistest investeerimislepingutest või rahvusvahelistest kaubanduslepingutest tulenevate vaidluste lahendamise või kaubanduslääbirääkimiste valdkonnas.

⁴⁷ Lepinguosalisel püüavad nimetada kohtu liikmeks isikud, kes esindavad erinevaid sotsiaal-majanduslikke tingimusi ja õigustraditsioone.

5. Kohtu liikmed nimetatakse ametisse viieks aastaks. Vahetult pärast käesoleva lepingu jõustumist määratava üheksa isiku hulgast loosi teel välja valitava nelja isiku ametiaeg pikeneb siiski seitsme aastani. Vabad ametikohad täidetakse nende tekkides. Isik, kes on määratud asendama isikut, kelle ametiaeg ei ole lõppenud, on ametis oma eelkäija ülejäänud ametiaja jooksul. Isik, kes kuulub kohtukoosseisu oma ametiaja lõppemisel, võib kohtu eesistuja loal ja pärast konsulteerimist kohtukoosseisu teiste liikmetega jätkata oma ametikohustusi kuni selle koosseisu menetluste lõpetamiseni ning teda loetakse üksnes sel eesmärgil jätkuvalt kohtu liikmeks.
6. Kohus menetleb juhtumeid kohtukoosseisudes, mis koosnevad kolmest kohtu liikmest, kellest üks on Euroopa Liidu liikmesriigi kodanik, üks Mehhiko kodanik ja üks kolmanda riigi kodanik. Kohtukoosseisu eesistuja on kolmanda riigi kodanikust kohtu liige.
7. Olenemata lõikest 6 ja juhul, kui vaidluses osalevad pooled sellega nõustuvad, arutab asja kohtukoosseis, mis koosneb ainsast liikmest, kes on kolmanda riigi kodanik ja kelle valib kohtu eesistuja.
8. 90 päeva jooksul pärast nõude esitamist vastavalt artiklile 10.26 nimetab kohtu eesistuja kooskõlas lõike 10 kohaselt vastu võetud töökorraga rotatsiooni korras kohtu liikmed või liikme, kes moodustavad asja arutava kohtukoosseisu, tagades, et kohtukoosseis on juhuslik ja ettearvamatult ning andes samas kõikidele liikmetele võrdsed võimalused osutada valituks.

9. Kohtu eesistuja vastutab korralduslike küsimuste eest ning määratakse ametisse kaheks aastaks loosi teel kolmandate riikide kodanikest kohtu liikmete seast. Eesistujad täidavad ülesandeid rotatsiooni korras järjestuses, mille määrab loosi teel kindlaks ühisnõukogu esimees. Lõike 10 kohaselt vastu võetud töökorras nähakse ette vajalikud eeskirjad eesistuja ajutise töövõimetuse puhuks.
10. Kohus kehtestab oma töökorra pärast konsulteerimist lepinguosalistega.
11. Kohtu liikmed on igal ajal ja lühikese etteteatamisega kättesaadavad ning hoiavad end kursis käesoleva lepingu kohase vaidluste lahendamisega.
12. Selleks et tagada kohtu liikmete kättesaadavus, makstakse neile igakuist käsiraha, mis määratakse kindlaks ühisnõukogu otsusega. Iga kohtu eesistuja ülesannete täitmisel töötatud päeva eest makstakse eesistujale tasu, mis on võrdne apellatsioonikohtu eesistuja tasuga, mis määratakse kindlaks vastavalt artikli 10.31 lõikele 11.
13. Lõikes 12 osutatud käsiraha ja päevaraha maksavad mõlemad lepinguosaliselised, võttes arvesse nende vastavat arengutaset, ICSIDi sekretariaadi hallatavale kontole. Juhul kui üks lepinguosaline jätab nimetatud tasud maksmata, võib teine lepinguosaline otsustada maksta need ise. Kõik sellised võlgnetavad summad kuuluvad tasumisele koos asjakohase intressiga. Teenuste ja investeeringute allkomitee vaatab eespool nimetatud tasude suuruse ja jaotuse korrapäraselt läbi ning võib soovitada ühisnõukogule otsustamiseks asjakohaseid kohandusi.

14. Välja arvatud juhul, kui ühisnõukogu teeb lõike 15 kohase otsuse, määratakse kohtukoosseisu liikmete muude tasude ja kulude suurus vastavalt nõude esitamise kuupäeval kehtinud ICSIDi konventsiooni haldus- ja finantseeskirjade eeskirja 14 punktile 1 ja kohus jaotab need vaidluses osalevate poolte vahel kooskõlas artikli 10.48 lõikega 5.

15. Ühisnõukogu võib otsustada, et käsiraha ning muud tasud ja kulud võib alaliselt muuta tavaliseks palgaks. Sellisel juhul töötavad kohtu liikmed täiskohaga ning ühisnõukogu määrab kindlaks nende palga ja sellega seotud korralduslikud küsimused. Sellisel juhul ei ole kohtu liikmetel lubatud tegeleda ühegi muu tasustatava või mittetasustatava tööga, välja arvatud juhul, kui kohtu eesistuja annab erandkorras loa erandi tegemiseks.

16. ICSIDi sekretariaat tegutseb kohtu sekretariaadina ja pakub kohtule asjakohast tuge. Kohus jaotab selle toetusega seotud kulud vaidluses osalevate poolte vahel kooskõlas artikli 10.48 lõikega 5.

ARTIKKEL 10.31

Apellatsioonikohus

1. Kohtu otsuste peale esitatud apellatsioonkaebuste arutamiseks luuakse alaline apellatsioonikohus.

2. Käesoleva lepingu jõustumisel nimetab ühisnõukogu kuus apellatsioonikohtu liiget. Kaks apellatsioonikohtu liiget on Euroopa Liidu liikmesriikide kodanikud, kaks Mehhiko kodanikud ja kaks kolmandate riikide kodanikud. Sel eesmärgil esitab kumbki lepinguosaline kolm kandidaati, kellest kaks võivad olla selle lepinguosalise kodanikud ja üks mittekodanik.
3. Ühisnõukogu võib otsustada suurendada apellatsioonikohtu liikmete arvu kuni kolm korda. Täiendavad liikmed määratakse samadel, lõikes 2 sätestatud alustel.
4. Apellatsioonikohtu liikmetel on Rahvusvahelise Kohtu kohtunikuks nimetamiseks nõutav kvalifikatsioon või nad on tunnustatud pädevusega juristid. Nad on tõestanud oma rahvusvahelise avaliku õiguse ja käesoleva peatükiga hõlmatud teemade alaseid eriteadmisi. Soovitavalt on neil eriteadmised rahvusvahelise kaubandusõiguse ja rahvusvahelistest investeerimislepingutest või rahvusvahelistest kaubanduslepingutest tulenevate vaidluste lahendamise valdkonnas.
5. Apellatsioonikohtu liikmed nimetatakse ametisse viieks aastaks. Vahetult pärast käesoleva lepingu jõustumist määratava kuue isiku hulgast loosi teel välja valitava kolme isiku ametiaeg pikeneb siiski seitsme aastani. Vabad ametikohad täidetakse nende tekkides. Isik, kes on määratud asendama isikut, kelle ametiaeg ei ole lõppenud, on ametis oma eelkäija ülejäänud ametiaja jooksul. Isik, kes kuulub kohtukoosseisu oma ametiaja lõppemisel, võib apellatsioonikohtu eesistuja loal ja pärast konsulteerimist teiste kohtukoosseisu liikmetega jätkata oma ametikohustusi kuni selle kohtukoosseisu menetluste lõpetamiseni ning teda loetakse üksnes sel eesmärgil jätkuvalt apellatsioonikohtu liikmeks.

6. Apellatsioonikohus menetleb juhtumeid kohtukoosseisudes, mis koosnevad kolmest apellatsioonikohtu liikmest, kellest üks on Euroopa Liidu liikmesriigi kodanik, üks Mehhiko kodanik ja üks kolmanda riigi kodanik. Kohtukoosseisu eesistuja on kolmanda riigi kodanikust apellatsioonikohtu liige.
7. Apellatsioonikohtu eesistuja nimetab kooskõlas lõike 9 kohaselt vastuvõetud töökorraga rotatsiooni korras apellatsioonikohtu liikmed, kes moodustavad asja arutava kohtukoosseisu, tagades, et iga kohtukoosseis on juhuslik ja ettearvamatu ning andes samas kõikidele liikmetele võrdsed võimalused osutada valituks.
8. Apellatsioonikohtu eesistuja vastutab korralduslike küsimuste eest ning määratakse ametisse kaheks aastaks loosi teel kolmandate riikide kodanikest apellatsioonikohtu liikmete seast. Eesistujad täidavad ülesandeid rotatsiooni korras järjestuses, mille määrab loosi teel kindlaks ühisnõukogu esimees. Lõike 9 kohaselt vastu võetud töökorras nähakse ette vajalikud eeskirjad eesistuja ajutise töövõimetuse puhuks.
9. Apellatsioonikohus koostab oma töökorra pärast konsulteerimist lepinguosalistega.
10. Apellatsioonikohtu liikmed on igal ajal ja lühikese etteteatamisega kättesaadavad ning hoiavad end kursis muude käesolevast lepingust tulenevate vaidluste lahendamisega.

11. Apellatsioonikohtu liikmetele makstakse igakuist käsiraha, et tagada nende kättesaadavus, ning nad saavad iga apellatsioonikohtu liikmena töötatud päeva eest tasu, mis määratakse kindlaks ühisnõukogu otsusega. Apellatsioonikohtu eesistuja saab tasu iga apellatsioonikohtu eesistuja ülesannete täitmisel töötatud päeva eest.
12. Lõikes 11 osutatud käsiraha ja päevaraha maksavad mõlemad lepinguosalised, võttes arvesse nende vastavat arengutaset, ICSIDi sekretariaadi hallatavale kontole. Juhul kui üks lepinguosaline jätab nimetatud tasud maksmata, võib teine lepinguosaline otsustada maksta need ise. Kõik sellised võlgnetavad summad kuuluvad tasumisele koos asjakohase intressiga. Teenuste ja investeeringute allkomitee vaatab eespool nimetatud tasude suuruse ja jaotuse korrapäraselt läbi ning võib soovitada ühisnõukogule otsustamiseks asjakohaseid kohandusi.
13. Ühisnõukogu võib otsustada, et käsiraha ja päevarahad võib alaliselt muuta tavaliseks palgaks. Sellisel juhul töötavad apellatsioonikohtu liikmed täiskohaga ning ühisnõukogu määrab kindlaks nende palga ja sellega seotud korralduslikud küsimused. Sellisel juhul ei ole apellatsioonikohtu liikmetel lubatud tegeleda ühegi muu tasustatava või mittetasustatava tööga, välja arvatud juhul, kui apellatsioonikohtu eesistuja annab erandkorras loa erandi tegemiseks.
14. ICSIDi sekretariaat tegutseb apellatsioonikohtu sekretariaadina ja pakub apellatsioonikohtule asjakohast tuge. Apellatsioonikohus jaotab selle toetusega seotud kulud vaidluses osalevate poolte vahel kooskõlas artikli 10.48 lõikega 5.

ARTIKKEL 10.32

Eetika

1. Kohtu ja apellatsioonikohtu liikmed valitakse isikute hulgast, kelle sõltumatus on väljaspool kahtlust. Nad ei ole seotud ühegi valitsusega⁴⁸. Nad ei võta üheltki valitsuselt või organisatsioonilt vastu juhiseid seoses vaidluste lahendamisega käesoleva jao kohaselt. Nad ei osale ühegi sellise vaidluse menetlemisel, mille puhul tekib otsene või kaudne huvide konflikt. Seda tehes järgivad nad 10-D lisa „Kohtu ja apellatsioonikohtu liikmete ning vahendajate käitumisjuhend“. Lisaks sellele hoiduvad nad pärast ametisse nimetamist tegutsemisest nõustaja või poole määratud eksperdina või tunnistajana käesoleva lepingu või muu lepingu või riigisisese õiguse alusel toimivas poolelioivas või uues investeeringute kaitse alases vaidluses.

⁴⁸ Suurema selguse huvides tuleb märkida, et pelgalt asjaolu, et isik töötab riiklikus ülikoolis või et endine riigitöötaja saab valitsuselt pensioni või et tal on sugulussuhe valitsusametnikuga, ei ole iseenesest põhjus pidada teda valitsusega seotud isikuks.

2. Kui vaidluses osalev pool leiab, et kohtukoosseisu määratud liige ei vasta lõikes 1 sätestatud nõuetele, esitab ta vastavalt vajadusele kohtu eesistujale või apellatsioonikohtu eesistujale teate selle liikme ametisse nimetamise vaidlustamise kohta. Vaidlustamisteade esitatakse 15 päeva jooksul pärast kuupäeva, mil kohtu või apellatsioonikohtu koosseisu moodustamisest teatati vaidluses osalevale poolele, või 15 päeva jooksul pärast kuupäeva, mil ta sai asjaomastest faktidest teada, kui on põhjust arvata, et vaidluses osalev pool ei võinud neist teada kohtukoosseisu moodustamise ajal. Vaidlustamisteates esitatakse vaidlustamise põhjused.
3. Kui asjaomane kohtukoosseisu liige ei ole 15 päeva jooksul alates vaidlustamisteatest otsustanud kohtukoosseisust tagasi astuda, teeb kohtu eesistuja või apellatsioonikohtu eesistuja pärast vaidluses osalevate poolte ärakuulamist ja liikmele märkuste esitamise võimaluse andmist otsuse 45 päeva jooksul pärast vaidlustamisteate saamist ning teatab sellest viivitamata vaidluses osalevatele pooltele ja teistele kohtukoosseisu liikmetele.
4. Kohtu eesistuja ametisse nimetamise vaidlustamise üle otsustab apellatsioonikohtu eesistuja ja vastupidi.

5. Apellatsioonikohtu eesistuja põhjendatud soovitusel või oma ühisel algatusel võivad lepinguosalisel otsustada ühisnõukogu otsusega kõrvaldada kohtu või apellatsioonikohtu liikme, kelle tema käitumine ei ole kooskõlas lõikes 1 sätestatud kohustustega ja ei võimalda tal jätkata kohtu või apellatsioonikohtu liikmena. Kui tegemist on väidetavalt apellatsioonikohtu eesistuja käitumisega, esitab kohtu eesistuja põhjendatud soovitusel. Käesoleva lõike kohaselt tekkida võivate vabade ametikohtade täitmiseks kohaldatakse *mutatis mutandis* artikli 10.30 lõiget 2 ja artikli 10.31 lõiget 2.

ARTIKKEL 10.33

Mitmepoolne vaidluste lahendamise mehhanism

1. Lepinguosalised peaksid tegema koostööd, et luua mitmepoolne mehhanism investeerimisvaidluste lahendamiseks.
2. Kui lepinguosaliste vahel jõustub rahvusvaheline leping, millega nähakse ette selline mitmepoolne mehhanism, mida kohaldatakse käesoleva lepingu kohaste vaidluste suhtes, peatatakse käesoleva jao asjakohaste osade kohaldamine ja ühisnõukogu võib võtta vastu otsuse, milles määratakse kindlaks üleminekumeetmed.

ARTIKKEL 10.34

Kohaldatav õigus

1. Kohus otsustab, kas nõude esemeks oleva meetme või meetmete puhul on rikutud mõnda artikli 10.21 lõikes 1 nimetatud sätet, nagu hageja väidab.
2. Kohus kohaldab otsuse tegemisel käesoleva lepingu sätteid ja vajaduse korral muid lepinguosaliste vahel kohaldatavaid rahvusvahelise õiguse norme ja põhimõtteid. Ta tõlgendab käesolevat lepingut kooskõlas rahvusvahelise avaliku õiguse tõlgendamise tavapäraste normidega, mis on kodifitseeritud rahvusvaheliste lepingute õiguse Viini konventsioonis.
3. Suurema selguse huvides tuleb märkida, et kohus võtab selle kindlaksmääramisel, kas meede on artikli 10.21 lõike 1 sätetega vastavuses, vajaduse korral faktilise asjaoluna arvesse lepinguosalise riigisisest õigust Seda tehes lähtub kohus sellest, kuidas on riigisisest õigust valdavalt tõlgendanud asjaomase lepinguosalise kohtud või ametiasutused, ning kohtu esitatud riigisisese õiguse tõlgendused ei ole asjaomase lepinguosalise kohtutele ega ametiasutustele siduvad.
4. Suurema selguse huvides tuleb märkida, et kohus ei ole pädev otsustama vaidluses osaleva poole riigisisese õiguse alusel sellise meetme õiguspärasuse üle, millega väidetavalt rikutakse artikli 10.21 lõikes 1 osutatud sätteid.

5. Kui lepinguosalisel on käesoleva peatükiga seotud tõlgendusküsimuste puhul kahtlusi, võib ta taotleda, et ühisnõukogu vaataks küsimuse läbi. Ühisnõukogu võib vastu võtta otsuseid, millega tõlgendatakse kõiki asjaomaseid sätteid. Selline tõlgendus on kohtule ja apellatsioonikohtule siduv. Ühisnõukogu võib otsustada, et tõlgendusel on siduv mõju alates konkreetsest kuupäevast.

6. Kui kostja väidab kaitseks, et meede, mis väidetavalt rikub mõnda artikli 10.21 lõikes 1 osutatud sätet, kuulub mõne I lisas „Kehtivate meetmetega seotud reservatsioonid“ või II lisas „Tulevaste meetmetega seotud reservatsioonid“ sätestatud mittevastava meetme alla, küsib kohus kostja taotlusel ühisnõukogu tõlgendust selles küsimuses. Ühisnõukogu esitab artikli 1.7 „Ühisnõukogu eriülesanded“ kohaselt tõlgendamisotsuse kohtule 90 päeva jooksul pärast taotluse saamist.

7. Ühisnõukogu poolt lõike 6 kohaselt esitatud otsus on kohtule siduv ning kohtu otsus peab olema selle otsusega kooskõlas. Kui ühisnõukogu ei tee otsust 90 päeva jooksul, otsustab küsimuse kohus.

ARTIKKEL 10.35

Kõrvalehoidmisvastased meetmed

Suurema selguse huvides tuleb märkida, et kohus loobub pädevusest, kui vaidlus tekkis või seda oli suure tõenäosusega võimalik ette näha ajal, mil hageja omandas vaidlusaluse investeeringu omandiõiguse või kontrolli selle üle, ja kohus otsustab kohtuasja asjaolude põhjal, et hageja on omandanud investeeringu omandiõiguse või kontrolli selle üle peamiselt käesoleva jao alusel nõude esitamiseks. Võimalus loobuda sellistel asjaoludel pädevusest ei piira muid kohtualluvusega seotud vastuväiteid, mida kohus võib arvesse võtta.

ARTIKKEL 10.36

Nõuded, millel ilmselgelt puudub õiguslik alus

1. Kostja võib hiljemalt 30 päeva jooksul pärast kohtukoosseisu moodustamist ja igal juhul enne kohtukoosseisu esimest istungit või 30 päeva pärast seda, kui ta sai vastuväite aluseks olevatest asjaoludest teada, esitada vastuväite, et nõudel puudub ilmselgelt õiguslik alus.

2. Vastuväidet ei esitata lõike 1 alusel, kui kostja on esitanud vastuväite kooskõlas artikliga 10.37.
3. Kostja selgitab vastuväite alust võimalikult täpselt.
4. Käesoleva artikli kohase vastuväite saamise korral peatab kohus sisulise menetlemise ja koostab selle vastuväite kaalumiseks ajakava, mis on kooskõlas tema kõikide muude eelnevalt lahendatavate küsimuste arutamise ajakavaga.
5. Kohus, olles andnud vaidluses osalevatele pooltele võimaluse esitada oma märkused, teeb oma esimesel istungil või võimalikult kiiresti pärast seda otsuse, esitades selle põhjendused. Seda tehes eeldab kohus, et väidetavad faktid on õiged.
6. Käesolev artikkel ei piira kohtu õigust käsitleda eelnevalt lahendatava küsimusena muid vastuväiteid või kostja õigust esitada menetluse käigus vastuväide, et nõudel puudub õiguslik alus.

ARTIKKEL 10.37

Õiguslikult põhjendamatud nõuded

1. Ilma et see piiraks kohtu õigust käsitleda eelnevalt lahendatava küsimusena muid vastuväiteid või kostja õigust esitada sobival ajal muid vastuväiteid, käsitleb kohus eelnevalt lahendatava küsimusena kõiki kostja vastuväiteid ja võtab nende suhtes vastu otsuse, kas artikli 10.26 kohaselt esitatud nõue või selle osa on õiguslikus mõttes selline nõue, mille kohta ei saaks kooskõlas käesoleva jaoga teha otsust hageja kasuks, isegi kui väidetavad faktid olid oletatavasti õiged.
2. Lõike 1 kohane vastuväide tuleb esitada kohtule hiljemalt päeval, mille kohus on määranud kostjale vastuse või kaitseväite esitamiseks.
3. Kui vastuväide on esitatud artikli 10.36 kohaselt, võib kohus keelduda käsitlemast lõike 1 alusel esitatud vastuväidet käesolevas artiklis sätestatud menetluse kohaselt, võttes arvesse nimetatud vastuväite asjaolusid.
4. Kui kohus on saanud lõike 1 kohase vastuväite ja, olles vajaduse korral teinud otsuse vastuväidet lõike 3 kohaselt mitte tagasi lükata, ning kui ta ei pea vastuväidet ilmselgelt põhjendatuks, peatab kohus põhikohtuasjas menetluse, koostab vastuväite arutamiseks ajakava, mis on kooskõlas kõikide muude eelnevalt lahendatavate küsimuste arutamiseks kehtestatud ajakavaga, ning teeb otsuse vastuväite kohta, esitades selle põhjendused.

ARTIKKEL 10.38

Menetluse läbipaistvus

1. Kohus avalikustab viivitamata kõik vaidluses osalevate poolte kirjalikud esildised, mis on kohtule esitatud, samuti kõik kohtu või vajaduse korral kohtu eesistuja tehtud korraldused, otsused ja määrused, välja arvatud kaitstud teabe, mis hõlmab järgmist:

- a) konfidentsiaalne äriteave⁴⁹;
- b) piiratud juurdepääsuga teave, mis on seadusega kaitstud ja mida ei tohi avalikustada, ning
- c) teave, mille avalikustamine takistaks õiguskaitset.

⁴⁹ Suurema selguse huvides tuleb märkida, et konfidentsiaalne äriteave hõlmab teavet, mis ei ole üldkasutatav ja mis kirjeldab, sisaldab või avalikustab muul viisil ärisaladusi või finants-, kaubandus-, teadus- või tehnilist teavet, mida vaidluses osalev pool, kellega see teave on seotud, on järjepidevalt käsitlenud konfidentsiaalse teabena, sealhulgas, kuid mitte ainult, teave hindade, kulude, strateegiliste ja turunduskavade, turuosa andmete ning raamatupidamis- või finantsdokumentide kohta.

2. Kohus viib läbi avalikud kohtuistungid ja määrab vaidluses osalevate pooltega konsulteerides kindlaks asjakohase logistilise korralduse. Kui vaidluses osalev pool kavatseb kohtuistungil kasutada teavet, mis kujutab endast kaitstud teavet, teatab ta sellest kohtule. Kohus võtab asjakohaseid meetmeid, et kaitsta sellist teavet avalikustamise eest, mis võivad tähendada kohtuistungil kuulutamist suletuks selle teabe arutamise ajaks.
3. Lõikes 1 osutatud kirjalikud esildised on muu hulgas vastulause, vastus, vasturepliik ja kõik muud esildised, mille vaidluses osalev pool on menetluse käigus esitanud, näiteks artikli 10.32 lõike 2 kohane vaidlustamisteade või artikli 10.47 kohane nõuete liitmise taotlus.
4. Kohtuistungite protokollid või väljavõtted, kui need on olemas, avalikustatakse pärast lõikes 1 osutatud kaitstud teabe väljajätmist.
5. Kumbki lepinguosaline avalikustab õigel ajal enne kohtukoosseisu moodustamist artiklis 10.22 osutatud konsultatsioonitaotluse, artiklis 10.24 osutatud teate, milles taotletakse kostja määramist, ja kostja määramise, tingimusel et kaitstud teave on välja jäetud. Selleks esitab hageja eelistatavalt samal ajal, kuid mitte hiljem kui 15 päeva pärast mitteavaliku versiooni esitamist, oma konsultatsioonitaotluse ja kostja määramist taotleva teate avaliku versiooni, mis ei sisalda kaitstud teavet. Kui hageja ei esita sellist avalikku versiooni, siis leitakse, et ta on esitanud dokumentide avalikustamisega nõustunud.

6. Kohus võib taotluse korral avalikustada kõik asitõendid, olles eelnevalt konsulteerinud asjaomase vaidluses osaleva poolega, et vältida kaitstud teabe avalikustamist, ja olles andnud asjaomasele poolele mõistliku aja asitõendite asjakohaste osade väljajätmiseks, kui see on vajalik.

7. Lõike 1 kohaldamisel on mõlemad vaidluses osalevad pooled kohustatud esitama kohtule oma kirjalike esildiste toimetatud versioonid 30 päeva jooksul pärast nende esitamist või muu kohtu poolt määratud tähtaja jooksul. Kohus võib vaidluses osalevate poolte toimetatud versioonid läbi vaadata ja hinnata, kas välja jäetud teavet tuleb kaitsta. Kohus otsustab pärast vaidluses osalevate pooltega konsulteerimist kõikide vastuväidete üle, mis puudutavad kaitstud teabeks tunnistatud teabe kvalifitseerimist või väljajätmist. Kui kohus otsustab, et teavet ei tohi esildisest välja jätta või et esildise avalikustamist ei tohi takistada, võib iga vaidluses osalev pool, kes esildise vabatahtlikult esitas, selle täielikult või osaliselt menetluse toimikust välja jätta.

8. Kohus konsulteerib enne määruse või otsuse avaldamist vaidluses osalevate pooltega selle üle, kas see sisaldab lõike 1 punkti a, b või c kohaselt kaitstud teavet.

9. Kui vaidluses osalev pool ei taotle kohtult konkreetse esildise, määruse või otsuse puhul kaitstud teabe konfidentsiaalsuse säilitamist 30 päeva jooksul pärast selle esitamist või konsulteerimist vaidluse poolega vastavalt lõigetele 6 ja 8 või muu kohtu poolt määratud tähtaja jooksul, siis leitakse, et see pool on sellise esildise, määruse või otsuse avalikustamisega nõustunud.
10. Kohus võib käesolevas artiklis osutatud esildised avalikustada, edastades need teabehoidlasse, millele on osutatud UNCITRALi vastu võetud läbipaistvuseeskirjades, mida kohaldatakse lepingul põhinevate investori ja riigi vaheliste vahekohtumenetluste suhtes.
11. Käesoleva jaoga ei nõuta kostjalt, et ta varjaks üldsuse eest teavet, mis tuleb tema õigusnormide kohaselt avalikustada.

ARTIKKEL 10.39

Ajutised kaitsemeetmed

1. Kohus võib anda määruse ajutise kaitsemeetme võtmiseks vaidluses osaleva poole õiguste kaitseks või kohtu pädevuse täielikuks tagamiseks, sealhulgas määruse vaidluses osaleva poole valduses või kontrolli all olevate tõendite säilitamiseks.

2. Kohus ei anna määrust vara arestimiseks ega takista sellise meetme kohaldamist, mis väidetavalt kujutab endast artiklis 10.26 osutatud rikkumist. Käesoleva lõike kohaldamisel hõlmab määrus soovitusi.

ARTIKKEL 10.40

Hagist loobumine

Kui pärast käesoleva jao kohase nõude esitamist ei võta hageja 180 järjestikuse päeva või muu vaidluses osalevate poolte vahel kokkulepitud ajavahemiku jooksul menetluses mingeid meetmeid, siis leitakse, et hageja on oma nõude tagasi võtnud ja menetlusest loobunud. Kohus võtab kostja taotlusel ja pärast vaidluses osalevate poolte teavitamist vastu määruse, millega võetakse loobumine teadmiseks, ja mõistab välja kohtukulud. Pärast sellise määruse vastuvõtmist lõpevad kohtu volitused. Hageja ei saa hiljem esitada samast meetmest või samadest meetmetest tulenevat nõuet.

ARTIKKEL 10.41

Kulude tagamine

1. Suurema selguse huvides tuleb märkida, et kohus võib taotluse korral teha määruse, millega kohustatakse hagejat esitama kuludes täielikuks või osaliseks katmiseks tagatise, kui on põhjendatud alus arvata, et hageja ei suuda tema suhtes tehtud kohtukulude otsust täita.
2. Kui kohtukulude tagatis ei ole 30 päeva jooksul pärast lõike 1 kohase määruse tegemist või kohtu poolt määratud muu tähtaja jooksul täielikult tasutud, teatab kohus sellest vaidluses osalevatele pooltele. Kohus võib anda korralduse menetlus peatada või lõpetada.

ARTIKKEL 10.42

Vaidluses mitteosalev lepinguosaline

1. Kostja edastab 30 päeva jooksul pärast kaitstud teabe saamist või kohe pärast sellist teavet käsitleva vaidluse lahendamist⁵⁰ vaidluses mitteosalevale lepinguosalisele järgmised dokumendid:
 - a) artiklis 10.22 osutatud konsultatsioonitaotlus, artiklis 10.24 osutatud teade, milles taotletakse kostja määramist, ja artiklis 10.26 osutatud nõue;

⁵⁰ Suurema selguse huvides tuleb märkida, et kaitstud teavet mõistetakse nii, nagu see on määratletud ja kindlaks määratud vastavalt artiklile 10.38.

- b) taotluse korral:
- i) avaldused, seletuskirjad, resümeed, taotlused ja muud esildised, mille vaidluses osalev pool on kohtule esitanud;
 - ii) kirjalikud esildised, mille kolmandad isikud on kohtule artikli 10.43 kohaselt esitatud;
 - iii) kohtu istungite protokollid või ärakirjad, kui need on kättesaadavad, ning
 - iv) kohtu määrused ja otsused ning
- c) taotluse korral ja vaidluses mitteosaleva lepinguosalise kulul kõik kohtule esitatud tõendid või osa tõenditest, sealhulgas punktides a ja b nimetatud dokumentidele lisatud asitõendid.
2. Vaidluses mitteosaleval lepinguosalisel on õigus osaleda käesoleva jao alusel toimuval ärakuulamisel ning esitada kohtule suulisi märkusi ja kirjalikke esildisi käesoleva lepingu tõlgendamise kohta. Kohus tagab, et vaidluses osalevatele pooltele antakse mõistlik võimalus esitada oma märkused vaidluses mitteosaleva lepinguosalise esildiste kohta.

ARTIKKEL 10.43

Kolmandate isikute sekkumine

1. Pärast vaidluses osalevate pooltega konsulteerimist võib kohus võtta vastu ja kaaluda *amicus curiae* kirjalikke esildisi, mis puudutavad vaidluse esemeks olevaid faktilisi või õiguslikke asjaolusid.
2. Iga *amicus curiae* esildis peab olema kirjalik ja menetluse keeles, välja arvatud juhul, kui vaidluses osalevad pooled on kokku leppinud teisiti. Igas esildises märgitakse selle koostaja, avalikustatakse igasugune otsene või kaudne seotus vaidluses osaleva poolega ning täpsustatakse kõik isikud, valitsused või muud üksused, kes on andnud või annavad rahalist või muud abi esildise koostamisel. Lisaks sellele peab esildise koostaja esitama tõendid igasuguse otsese või kaudse seotuse kohta mõne vaidluses osaleva poolega ning täpsustama, milline on tema huvi vaidluse vastu.
3. Kui kohus võtab lõigete 1 ja 2 kohased esildised vastu, annab ta vaidluses osalevatele pooltele võimaluse nendele esildistele vastata.

ARTIKKEL 10.44

Ekspertide aruanded

Ilma et see piiraks muude ekspertide määramist, kui see on artikli 10.26 lõikes 2 osutatud kohaldatavate normidega lubatud, võib kohus vaidluses osaleva poole taotlusel või omal algatusel määrata pärast vaidluses osalevate pooltega konsulteerimist ühe või mitu eksperti, kes esitavad talle kirjaliku aruande mis tahes faktilise teadusküsimuse kohta, näiteks keskkonna-, tervishoiu- või ohutusküsimuste või muude vaidluses osaleva poole poolt menetluses tõstatatud küsimuste kohta, vastavalt tingimustele, milles vaidluse pooled võivad kokku leppida.

ARTIKKEL 10.45

Kahjuhüvitis või muu hüvitamine

Kostja ei esita ja kohus ei aktsepteeri vastuväidet, vastunõuet, vastuhagi või tasaarvestamise õigust või sarnast väidet, et hageja või kohapealne ettevõtte, kelle nimel nõue esitatakse, on saanud või saab kindlustus- või garantiilepingu alusel kahjutasu või muud hüvitist kogu väidetava kahju või selle osa eest.

ARTIKKEL 10.46

Lepinguosaliste roll

1. Lepinguosaline ei esita rahvusvahelist nõuet seoses artikli 10.26 kohaselt esitatud nõudega, välja arvatud juhul, kui teine lepinguosaline ei ole selles vaidluses tehtud otsust järginud ega täitnud.
2. Lõige 1 ei välista 31. peatüki „Vaidluste lahendamine“ kohase vaidluse lahendamise võimalust seoses üldkohaldatava meetmega isegi siis, kui selle meetmega on väidetavalt rikutud käesolevat lepingut seoses konkreetse investeeringuga, mille suhtes on esitatud nõue kooskõlas artikliga 10.26, ning see ei piira artikli 10.42 kohaldamist.
3. Lõige 1 ei välista mitteametlikku teabevahetust, mille ainus eesmärk on vaidluse lahendamist hõlbustada.

ARTIKKEL 10.47

Nõuete liitmine

1. Kui kahel või enamal nõudel, mis on esitatud eraldi vastavalt artiklile 10.26, on ühiseid õiguslikke küsimusi või fakte ning need tulenevad samadest sündmustest või asjaoludest, võib vaidluses osalev pool või vaidluses osalevad pooled ühiselt taotleda eraldi kohtukoosseisu moodustamist kooskõlas käesoleva artikliga ja taotleda, et see kohtukoosseis teeks otsuse nõuete liitmise kohta (edaspidi „liitmistaotlus“).
2. Nõuete liitmist taotlev vaidluses osalev pool edastab kõigepealt teate nendele vaidluses osalevatele pooltele, keda ta soovib kõnealuse otsusega hõlmata.
3. Kui lõikes 2 nimetatud vaidluses osalevad pooled on jõudnud kokkuleppele, et taotletakse nõuete liitmist, võivad nad esitada ühise liitmistaotluse. Kui need vaidluses osalevad pooled ei ole jõudnud nõuete liitmise taotlemises 30 päeva jooksul pärast teate esitamist kokkuleppele, võib vaidluses osalev pool esitada liitmistaotluse.
4. Liitmistaotlus saadetakse kirjalikult kohtu eesistujale ja kõikidele vaidluses osalevatele pooltele, keda soovitakse otsusega hõlmata, ning selles esitatakse järgmine teave:
 - a) nende vaidluses osalevate poolte nimed ja aadressid, keda soovitakse otsusega hõlmata;

- b) taotletava nõuete liitmise ulatus ning
 - c) taotletava otsuse põhjendused.
5. Rohkem kui ühte kostjat hõlmava liitmistaotluse puhul on vaja kõikide kostjate nõusolekut.
6. Käesoleva artikli kohase menetluse suhtes kohaldatavad eeskirjad määratakse kindlaks järgmiselt:
- a) kui kõik nõuded, mille liitmist taotletakse, on esitatud vaidluse lahendamiseks samade artikli 10.26 lõikes 2 osutatud eeskirjade kohaselt, kohaldatakse neid eeskirju;
 - b) kui nõuded, mille liitmist taotletakse, ei ole esitatud vaidluse lahendamiseks samade artikli 10.26 lõikes 2 osutatud eeskirjade kohaselt:
 - i) võivad hagejad artikli 10.26 lõikes 2 osutatud kohaldatavates eeskirjades kokku leppida või
 - ii) kui hagejad ei suuda kohaldatavates eeskirjades kokku leppida 30 päeva jooksul pärast seda, kui kohtu eesistuja on liitmistaotluse saanud kohaldatakse UNCITRALi vahekohtumenetluse eeskirju, võttes arvesse käesolevas jaos sätestatud erieeskirju.

7. Kohtu eesistuja moodustab pärast liitmistaotluse saamist ja kooskõlas artikli 10.30 lõikega 8 uue kohtukoosseisu (edaspidi „liidetud nõudeid arutav kohtukoosseis“), kes on pädev menetlema tervikuna või osaliselt mõningaid või kõiki liitmistaotlusega hõlmatud nõudeid.

8. Kui liidetud nõudeid arutav kohtukoosseis on pärast vaidluses osalevate poolte ärakuulamist veendunud, et kohtule artikli 10.26 kohaselt esitatud nõude puhul on tegemist ühise õigusliku küsimuse või faktiga, mis tuleneb samadest sündmustest või asjaoludest, ning liitmine teeniks nõuete õiglase ja tõhusa lahendamise huve kõige paremini, sealhulgas saavutaks otsuste ühtsuse, võib liidetud nõudeid arutav kohtukoosseis teha määruse, mille kohaselt ta saab pädevuse tervikuna või osaliselt menetleda mõningaid või kõiki nõudeid.

9. Kui liidetud nõudeid arutav kohtukoosseis on saanud lõike 8 kohaselt pädevuse, võib hageja, kes on esitanud artikli 10.26 kohaselt nõude ja kelle nõuet ei ole liidetud, esitada kohtule kirjaliku taotluse, et tema nõue kaasataks liitmisotsusesse, tingimusel et taotlus vastab lõikes 4 sätestatud nõuetele. Liidetud nõudeid arutav kohtukoosseis teeb sellise korralduse, kui ta on veendunud, et lõike 8 tingimused on täidetud ja sellise korralduse tegemine ei koorma liigselt ega kahjusta ebaõiglaselt vaidluses osalevaid pooli ega häiri põhjendamatult menetlust.

10. Vaidluses osaleva poole taotlusel võib liidetud nõudeid arutav kohtukoosseis kuni lõike 8 kohase otsuseni anda korralduse, et artikli 10.30 alusel määratud kohtukoosseisu menetlus peatataks, välja arvatud juhul, kui viimati nimetatud kohus on oma menetluse juba katkestanud.

11. Artikli 10.30 alusel määratud kohtukoosseis loobub pädevusest seoses nõuete või nende osadega, mille suhtes on liidetud nõudeid arutav kohtukoosseis saanud pädevuse.
12. Liidetud nõudeid arutava kohtukoosseisu otsus selliste nõuete või nende osade kohta, mille suhtes ta on saanud pädevuse, on artikli 10.30 alusel määratud kohtukoosseisu jaoks siduv seoses selliste nõuete või nende osadega.
13. Hageja võib artikli 10.26 kohaselt esitatud liidetava nõude tagasi võtta ja seda nõuet ei saa kõnealuse artikli kohaselt uuesti esitada.
14. Hageja taotlusel võib liidetud nõudeid arutav kohtukoosseis võtta meetmeid, mida ta peab vajalikuks, et kaitsta selle hageja artikli 10.38 lõike 1 kohase kaitstud teabe konfidentsiaalsust seoses teiste hagejatega. Need meetmed võivad hõlmata kaitstud teavet sisaldavate dokumentide toimetatud versioonide esitamist teistele hagejatele või kokkuleppeid pidada istungeid osaliselt kinnisena.

ARTIKKEL 10.48

Otsus

1. Kui kohus leiab, et kostja on rikkunud mõnda artikli 10.21 lõikes 1 osutatud sätet, nagu väidab hageja, võib kohus hageja taotlusel ja pärast vaidluses osalevate poolte ärakuulamist teha otsuse, määraes eraldi või koos üksnes järgmist:
 - a) rahaline kahjuhüvitis ja kõik kohaldatavad intressid ning
 - b) vara tagastamine, mille puhul nähakse otsusega ette, et kostja võib tagastamise asemel maksta rahalise kahjuhüvitise ja kõiki kohaldatavaid intresse, mis määratakse kindlaks kooskõlas artikliga 10.18.
2. Kui lõike 1 kohaldamisel esitatakse nõue kohapealse ettevõtte nimel ja otsus tehakse kohapealse ettevõtte kasuks, nähakse otsusega ette, et
 - a) vara tagastatakse kohapealsele ettevõttele;

- b) rahaline kahjuhüvitis ja kõik kohaldatavad intressid makstakse kohapealsele ettevõttele ning
- c) otsus ei piira õigust, mis isikul võib lepinguosalise õiguse kohaselt olla otsuses sätestatud hüvitisele.

3. Suurema selguse huvides tuleb märkida, et kohus ei saa määrata muid õiguskaitsevahendeid peale lõikes 1 nimetatute, samuti ei saa ta määrata asjaomase meetme või asjaomaste meetmete tühistamist, lõpetamist või muutmist.

4. Rahaline kahjuhüvitis ei ole suurem kui artikli 10.21 lõikes 1 osutatud sätete rikkumise tõttu hageja või vajaduse korral kohapealse ettevõtte kantud kahju, millest on maha arvatud varasemad kahjutasud või hüvitised, mis asjaomane lepinguosaline on juba maksnud. Kohus ei määra karistuslikke kahjuhüvitisi. Suurema selguse huvides tuleb märkida, et investor, kes esitab artikli 10.26 lõike 1 punkti a kohase nõude, võib saada hüvitist ainult sellise kahju eest, mida ta on kandnud lepinguosalise investorina.

5. Kohus mõistab menetluse kulud välja vaidluse kaotanud poolelt. Erandkorras võib kohus jagada kulud vaidluses osalevate poolte vahel, kui ta otsustab, et selline jagamine on kohtuasja asjaolusid arvestades asjakohane. Muud mõistlikud kulud, sealhulgas õigusabi ja esindamisega seotud mõistlikud kulud, kannab vaidluse kaotanud pool, välja arvatud juhul, kui kohus otsustab, et selline jagamine ei ole kohtuasja asjaolusid arvestades mõistlik. Kulude või nende jagamise mõistlikkuse hindamisel võib kohus võtta arvesse ka seda, kas vaidluse võitnud poolele hüvitatavad kulud ületaksid liigselt vaidluse kaotanud poole kulusid. Kui rahuldatakse vaid osa nõuetest, kohandatakse menetluskulusid ja muid mõistlikke kulusid proportsionaalselt vastavalt rahuldatud nõuete arvule või ulatusele. Apellatsioonikohus teeb otsuse kohtukulude kohta vastavalt käesolevale artiklile.

6. Hiljemalt üks aasta pärast käesoleva lepingu jõustumist võtab ühisnõukogu vastu täiendavad eeskirjad tasude kohta, et määrata kindlaks maksimaalne summa, mille ulatuses võivad vaidluse kaotanud poolte konkreetsed kategooriad kanda õigusliku esindamise ja õigusabi kulud, võttes arvesse nende rahalisi vahendeid.

7. Kohus ja vaidluses osalevad pooled teevad kõik selleks, et tagada vaidluse lahendamise menetluse õigeaegne läbiviimine. Kohus peaks tegema oma otsuse 30 kuu jooksul pärast nõude esitamist kooskõlas artikliga 10.26. Kui kohus vajab otsuse tegemiseks lisaaega, esitab ta vaidluses osalevatele pooltele viivituse põhjused.
8. Otsus muutub lõplikuks, kui selle tegemisest on möödunud 90 päeva ja kumbki vaidluses osalev pool ei ole otsust apellatsioonikohtusse edasi kaevanud.
9. Kumbki vaidluses osalev pool võib otsuse edasi kaevata vastavalt artiklile 10.49. Sellisel juhul, kui apellatsioonikohus muudab kohtu otsust või tühistab selle ja saadab asja tagasi kohtule, on apellatsioonikohtu järeldused kohtu suhtes siduvad ja pärast vaidluses osalevate poolte ärakuulamist, kui see on asjakohane, muudab kohus oma otsust nii, et see kajastaks apellatsioonikohtu tähelepanekuid ja järeldusi. Kohus püüab teha oma muudetud otsuse 90 päeva jooksul pärast seda, kui apellatsioonikohus on asja talle tagasi saatnud. Muudetud otsus muutub lõplikuks 90 päeva pärast selle tegemist.

ARTIKKEL 10.49

Edasikaebamise kord

1. Vaidluses osalev pool võib otsuse 90 päeva jooksul pärast selle tegemist apellatsioonikohtusse edasi kaevata. Edasikaebamise alused on järgmised:

- a) kohus on teinud kohaldatava õiguse tõlgendamisel või kohaldamisel vea;
- b) kohus on teinud ilmse vea faktiliste asjaolude, sealhulgas asjakohase riigisisese õiguse hindamisel või
- c) ICSIDi konventsiooni artiklis 52 sätestatud alused, kui need ei ole hõlmatud käesoleva lõike punktidega a ja b.

2. Kui apellatsioonikohus jätab kaebuse rahuldamata, muutub otsus lõplikuks. Kui on selge, et kaebus on ilmselgelt põhjendamatu, võib apellatsioonikohus kaebuse rahuldamata jätta ka kiirmenetluses ning sellisel juhul muutub otsus lõplikuks. Kui kaebus on põhjendatud, muudab apellatsioonikohus otsuse õiguslikke tähelepanekuid ja järeldusi või tühistab need täielikult või osaliselt. Otsuses märgitakse täpselt, kuidas apellatsioonikohus on kohtu asjakohaseid tähelepanekuid ja järeldusi muutnud või need tühistanud.

3. Üldjuhul ei kesta apellatsioonimenetlus kauem kui 180 päeva alates kuupäevast, mil vaidluses osalev pool kaebuse esitas, kuni kuupäevani, mil apellatsioonikohus teeb oma otsuse. Kui apellatsioonikohus leiab, et ta ei saa otsust teha 180 päeva jooksul, teatab ta vaidluses osalevatele pooltele kirjalikult viivituse põhjused koos hinnangulise tähtajaga, mille jooksul ta otsuse teeb. Menetlus ei tohi mingil juhul kesta kauem kui 270 päeva.
4. Apellatsioonikohus võib kohustada kaebuse esitanud vaidluses osalevat poolt esitama apellatsioonimenetluse kulude täielikuks või osaliseks katmiseks tagatise.
5. Artiklite 10.23, 10.27, 10.29, 10.34, 10.38, 10.39, 10.40, 10.42 ja 10.43 sätteid kohaldatakse apellatsioonimenetluse suhtes *mutatis mutandis*.
6. Ühisnõukogu võib vastu võtta eeskirjad, milles antakse apellatsioonikohtule juhiseid apellatsioonimenetluse läbiviimiseks juhul, kui põhikohtuasjas toimub menetlus kahes osas.

ARTIKKEL 10.50

Otsuste täitmine

1. Käesoleva jao kohaselt tehtud otsus muutub täidetavaks alles siis, kui see on muutunud lõplikuks vastavalt artikli 10.48 lõikele 8, artikli 10.48 lõikele 9 või artiklile 10.49. Käesoleva jao kohaselt tehtud kohtu või apellatsioonikohtu lõplik otsus on vaidluses osalevate poolte jaoks siduv ning seda ei saa edasi kaevata, läbi vaadata, tühistada ega muul viisil vaidlustada⁵¹.
2. Lepinguosaline tunnustab käesoleva jao kohaselt tehtud otsust siduvana ja täidab rahalise kohustuse oma territooriumil nii, nagu oleks tegemist selle lepinguosalise kohtu lõpliku otsusega.
3. Otsuse täitmist reguleeritakse kohtuotsuste täitmist käsitlevate õigusaktide ja rahvusvaheliste kohustustega, mis kehtivad seal, kus täitmist taotletakse.
4. Suurema selguse huvides tuleb märkida, et käesoleva lepingu IV osa artikkel 2.11 ei takista käesoleva jao kohaselt tehtud otsuste tunnustamist, täitmist ega jõustamist.

⁵¹ Suurema selguse huvides tuleb märkida, et see ei takista vaidluses osalevat poolt taotlemast kohtult otsuse läbivaatamist või tõlgendamist kooskõlas kohaldatavate vaidluste lahendamise eeskirjadega, kui need eeskirjad näevad selle võimaluse ette.

5. New Yorgi konventsiooni artikli 1 kohaldamisel on käesoleva jao kohaselt tehtud lõplikud otsused vahekohtu otsused, mis on seotud nõuetega, mida käsitatakse ärisuhtest või -tehingust tulenevatena.

6. Suurema selguse huvides ja vastavalt lõikele 1 tuleb märkida, et kui nõue on esitatud artikli 10.26 lõike 2 punkti a kohaselt vaidluse lahendamiseks, liigitub käesoleva jao kohaselt tehtud lõplik otsus ICSIDi konventsiooni IV peatüki 6. jao kohaseks otsuseks.

ARTIKKEL 10.51

Dokumentide kättetoimetamine

Konsultatsioonitaotlused, teated ja muud dokumendid edastatakse lepinguosalisele kohtadesse, mis on asjaomase lepinguosalise või tema vastavate õigusjärglaste puhul 10-E lisas nimetatud.

Lepinguosaline avalikustab viivitamata kõik muudatused kõnealuses lisas osutatud kohas ja teatab neist teisele lepinguosalisele.

E JAGU

LÕPPSÄTTED

ARTIKKEL 10.52

Eeliste andmisest keeldumine

Lepinguosaline võib keelduda andmast käesoleva peatüki kohaseid eeliseid teise lepinguosalise investorile, kes on selle lepinguosalise ettevõtte, ja selle investori investeeringutele, kui

- a) ettevõtet omab või kontrollib kolmanda riigi investor ning
- b) keelduv lepinguosaline võtab kõnealuse kolmanda riigi suhtes või selle kolmanda riigi füüsiliste isikute või ettevõtete suhtes vastu või jätab kehtima meetme, mis keelab tehingud ettevõttega või mida rikutaks või millest hoitaks kõrvale, kui kõnealusele investorile või tema investeeringutele võimaldatakse käesoleva peatüki kohaseid eeliseid.

ARTIKKEL 10.53

Lepingu lõpetamine

1. Kui käesolev leping lõpetatakse vastavalt lepingu IV osa artiklile 2.13, kohaldatakse käesoleva peatüki artikli 10.7 lõiget 2, artikli 10.8 lõiget 2 ja artiklit 10.12 ning C, D ja E jagu, samuti kõiki muid käesoleva lepingu asjakohaseid sätteid veel viie aasta jooksul alates lepingu lõpetamise kuupäevast nende lepinguga hõlmatud investeeringute suhtes, mis on tehtud enne käesoleva lepingu lõpetamise kuupäeva.
2. Lõikes 1 osutatud tähtaega pikendatakse üks kord viie aasta võrra, tingimusel et lepinguosaliste vahel ei ole jõus ühtegi muud investeeringute kaitse lepingut.
3. Käesolevat artiklit ei kohaldata, kui käesoleva lepingu ajutine kohaldamine lõpetatakse ja leping ei jõustu.

ARTIKKEL 10.54

Seos muude lepingutega

1. Käesoleva lepingu jõustumisel kaotavad Euroopa Liidu liikmesriikide ja Mehhiko vahelised lepingud, mis on loetletud lisas 10-C, ja nendest tulenevad õigused ja kohustused⁵² kehtivuse ning need asendatakse käesoleva lepinguga.
2. Kui käesoleva lepingu ajutine kohaldamine kooskõlas käesoleva lepingu IV osa artikli 2.5 lõikega 4 hõlmab käesolevat jagu ning käesoleva peatüki C ja D jagu, peatatakse alates ajutise kohaldamise kuupäevast 10-C lisas loetletud kokkulepete kohaldamine ning nendest tulenevad õigused ja kohustused. Kui käesoleva lepingu ajutine kohaldamine lõpetatakse ja käesolev leping ei jõustu, lõpeb peatamine ja 10-C lisas loetletud kokkulepped jõustuvad alates ajutise kohaldamise lõpetamise kuupäevast.

⁵² Suurema selguse huvides tuleb märkida, et lepingu lõpetamist käsitlevad artikli 10.53 sätted asendavad käesoleva lepingu jõustumise kuupäeval 10-C lisas „Euroopa Liidu liikmesriikide ja Mehhiko vahelised kokkulepped“ loetletud vastavaid sätteid, mis käsitlevad kokkulepete lõpetamist.

3. Olenemata lõigetest 1 ja 2 võib 10-C lisas loetletud lepingu alusel esitada nõude kõnealuses lepingus sätestatud eeskirjade ja menetluste kohaselt, kui:

- a) nõue tuleneb kõnealuse kokkuleppe väidetavast rikkumisest, mis leidis aset enne selle kokkuleppe lõike 2 kohase peatamise kuupäeva, või kui kõnealune kokkulepe kaotab lõike 1 kohaselt kehtivuse, enne käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva, ning
- b) alates kõnealuse kokkuleppe lõike 2 kohase peatamise kuupäevast, või kui kõnealune kokkulepe kaotab lõike 1 kohaselt kehtivuse, alates käesoleva lepingu jõustumise kuupäevast kuni nõude esitamise kuupäevani ei ole möödunud rohkem kui kolm aastat.

4. Olenemata lõikest 2, kui käesoleva lepingu, sealhulgas lõikes 2 nimetatud käesoleva peatüki sätete ajutine kohaldamine lõpetatakse ja käesolev leping ei jõustu, võib nõude esitada käesoleva peatüki alusel kooskõlas käesolevas peatükis sätestatud eeskirjade ja menetlustega, tingimusel et

- a) nõue tuleneb käesoleva peatüki väidetavast rikkumisest, mis leidis aset käesoleva lepingu ajutise kohaldamise ajal, ning
- b) alates käesoleva lepingu ajutise kohaldamise lõpetamise kuupäevast kuni nõude esitamise kuupäevani ei ole möödunud rohkem kui kolm aastat.

5. Käesoleva artikli kohaldamisel ei rakendata IV osa artikli 2.5 lõikes 7 esitatud määratlust „käesoleva lepingu jõustumine“.

ARTIKKEL 10.55

Teenuste ja investeeringute allkomitee

Artikli 1.10 kohaselt moodustatud teenuste ja investeeringute allkomitee:

- a) pakub lepinguosalistele foorumit, et arutada käesoleva peatükiga seotud küsimusi, sealhulgas:
 - i) raskusi, mis võivad tekkida käesoleva peatüki rakendamisel;
 - ii) käesoleva peatüki võimalikke parandusi, võttes eelkõige arvesse kogemusi ja suundumusi teistes rahvusvahelistes foorumites ning võttes aluseks lepinguosaliste muud lepingud, ning
 - iii) lepinguosalise taotlusel D jao kohase vaidluse puhul mõlemat lepinguosalist rahuldava lahenduse rakendamist, ning
- b) valmistab ette otsused või meetmed, mille ühisnõukogu käesoleva peatüki kohaselt vastu võtab.

11. PEATÜKK

PIIRIÜLENE TEENUSTEKAUBANDUS

ARTIKKEL 11.1

Mõisted

1. Käesolevas peatükis kasutatakse järgmisi mõisteid:
 - a) „piiriülene teenustekaubandus“ ehk „teenuste piiriülene osutamine – teenuse osutamine
 - i) ühe lepinguosalise territooriumilt teise lepinguosalise territooriumile või
 - ii) ühe lepinguosalise territooriumil teise lepinguosalise teenusetarbijale;
 - b) „ettevõtte“ – artiklis 1.3 määratletud ettevõtte ning selle filiaal või esindus;

- c) „Euroopa Liidu ettevõtte“ või „Mehhiko ettevõtte“ – Euroopa Liidu või selle liikmesriikide või Mehhiko õiguse kohaselt asutatud ettevõtte, mis tegeleb olulise äritegevusega⁵³ vastavalt Euroopa Liidu või Mehhiko territooriumil⁵⁴;

käesoleva peatüki sätteid kohaldatakse ka väljaspool Euroopa Liitu või Mehhikot asutatud laevandusettevõtjate suhtes, kes on vastavalt Euroopa Liidu liikmesriigi või Mehhiko kodanike kontrolli all, kui nende laevad on registreeritud vastavalt Euroopa Liidu liikmesriigi või Mehhiko õigusele ja sõidavad selle Euroopa Liidu liikmesriigi või Mehhiko lipu all;

- d) „teenus, mida osutatakse valitsuse funktsioonide täitmisel“ – kummagi lepinguosalise puhul kõik teenused, mida ei osutata ärilistel alustel ega ühe või mitme teenuseosutajaga konkureerides, ning

⁵³ Kooskõlas WTO-le saadetud teatisega Euroopa Ühenduse asutamislepingu kohta (WT/REG39/1) on „toimiv ja alaline seos“ Euroopa Liidu liikmesriigi majandusega, mis on sätestatud ELi toimimise lepingu artiklis 54, Euroopa Liidu arusaama järgi samaväärne „olulise äritegevuse“ mõistega.

⁵⁴ Suurema selguse huvides tuleb märkida, et kolmanda riigi ettevõtte filiaali või esindust ei käsitata Euroopa Liidu või Mehhiko ettevõtteks.

- e) „lepinguosalise teenuseosutaja“ – lepinguosalise füüsiline isik või ettevõte (v.a filiaal või esindus), kes soovib osutada või osutab teenust.

ARTIKKEL 11.2

Kohaldamisala

1. Käesolevat peatükki kohaldatakse lepinguosalise meetmete suhtes, mis mõjutavad teise lepinguosalise teenuseosutajate piiriülest teenustekaubandust. Need meetmed hõlmavad meetmeid, mis mõjutavad
 - a) teenuse tootmist, jaotamist, turustamist, müüki ja osutamist;
 - b) teenuse ostmist või kasutamist või selle eest tasumist;
 - c) seoses teenuse osutamisega selliste teenuste kättesaadavust ja kasutamist, mida lepinguosaline peab üldiselt üldsusele pakkuma, sealhulgas jaotus-, transpordi- või telekommunikatsioonivõrgud, ning
 - d) mis tahes vormis finantstagatise, sealhulgas võlakirja esitamist teenuse osutamise tingimusena.

2. Käesolevat peatükki ei kohaldata järgmise suhtes:
- a) audiovisuaalteenused;
 - b) riigisisene merekabotaaž⁵⁵;
 - c) lepinguosalise meetmed osas, milles need on hõlmatud 18. peatükiga;
 - d) teenused, mida osutatakse valitsuse funktsioonide täitmisel;

⁵⁵ Euroopa Liidu puhul, ilma et see piiraks sellise tegevuse ulatust, mida võib asjaomaste riigisiseste õigusnormide alusel käsitada kabotaažina, hõlmab käesoleva peatüki kohane riigisisene merekabotaaž reisijate või kauba vedu ühest Euroopa Liidu liikmesriigis asuvast sadamast või kohast teise samas liikmesriigis asuvasse sadamasse või kohta, sh asjaomase riigi mandrilaval, nagu on sätestatud ÜRO mereõiguse konventsioonis, ning ühest ja samast Euroopa Liidu liikmesriigis asuvast sadamast või kohast algavat ja seal lõppevat liiklust. Mehhiko puhul hõlmab käesoleva peatüki kohane riigisisene merekabotaaž laeva meritsi liikumist Mehhiko merevööndis ja Mehhiko rannikul asuvate sadamate või kohtade vahel.

- e) riigihange, mille puhul kaupu või teenuseid hangitakse riiklikel eesmärkidel, mitte kaubanduslikuks edasimüügiks või selleks, et kasutada neid kaubanduslikuks müügiks mõeldud kauba tootmiseks või teenuse osutamiseks, olenemata sellest, kas tegemist on artikli 21.1 tähenduses hõlmatud riigihankega;
- f) lepinguosalise antud subsiidiumid⁵⁶ või toetused, sealhulgas valitsuse toetatavad laenud, tagatised ja kindlustus, ja
- g) lennuteenused või lennuteenustega seotud tugiteenused⁵⁷, välja arvatud järgmised teenused:
 - i) õhusõidukite remondi- ja hooldusteenused, mille ajal õhusõiduk on kasutusest kõrvaldatud;
 - ii) lennutransporditeenuste müük ja turustamine;

⁵⁶ Suurema selguse huvides tuleb märkida, et subsiidiume käsitletakse 24. peatükis „Subsiidiumid“.

⁵⁷ Suurema selguse huvides tuleb märkida, et „lennuteenused või lennuteenustega seotud tugiteenused“ hõlmavad ka järgmisi teenuseid: õhusõiduki rentimine koos meeskonnaga, lennuvälja käitamise teenused ja teenused, mida osutatakse õhusõiduki abil ja mille peamine eesmärk ei ole kauba- või reisijatevedu, näiteks tuletõrje, lennutreening, vaatamisväärsustega tutvumine, pritsimine, mõõdistamine, kaardistamine, pildistamine, langevarjuhüpped, purilennuki pukseerimine, helikopteri abil tõstmine metsavarumises ja ehituses ning muud õhusõidukitega osutatavad põllumajandus-, tööstus- ja inspekteerimisteenused.

iii) arvutipõhise ettetellimissüsteemi teenused ning

iv) maapealne teenindus.

3. Artikleid 11.4–11.7 ei kohaldata VII lisas sätestatud uute teenuste suhtes.

ARTIKKEL 11.3

Õigus kehtestada õigusnorme

Lepinguosalised kinnitavad õigust kehtestada oma territooriumil õigusnorme, et saavutada õiguspäraseid poliitikaeesmärke, näiteks rahvatervise, sotsiaalteenuste, riikliku hariduse, ohutuse, keskkonna, avaliku kõlbluse, sotsiaal- või tarbijakaitse, eraelu puutumatuse ja andmekaitse, kultuurilise mitmekesisuse edendamise ja kaitsmise või konkurentsi valdkonnas.

ARTIKKEL 11.4

Turulepääs

Sektorites või allsektorites, kus on võetud turulepääsu kohustused, ei võta lepinguosaline vastu ega jäta kehtima kogu oma territooriumi või territoriaalset alajaotust hõlmavaid meetmeid, millega piiratakse

- a) teenuseosutajate arvu arvuliste kvootide, monopolide, teenuse ainuosutajate või majandusvajaduste testi nõudega;
- b) teenustealaste tehingute või vara üldväärtust arvuliste kvootide või majandusvajaduste testi nõudega või
- c) teenustealaste tehingute koguarvu või teenuste üldmahtu, väljendatuna kinnitatud arvuliste ühikutena kvootides või majandusvajaduste testi nõude vormis.

ARTIKKEL 11.5

Kohapealne esindatus

Lepinguosaline ei nõua teenuse piiriülese osutamise tingimusena, et teise lepinguosalise teenuseosutaja asutaks või säilitaks tema territooriumil esinduse või mis tahes vormis ettevõtte või oleks seal resident.

ARTIKKEL 11.6

Võrdne kohtlemine

1. Kumbki lepinguosaline võimaldab teise lepinguosalise teenustele ja teenuseosutajatele vähemalt sama soodsat kohtlemist, nagu ta võimaldab sarnases olukorras oma teenustele ja teenuseosutajatele.
2. Kohtlemine, mida Mehhiko peab lõike 1 kohaselt võimaldama, tähendab Mehhiko piirkondliku tasandi omavalitsuse puhul kohtlemist, mis ei ole vähem soodne kui soodsaim kohtlemine, mida see piirkondliku tasandi omavalitsus sarnastes olukordades võimaldab oma teenustele ja teenuseosutajatele.

3. Kohtlemine, mida Euroopa Liit peab lõike 1 kohaselt võimaldama, tähendab Euroopa Liidu liikmesriigi valitsuse või piirkondliku omavalitsuse puhul kohtlemist, mis ei ole vähem soodne kui kõige soodsam kohtlemine, mida see valitsus sarnastes olukordades võimaldab oma teenustele ja teenuseosutajatele.

ARTIKKEL 11.7

Enamsoodustusrežiim

1. Kumbki lepinguosaline võimaldab teise lepinguosalise teenustele ja teenuseosutajatele vähemalt sama soodsat kohtlemist, nagu ta võimaldab sarnases olukorras kolmanda riigi teenustele ja teenuseosutajatele.

2. Lõiget 1 ei tõlgendata nii, et see kohustab lepinguosalist laiendama teise lepinguosalise teenustele ja teenuseosutajatele mis tahes kohtlemist tulenevalt meetmetest, millega nähakse ette tunnustamine, sealhulgas füüsilisele isikule või ettevõttele majandustegevuseks tegevusloa, litsentsi või sertifikaadi andmise standardite või kriteeriumide või usaldatavusnõuete tunnustamine.

ARTIKKEL 11.8

Nõuetele mittevastavad meetmed ja erandid

1. Artikleid 11.5–11.7 ei kohaldata järgmise suhtes:
 - a) lepinguosalise olemasolev nõuetele mittevastav meede, mida rakendatakse
 - i) Euroopa Liidu tasandil, nagu on sätestatud tema I lisa loetelus;
 - ii) riiklikul tasandil, nagu see lepinguosaline on sätestanud oma I lisa loetelus;
 - iii) piirkondlikul tasandil, nagu see lepinguosaline on sätestanud oma I lisa loetelus; või
 - iv) kohaliku omavalitsuse tasandil;
 - b) punktis a nimetatud mittevastava meetme jätkamine või kiire uuendamine või

c) punktis a nimetatud mittevastava meetme muutmise sel määral, et muudatus ei vähenda meetme – nagu see oli olemas vahetult enne muutmist – vastavust artiklitele 11.5–11.7.

2. Artikleid 11.5–11.7 ei kohaldata meetme suhtes, mille lepinguosaline kehtestab või säilitab seoses sektorite, allsektorite või tegevustega, mis on sätestatud tema II lisa loetelus.

3. Artiklit 11.4 ei kohaldata lepinguosalise meetmete suhtes, mis on seotud sektorite või allsektoritega, mis on sätestatud tema III lisas.

4. Viie aasta jooksul pärast käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva võib Mehhiko edastada Euroopa Liidule ühisnõukogu otsuse eelnõu, millega muudetakse I lisa liidet I-B-2 ja III lisa liidet III-B-2, koos kõigi kehtivate nõuetele mittevastavate meetmetega, mida rakendatakse föderaalvalitsuse tasandil madalamal tasandil.

Euroopa Liit vaatab selle eelnõu kolme kuu jooksul läbi ja konsulteerib Mehhikoga kõikides sellega seotud küsimustes. Pärast konsulteerimist võtab ühisnõukogu käesolevas lõikes osutatud lisade muudatused vastu. Muudetud lisasid kohaldatakse alates muudatuste vastuvõtmise kuupäevast.

ARTIKKEL 11.9

Eeliste andmisest keeldumine

Lepinguosaline võib keelata teise lepinguosalise teenuseosutajale, kes on selle lepinguosalise ettevõtte, ja selle teenuseosutaja teenustele käesoleva peatüki kohased eelised, kui:

- a) ettevõtet omab või kontrollib kolmanda riigi isik ning
- b) keelduv lepinguosaline võtab kõnealuse kolmanda riigi suhtes või selle kolmanda riigi ettevõtete või füüsiliste isikute suhtes vastu või jätab kehtima meetme, mis keelab tehingud ettevõttega või mida rikutaks või millest hoitaks kõrvale, kui ettevõttele võimaldatakse käesoleva peatüki kohaseid eeliseid.

12. PEATÜKK

FÜÜSILISTE ISIKUTE AJUTINE KOHALOLEK ÄRILISEL EESMÄRGIL

ARTIKKEL 12.1

Mõisted

Käesolevas peatükis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „ettevõtja“ – Mehhiko puhul Euroopa Liidu kodanik, kes siseneb Mehhiko territooriumile ilma kavatsuseta asuda sinna ajutiselt või alaliselt elama, et
 - i) ärilisel eesmärgil kaubelda kaupadega või osutada teenuseid;
 - ii) luua, arendada või juhtida väliskapitali investeeringuid;
 - iii) sõlmida ärikontakte ning pidada läbirääkimisi kaupade ja teenuste müümiseks või sarnase tegevuse eesmärgil;

- iv) osutada spetsialiseeritud teenuseid, mis on seotud paigaldamise, remondi, hoolduse, järelvalve või töötajate koolitamisega, milles on eelnevalt kokku lepitud tehnosiirde-, patendi- või kaubamärgilepingus või kaubandus- või tööstusseadmete või -masinate müüki või lepinguosalise territooriumil asutatud ettevõtte muud tootmisprotsessi käsitlevas lepingus või millega on sellises lepingus arvestatud garantiilepingu, müügi või teenuse kestuse jooksul;
 - v) osaleda Mehhikos seaduslikult asutatud ettevõtte juhatuse kohtumistel või koosolekutel või
 - vi) reklaamida kaupu või teenuseid, nõustada kliente, võtta vastu tellimusi, pidada läbirääkimisi lepingute üle ning osaleda kongressidel, messidel, konverentsidel või muudel sarnastel üritustel;
- b) „investeermise eesmärgil ärivisiidil olevad isikud“ – juhtival ametikohal töötavad füüsilised isikud, kes vastutavad ettevõtte asutamise eest, ei paku ega osuta teenuseid ega tegele muu majandustegevusega kui investeermise eesmärgil vajalik ega saa tasu vastuvõtva lepinguosalise territooriumil asuvast allikast;

- c) „lepingulised teenuseosutajad“ – füüsilised isikud, kelle on tööle võtnud lepinguosalise ettevõtte, mis ise ei ole personali töölerakendamise ja värbamise teenuseid osutav agentuur ega tegutse sellise agentuuri kaudu, mis ei ole asutatud teise lepinguosalise territooriumil ja mis on sõlminud teise lepinguosalise lõpptarbijaga heauskselt teenuse osutamise lepingu, mis eeldavad teenuse osutamise lepingu täitmiseks tema töötajate ajutist viibimist selle lepinguosalise territooriumil⁵⁸;
- d) „sõltumatud spetsialistid“ – Euroopa Liidu puhul füüsilised isikud, kes tegelevad teenuse osutamisega ja on asutatud füüsilisest isikust ettevõtjana lepinguosalise territooriumil, kuid ei ole asutatud teise lepinguosalise territooriumil, ning kes on sõlminud heauskselt lepingu muul viisil kui personali töölerakendamise ja värbamise teenuseid osutava agentuuri kaudu, et osutada teise lepinguosalise lõpptarbijatele teenuseid, mis eeldavad teenuse osutamise lepingu täitmiseks nende ajutist viibimist selle lepinguosalise territooriumil⁵⁹;

⁵⁸ Punktis c osutatud teenusleping peab olema kooskõlas lepingu täitmise kohaks oleva lepinguosalise õigusnormidega.

⁵⁹ Punktis d osutatud teenusleping peab olema kooskõlas lepingu täitmise kohaks oleva lepinguosalise õigusnormidega.

- e) „ettevõtjasiseselt üleviidud töötajad“ – füüsilised isikud, kes on töötanud või on olnud partnerid lepinguosalise ettevõttes ja on ajutiselt üle viidud lepinguosalise ettevõttesse, sealhulgas selle ettevõtte tütarettevõtjasse, filiaali või emaettevõtjasse teise lepinguosalise territooriumil,⁶⁰ ja kes on
- i) „juhid“ või „tegevjuhid“ – isikud, kes töötavad ettevõttes juhtival ametikohal, kes peamiselt suunavad ettevõtte juhtimist⁶¹ teise lepinguosalise territooriumil ja kelle üle teostab üldist järelevalvet või kellele annavad juhiseid peamiselt ettevõtte juhatus või aktsionärid või nendega võrdsustatud isikud ning kes teevad vähemalt järgmist:
- A) juhivad ettevõtet või selle osakonda või allüksust;
- B) teostavad järelevalvet ja kontrolli teiste järelevalve-, kutse- või juhtimistegevusega seotud töötajate töö üle ning
- C) omavad õigust isiklikult töötajaid tööle võtta ja töölt vabastada või anda soovitusi nende töölevõtmiseks, töölt vabastamiseks või muude tööjõumeetmete võtmiseks;

⁶⁰ Suurema selguse huvides tuleb märkida, et juhtidelt või tegevjuhtidelt ja spetsialistidelt võib nõuda, et nad tõendaksid sellise kutsequalifikatsiooni ja kogemuse olemasolu, mis on vajalik selles ettevõttes, kuhu nad üle viiakse.

⁶¹ Suurema selguse huvides tuleb märkida, et kuigi juhid või tegevjuhid ei täida otseselt teenuste osutamisega seotud ülesandeid, võivad nad oma ülesannete täitmisel, milleks on eelkõige ettevõtte juhtimise suunamine, täita ülesandeid, mis võivad olla teenuste osutamiseks vajalikud.

- ii) „spetsialistid“ – ettevõttes töötavad isikud, kellel on ettevõtte tegevusvaldkondade, meetodite või juhtimise seisukohalt olulised eriteadmised, mille hindamisel võetakse arvesse ettevõttespetsiifilisi teadmisi ja seda, kas isikul on kõrge kvalifikatsioon, või
 - iii) „praktikandid“ – Euroopa Liidu puhul akadeemilist kraadi omavad isikud, kes on vähemalt ühe aasta jooksul töötanud ettevõttes, mis on muu kui esindus, ja kes on ajutiselt üle viidud karjäärivõimaluste edendamise eesmärgil või äritegevuse korralduse või meetoditega seotud väljaõppe saamiseks⁶²;
- f) „investorid“ – Mehhiko puhul Euroopa Liidu füüsilised isikud, kes soovivad siseneda Mehhikosse seal ajutise viibimise eesmärgil või kes juba viibivad Mehhikos ja kavatsevad teha järgmist:
- i) uurida erinevaid investeerimisvõimalusi;
 - ii) teha otseinvesteeringuid või teostada nende üle järelevalvet;

⁶² Vastuvõtvalt ettevõttelt võidakse nõuda, et ta esitaks eelnevalt heakskiitmiseks kogu viibimisaega hõlmava õppekava, mis tõendab, et viibimise eesmärk on väljaõpe. Austria, Hispaania, Leedu, Prantsusmaa, Saksamaa, Tšehhi ja Ungari puhul peab väljaõpe olema seotud omandatud akadeemilise kraadiga.

- iii) esindada välismaist ettevõtet või teha äritehinguid või
 - iv) arendada või hallata investeeringut, millesse ettevõtja või ettevõtja ettevõtte on paigutanud või on paigutamas olulist kapitali, või pakkuda nõu või olulisi tehnilisi teenuseid sellise investeeringu toimimiseks oma järelevalve- või täidesaatvate volituste või oluliste oskuste piires, ning
- g) „lühiajalisel ärivisiidil olevad isikud“ – füüsilised isikud, kes soovivad teise lepinguosalise territooriumile siseneda ja seal ajutiselt viibida, ei tegele otsemüügiga üldsusele ega ei saa tasu vastuvõtva lepinguosalise territooriumil asuvast allikast ja kes on
- i) „äriteenuste müügiesindajad“ – lühiajalisel ärivisiidil olevad isikud, kes esindavad lepinguosalise teenuseosutajat või kaubatarnijat, et pidada kõnealuse teenuseosutaja või kaubatarnija nimel läbirääkimisi teenuste või kaupade müügi üle või sõlmida teenuste või kaupade müümise lepinguid, kes ei tegele teenuse osutamisega lepingu raames, mis on sõlmitud teise lepinguosalise territooriumil äriliselt esindamata ettevõtte ja sellel territooriumil asuva tarbija vahel, ning kes ei ole vahendajad;

- ii) „paigaldajad ja hooldajad“ – Euroopa Liitu sisenemise ja seal ajutise viibimise puhul lühiajalisel ärivisiidil olevad isikud, kellel on müüja või liisinguandja lepinguliste kohustuste täitmiseks vajalikud eriteadmised, kes osutavad teenuseid või koolitavad personali teenuste osutamiseks vastavalt garantii- või muule teenuslepingule, mis on seotud väljaspool Euroopa Liidu territooriumi asuvalt ettevõttelt ostetud või liisitud kaubandus- või tööstusseadmete või -masinate, sealhulgas arvutite ja nendega seotud teenuste müügi või liisimisega, kogu garantii- või teenuslepingu kehtivuse ajal, ning Mehhikosse sisenemise ja seal ajutise viibimise puhul lühiajalisel ärivisiidil olevad isikud, kes osutavad eelnevalt kokkulepitud või tehnoloogia, patendi ja kaubamärgi üleandmise lepingus osutatud eriteenuseid, sealhulgas müügi- või liisingujärgseid teenuseid, mis on seotud masinate ja seadmete müügi, töötajate tehnilise väljaõppe või muu tootmisprotsessiga Mehhikos asuva ettevõtte jaoks, või
- iii) „muud lühiajalisel ärivisiidil olevad isikud“ – Mehhiko puhul lühiajalisel ärivisiidil olevad isikud, kes osalevad ärijuhtimise koosolekutel, konverentsidel või messidel ning täidavad juhtimis- või täitevülesandeid ettevõttes või selle tütar- või sidusettevõtjates, mis on asutatud Mehhikos.

ARTIKKEL 12.2

Eesmärgid, kohaldamisala ja üldsätted

1. Käesolev peatükk kajastab lepinguosaliste soovi lihtsustada lepinguosalise füüsiliste isikute sisenemist teise lepinguosalise territooriumile ja seal ajutiselt viibimist ärilistel eesmärkidel ning vajadust kehtestada selleks läbipaistvad kriteeriumid.
2. Käesolevat peatükki kohaldatakse meetmete suhtes, mis on otseselt seotud selliste lepinguosalise füüsiliste isikute sisenemisega teise lepinguosalise territooriumile ja seal ajutise viibimisega ärilistel eesmärkidel, kes on investeerimise eesmärgil ärivisiidil olevad isikud, ettevõtjasiseselt üleviidud töötajad, investorid, äriteenuste müügiesindajad, lepingulised teenuseosutajad ja sõltumatud spetsialistid.
3. Käesolevat peatükki ei kohaldata meetmete suhtes, mis mõjutavad füüsilisi isikuid, kes püüavad pääseda lepinguosalise tööturule, ega ka kodakondsuse või rahvuse ning alalise elu- või töökohaga seotud meetmete suhtes.
4. Käesolev leping ei takista lepinguosalist rakendamast meetmeid, millega reguleeritakse füüsiliste isikute sisenemist tema territooriumile või nende ajutist viibimist tema territooriumil, sealhulgas meetmed, mis on vajalikud tema piiride puutumatuse kaitseks ja füüsiliste isikute korrakohaseks piiriületuseks, tingimusel et neid meetmeid ei rakendata viisil, mis muudaks olematuks või vähendaks kasu, mida teine lepinguosaline saab käesoleva peatüki alusel. Ainuüksi asjaolu, et mõne riigi füüsilistelt isikutelt nõutakse viisat ja teiste riikide füüsilistelt isikutelt seda ei nõuta, ei tohi pidada käesoleva peatüki kohase kasu olematuks muutmiseks või vähendamiseks.

5. Kumbki lepinguosaline kohaldab käesoleva peatükiga hõlmatud meetmeid kiiresti, et vältida viivitusi või põhjendamatut kahju kaupade või teenustega kauplemisel või käesoleva lepingu kohases investeerimistegevuses.
6. Lepinguosalised püüavad töötada välja ja võtta vastu ühised kriteeriumid ja tõlgendused käesoleva peatüki rakendamiseks.
7. Kumbki lepinguosaline lubab kooskõlas käesoleva peatükiga, sealhulgas I, II, III, IV, V ja VI lisa sätetega ärilistel eesmärkidel riiki siseneda ja seal ajutiselt viibida teise lepinguosalise füüsilistel isikutel, kes vastavad esimese lepinguosalise sisserändealastele õigusnormidele, mida kohaldatakse riiki sisenemise ja seal ajutise viibimise suhtes.

8. Lepinguosaline võib kooskõlas oma õigusnormidega ja mittediskrimineerimise põhimõtet järgides teha erandeid IV ja V lisas sätestatud riiki sisenemist ja seal ajutiselt viibimist käsitlevatest kohustustest juhul, kui teise lepinguosalise füüsilise isiku riiki sisenemine ja seal ajutiselt viibimine võib avaldada negatiivset mõju

- a) töökohas või kavandatavas töökohas käimasoleva kollektiivse töövaidluse lahendamisele või
- b) selles vaidluses osaleva isiku töösuhtele.

ARTIKKEL 12.3

Teistes peatükkides sätestatud kohustused

1. Käesoleva peatükiga ei kehtestata lepinguosalisele mingisuguseid kohustusi seoses lepinguosalise sisserändemeetmetega, välja arvatud juhul, kui see on käesolevas peatükis konkreetselt sätestatud.

2. Ilma et see piiraks otsust lubada teise lepinguosalise füüsilisel isikul käesoleva peatüki kohaselt riiki siseneda ja seal ajutiselt viibida, sealhulgas sellise otsuse kohaselt lubatud viibimise kestust:

- a) võttes arvesse artikleid 10.5, 10.12, 18.2 ja 18.12, inkorporeeritakse artiklites 10.6, 10.7, 10.9 ja 10.10 sätestatud kohustused niivõrd, kuivõrd meede mõjutab ärilistel eesmärkidel teise lepinguosalise territooriumil viibivate füüsiliste isikute kohtlemist, käesolevasse peatükki ja muudetakse selle osaks ning neid kohaldatakse meetmete suhtes, mis mõjutavad selliste füüsiliste isikute kohtlemist, kes viibivad ärilistel eesmärkidel teise lepinguosalise territooriumil ning kes kuuluvad käesoleva peatüki artiklis 12.1 määratletud investeerimise eesmärgil ärivisiidil olevate isikute, ettevõtjasiseselt üleviidud töötajate ja Mehhiko puhul investorite kategooriatesse, ja

- b) võttes arvesse artikleid 11.2.2, 11.8, 18.2 ja 18.12, inkorporeeritakse artiklites 11.4, 11.5 ja 11.6 sätestatud kohustused niivõrd, kuivõrd meede mõjutab ärilistel eesmärkidel teise lepinguosalise territooriumil viibivate füüsiliste isikute kohtlemist, käesolevasse peatükki ja muudetakse selle osaks ning neid kohaldatakse meetmete suhtes, mis mõjutavad selliste füüsiliste isikute kohtlemist, kes viibivad ärilistel eesmärkidel teise lepinguosalise territooriumil ning kes kuuluvad lepinguliste teenuseosutajate kategooriasse ja Euroopa Liidu puhul kõigi V lisas loetletud sektorite sõltumatute spetsialistide kategooriasse ja lühiajalisel ärivisiidil olevate isikute kategooriasse kooskõlas IV lisaga.

3. Suurema selguse huvides tuleb märkida, et lõiget 2 kohaldatakse selliste asjakohastesse kategooriatesse kuuluvate füüsiliste isikute kohtlemisel, kes viibivad teise lepinguosalise territooriumil ärilisel eesmärgil ja kes osutavad finantsteenuseid, nagu on määratletud artiklis 18.1. Lõiget 2 ei kohaldata meetmete suhtes, mis on seotud lepinguosalise või kolmanda riigi füüsilistele isikutele ajutise sisenemise loa andmisega.

ARTIKKEL 12.4

Investeeringimise eesmärgil ärivisiidil olevad isikud, ettevõtjasiseselt üleviidud töötajad ja investorid

1. Võttes arvesse artiklit 10.5, lubab kumbki lepinguosaline oma territooriumile siseneda ja seal ajutiselt viibida teise lepinguosalise investeeringimise eesmärgil ärivisiidil olevatel isikutel ja ettevõtjasiseselt üleviidud töötajatel kooskõlas IV lisaga.
2. Võttes arvesse artiklit 10.5, lubab Mehhiko investoritel siseneda oma territooriumile ja seal ajutiselt viibida kooskõlas IV lisaga.
3. Lepinguosaline ei võta vastu ega rakenda arvuliste kvootide või majandusliku vajaduse testi nõude kujul kas piirkondlikku alajaotust või kogu oma territooriumi hõlmavaid piiranguid nende füüsiliste isikute koguarvule, kellel on lubatud konkreetses sektoris või allsektoris kooskõlas lõigetega 1 ja 2 riiki siseneda ja seal ajutiselt viibida.

4. Lubatav riigis viibimise kestus⁶³ on järgmine:
- a) Euroopa Liidus juhtide või tegevjuhtide ja spetsialistide puhul kuni kolm aastat, praktikantide puhul kuni üks aasta ja investeerimise eesmärgil ärivisiidil olevate isikute puhul kuni 90 päeva mis tahes kuuekuulise ajavahemiku jooksul ning
 - b) Mehhikos ettevõtjasiseselt üleviidud töötajate ja investorite puhul üks aasta, mida võib pikendada kolm korda, iga kord ühe aasta võrra, ning investeerimise eesmärgil ärivisiidil olevate isikute puhul kuni 180 päeva.
5. Lepinguosalised kohtlevad ettevõtjasiseselt üleviidud töötajate pereliikmeid kooskõlas 12-A lisaga.

⁶³ Investeerimise eesmärgil ärivisiidil olevate isikute riigis viibimise kestus ei piira õigusi, mille lepinguosaline annab teise lepinguosalise kodanikele kahepoolse viisavabaduslepingu alusel.

ARTIKKEL 12.5

Lühiajalisel ärivisiidil olevad isikud

Võttes arvesse artiklit 11.2 ja IV lisa, teeb lepinguosaline järgmist:

- a) lubab riiki siseneda ja seal lühiajaliselt viibida lühiajalisel ärivisiidil olevatel isikutel;
- b) ei võta vastu ega rakenda arvuliste kvootide kujul kas piirkondlikku alajaotust või kogu oma territooriumi hõlmavaid piiranguid lühiajalisel ärivisiidil olevate isikute koguarvule konkreetses sektoris ning
- c) ei võta vastu ega rakenda lühiajalisel ärivisiidil olevate isikute puhul majandusliku vajaduse teste.

ARTIKKEL 12.6

Lepingulised teenuseosutajad

1. Kumbki lepinguosaline lubab oma territooriumile siseneda ja seal ajutiselt viibida teise lepinguosalise lepingulistel teenuseosutajatel kooskõlas V lisaga.

2. Kui V lisas ei ole sätestatud teisiti, ei võta lepinguosaline vastu ega rakenda arvuliste kvootide või majandusliku vajaduse testi nõude kujul piiranguid nende teise lepinguosalise lepinguliste teenuseosutajate koguarvule, kellel on lubatud riiki siseneda ja seal ajutiselt viibida.

ARTIKKEL 12.7

Sõltumatud spetsialistid

1. Euroopa Liit lubab oma territooriumile siseneda ja seal ajutiselt viibida Mehhiko sõltumatutel spetsialistidel kooskõlas V lisaga.

2. Kui V lisas ei ole sätestatud teisiti, ei võta Euroopa Liit vastu ega rakenda arvuliste kvootide või majandusliku vajaduse testi nõude kujul piiranguid nende Mehhiko sõltumatute spetsialistide koguarvule, kellel on lubatud riiki siseneda ja seal ajutiselt viibida.

ARTIKKEL 12.8

Läbipaistvus

1. Kumbki lepinguosaline avalikustab teabe riiki sisenemise ja seal ajutise viibimise nõuete ja menetluste kohta, sealhulgas asjakohased vormid ja dokumendid ning selgitavad materjalid, mis võimaldavad teise lepinguosalise huvitatud isikutel tutvuda kohaldatavate nõuete ja menetlustega.
2. Lõikes 1 osutatud teave sisaldab vajaduse korral teavet järgmise kohta:
 - a) viisade, lubade või muude samalaadsete riiki sisenemist ja riigis ajutist viibimist käsitlevate lubade kategooriad;
 - b) nõutavad dokumendid ja täidetavad tingimused;
 - c) taotluse esitamise viis ja võimalused, kuidas seda saab esitada, näiteks konsulaaresindustes või internetis;
 - d) taotluse esitamise tasu ja hinnanguline läbivaatamise aeg;

- e) maksimaalne riigis viibimise aeg iga punktis a kirjeldatud loa liigi puhul;
- f) loa võimaliku pikendamise või uuendamise tingimused;
- g) kaasasolevaid ülalpeetavaid isikuid käsitlevad eeskirjad;
- h) läbivaatamise või edasikaebamise kord ning
- i) asjakohased üldkohaldatavad õigusaktid füüsiliste isikute riiki sisenemise ja seal ajutise viibimise kohta.

ARTIKKEL 12.9

Vaidluste lahendamine

Lepinguosaline ei saa seoses käesoleva peatüki kohase riiki sisenemise ja seal ajutise viibimise loa andmisest keeldumisega kasutada 31. peatüki kohast vaidluste lahendamist, välja arvatud juhul, kui küsimus puudutab tavapärase tegevust.

13. PEATÜKK

RIIGISESED ÕIGUSNORMID

ARTIKKEL 13.1

Kohaldamisala

1. Käesolevat peatükki kohaldatakse meetmete suhtes, mille lepinguosaline on vastu võtnud või kehtima jätnud seoses litsentsimis- ja kvalifikatsiooninõuete ja -menetlustega ning tehniliste standarditega,⁶⁴ mis mõjutavad teenuskaubandust või muud majandustegevust, mille suhtes lepinguosaline on võtnud kohustuse vastavalt artiklitele 10.6, 10.7, 11.4 või 11.6, võttes arvesse tingimusi, piiranguid või kvalifikatsiooninõudeid, mis on esitatud tema loetelus vastavalt artiklitele 10.12 ja 11.8.
2. Olenemata lõikest 1 kohaldatakse artiklit 13.6 meetmete suhtes, mille lepinguosaline on vastu võtnud või kehtima jätnud seoses litsentsimis- ja kvalifikatsiooninõuete ja -menetlustega ning tehniliste standarditega, mis mõjutavad teenuskaubandust või muud majandustegevust.

⁶⁴ Suurema selguse huvides tuleb märkida, et käesolevat peatükki kohaldatakse tehniliste standarditega seotud meetmete puhul ainult selliste meetmete suhtes, mis mõjutavad teenuskaubandust.

3. Käesolevat peatükki ei kohaldata 18. peatüki alla kuuluvate meetmete suhtes, mille lepinguosaline on vastu võtnud või kehtima jätnud.

ARTIKKEL 13.2

Meetmete väljatöötamine

Lepinguosaline, kes võtab vastu või jätab kehtima meetmed, mis on seotud litsentsimisnõuete ja -menetlustega ning kvalifikatsiooninõuete ja -menetlustega, tagab, et

- a) need meetmed põhinevad objektiivsetel ja läbipaistvatel kriteeriumidel⁶⁵;
- b) pädev asutus jõuab oma otsusteni ja teeb neid sõltumatult;
- c) menetlused iseenesest ei takista põhjendamatult nõuete täitmist;

⁶⁵ Suurema selguse huvides tuleb märkida, et pädevad asutused võivad hinnata, kui oluline on nende kriteeriumide kaal, mis võivad hõlmata pädevust, võimet osutada teenust või tegeleda muu majandustegevusega ning loa andmise otsuse võimalikku mõju tervisele või keskkonnale.

- d) menetlused on erapooletud ja piisavad, et taotlejad saaksid tõendada, et nad vastavad nõuetele, kui neid on, ning
- e) taotlejalt ei nõuta (kui see on võimalik), et ta pöörduks iga loataotluse puhul rohkem kui ühe pädeva asutuse poole⁶⁶.

ARTIKKEL 13.3

Meetmete haldamine

Kui teenuse osutamiseks või muu majandustegevuse teostamiseks on vaja luba, peavad lepinguosalise pädevad asutused

- a) lubama taotlejal võimaluse piires esitada taotluse igal ajal;
- b) andma taotluse esitamiseks mõistliku aja, kui taotluste esitamiseks on konkreetsed tähtajad;
- c) kavandama kontrollid mõistliku sagedusega, kui kontrolli läbimine on nõutav, ja andma taotlejale kontrolli läbimise taotlemiseks mõistliku aja;

⁶⁶ Suurema selguse huvides tuleb märkida, et lepinguosaline võib nõuda mitme loa taotlemist, kui teenus või muu majandustegevus kuulub mitme pädeva asutuse pädevusse.

- d) püüdma vastu võtta elektroonilisi taotlusi, võttes arvesse oma konkureerivaid prioriteete ja ressursipiiranguid;
- e) aktsepteerima originaaldokumentide asemel nende dokumentide koopiaid, mis on tõestatud vastavalt lepinguosalise riigisisesele õigusele, välja arvatud juhul, kui nad nõuavad originaaldokumente, et kaitsta loa andmise protsessi usaldusväarsust;
- f) tagama, et pädevate asutuste nõutavad loatasud⁶⁷ oleksid mõistlikud ja läbipaistvad ega piiraks ise asjaomase teenuse osutamist või muu majandustegevuse teostamist;
- g) esitama võimaluse piires taotluse läbivaatamise hinnangulise ajakava;
- h) tegema põhjendamatu viivituse ja võimaluste piires kindlaks, kas taotlus on lepinguosalise õigusnormide kohaseks läbivaatamiseks täielik;

⁶⁷ Loatasud hõlmavad litsentsitasusid ja kvalifikatsioonimenetlustega seotud tasusid; need ei hõlma ressursimakse, enampakkumise, pakkumismenetluse või muude mittediskrimineerival viisil kontsessiooni andmise eest makstavaid tasusid ega universaalteenuse osutamiseks tehtavaid kohustuslikke makseid.

- i) kui taotlust peetakse lepinguosalise õigusnormide kohaseks läbivaatamiseks täielikuks, tagama, et taotluse läbivaatamine viiakse lõpule ja taotlejat teavitatakse otsusest mõistliku aja jooksul pärast taotluse esitamist võimaluse korral kirjalikult⁶⁸;
- j) andma taotleja taotlusel ja põhjendamatu viivitusega teavet taotluse staatuse kohta;
- k) kui taotlus ei ole lepinguosalise õiguse kohaselt läbivaatamiseks valmis, siis mõistliku tähtaja jooksul ja mõistlikul määral:
 - i) teavitama taotlejat sellest, et taotlus on mittetäielik;
 - ii) andma taotleja nõudmisel teavet selle kohta, miks taotlust peetakse mittetäielikuks;

⁶⁸ Pädevad asutused võivad selle nõude täita, teatades taotlejale eelnevalt kirjalikult, sealhulgas avaldatud meetme kaudu, et kui taotluse esitamisest alates teatava ajavahemiku jooksul ei ole vastust saadud, tähendab see, et taotlus on kas rahuldatud või tagasi lükatud. Suurema selguse huvides tuleb märkida, et kirjalik teavitamine võib hõlmata ka elektroonilisel kujul esitatud teavet.

- iii) võimaldama⁶⁹ taotlejal esitada taotluse täitmiseks vajalikku lisateavet ja
- iv) kui ükski eespool nimetatust ei ole teostatav ja taotlus lükatakse mittetäielikkuse tõttu tagasi, tagama, et taotlejat teavitatakse sellest mõistliku aja jooksul;
- l) taotluse tagasilükkamise korral teavitama taotlejat võimaluse korral kas omal algatusel või taotleja taotlusel tagasilükkamise põhjustest ja vajaduse korral taotluse uuesti esitamise korrast ning
- m) tagama, et luba jõustub pärast selle andmist põhjendamatult viivitusega, kui kohaldatavatest tingimustest ei tulene teisiti.

⁶⁹ Suurema selguse huvides tuleb märkida, et selline võimalus ei nõua pädevalt asutuselt tähtaegade pikendamist.

ARTIKKEL 13.4

Piiratud arv litsentse

1. Kui konkreetseks tegevuseks antavate litsentside arv on olemasolevate loodusvarade või tehnilise võimsuse vähesuse tõttu piiratud, kohaldab lepinguosaline potentsiaalsete kandidaatide suhtes valikumenetlust, mille puhul on tagatud täielik erapooletus ja läbipaistvus, sealhulgas eelkõige piisava teabe avaldamine menetluse alustamise, läbiviimise ja lõpetamise kohta.
2. Valikumenetluse eeskirjade kehtestamisel võib lepinguosaline võtta arvesse õiguspäraseid poliitikaeesmärke, sealhulgas tervishoiu, ohutuse, tarbijakaitse, konkurentsi, keskkonnakaitse ja kultuuripärandi säilitamisega seotud kaalutlusi.

ARTIKKEL 13.5

Tehnilised standardid

Kumbki lepinguosaline soovib oma pädevatel asutustel võtta tehniliste standardite vastuvõtmisel vastu avatud ja läbipaistvate protsesside kaudu välja töötatud tehnilised standardid ning soovib kõikidel tehniliste standardite väljatöötamiseks määratud asutustel teha seda avatud ja läbipaistvate protsesside kaudu.

ARTIKKEL 13.6

Läbipaistvus

Lepinguosaline, kes nõuab teenuse osutamiseks või muu majandustegevuse teostamiseks luba, esitab teenuseosutajatele või teenuse osutamist taotlevatele isikutele ning muud majandustegevust teostavatele või seda taotlevatele isikutele teabe, mis on loa saamise, säilitamise, muutmise ja uuendamise nõuete ja menetluste täitmiseks vajalik. See teave sisaldab järgmist (olemasolul):

- a) loatasud;
- b) asjaomaste pädevate asutuste kontaktandmed;
- c) taotluste kohta tehtud otsuste edasikaebamise või läbivaatamise menetlus;
- d) litsentsitingimuste täitmise järelevalve või jõustamise kord;
- e) võimalused üldsuse kaasamiseks, näiteks ärakuulamise või märkuste esitamise kaudu;
- f) taotluse läbivaatamise hinnangulised tähtajad;

- g) nõuded ja menetlused ning
- h) kohaldatavad tehnilised standardid.

ARTIKKEL 13.7

Läbivaatamine

Pärast GATSi VI artikli lõike 4 kohaselt väljatöötatud täiendavate juhtpõhimõtete jõustumist vaatavad lepinguosalised need juhtpõhimõtted läbi. Kui läbivaatamisel jõutakse järeldusele, et need juhtpõhimõtted täiustaksid käesolevat lepingut, otsustavad lepinguosalised, kas need tuleks käesolevasse lepingusse inkorporeerida.

14. PEATÜKK

KUTSEKVALIFIKATSIOONIDE VASTASTIKUNE TUNNUSTAMINE

ARTIKKEL 14.1

Üldsätted

1. Käesolev peatükk ei takista lepinguosalist nõudmast, et füüsilistel isikutel peab olema sellel territooriumil, kus tegevust teostatakse, asjaomase tegevusvaldkonna jaoks ette nähtud kvalifikatsioon või töökogemus.
2. Kumbki lepinguosaline soovitab oma territooriumil tegutsevatel asjaomastel kutseorganisatsioonidel või ametiasutustel töötada välja ja esitada artikli 1.10 kohaselt loodud teenuste ja investeeringute allkomiteele ühised soovitused kutsekvalifikatsioonide vastastikuse tunnustamise kohta.
3. Lõikes 2 osutatud ühiste soovituste toetamiseks tuleb esitada järgmised tõendid:
 - a) kavandatava kutsekvalifikatsioonide vastastikuse tunnustamise lepingu (edaspidi „vastastikuse tunnustamise leping“) majanduslik väärtus ning

- b) vastavate kordade kokkusobivus, st mil määral on kummagi lepinguosalise poolt lubade andmisel ja litsentsimisel kohaldatavad kriteeriumid omavahel kooskõlas.
4. Pärast ühiste soovitude saamist vaatab allkomitee need mõistliku aja jooksul läbi.
5. Kui ühine soovitus on käesoleva lepinguga kooskõlas, võtavad lepinguosalised vajalikud meetmed, et pidada läbirääkimisi vastastikuse tunnustamise lepingu sõlmimiseks, vajaduse korral oma pädevate asutuste või lepinguosalise volitatud esindajate kaudu. Vajaduse korral võib ühisnõukogu võtta oma otsusega vastu kutsekvalifikatsioonide vastastikuse tunnustamise korra.
6. Vastastikuse tunnustamise lepingute üle läbirääkimisel või ühiste soovitude väljatöötamisel soovitatakse lepinguosalistel või vastavalt asjaomastel kutseorganisatsioonidel või ametiasutustel järgida 14-A lisas esitatud suuniseid vastastikuse tunnustamise lepingu üle peetavate läbirääkimiste kohta.

15. PEATÜKK

KÄTTETOIMETAMISTEENUSED

ARTIKKEL 15.1

Mõisted

Käesolevas peatükis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „kättetoimetamisteenused“ – posti- ja kuller- või kiirkullerteenused, mis hõlmavad postisaadetiste kogumist, sorteerimist, vedu ja kättetoimetamist;
- b) „kiirkullerteenused“ – postisaadetiste kogumine, sorteerimine, vedu ja kättetoimetamine kiiremini ja usaldusväärsemalt, mis võib hõlmata selliseid lisaväärtuselemente nagu kogumine lähtekohast, isiklik kättetoimetamine adressaadile, saadetise liikumise jälgimine, sihtkoha ja adressaadi muutmise võimalus veo ajal või kättesaamiskinnitus;
- c) „kiirpostiteenused“ – rahvusvahelised kiirkullerteenused, mida osutatakse Ülemaailmsesse Postiliitu (UPU) kuuluvate määratud postiettevõtjate vabatahtlike ühenduste, näiteks EMS Cooperative'i kaudu;

- d) „litsents“ – luba, mille reguleeriv asutus annab üksikule teenuseosutajale ja milles on kindlaks määratud kättetoimetamisteenuste sektorile omased menetlused, kohustused ja nõuded;
- e) „postisaadetis“ – kuni 31,5 kg kaaluv saadetis selle lõplikul kujul, mida veab mis tahes liiki avalik-õiguslik või eraõiguslik kättetoimetamisteenuste osutaja ning mis võib sisaldada näiteks kirja, postipakki, ajalehte või kataloogi;
- f) „postimonopol“ – ainuõigus osutada kindlaksmääratud kättetoimetamisteenuseid lepinguosalise territooriumil vastavalt selle lepinguosalise õigusnormidele ning
- g) „universaalteenus“ – kindlaksmääratud kvaliteediga kättetoimetamisteenuse püsiv osutamine vastavalt lepinguosalise õigusnormidele kõikjal selle lepinguosalise territooriumil kõikidele kasutajatele vastuvõetava hinnaga.

ARTIKKEL 15.2

Eesmärk

Käesolevas peatükis on esitatud õigusraamistiku põhimõtted, mis on kohaldatavad kõikide kättetoimetamisteenuste suhtes.

ARTIKKEL 15.3

Universaalteenus

1. Kummalgi lepinguosalisel on õigus kindlaks määrata, millise universaalteenuse osutamise kohustuse ta soovib vastu võtta või kehtima jätta, ning ta haldab seda kohustust läbipaistvalt, mittediskrimineerivalt ja erapooletult kõikide teenuseosutajate puhul, kelle suhtes kohustus kehtib.
2. Kui lepinguosaline nõuab, et sissetuleva kiirpostiteenuse osutamine toimuks universaalteenuse alusel, ei kohtle ta seda teenust soodsamalt kui muid rahvusvahelisi kiirkullerteenuseid.

ARTIKKEL 15.4

Universaalteenuse rahastamine

1. Lepinguosaline ei kehtesta universaalteenuse osutamise rahastamise eesmärgil lõive ega muid tasusid sellise kättetoimetamisteenuse osutamise eest, mis ei ole universaalteenus.
2. Lõiget 1 ei kohaldata üldkohaldatavate maksumeetmete või haldustasude suhtes.

ARTIKKEL 15.5

Turgu moonutavate tavade vältimine

Kumbki lepinguosaline tagab, et universaalteenuse osutamise kohustusega hõlmatud kättetoimetamisteenuste osutajad või postimonopolid ei kasuta turgu moonutavaid tavasid, nagu:

- a) sellise teenuse osutamisest saadud tulude kasutamine selleks, et ristsubsideerida kiirkullerteenust või sellist kättetoimetamisteenust, mis ei ole universaalteenus, ning
- b) tarbijate, näiteks ettevõtete, suurpostitajate või konsolideerijate põhjendamatu eristamine seoses tariifide või muude tingimustega selliste teenuste puhul, mis kuuluvad universaalteenuse osutamise kohustuse või postimonopoli hulka.

ARTIKKEL 15.6

Litsentsid

1. Lepinguosaline, kes nõuab kättetoimetamisteenuste osutamiseks litsentsi, avalikustab järgmise teabe:
 - a) kõik litsentsimisnõuded ja ajavahemik, mis on vajalik litsentsitaotluse kohta otsuse tegemiseks, ning
 - b) litsentside tingimused.
2. Litsentsiga seotud menetlused, kohustused ja nõuded peavad olema läbipaistvad, mittediskrimineerivad ja põhinema objektiivsetel kriteeriumidel.
3. Lepinguosaline tagab, et taotlejat teavitatakse kirjalikult litsentsi andmisest keeldumise põhjustest.

ARTIKKEL 15.7

Reguleeriva asutuse sõltumatus

1. Kumbki lepinguosaline loob või säilitab reguleerivad asutused, mis on kättetoimetamisteenuste osutajast õiguslikult eraldiseisvad ja funktsionaalselt sõltumatud. Lepinguosaline, kes säilitab kättetoimetamisteenuseid osutavate ettevõtete omandiõiguse või kontrolli nende üle, tagab reguleeriva funktsiooni tegeliku struktuurilise eraldatuse omandi või kontrolliga seotud tegevusest.
2. Kumbki lepinguosaline tagab, et lõikes 1 osutatud reguleerivad asutused täidavad oma ülesandeid läbipaistvalt ja õigel ajal ning neil on neile määratud ülesannete täitmiseks piisavad rahalised vahendid ja inimressursid.
3. Reguleeriva asutuse otsused ja menetlused peavad olema kõikide turuosaliste suhtes erapooletud.